

گۆقاری

گهلاویژ

گۆقاری

گه لاویژ

به رگی سییه م

(کانوونی دووهم - شوباتی ۱۹۴۲ -

تشرینی دووهم - کانوونی یه که می ۱۹۴۲)

ئاماده کردن

سدیق سالیح ره فیق سالیح

عه بدوللا زهنگه نه

به رگی سییه م

سالی سییه م

(کانوونی دووهم- شوباتی ۱۹۴۲-)

تشرینی دووهم- کانوونی یه که می ۱۹۴۲)

گه لاويز

گرفاريکي تهده بي و نه قافي مانگي کوردي به

ژماره ۱ و ۲ سال — ۳ کانوني دوهم وشبات ۱۹۴۲

م رماره دا :

گه لاويز له سالي سهه بيا	۰۰۰	علاء الدين سجادي
سهر به خوني باوه رز	۰۰۰۴۰۰۰	گه لاويز
لا به رره به کي زبردین له تاريخي	...	ناجي عباس
تهريل	...	
جغرافياي کوردستاني عراق	۰۰۰	مصطفى شيخ ائمه الله
کوچور ره وي ته قوامي کون تاريخي	...	صالح قه قتان
هناوه ته کابه وه	...	
ديواني گه لاويز	...	
تفسيري قران	...	شبيخ محمدی خال
جياوازي له مياي زنو پياودا	...	موسی صمد
انضباطو سهر به ستي	...	کچه کوردیک ن. س
ابش و حه سانه وه	...	گه لاويز
چيروکي ژماره (توله سه ننده وه)	...	گه لاويز
وه گه لي باسي خوشي تر ته خويفنه وه	...	

بنکھی ژین

www.zheen.org

گه لاویرت

گوفاریکی نه ده بی و نه قافی مانگی کوردی به

ژماره ۲ و ۱ سال ۳ - کانونی دوهم و شبات ۱۹۴۲

گه لاویرت له سالی سه به میا

نه گهر به دلیکی پا کوخاوبن سه ره له برین و سه یری دو گه لاویرت
که ی نه رزو آسمان بکه ین له سالی سه به می گه لاویرت که ی خو مانا
بی گومان ایسکو میشکو پیستان نه بوژته وه له خوشی کرده وه ی
نهم دو تا قانہ ی نه وی و به رزه دا و بومان ده رته که ی چونیه نی نهم
دو گه وه ده ره له نهم دو کانه گه وره به دا ، سه بر نه که ی کانی گه لاویرت
که ی طاسمان خوی ده رخت قرچه قرچی گهرمای هاوینی به تپی
پریشکی خوی نه فرو تونا کرد و دارو گولو گیار گباندار ی به توکی
له شکر ی شه ونی فینکی گه شان وه و چوزه ره ی تازه پی گه بشتوی گوله
باخو گوله زه ردی رسگار کرد له ده س کرده وه ی ناهه مواری بای بی
آمانی گهرماوه و ژینکی تایه تی خسته جه رگو دلی داره به به ره

کانه به هتا دس بین به خویانا به میوهی زهردو سور خویان برازبنه وه
 وه به آوی ساردی گه لاویژ دیو تقویوی خدیان نیراو بکن ودهس
 بکن به سه ما کردن له دهوری گه لاویژه کی سالی سه ه می خومانا
 که هر وه کو مانگی چوارده له جهرگی ناریکیدا آشکرا بو وپول پول
 پرشنگی نه دهبیاتی خوی به سه ر نازه پی گه بشتوه کانی ولاندا
 بلاو کرده وه ودلی پرر ایشوده ردی نه زانی هزاران لای کا بگاری
 به زانی ره نگاوره نگی باسی ده پرینه پیکوره نوسان و به آوی
 نه قافه تی و تراوانی نازهی دهرونی تینوانی بی آگا له رازو نیازو
 چبروکی سهردارانی رابووردوی کورد تیراو کرد و باخچهی چانندن
 و گیرانه وه و شاره زانی و آزانی له هه مو کونو قوشینی دیاری
 کوردستانا پی گه یاند هتا نه مانه تیکه بشتوه کانی نشتان ده سته گولی
 تیکه یشتن له کرده وهی پیشینان و آگاداریان به چونبه تی ولانی
 بیگانه و خویانا و فیربون بوده س خستی به خبو کراوه کانی نه رز
 وزانی هه لسو کوت له به بی به کالی وه ربرگن و بونی به کبه تی
 و به ک زمانی له بیشکی هه مو جوانیکا بلاو بیته وه انجا له ناو نه و باخی
 گولاله و نیرگسو یاسه مانی نه دهبیانه دا له سه ر نه و کانیای نه قافه ته دا
 که دورری به ردی گه وه هری و تهی رابوردوان و شه به تی آوی
 رونا کی کرده وهی پیشینانه شه رانی به کبه تی و ربکی له بادهی خوشه
 و بستیدا به ده سی یار به دانی به ک وه ربرگن وله گهل مه زه ی زانینو
 وریابیدا نوشی بکن و شادی ژیانو به رزیان به مانی ولانو خاکیان
 به درژیای سال گهرم بکن وه دلی نه روو خوشیه وه جه رنه پیروزه

سەر بە خۆنی باوەر

هه‌ندی کەس لایان وایه پیر و باوەر له هه‌موو وه‌ختێکدا سەر به‌سته وه‌یز نیه له‌سەر روی زمین بتوانی ری جولا نه‌وهی لی بیاته به‌ست هه‌رچونک خوی آره‌زوی ته‌کا . به‌لام راستیه‌کی مه‌به‌س له‌سەر به‌خۆنی پیر نه‌ک هه‌ر ته‌وه‌به‌ پیاو له‌بێدا سه‌ربه‌ستی به‌باکو ده‌رخستنی نه‌وشته‌ چا‌کانه‌شه که به‌بیر یادی وک‌لاک به‌خشه بوژیانی کومه‌ل و ماوه‌یان نه‌دا بو په‌سه‌ند کردن و نافی کردنه‌وهی . هه‌ر به‌م چه‌شنه‌یه ته‌وانی دان به‌بوونی سه‌ربه‌ستی بێدا بزی چونک ته‌وه‌که سه‌ که‌خاوه‌نی پیره و به‌ری پیره‌کی به‌هاوزبانو هاوولایه‌کانی ناب‌ه‌خشی ناکو سپاسی هه‌ولو نه‌قه‌لای بکه‌ن نه‌ک هه‌ر ته‌نیا بی‌به‌هرمه‌ له‌پیر به‌باکو خوشی به‌زه‌نجیر شه‌ته‌ک دراوه‌ و سزای زور قورسی له‌ری به‌.. پیاو ته‌گه‌ر لای زه‌حه‌تی واز له‌پیر کردنه‌وه یه‌نی بی‌گومان گه‌لی لای زه‌حه‌ت‌تره‌ ته‌ویرو باوررانه‌ی به‌شارراره‌وی به‌نینه‌وه که‌به‌باش و به‌که‌کی ته‌زانی بوکومه‌ل . ته‌وانه‌ی که‌دو دان له‌باوه‌ر کردن به‌ره‌وشتو خووی کومه‌ل و ته‌وری به‌یان په‌سه‌ند نا‌کن که‌گرتویانه و باوه‌ریان قایمه‌ به‌وه‌ که‌ری باشتر و به‌که‌ل‌ک‌تریان له‌به‌ره‌ بوگرتنی زور به‌

بو پی‌نانی گو‌فاره‌ کوردیه‌کیان له‌سالی سه‌دا دم به‌دم باس بکه‌ن .

عمره‌ الرین سجاری

سنه می نهزان هم شتانه دهر نه بر کین و هر له دلی خویانا بیپلنه وه به لام نه گهر هر به پنهانی بپنیه وه چاویان دهری نه خا ومانی یان آشکرای نه کا ویاخویان پی نا گیری جار جار به ناچاری دینه وتار وزور جاری وابوه پساوانی خاوهن بیرو باوه مردنیان لا باشرپوه چه به زهر خوار دنه وه ، چه به خوسوتان له وه که دست له بلاو کردنه وه ی باوه ریان هه لگرن، و دان به وشتانه دا نه نین که راسته وکله کی هه موانی تیا به .

دایشتوانی به شی زوری ولانه پی گه بشتوه کان وایان لی هاتوه به پیوستی نهزان هه موکس خاوی باوه ری سه ره به خوبی و به حه قیکی طبیعی نه ژمین بوفه رد که ناوانزی دهستی لی هه لگیری له زیاندا به لام وه نه بی له ده میکوه هم سه ره به خوییه له باوه ردا دست که وتی به لکو تازه به و آده مزاد تاخوینگی زوری نه رشت وسزا و کوره وه ریکی زوری تیا نه چیشیت خنگی نه که وت له گهل نه هه شدا دوا ی دست که وتی نه وه ندهی پی نه چو هه ور یکی رهش هه مو طاسمانی گرتوه و زوری نه ما بو تروسکانی له سه ر زمینا نه هلی و بیکا به شه وه زه ننگ چون که هه ندی کس که وتنه پروپا گانده بو دم کوٹ کردن وری له خه لک تیکدان . له گهل نه وه شدا که بو هه مو کس ساغ بو بوه وه که چا کترین و به که لکترین شتیک له لابن آده مزاده وه دوا ی هه ولو تهقه لایکی زور هینرایته به ره هم سه ره به خوییه له باوه ردا که یارمه تبه کی باشی نه دا له گه بشتیا به آمانجی .

خه لک که شیرینیان به سه ره به ستی باوه ردا نه چوه ره ننگه هر

له بهر نهوه بی که میشک له خو یا حه زنا کا به لی کولینه وه له پیری تازه
 وآره زوی بوته وه نه چی کده ست به سر نه وه وشو خوه دا بگری
 که له باو باپیریا نه وه بو یان ماوه ته وه و بی لی کولینه وه په سه ندیان کردوه
 ونایه وی نار حه نی بدابه میشکی وآسایشی لی تیک بدا چونکه هه مو
 باوه ربکی تازه له گهل هه ده دا که له وه پیدش په سه ندی کردوه یه ک
 نه که وی پیوستی به نه ختیک خوا آزار دان هه یه چونکه میشک
 پی رانه ها توه له بهر نه وه به شی زوری کومهل بهر بهر کانی
 هه موشتیکی تازه با بهت نه کا و په سه ندی نا کا تا پرو پا گانده یکی
 زوری بونه کری ، ره نیچی بیدادی تیا نه دری وآره قیکی بی شماری تیا
 نه رژی له بلا و کردنه وه یا به ناو خه لکا و تا پی بان نه سه لینن که نه نجامیکی
 به که لکی بو یان تیا هه به . بیجگه له مه آده بیزاد بو پاراستنی کومه لایه نی
 ناچار بوه به وه که کویرانه ده ست به سه ر ره وشتی خویا بگری وه نه مه ی
 لی بوه به خو و به کی له ظاهر کانی نه وه به لای وابه هه مو نظامیک
 یا پیریکی کومه لایه نی تازه خراپه ی لی نه وه شینه وه بو کومهل وه نازانی که
 پیوستی زیان و محبط نه پیدینه ناوان وه وه نه گوررن و له سر باری
 خویان نامین و پیوست نه زور به نه نگ مانه وه ی بین . به لام نه م
 حقیقه ته نه نیا له ولانه پی گه بشته و گاندا هه سقی پی کراوه که فیر بون
 وه تیسگه یشتنی سه ره خوی تیا بلا و بو نه وه . وه بشتا گه لی ولانی تر ماوه
 که تقالید په روه رن و حه ز به وه نه کن که هه ره له پیستی خویانا عینه وه و بهر
 بهر کانی هه مو شتیکی تازه بکف له گهل نه وه و خراپانه شدا
 کله ی نه وه شینه وه .

سهررای ثم دو طامله به کیکی تریش هه به که وهك ته مانه آده میزادی ناچار کردوه به خو دورگرتن له باوهری سهر به خو که ته ویش رابطهی بهینی ههر دو باوهری دینی ونظامو روشتی کومه لایه تیه وبهم بونه یه وه گه لی چشم بهندی و ری لی ون ته کری ، ولهم حاله دا باوهری تازه به پیچه وانهی ره وشتو تقلیدی کون دائه نری وبه له دین لادان ته ژمیری وبه کفر ناو ته بری وسزای زور قورس بو خاونه کی قرار داده ته کری .

سهررای ثم طاملانه به کیکی تریش هه به که ته ویش عاملی اقتصادی به که به ره کی ته نیا بو کارو باری خاون پاره و ایش به ده سته گانه که لایان ناخوشه کومهل گوی بدانه ده نگی به کیک که هاوار به نی به ده ست شتی که وه که پیچه وانهی آره زوی ته و ایش به ده ستانه به وله و خپرو خوشیه بی به شیان ته هیایته وه که تیا ته گه وزین . بی گومان ترسی ته م چه شنه که سانه بو سهر باوهری سهر به خو نی له ترسی هه مو هه بزیکتری زور تره چونکه به وه وه یه وه که شتی به ده سته ته توانی له زور سهر وه چه به پاره چه به روزنامه و ده ست گیران له پروگرامی فیر بوندا وه ره شه کردن لی یان به نان برین یا به له ناو بردن کومهل له خاون باوهرانی سهر به خواهان بدا و ته م تاقره که سانه ههر که ته بین ته نگیان پی هه له ته چتری زور تر ته که ونه ته نگی هه اچنین به سهر بهستی که به دوزنی باوه کوشته ی خو یانی ته زان .

ثم ته سبابانه که له سهر وه باسمان کرد له ده میکه وه تا ایستا

قورنی گورهن له یری پېشکوتنی آدمه مزادا هر چه نده به هوی بلاو
 بونه هوی نی گه یشان ویره وه کاری تم قورتانه له حالی حازرا
 هانوته کسی . وله هه موشتی ناخوشر وغه بگیتر ته و به که پیاوانی
 خاون باوه یری سه ربه خو به بهر چاویانه وه نه یین کومه لی آدمه مزاد
 له ژياندا وه که هه رر هندی جار شوانبکی پیری بی فدرر راپېچیان
 ته دا وه هندی جاری تر گورگه کی درری به بیچم سه گت پاسه وانیان
 ته کا ودلیان بویان ته سوتی وری رزگار کردن وده زمانی
 دهردیان ته زان به لام له بهر که بی ژماره یان هېچیان له ده ست
 نایه ت وه به ده ست به سراوی ته میننه وه .

دکتاتوری و سه ربه خوینی باوه

له سه ره وه باسی ته و ته مه تاریکه یان کرد که بهری آسمانی
 گرت وزوری نه ما بو آدمه مزاد بگیتر ته وه ده وری دم به ست کردن
 وهوشو پیر وستانن وابسته دینه سه ر باسی ته وه که دکتاتوری
 چه چه شنه کاریک ته کاته سه ر سه ربه خوینی باوه رر . تانه نانه ت ته گه ر
 ادعای ته و که سانه ش په سه ند بکه ین که سه ر به دکتاتورین و ته لین
 مه به سیان هه ولدانه بو به ره هم هینانی کارو باری باش وراست
 کردنه هوی چه وتی کومه ل ؛ له گه ل ته مه شدا چونکه به ربه ستی
 سه ر به خوینی ته کا له بیرر نوینو ووتاردا ، امید نا کری ته نه جیامی
 به چا که بگه رری .

رنگه هندی ایش له ژیر سیبه ری دیکتاتوریدا به ده ستو پردیو

ریکوپسیکی پیک بیفری به پیچه وانهی نهوجیگایانه که سهر به خوبی باوهری تیا حکم فهرمایه به لام بهشی زوری نهو ایشانه دو بهختیه له که اگدا چونکه له پیش هه مو شتیگا مه بهس له پیک هینانی یا قول هه اگردن بوشهرر وه له ناوپردنو کاول کردنه یا چه شنه آوه دان کردنه وه به که که جی به آسایش لیژ نه کا . سهررای نهوه که نه م کرده وانه ری سهرزه نش و له سهررویشنیان بونیه . جا کاریک وایی ههر چه نده به ریکوپسیکی وه ده ستوردی بروا امیدیی نه نجامی باشی لی ناکری وه هه مو وهختیک سهر بهستی به سهررا ته رجیح نه کری چونکه ماوهی کاول کردن نادا .

له لایکی تره وه دکتاتوری به وه نه نازی که به هوی ده ستوردیو چستوچالا که وه له راپه رانی ایشدا گه لی کرده وهی باشی پیک هیناوه له بابته صحت و فیر بون و شت هینانه به ره مه دا به لام نه وهی له بهر چاونیه که به هوی نه و شتانه و هاتی که بشتوییه وه که له ژیر سیبه ری سهر به خوبی بیردا چنگیان که وتوه نه م کرده وانه یان بو چوته سهر .

سهر به خوبی باوهره که نه وروپای له تاریکی قرونی وسطی رزگار و خستیه رونا کی علم و صناعت و اختراع هره و نظامی دهره به گی (اقطاعی) کرد به نظامی دیوکرانی که ماوهی فهدو کومهل نه دا بو پیشه کونن و سهر به رزی . نه گهر دکتاتوری راسته و خو دوای قرونی وسطی به اتابه ناوانه وه بی گومان نهی نه توانی هه ننگاویک بو پیشه وه بی چونکه زانینن که پیوستی به سهر به خوبی هه به له ورد بونه وه ولی کولپنه وه دا

له ژبرسيهري دکتاتوریدا ره گي دانه نه کوتا . به مې به نه گهر دکتانوري
توانيتي که لک له و کرده وانه بيبي که به هوي سهر به خوږي باوه ره وه
چنگي که وتوه ناتواني نه وپيشه که وتنه به رپوه بهري که بو ژيان
پيوسته .

سهر راى نه ، که دکتانوري سهر به خوږي باوه رر ناهيلي وکومه ل
ناچار نه کا به دست هه ل گرتن له کاروباري وسپاردني به چنه د که سيکي
کار به دست ، نه و رابطه يه ش نه پچر ريني که پيوسته له ميانى
فهرد و حکومتا هې به پو پيشه که وتي آده مېزاد و خوشه و بستي به رامبه ر
نيشتمان کز نه کا که پيوسته رو له به هيري بي ، و خوشه و بستي ساخته
به رامبه ر به نيشتمان که پياوواني سهر به دکتانوري ادعاى نه کن ته نيا
نه و به که گري يان نه زرن گي ته وه به نه ماني خوشه و بستي پاک به رامبه ر
به نيشتمان .

بنکهي ژين

www.zheen.org

دکتانوري که باوه ري سهر کرده گي پال پشتميه تي که هېچ چنه دو
چوني تيا به ، به خه لکي نه سه ليني که به پسي آره زو به رپوه نه چن
و بناغې ژيانان له سهر هېز هه لچ تراوه نه ک له سهر حق . و نه وه
نه ک هه ر کاري خراب نه کاته سه ر خو و وره وشت (اخلاق)
به لکو سهر عفايش . و خرابه ي به که بو دست دارو بي دست
وقابليت له هه ر دوکپانا ناهيلي ، زانينو خوويان تېک نه دا و نه يان خاته
پېچمي گيان له به ريک که ته نيا هه ر بوژيان دوروست کراوه سهر راى
نه وه که دکتانوري آده مېزاد نه خاته ژر باري ترس وله به نديخانه ي

بی پرسینهوه توندی ئەکا وچاوبری ههلسانو دانبشتنی و دوچارى سزار
 وکوبره وهری ئەکا ههركه پى هه لایسکا ، و دو بهرەکی ئەخاتە
 ناویانهوه و آزاییان پى ناهیلی و لهخوو رهوشتی چاک بی بههرهیان
 ئەکا . و تهگەر پیتو پیاوانی سەر به دکتاتورى لافی ئەوه لی بدەن
 که ستمه کار به دهستان له رى لی کولینهوه بتوان بهخه لکی بهسەلین
 کرده وهیان چاکى لی ئەوه شینهوه ئەو حەله ناحەزه کانیا ئەتوان
 بلین دکتاتوران که هیزیان بهسەر ئەوه دا نهشکایی له بهر بی جى بی
 و ناراستی بیرو باوه ریانه که پیوهی ئەنازب وه له ژیر پەردەى
 ریک خستنی کاروبارا و راست کردنهوی چه وتی کوه لدا
 شار دو یانه تهوه .

ماربەنى

بنکەى ژین
 لا پەرە پیکى زبیرین له تاریخی ئەر بیل
 به فرمى ناهى عباس

ئەربیل کۆنترینی شارانی کوردستانه . له زمانى حکومه تی آشوریدا
 ناوچه پیکى دینی بهرز و قه لایه کی سهخت بوه . له چهرخى نوبه می
 پیدش مبلاددا له لایهن آشوریه کانه وه به (آربا ایلو) Arba - ilo
 ناو براوه . له دهوری پیدش (آخه مه نه کان) عبادتگه گی به ناویانگی
 (لاشتر) ی تیدا بوه . و مه رکه زبکی مه می سەر رینگای (نهینه وا)
 و (میدیا) بوه وله هه مو چه رخیکا ئەو قه لا سهخته حوکمی

ده و ابوه به سهر شه و دهشتو شاخانه دا كه شه كه و بته به بپي ههر دو زا به وه .
له باشدا له نيوي دوواني چهرخي دووه مي پيش ميلاددا
ته ماره تيكي بچوكي تيا دامه زرا كه تواني له ده وري شه شكانيه كانا به
سهر به خوبي بزي .

له ده وري اسلاميتدا ناوبانگي نه ما . طبري له ناربخه زله كيا
ناوي ناهيني وابن خرداذبه وابن قدامه به بهك دو دبرر باسي شه كهن .
به لام چهرخي زيريني ته ريل له چهرخي شه شه مي هجر به وه ده س
بي شه كا كه بوه به ناوچه ي ته ماره تي (به كته كي نيه) و (۷۵) سال
ته ريل به سهر شه هره زور و حكاري و سنجار و حرانا حوكمي كرد .
وبو به كانگاي علم و معرفت و خوننده واري و آمانجي زانياران . عالم
پول پول له هه مو لايكه وه رووي شه كرده شه ماره .

ته ماره تي (بو كته كي نيه) چو تيا دامه زرا ؟

ته ماره ته بو كته كين ناو شه مير يكي زه ننگي داي مه زراند . له پاش
مردني شه شه ميره (زين الدين علي كوچك) ي كوري له جيسگاي
دانپشت وله موصله وه سالي (۵۶۳) هاته ته ريل و كرديه مه ركزي
ته ماره ته كي . و شه دواي مولا كه كي وه كو سنجار و حراني بو
كوراني (قطب الدين مودود) ي شه ميري موصل به جی هيشته .
به م چه شنه (زين الدين علي كوچك) ته ماره تي ته ريلي دانا . شه
شه ميره دو كوري هه بو : مظهر الدين و زين الدين يوسف .
له پيش مردني خويا ته ماره ته كي بو (مظهر الدين) به جی

هېشت . بهلام ته تا بکې موصل (مجاهد الدين قاياز) لى توورره
 بو ولاى برد و براکى (زين الدين يوسف) ى خسته جى .
 مظفر الدين رووى کرده بغداد وله ويوه چوه موصل وله گهل
 (سيف الدين غازى کورى مودود) رېکوت که شارى حرانى
 پى دا . مظفر الدين چوه (حران) وله ويوه علاقهى پيدا کرد
 له گهل صلاح الدين که شارى (رها) و حرانى خسته سهر ته مارتى که
 و له پاشا خوشکهکى (رېعه خاتون کچى ته بوب) ى لى ماره کرد .
 بهم چه شنه مظفر الدين بوه زاواى سلطان صلاح الدين و قه درى
 زياد بو . وله زور شهر را يارمى صلاح الدينى داوه به تايه تى له
 شهرى (حطين) دا قاره مانى و از اى بيکى بى هاوتى نواند .

ته ونده پى نه چو (زين الدين يوسف) ى براى مظفر الدين
 نه خوش کهوت و له سالى (۵۸۶) دا زيرىد . مظفر الدين له ده مېکه وه
 چاوى بر رېوه ته ريل و به دل آره زوى ته کرد ته ماره تېکى سهر
 به خوى تيا دامه زرينى . له بهر ته وه داواى له سلطان صلاح الدين
 کرد که واز له حران و رها بهى و ولاتى ته ريلى بدانى به و
 شهر ته آقارى شهره زوريشى بخاته سهر . سلطان صلاح الدين ته مهى
 په سهند کرد و ته بهر مظفر الدين سالى (۵۸۶) رووى کرده ته ريل .

مظفر الدين گوگورى :

ايتر له سالى (۵۸۶) وه چاخى زير رينى مظفر الدين ده س پى
 ته کات .

مظفر الدین گوگوری پیاویکی نی گہشتو و خیر خواہ بو .
 ٹہریلی کردہ شاربکی گہورہی مملکتی اسلام وزارتگای بہ ناوبانگانو
 طلبہ و طالبان .

تاریخزانی بہ ناوبانگک یاقونی حموی له سالی (۶۱۷) دا ٹہچتہ ٹہریل
 وا باسی ٹہکا :

« ٹہریل شاربکی گہورہ و فراوانہ . ٹہمیرہ بہ ناوبانگک کی
 مظفر الدین تازہی کردوہ تہوہ و شورہ و بازارو چہند قہیسہرییکی
 تبا دروست کردوہ . له بہر تہوہ زور خہلاک له ہمہو لایہکی سہر
 زہ مینہوہ روی تی کردوہ و تبا دانہشتوہ . و ٹہریل بوہ تہ شاربکی
 گہورہ ٹہمیرہ کی آزاو دنیا دہ بہ . چہند شہرریکی کرد و تبا
 سہر کہوت . »

ٹہمیر مظفر الدین بہنٹی خواروی شارہ کی دروست کرد و مدرسہ ی
 مظفریہ ی دامہ زراند . پیاوانی علم له ہمہو لاییکی ولاتانی اسلاموہ
 رویان تہ کردہ تہم مدرسہ بہ . له ہمہو ٹہمانہ مہمتر و بہ ناوبانگکتر
 کردوہ وہی چاکہ و مولود کردنی بو . مظفر الدین ہمہو روزی ناییکی
 زوری بو چہند شوینیک پردیوہ وہ کہ بہ سہر ہہزار و کم دہستانو
 لی تہ و ماوانا داہش بکری . ہمہو بہ یانی بہک بہم چہشنہ نان داہش
 تہ کرا . و ہمہو اپوارہ یک کومہ لیکي زور له بہر دہرگاکی کو
 تہ بوہ وہ تا کو بہرگی زستانی یا ہاوینی یان بدریتی و لہ گہل ہہر
 دہستہ بہرگیکا دوسہ دینار خہرچیشی پی تہ بہخشین . چوار خانقای

دروست کرد بو پهك كهوته و كوبر و حافظان . و ههرچی یان بو بستانه
 نه بدانی . هه مو ابواره بیکی دوشه مو و پنج شه مو سه ری لی نه دان
 و به كه به كه نهی دوان و دلخوشی نه دانه وه و قسه ی خوشی له گهل
 نه كردن . له پاشا جیكاییکی تاییه نی دروست كرد بو بیوه ژنان
 و بکی بو هه تیوان و به کیکی تر بو (کورپه ی فریدراو) (۱) . هه مو
 ساوایك كه نه دوزرایه وه نه خرابه نهو جیگایه و دابنه ی بو رانه گیرا
 و موچه ی بو نه برابه وه . نه پر مظفرالدین جار جار نه چوه خسته خانه
 و به كه به كه له سه ر نه خوشه كان رانه وه ستا . ولی نه پرسین كه باش
 چاوبری یان نه كری یا نه و چه ز له چی نه كن ؟

له پاشا میوانخانه بیکی دامه زرانند بو یگانه وریواران
 و هانوچو كه ران تا كه له وی بجه سینه وه و نانیان بدریتی . و نه گهر یگانه به كه
 بیوبستانه برواته وه و هه چی نه بوایی ، نه باری ریگای نه درابه .

انجا باینه سه ر بامی مولوده به ناو بانگه كه ی كه له هه مو مملکتی
 اسلاما دهنگی دابوه وه . هه مو سالی له مانگی (محرم) هوه تا
 مانگی (ربیع الاول) له بغداد و موصل و جزیره و سنجان
 و عجم و توران ، وله ولاتانی دورو نزیكه وه پول پول شاعر ، عالم ،

(۱) به عربی (لقیطه) ی پی نه لین . یعنی نهو منداله ساوا به كه
 دابکی نابه وی به خپوی بكا و له بهر ده رگای مزگهوت فری نه دا .
 و خیره ومه ندیک هلی نه گری تا كو به خپوی بکات ، یا بلده به
 دایانی نه دا .

واظف ، گورانی بیژ ، قرآن خون . . . رووی نه کرده نه ریل .
 و نه ریل . نه بوه قبله ی هه ، و شاعر و عالم و گورانی بیژ و قرآن
 خوینی ولانی اسلام . به نه سری نه میر مظفرالدین بیست که پری زل
 دروست نه کرا . که پریکی بوخوی و نه وانی تر بو نه میر و طلمان . و نه و
 که پرانه به بیچمبکی جوان وره - گاوره - نگت نه راز بیقرانه وه وله هه مو
 که پریکدا کومه لیک گورانی بیژنی دا نه نا . نه م که پرانه هه ر له
 ده رگای قهلاوه هه تا خانقا ریزی به ستیو خه - کی ناوشار هه مو
 وازیان له کارو کاسی نه هینا و خه ریکی به زم و سه بران نه بون .

مظفرالدین هه مو روزی پاش نوبیژی عصر نه هانه خواری و به که
 به که له سهر که پره کان رانه وه ستا و گوی ی له گورانی نه گرت و نه چوه
 خانقا . له وی نه مابه وه تا نوبیژی به یانی . به م چه شنه وه ختی
 را نه بوارد هه تا شهوی مولود .

ده روز پیش مولود میگه لی مه رو گاو گوته ل کوته کرابه وه
 وبه ده هولو زورنا نه برا بو سه ر شه قاسی ناو شار وله وی سه ر
 نه برا . مه نهجه لی زنجیره دار دائمه - هزرا . و نه نوعی چیشته
 و خوارده مه نی دروست نه کرا . که شهوی مولود نه هات نه میر
 مظفرالدین پاش نوبیژی شبوان له قهلا نه هانه خواری و له بهر
 ده مبه وه چه ند مومیکی زلیان دا نه گیرسان . نه و مومانه نه وه نده
 زل بون ، هه ر به کیکی له سه ر پشتی ایستریک له به ردم زه لامیک
 قائم نه کرا که له پشته وه پیگری . به م به زم و هه راپه نه میر

مظفرالدین نهچوه خانقا . که رزُر نهبوهوه ، له خانقاه جیگا چاک
 نهکرا و له گهل نهشراف و سه رکرده و پیاو ماقولان دائه نیشته
 و کورسی بو واعظ حاضر نهکرا . له پاشا جیگاییکی بهرزی بو
 دائه مزینرا و له وبوه هه مو عهسکه ره کی له بهر دهما تپه پر نهکرا .
 که نهوه تهواو نهبو سفره ی نان خواردن له سه ره شقام رانه خرا
 بو هه مو فقیر و هه ژاران . چیشتیکی فره ، نانیککی زور ،
 خوارده مهنی یکی بی شماری له سه ره دا نهرا . له پاشا نهوه سفره
 یکی تری تاییه تکاری له حهوشی خانقادا رانه خرا و به نهواعی
 چیشتی خوش و خوراکی باش و نایاب نهرا زینرا بهوه .

انجا نه میر مظفرالدین به که به که نهو عالم و پیاوماقول
 و گورانی پیژو شاعرانهی بانگک نه کرد که له وولاتان و شارانهوه
 به تاییهنی بو مولود هانووون نهوهن به که دیاری به کی مناسی پی
 نه به خشین . و نه م حاله تا شه و دهواشی نه کرد . که موسمی مولود تهواو
 نه بو خه رجرای هه مو نهو که سانهی نه دا که بو مولود هابتوون ،
 تا کو به آسانی بگه رینهوه جبی خویان .

نه میر مظفرالدین نهوهنده دل پاک ، پیاوچاک و خیره ومه ند بو
 نه گه ر خوارده مهنی یکی خوشی بو بکرایه به ته نیا به ده میا نه نهچو
 رای نه سپارد که زوری لی دروست بکری و بو دوست و ناسباو
 وشیش و مه لایان بنبری .

به م چه شنه نه م نه میره نه خلاق به رزه اداره ی وولانه کی کرد

هه تا چوارشه موی (۱۸) ی رمضان سالی (۶۳۰) هجری (۱۱۳۲ میلادی) مرد وصیق کردبو له که ییژن . بهلام بیارانگه ییشتن و له (کوفه) نیژرا .

ته میر مظفرالدین وه جاحی کویربو له بهر ته وه له پیش مردنیا وصیق کرد که موانکه کی بو خلیفه ی عباسی (المستنصر بالله) به جی بهلی ایتر ته و چهرخه خوشه ی ته ریل ته و او بو که (۶۷) سالیک دریزه ی کیشا . چاحی خوشی و به ناوانگی له ناو طاله ی اسلاما نه ما . ایتر ته ریل کم ته هاته بیر و کم ته هاته بهرچاو ته و ره ونه قه ی جارانی نه ما که هه تا مصر و ته قنات و عربستان ته دره وشابه وه هاته کزی و تروسکایی لی بررا و کوزابه وه .

ته و کتیبانه که ته ماره ی لی وه گبراره

- ۱ — وفيات الأعيان : ابن خلكان (چاپی مصر) .
- ۲ — دائرة المعارف اسلام : کله ی ته ریل .
- ۳ — تاريخ الكامل : ابن الاثير (چاپی ته وروپا) .
- ۴ — جهاننا : کاتب چاپی (حاجی خلیفه) .
- ۵ — ياقوت الحموي : معجم البلدان (چاپی ته وروپا) .
- ۶ — ابن خردادبة : كتاب المسالك والممالك .
- ۷ — تاريخ أبي الفدا : بهرگی سه بهم .

(۱) ايمو ابوہ

ايمہ نہوہی ناخوشين و ابوہش نہرہی خوشين .
 ايمہ کورانی ناخوشين و ناخوشيش سيدہريکي خوابہ لہ
 نزيك دلانی بروسي نائيش .

ايمہ خاوهنی دلی ناخوشين و ناخوشيش گہورہ بہ لہ دلی بجوڪ
 جيگہی ناپتہوہ .

ايمہ تہ گرينو تہ نالينين تہی تہ وانہی پی تہ کن ؟
 وہ بہ کی تہ گر بہ فرميسڪ خوی بشوا بہ دريژی زمانہ بہ پاکی
 تہ مينتہوہ .

ايوہ ايمہ نانسن بہ لام ايمہ ابوہ تہ ناسين .
 ايوہ لہ گہل شہ پولي روبری زبان تہ وونو آورر لہ ايمہ نادہ نہوہ
 بہ لام ايمہ لہ سہر قہراغ دانيشتون و تہ تان بينين و گويمان ليتانہ .
 ايوہ ياريدہی هاواری ايمہ نادہن جونڪو ہہراو ہورپای روزان
 گوپی پرد کردون بہ لام ايمہ گورانی ايوہ تہ پيہن چونڪہ بی دہ انگي
 شہوان گوپی کردوينہوہ .

ايمہ ايوہ تہ بينين چونڪہ لہ روناکی تاریکی و ہستانون بہ لام
 ايوہ ايمہ نائين چونڪہ لہ تاریکی روناکی دانيشتون .
 ايمہ کوررانی ناخوشين پيشرہو و ہلہستو گویندہن .

(۱) وەرگپراوہ .

ایمه له داوی دلی خومات - جلی خوابی ته چنن - ایوه
 کوررانی بی هوش خوشین وه ووریانی شادین - ایوه دلی خوتان له
 ناو دهستی بی ایش گوم ته کن چونکه په نجهی بی ایش نهرم و
 شله . وله نریک نه زانین ته حسینه وه چونکه له مالی نه زانین
 آوینه نه که روی خوتانی لیوه بیدین .

ایمه سنگت وهرگرتنی هیوا بهرز ته کهینه وه وه له وه وه
 شنهی گولو چل وه دهنگی جوگهی آو دست بی نه کات
 بهلام ایوه بی ته کن وه دهنگی بی که نینتاف له گهل تیچونی
 سهران وه سوتاوانی زنجیرو کوتو هاواری لی قهوماوان تیکهل
 ته بیت .

ایمه ته گرین و فرمیسکان له دلی ژیان دیته خواره وه وه کو
 که وتنی شه نوم له چاوی شهو له بهری بهیان دا بهلام ایوه
 زه رده خه نه ته ده نو له ته نیشته دهمی زه رده خه نه دارتان سوکی
 وگالنه بی کردن ته روا وه کو رویشانی زه هر له برینی مارانگاز .
 ایمه ته گرین چونکه بی که بی میرد سردوان و بی باوکان
 ته بینین وایوه بی ته کنف چونکه له دره وشانه وهی زب زیار
 هیچ نابین .

ایمه ته گرین چونکه نالهی بی دهستان و هاواری هه ژاران
 ته بیهین وایوه بی ته کنف چونکه له له رینه وهی جامی خواردنه وه
 زیار هیچ بی تر نابین . ایمه ته گرین چونکه له شتاف به خوشی

به زهینه وه نه نوسی .

ایچه کورانی ناخوشین وایوه کورانی خوشین . که واته هلسن
با شیوه نی ناخوشیه که مان وکرده وهی دلشادیه که تان له
بدره و روی روز دابین . ایوه فه لای بهر زمان له که لای ژیر دستان
درست کرده . وله سهر کیوانی روزانی رابوردوی گه وره بی
ایچه وه تیا چونی ایوه نه گیرته وه . ایچه به تیغی بازوی خومان
باستیلان تیک دا . وه باستیلش واته به که گه لان نه هلیته وه وه باسی
سهر بهر زمان و به د فهریتان نه کات .

ایوه شوین خوشی بی که لاک نه کون . وه اینوکی خوشی بی
که ایچه دلی هزاران بی گناه وکوژراوانی لهت لهت کرده
له مهیدانی . . . . .

ایوه بو خوشی شهوت دست دربریزی نه کن وگری شهوت ته که
به هه زاران گیانی ژنانی برده دولی قولی ناپه سه اند بو سهر
شورری . وایچه ده ست له گهردنی به کیته نی نه که بن وله سیبهری
به کیتیا چبروکی مه مو زین و شبرین وفرهاد و میژوی کریم
خانی زه اند هاته رو .

ایوه چاوه نواری ته مع نه کن وشیری ته مع هزاران روبری
خوینی هینایه دی وایچه هاوریتی بیر نه کین وه ده سقی بیر
کردنه وه زانیی له جغزی روناکی به رز هینایه خواره وه .
ایچه نه وهی غه مین وایوه کورانی خوشین وله نیو غه گیتی

وکیف خوشی ایبه وایوه دا سه کوبه هه به پیا روپشتن گرانه
 چیکه پهرینه وهی تهنگه نه تهسپان ، نه که شنبانی جواتان
 لی ته پهرینه وه .

ایبه دلمان به پچوکی ایوه ته سونی وایوه له گه وره بی ایبه
 رووترش ته بن وله نیو راستی دل سوتانی ایبه و روو نژی ایوه
 روزگار سه رسام ماوه . ایبه وه کو هاوری له ایوه نیک ته که وینه وه
 وایوهش وکو دوژمن به لاماری ایبه ته دهف وله نیو راستی
 هاوری و دوژمنایه تی ایبه وایوه دولیکی قوولی پر له فرمبسک
 و خون هه به .

ایبه بالاخانه بو ایوه درست ته که بن و ایوهش گورر بو ایبه
 هه ل ته که نن وله ناوه راستی خوشی خانوبه ره و تاریکی
 گوررا السانیت له ژیر پی آسین ته روا .
 ایبه ربگه تان بو به گول ته پوشین وایوهش له درک پال پشمان
 بو درست ته که نن وله ناوه راستی گه لای گول ودرک راستی خه و سبکی
 قوول ویه که جاری ته چینه چاو .

له روزی تهزه له وه ایوه زوران له گه ل له شی نه رم و شلی
 ایبه به لهش باریکی دری خوتان ته گرن . ده می سه ره ته که ون
 و وکو بوق پال ته ده نه وه به کیف خوشی و جاریکیش ایبه
 سه ره ته که ون وکو سلاح شور بی ده نگه دا ته نیشین .

ایوه ناوی چند که ساتان بیستو چند که ساتان کوشتو ختکاند

جغرافیای کوردستانی عراق

(باشماوه‌ی به‌شی یه‌که‌م — پارچه‌ی یه‌که‌م)

رای خوم ده‌رحق به‌ژماره‌ی عراق تیکرا

وه کوردستانی عراق به‌تایه‌نی

په‌قده‌می مصطفی‌ی شیخ نعمه‌الله

بو شه‌وه‌ی ژماره‌ی ولایتک راست و به‌جوریکی علمی تی‌بگه‌بن
(وه‌ک‌حکومه‌نه‌کانی شه‌وروپا وه‌ شه‌ریکا) پی‌ویسته‌ی دائره‌ی تایه‌نی
له‌همو شارو دهباته‌ کانا هه‌بی بوگرانی ژماره‌ی هه‌مو دانیش‌توانی
ولانه‌که . له‌به‌ر شه‌وه‌که‌ شه‌م دائرانه‌ له‌عراقا نه‌ به‌ شه‌واوی ژماره‌ی

اوایش دوا روزیان شه‌زیانده‌وه وکو شیری سه‌رکه‌وتوله برامبه‌ر
روی یه‌زدانی پاک به‌ سه‌ر به‌رزی رانه‌وه‌ستن . به‌ لام ایوه‌ له
بیری‌چا که‌ کردن شه‌زین وکو لاشه‌ی سه‌رخاک که‌ هه‌ج نایینی .
بو شه‌وه‌ی له‌ قورنه‌ی پرچونو نه‌ بونا پالیکی پیوه‌ بی .
ایه‌ کورانی هه‌ورین به‌ سه‌ر هه‌مو گیانداراندا زانین وخیر
وبرکت وخوشی شه‌بارینین ایوه‌ش کورانی خوشین وه‌هرچه‌نده
خوشیتان به‌ رز یته‌وه‌ وه‌ کوکوله‌کی له‌ دووکل درست‌کراو
به‌ با تیک شه‌چیت .

محمود آنداری

دانشتوانی عراق ساغ نه بوئه نه وه چه نده چونه که .

- (۱) حکومه نی عراق دائره ی ژماردنی دانشتوانی تایینه نی .
- (۲) زور کس له نرسی به عسکری گرتن خوی نه دزبنه وه .
- (۳) بهشی زوری عشایره کانی کوردی عراق کوچهرین و گهرمیانو کوبستان نه کن (وهك عشایری میران ، گویان ، اتروش ، جاف ، ههرکی و گه ایکی تر) که هاوین له عراق وزستان له ایران وترکیا را نه بویرن .

ههر بهم جوړه زور عشایری عهریش هه به له روژهلانی عراق (وک بنی طی ، بنی صالح ، بنی تمیم و بنی مالک) که له هاوینا رو نه کنه ابران و عشایری طی ، شمر جربه و عقیدات که نه چنه خاکی سوریا وه . بیجگه له مانه عشایری عمارات ، شمر جربه ی خوارو ، دایم وظفیر نه چنه جزیره ی عهرستانه وه که ژماره ی هه مویان تیکرا چه کورد چه عهره ب نزیکی نیو ملیون نه بی بهم پی به ژماره ی دانشتوانی عراق نه کانه پینج ملیون .

به نی نه م تفصیلاته ی سه ره وه دهر نه کوی که بهشی زوری نه و عشایره کوچهریانه که رو نه کنه ابران و ترکیا کوردن ، هه روها یزیدیه کانش که ههر چه نده طه الهاشمی له کتیبه که یا به کوردی دا نه ناون به لام کوردن و تاریخ دهری نه خا که له آربه کانشن . بهم پی به ژماره ی کوردی عراق نزیکی ملیونی نه بی یعنی پینج به کی هه مو ژماره ی عراق که له سه ره وه به پینج ملیونمان دانا .

شوبنی پرر دانشنواڤه له کوردستانای عراقرا

بوتهوهی بزاین ولاتیک چه شوبنیکی پررزه له دانشنواڤه ژمارهی دانشنواڤه همو ولاته کی بهسه ژمارهی پیوانی خاکه کایا بهش نه کبن دواي بهش کردن نسبهی دانشنواڤه ان پی نشان نه دا . بهم پی به هر کیلو میتره مربع له کوردستانی عراق (۱۶) کسی بهر نه کوی و نه، نه نسبه نیکی باشه له چاو همو عراقدا که تیکرا هر کیلو میتره مربعی (۱۱) کس وله چاو ابراندا که هر کیلو میتره مربعی (۱۰) کس وله چاو شهرتی نه ردندا که هر کیلو میتره مربعی (۵) کسی بهر نه کوی . بهم بوتهوه پیویسته بزاین هر کیلو میتره مربعی له خاکی انکلتره (۲۰۰) کس ، له جمهوریتی لبنان (۸۶) کس ، له فلسطین (۶۰) کس وله ترکیا (۲۰) کسی بهر نه کوی .

بنکهای زمین
www.zheer.org

بارچهی دوهم - علاقهی کوردستانی عراق له گهل کوردستانی گه وره .

معنای کوردستان له جغرافیا و تاریخدا - شوبنی کوردستانی گه وره - نه و طایفه طبیعانه که کاری کردونه سه ری - ژمارهی کورد له سه ری روی زمین .

کوردستان (ولاتی کوردان) (۱) هر وهک له نه اسکلو پیدای اسلامدا باسی کراوه (Kurdistan "Land of Kurds") و زور

(۱) له مادهی «K» جلد ۲ - لاپه ره ۱۱۳۰ .

ولاتی تر ههیه که بهم چهشنه ناو ئه برین وهک : عربستان
(ولانی عه ره ب) هندستان (ولانی هند) ههروها ئه فغانستان
و تورکستان .

کوردستان ولاتیکی دریزو پانه بهشی زوری کهوتوته تورکیاوه
و لهوی که ئه مینته وه پارچه بیککی گه وری له ایرانو عراق
و بهشیکی بچو کیشی له روسیا (ولانی قافقاس) دوا ی ئه وه له
سوریا ، افغانستان ، بلوچستان و هندستانه .

سنوری کوردستانی گه وری به پئی ئه بخو هه فانییا .

کوردستانی گه وری لایه کی له شاخی آراتانی تورکیاوه ده ست
پئ ئه کا تا ئه گاته ریزه شاخی حه برین له عراق (که عراقی سه رو له
خوارو جوی ئه گاته وه) و له وپوه بو خواروی لورستان و شاخانی
بهختیاری و زاگروس (که ئه که وپه خواروی روزا وای ایران) ،
له لایه کی زه ره له گو می اورمیه وه ده ست پئ ئه کا تا ئه گاته قافقاس
(که ئه م پارچه به به سه روی کوردستانی گه وری دائه نری) و له وپوه
دریزو ئه بینه وه تا ئه گاته ولایه تی ملاطیه له تورکیا (ئه میش به
به ری روزا وای کوردستان ئه زمیری) .

بهم پئی به دریزانی کوردستانی گه وری نزیککی (۲۶۰) میل
و پانا ییشی نزیککی (۴۷۵) میل ئه پئی . ئه م ولاته گه وری به که
بهشی زوری چیا به ئه که ویته به پئی (۳۹۳۴) پله عرضی جغرافیه وه
(۴۶۳۷) پله طولی جغرافی . خا که کئی زور به پیتو

بهره‌دهنده و پرره له روبرو زوی گه‌وره و بچوک ، هه‌وا به کی خوشو سازگاری هه‌یه و بارانیکی پیدای تیا هه‌باری .

پانابیی کوردستانی گه‌وره به ۴۰۰،۰۰۰ کیلو مەتر و ژاره‌ی دانیش‌توانیشی به (۸ تا ۹) ملیون تقدیر کراوه (۱) و هه‌مو زانایان و مستشرقان بویان ساغ بوتوهه که قومی کورد له رگزی (هند و — نه‌روپایی) به Indo - Europeans و تاربخیی له‌گه‌ل تاربخیی قومانی به ناوبانگی رابوردودا به‌که (وه‌ک قومانی کیش ، گوتی ، میدی ، عیلامی و فارس) .

له‌سه‌روهه بامی نه‌ومان کرد که بهشی زوری کوردستانی گه‌وره چبایه و بهشی خواروی روزاوی پرره له گردو کوسپایی که به‌رزاییان له چاو ده‌ریادا له ۳۰۰ هه‌تره‌وه‌یه تا ۱۰۰۰ مەتر خاکی نه‌م گردانه زور به‌پینه و پرره له روبرو و بارانیکی بی‌شماری تیا هه‌باری بیجگه له هه‌وا گه‌شی زور سازگاره . نه‌گه‌ر باش سه‌رنج بده‌ینه خه‌رتیه‌ی کوردستانی گه‌وره بومان ده‌رته‌کری که بهشی زوری نه‌و گردانه که‌وتونه به‌ینی هه‌ر دو زوی ده‌جله و فرانی ژورو .

تاریخ زور چاک ده‌ری خستوهه که کوردستان زور له ده‌بکه‌وه (له سه‌ره‌تای تاریخه‌وه) جیی له کوردبوه و نه‌ماره‌نی

(۱) رأیی خوم ۰۰ دوا‌ی چهن په‌رره‌بکی‌تر دینه‌ سه‌ر بامی قومی کوردستانی گه‌وره به‌پیی آری زانایان و مستشرقان .

ژوردیان تیا دامه‌زرانوه وه له کهمی جیگدا حکومه‌تانی ژور به‌هزیان بوه وهك ماده‌کان (۲۵۰۰ سال پبش میلاد) ، کاشه‌کان (۱۹۰۰ تا ۱۳۰۰ پبش میلاد) که له خواری ده‌ریای قه‌زوینه‌وه هاتنه ناو شاخه‌کانی زاگروس و له‌ری حکومه‌تانی ژور به‌هزیان دامه‌زران و مېژو (تاریخ نیشانمان ته‌دا چون مېدیاکان له‌گه‌ل علامه‌کانا رېك كه‌ه‌رن و په‌لاماری ولانی (لیدیا) یان دا له ناوه‌راستی نورکیدا و پایته‌خته‌که‌یان (ساردیه) به‌آسانی زوت‌کرد و چون حکومه‌تی کلدانیان له‌ناو‌برد له زه‌مانی (نبونید) دوا مه‌لکی کلدانیه‌کانا به‌و بونه‌یه که یارمه‌تی لیدیاییه‌کانی دابو و دوا‌ی ته‌وه امپراطوریتیکي ژور گه‌وره‌یان دامه‌زران که له تاریخی کوندا به‌به‌کم امپراطوریت نام‌راوه له پبش امپراطوریتی (ته‌سکه‌نده‌ر کوری فیلیپ) بی‌مه‌کدو‌نیدا . هه‌روها تاریخ نیشانمان ته‌دا چون کاشه‌کان هیرشیان برده‌سه‌ر ولانی بابلیه‌کان (آموریه‌کان) له ۱۹۰۰ ی پبش میلاددا دوا‌ی مردنی (حامورابی‌ی به‌ ناوبانگک) و تا سالی ۱۳۰۰ پاش میلاد به‌عنی نزیکي ۶۰۰ سال هه‌مو عراقیان به‌ده‌سته‌وه مابه‌وه .

ماو‌بیری

ویندیک له زبانی قوتایانه

زور جاری وا بوه دو کس له ناو خویانا له به کترین پرسیوه
قوتایه کانات که هر نه خوینن و ههول نه دن بو نه وهی هاو
ولایه کاتبان له پاشه روزدا خیریان لی بدینن بوچی له سر نه م هه مو
خویند نو هه ولو نه قه لایه شدا فبری هبچ نابن ؟

هه مومان نه بزاین منال له جهوت سالیه وه پیو بستی به خویندن
هه به و بو نه م نه خرینه بهر ماموستایان تا فبری نه و شتانه بین که
نازبان وه له دواروژا بین به پیاوکی تی که بشتو . به لام داخی
گرام بهشی زوری ماموستا کانی لای خومان که قوتای پرسیاری
شیکیان لی نه کن به سر یانا نه زین ، چاورسینان نه کن و به
مهره به کی وایان نه بن که جاریکی تر نه ورن هبچ شیکیان لی بپرسنه وه
خو نه گه ریتو زمانی هه له بکا و بی : « ماموستا نیشمان به روه ری
چیه ؟ ده رحال وه رامی نه دانه وه وپی نه لی : تو ده خلت
به سر پرسیاری واوه چیه . نه م وه رامه هه رره شه نه نگیزه
وه نه بی قوتای بی به ته وای ده کوت بکا ، چن روزیکی تی
پی نه چی لی نه پرسینه وه ماموستا بوچ مله مان پاش که و توه
و هه مو ناحهزی به کترین و کم ده ستو ده ستدار وه که به ک
بوه ستانایه وه چا کتر نه بو ؟ به لام ماموستا له نو وره بو نو
لبدان به ولاره شیکیکی تر به م قوتایانه رهوا نابینی نه و هخته نه م

جوره شانه له دلی خوینا نه هیلهوه وه ناوړن دهری بررگین نه یا
له لاره نه گهر له م باسه بدوین به نبوه چلی شتیکی لی تی نه گن وه که
پی گه یشتن و گوره بون له بهری خویندنه کیان که مک نایین
ومانای نیشمان په روهری ، ژبان و گه نجیبه نی نازان و هیچ به نه ا-گیه وه
ناین و ناوان ری راست له چوت جیا بکنه وه و په روه وی بکن
و نه بن به باریکی قورس به سه ر شانی مله ته که یانه وه .
په ر له هه مو شتیک منال نه بی بزانی نیشمان و نیشمان
په روهری چین .

گه نجمان نه گهر به نانه واوی مایینه وه له روی نه م ریگه
چوته وه به که ما موموستا کمان گرتویانه که دینه دهرسخانه وه له
پیش هه مو شتیکا باسی تیانو ، سینه ما وپاره خهرج کردن
و گه لی شتی بی فهرری تر نه کن سه رزای نه وه که نه پنجه نه . پیشکی
قوتایه کانه وه که سه و به یان له واپ به رززه و به چاوی سوک
ته ماشایان نه کن و له خوین خوارنریان نه ژمین و لایان وایه
نه گهر معنای ژیانیا ن نی بگه یین و هه ست به خراپی به بی
ده ستدارو کم ده ست بکن روزیک دی هه مو مان-گه که یان له ده ست
نه سیغری و به سه ر کم ده سته کانا دابهش نه کری .

نه م قورته گوره به به که هاتوته ری مله تان خوی
باش خستوه و گه نجبه کانی به نانه واوی هیشتونه وه و بو هه ا-گرتنی
نه م قورته و دهرمان کردن نه م دهرده که په کی پیشکه وتنی

لاپهري ميٿوو (تاريخ)

گوپور رهي ٿي قوامي کون تاريخي

هيٺاوه ته ڪا بهوه

زانستِي تاريخي پيشينگانه :

همو ته زانين ڪوا له بابته حالو ته حوالي ته قوامي رابوردوهوه
زانستِي پيشينگانه زور ڪم پوه ، تهو زانستيه ڪه ايسته ناوي
(علمي تاريخ) ه وعلمي ڪي زور بهرزو به ڪه ڪه تهوسا وه ڪ منالي ڪي
ساواو قامي تيا نه بو ، معلوماني تاريخي خه ڪي تهو خه لهش
له هه ندي سرگوزه شته به ولاوه شتي ڪي نه بو وه له بابته انسانه ڪاني

خستون پيوسته به هاو زبانو هاو خوينه ڪاني بگه بين ڪه يا به
نه خوينده واري پيشنه وه يا ڪه ته خوين ناو ڪي خويندن گل بده نه وه
نه ڪه تويڪله ڪي و هه نا باشي نه جون قوني نه دهن به عني به نيوه چلي
فيري شتي ڪه نه بن چون ڪه فير بوني نا ته واو خراپهي زور تره له
چاڪي بو مله تيڪ ڪه تازه ته به وي ري زياني پر رگري وقورت
بگريته بهر و گونا هي ته مهش ته ڪه ويته اوبالي ماموستا ڪانان ايترو
خويانو شيريان . .

بکر عهه

پیش خوبانیشوهه هبج ههوالبکی راسته قینه یان نه بو ، له لابن
 کاروباری دنیاوه یریان زور تاریک و برروایان به گهلی هبزی
 نه ییتر او هه بو که به لایانه وه و ابو جلهری اداره ی طالم به دست
 نهوانه وه به ، تانه نانهت نهشیانوت نهوه برانه به بی ههست دینه ناو
 کومه لانه وه وه کاروباریان نه گرنه دست خوبان .

یرو زانستی پیشینه کان بهم چه شه پهست بو تا له سایه ی
 به هری انسانیه وه ری مده نیانی دوزیه وه نهوسا توانی تم
 ری به بگریته بهر وه گری ملهوفن بکاته وه وه ختی که ژبری انسان
 گه بشته تم پایه به یرو هوشی به لای ادراکا دهن به جی رازا پیری
 تاریخی پیشینه کان به خراقات دانا نه و حله زاناکان به ریوشونی
 علیدا که له حقیقه نی انسان ورد بوته وه برروا به پررو چکانی
 لای سهرو هبج زخی نه ما ؟

www.zheen.org

نه مانه بویان ده رکوت که حقایقی تاریخ عبارت نه له
 سهر گزوه شتانه که پیشینه کان و توایانه له گهل نهو پیره شیانا که وا
 چه سهری حادثاتیان برد بوته وه سهر کرده وی هیزه کان له انسان
 بهر ژر به لکو و بیان مناسباتی انسانه کان ایسته له گهل به کا چونه
 وه کارسانی ناو نه توام له چیه وه رو نهوا له وه پیشیش عه راملی
 پیکاهاتی انسانه کونه کان هه ر نه وه بوه ، له سهر تم پیره نهو
 زانا مو حتره مانه ده بیان کرد به پیشکنینی جیو هه سکنی قومه
 واپردوه کان بو نه وه ی له پاش به جی ماوه کانپانا سهر رشته یه که له

کرده و کانبان بدوزنه و ، جا به اختیارانه له دوای ته قه لایکی زور له
 نه نجای شتی کونی ته وانه و نو سراویان له ژبر گل هینا به
 دهره و ، ته و حله کاروباری انسانی کون له سهر وینه به کی مادی
 پهنی به جاری آشکرا و به و تاربخی ته قوامیش له قورنی خرافات
 رزگاری بو . ایت زانا کان ری سوراخ کوردنی بنجو بناوانی
 انسانی کونبان دوزیوه و نه یان کرده نامه ردی ده سیان کرد به پیا
 رویشتی هه تا سهره تای وقوطای زور کونیسان خسته به رچاوی
 حاله و و وک :

به کی له جه مسهری کاره سانه مهمه کانی تاربخ که ته وزانا
 محتره مانه دوزبوانه ته و کردویانه به سهرچاوی کاره سات بو
 هندی ته قوامی کونی ته وروپا و آسیای روزاوا — که مه بهس له
 ووتاره کی ایس ته و به به « ییجگه له تورک و سامیه کانی
 ته وروپا و آسیای روزاوا هه رچاوی ته قوامی کی تری ته وی بو هه موی
 له ره گه زیکه و هانوه و نه زادیشیان له پیشدا له ده وروپشتی
 ده ریای خزه ردا داناوه » و ته لین « له پاشدا ته مانه کاره ساتی
 زه مانه و ناوخویان ته نگه تاوی کردون و تهره بون و له بهک
 جیای کردنه وه انجا هانون بو ته وروپا و آسیای روزاوا و هیندستان
 و جیگیر بون و کردویانه به نیشمانی تازه بو خویان پیا بلاویونه و
 تا له دوایدا قه و مه کانی ایستایان لی که ووتوه و .
 به لی . . زانا کان هم و تارمیان له گوتره نه و توه به لکو گه لی
 به لگه یان گرتوه و نواندوه وک و تویانه « ره گزی قه و و

ناوراوه کانی لای سهرو بویه له بناغه به کوه هانوه چونکه له زمانه کانیان که زور چاک وردیینه وه نهینین و تهی هره کونی زمانی همانه له یهك سرچاوه به « به اگه به کی تریشیان نه وه به نه این نه و انسانه ره وه که کوانه سهرگوزه شتهی کوچو ره وه کانی نه زادیان له لای ده ربای خه زه ره وه له بیچمبکی خرافیدا کردوه به سه رتهای په یا بوونی نه صلی خویان و هاتنیان بو نه و ولانان که ایسته نه وه کانیان تیان « به راستی دروستی نه م و تاران به وه شا دیاره که سه رتهای نه حوالی نه قوامی تریش هر وه که نه مانه ، وه که سه رتهای تاریخی قومی سامیش عبارته له و کوچوره وان که له حالی قبایلی ره وه کیدا نه زادی نه مانه له عه ره بستانه وه کردویانه هه نا که بشتونه دیاره آواکانی ده وروپشتیان و له ری دامه زراوت انجا له دوای نه وه نه نوعی نه قوامیان لی که وتونه وه که له وان به کیکیان عه ره به کانی نه سرویه ، خولاسه سه رگوزه شتهی نه زادی تورانیه کانیس هر نه وه نه گپه ته زه ، چونکه نه زاده کانی نه مانیش جاری له توران زه مینه وه به کوچوره و هاتوه و له سه ر زه مینی ایستهی نه ته وه کانیان جیگیر بوه انجا نه وهی ایسته له وان که وتونه وه .

نه م سه رگوزه شتانه بومان دهر نه خا که سه رتهای وقوعانی گه لی نه قوامی کون له و کوچو ره وان په پیدا بوه که نه زادی نه و قه ومانه له حالنی عشاثریدا کردویانه و له بهر نه وه شه گونجاوه بلین که « کوچوره وی نه قوامی کون تاریخی هینا و ته کابه وه » چونکه له دوای نه و کوچهریه و دامه زرانی عبله کان له سه ر زه مینی تازه یانا

انجا بنچینهی باوکوباپیری قهومه کانی ایسته هاتوته پبشه وه و له دوای
تهوش ته قوامی ایسته له وان که وتوته وه .

انجا له بهرته وهی کوچوره وی ته قوامی کون تاریخی هینا وه ته
کابه وه ته گهر ایمهش شوین قهومه کوچهره کونه کانی آسیای روزاوا
بکه وین که هاتونه قهله سه وهی کوردستانه وه و سوراغی ته حوالیان
بکین ره ننگه سه ره نای ته حوالی نه ژادی کورده واری خومان
بدوزینه وه ، انجا بهم هیوا به له مهولا له لاپه رره کانی گه لاپه ررا
مقاله ی تاریخی وه ها ته نویسن و ته بنجه بینه پبش چاوی خونیده واران
آزیره وه .

صالح قه قه نامه

بنکه ی ژین

په په نامه و لو بانه

- * هه ره عه قه له خه ساریک
- * هه زار سوژن گاسه بکی تیا نانی
- * ده رزی بکه به خوتا انجا سوژن بکه به خه لکا
- * سوار بوون عه بیک ، دابه زین دوو عه یب .
- * به رد له جی خوی سه نه بگنه
- * سه نه ره به ردی محه که
- * له تی ره شو سپی له بوارا تا قی ته کر بته وه

له ښه بیانی انکلیز پوه

ښکر ۱۱

« پوهوانی له ژبان نه گن »
 « پوهوانی زو وره بهر نادهن »
 « پو نهو لاوانه که تازه پی نه گن »

نه گهر باوهرت به خوت هه یه گوی مه دهره تواج
 وه واتهی کهس

نهم قصیده جوانه هه لبهستی شاعری
 به ناروانگی ولانی روزه-هلات
 (لور یارو که پلنگ) . که له شاری
 بومبای له دایک بوه ، جائزه ی نوبلی له
 آدابدا وهر گرتوه وه له ۷۸ سالیدا
 له سالی ۱۹۳۶ دا مردوه .

نه گهر تو له و تیر و نوانجانه که تبت نه گرن بی په روا نه بی وه زیار
 بو هه مو ایشیک هه ول نه دهی ، نه گهر له گهل نهو هه مو واتهو
 سه رزه نشانه دا که نه کریت خیراتر و بی با کتر روه و آمانجت ملی ری
 نه گرت هه لئا گرت پیت پیژری پی او بی ته او .

نه گهر له خوتا هېمن بي له اېشدا هه له شه مه به ، گوی مه دهره
 نه وانه که بوختانت پی نه کن وه له خورانی نه یانه وی خووت خراب
 وله چاو خه ا-کدا سوکت بکن و خوتیان نی مه گه ینه چونکه نه و
 چه شنه که سانه له زور بلی بی وه وتاری زل وه درووده له سه زیاتر
 هبچ نازان و له ژیان نه گه یشتون .

نه گهر آواته خوازی شتیک بی وه آره زوی خوشیت هې بی وه
 بنه وی تووی تم دو آمانجه بچینی وله نه نجامدا له داری هیوات
 نا اومیدی وله داری خوشیت دل ته نگی و گریات بو هاته بهرهم
 نابی پشتت سارد بیده وه وه وک پیشو نی هه لچوره وه چونکه
 نه گهر له به کم جارا سهر نه که ویتیت له م جاردا به زوره وه بهری
 آواته کانت نه خوی .

نه گهر به کی له هبچه گه وره بو وه بو به خاوه ن هیزو ده سه لات
 وه ویستی چال له ریئا هه ا-کدی تو نابی به مه دا-گېر بی
 وه هه مو ساتیک تم وتاره بینه ره پیش چاو ویکه به پیشره و
 بو هه مو تیکوشینیک : « تم چه شنه پیاوانه هه رچه ند نه توان هندی
 کس تاسه ر یا هه مو کس تا مده تیک هه لچه تین به لام نانوان
 هه مو کس تاسه ر له خشته بهرن »

نه گهر نیازی باشه که وت هه به ، هه مو روژیکت به ماندوبتی
 وایش کردن آوا وه شهوت به شه ونخونی وه شانوقول کوتان برده سهر
 وچهند پولیکت پیکه وه نا وه به پیرتا هات ایشکی پی بکی به لام

بهتت نهی هینا وه نابود بوی نابی دالگیر بی به لگو هه همیشه نه بی
 شتیکی وات له بهر چاوبی وه بیکه بی به دهرس بوخوت وه ده چه ندانه بی
 جاران ههول بدهیت بو پاشه کوت کردن . نه گهر خوت به
 دهست کورت بینی نه بی خاوهن عهزم بیت چونکه ههر عهزه ری
 تاریک روناک وچرای دواروژت ههل نه کا .

نه گهر بهتوی لای خه لک قورس بی به لای چا که دابرو وههولی
 شتیکی مهده که نه بی به هوی سوکت وهه همیشه عهزه بی نه نفست
 لاگران بی وبوسه ره بزی ههول بده .

نه گهر بوت ربک کوت بگی بی به پایه به وجدان وه داوین پاکی
 وه ره وشتو خووی بهرز بینه ره وه باکت نه بی له زورداری کهس
 چونکه ههر فهضله ته که بو پیاو نه مینینه وه وه هه مو شتیکی تر بلقی سه
 آوه وه له ناو نه چیت .
 www.zheen.org

نه گهر باوهرت به دلسوزی هاوریکت هه به ودلنپای له وه
 که آماده به بو رزگار کردن له هه مو کاره ساتیک وه یار به دانت
 له هه مو فرمانیکدا وه به خوشیت دلخوش وه به تالبت دالگیر نه بی
 خوت به به اختیار بزانه له ژباندا وه نه م چه شنه هاور بی به له کبس
 خوت مهده .

نه گهر وهختی خوت به فیرو نه ده بیت وه بو خوت وکسانی ز
 که لکت هه بی وه ساتیک له ژبان به بانی ههوا نه ده بیت وهه مو روزیکت
 به کرده وهی به کک وه به دس کورتی ره نجی شانی خوت په به ته سه

پوسیکه نین

مثال — به خوا سینهمابه کی خوشبو ، دایکم وه خته بو بری له بهر
پوسیکه نین

باوک — که واته کورم نه مشه ویش بچینه وه .

***

سه رخوش — خواداد خه لک که نه خونوه ده ردی ژنیان له بهر
نه چیته وه که چی من ژنه کم له بهر چاو نه بی به دوان .

***

ماموستا — کی نه زانی ژنه کی ناپلون ناوی چی بو .
قوتابی — ماموستا عه یه ناوی ژنی خه لک مه هینه .

***

باوک — کورم چه ندم پی وتی به ریگاو هشت مه خو .

وخوت له خراپه بدزه وه نه وسا هر که می قاموسی ژیان بکانه وه
به کم شتیک که بهر چاوی بکوری ناوی نویه که به چاکه نه هیزی .
نه گهر خاوه نی نه م ره وشتانه ی سه ره وه بیت بی گومان پیاوبکی
گوره ونه واوی ، شایه کی له سه ره نه ختی شه ره ف دانیشنوی وه تاجی
فه ضیله نت له سه ره ناوه وه ناوت به فه خزه وه له هه مو دلپکا جیگیر بوه .

ف . هوشیار

کورر — بابه نهی نو بوج جگه ره نه خوی ؟

***

کورر — بابه نه سرو کوریک له قوتا بخانه پی ونم من زور له تو
نه کم .

باوک — به زه درده خه نه به کوره — نهی تو چیت پی وت ؟
کورر هبچ ، له خوم گه وره تر بو چی بکم ..

***

کورر — باوکت له کوی زانی اعه دوینی سواری او تومو بیل بوین ؟
کچ — نهو پیاوه که وه خته بو بی به ژیر او تومو بیله که مانه وه
باوکت بو .

***

جاریک کابرایه کی (طفیلی) له وانه که بوون به چلومل به سر
خه — کوره به لای تاقی — کابرایه بوری له عانی نان خواردنا . لی یان
نه پرسی . . نه وه چی نه خون ؟ نه وانش بو نه وهی دانه نیشی
نه لین (زهر) کابرا ههر که نه وهی قوی لی ههل نه مالی
وده ست نه کا به خواردنو نه لی : « باش ایوه ژیان حه رانه »

***

سر تاشیک له عانی سر تاشیندا زور آزاری کابرای ژیر دهستی
هدا وله زور لاره سهری دینه خون وله وعانه شدا لی نه پرسی
ایوه چهن بران . کابراش ونی نه گهر خوا بکا له دمهس نو روزگارم بی
چوار براین نه گهر نه شپی سه

خوارده مه نی صحی

دگر فاری (Psychologist) ی انگلیسز به ده

خوارده مه نی عبارت ته له کومه له کرده وه به که لهشی آده مبرادی نی نه بوژینه وه وه گه شه نه کا وبه هوی هندی تفاعلاتی کیمیا یه وه له لهشدا گاز و لایه (افرازات) په پيدا نه بی ، گاز که به ری هردو سیدا و تاپه که له گهل آو به ری گورچيله دا له لهش دینه ده ری له بهر نه مه زور آو خوارده وه (روژی چار که گالونیک به لایه نی که وه) به پیوست نه ژمیری چونکه هروه ک آو به کم هو (واسطه) به بوگه یانندی هوه و چه شنه خوارده مه نی به که بولش ، هر خوشی به کم هوی بو پیک هینانی تفاعلاتی کیمیا یی و دور خسته وه ی تاپه لی .

ته و خوارده مه نیه که نه بخوین پیوسته وه ، چه شنه مواد یکی تیا بی که بو په روه رده کردنی لهش و ریک خستی به که لک دی . نه که هر به ته نیا خرابی خوارده مه نی به لکو باش نه جوین ، سوئی هزم ، بی اشتها یی و سستی رنجوله کان له کرده وه دا قورنی گوره ن له ری گه شه کردنی لهشدا بیجگه له مانه بی خهوی ، ماندویه تی ، دل په سقی ، کمی هه تا و ریازه ت کردنیش کار یکی خراب نه که نه سه ر لهش . ریازه ت هر وه که ماسوا که به هیز نه کا و چستو چالا کی نه دا به لهش هر

وہا خرابی تہدا بہ خون لہ گہرانی بہ لہشدا .
 انجا بیہ سہر باسی تہو خواردمہ نیانہ کہ بو لہش کلا کیکی
 زوریان ہہ بہ . دوائی تاقی کردنہ رہ بہ کی زور ساغ بوتہ وہ کہ
 نان (بہ تویکلہ گہنہ کہ وہ) ، شیر ، کورہ ، پینیر ، ماست
 وتوراغ ہہر وہا نوک ، پاقلہ ، نیشک ، سہوزہ وات ، بہ تانہ ،
 گبزہر ، پیاز ومبوی تہرووشک ، نہمانہ ، ہیلکہ ، گوشت
 (شتیکی کم) ، جہرگک ، صریشک وماسی سہررشتہی تہو
 خواردمہ نیانہ کہ بو لہش کہ لک بہ خشن . وبہ ختا چوون
 تہوانہی کہ :

۱ - نانی سپی تہ خون کہ ہیچ تہو موادہی تیا نیہ کہ بو
 بہ ہیز کردنی رہ گک و دہمار و ماسوا کہ و خون ہینانہ بہرہم
 پیوستہ .

۲ - زور سہر تہ کتہ شیری خواردن کہ موازنہی غذائی لہ
 لہشا تیک تہدا واشتہا بہ ورگک (ممدہ) ناہلی بو خواردمہ نیی تر .
 ۳ - کم سہوزہ وانی تہرو و شک تہ خون .

۴ - کم شہر و زور گوشت تہ خون حال وایہ تہبی
 بہ پیوستہ وانی تہہ بی .

بہ مہدا وانی تہ گہن کہ پیوستہ تہہمیتکی زور بہ خواردمہ نی
 بدری بہ تاییہ تی بو منال کہ لہشیان لہ گہشہ کردنیکی خیرادایہ ،
 وبچو کترین زملہ بہک لہ خواردمہ نیانہ کاریکی خراب تہ گاتہ
 سہریان و دور نیہ روزبک بی مہ کتہ بی تاییہ تی لہ ولانہ کہ مانا

بکریتهوه وهک ولاتانی سوید و نورویج بو پهروهده کردنی منال له سهر ری ی تازه وهه رچه ندی نه م مه کته بانه زور بی خهسته خانه کم نه یتهوه و انسان که متر رویان نی نه کا . و پیوسته زور هول بده بن بو کردنه وهی نه م چه شنه مه کته بانه چونکه وهک نه زانین خوباراستن چا کتره له ته داوی و له کردنه وهیانا سستی پیشان نه دهن چونکه بهشی زوری دایکان له بهر دهست کورنی ناتوانن مناله کانپان له سهر شروطنی صحنی پهروهده بکن .

که لاویژ

چیره ووتاریک دهه خوی به پاشه کورت

• پاشه کورت له خویا کانپکی که وره ی دهست که رته — سه نیکا
 • له ژيانا نه و که سه به ختیاره که بتوانی که متر خه رج بکاله وه که
 ده-تی نه که ری .

به پخامین فرانکلین

• نهوی خه رج کردنی زور زره له دهست که ورتنی خوی به
 ده وله مند نه زانی و نهوی دهست که ورتنی زور زره له خه رج کردنی
 خوی به هزار نه زانی — هالیه رتون .
 • که دهست کورت بی هه مو شتیک گران و دهست پرر بی
 هه مو شتیک هه رزانه .

توسعه بخوبیندنهوه که به دلتا تپه

توسعه به بخوبیندنهوه بکا زور به ختباره چونکه له همو
 ماوهی ژیاپا چاکزین ری خوشه ریک کردنو دل کردنهوهی
 بو خوبی دوزبونهوه و نهو خوبیندنهوه به که به ناخواه پیاو
 نوشی نهی هیج تانه تی پی دهرناچی و دلی پی نا کرینهوه ، وزور
 به خه تا نهچین نهگر له موتالا کردنا چار له خه لکی تر بکن
 بهو هیوا به که خوشی بجهینه دلمانوه وهیا بهو هیوا به که به خه لکی
 بسه لنین که مرقاقی شت خوبیندنهوه مان هه به چونکه نوسراو
 هه رچهنده مهم بی شهرت نه سرور به خشیش بی ، و خوبیندنهوه
 به تهنایی زور به که لکو له زهت به خشه ، به لام له هموشقی
 مهمتر نهوه به که پیاو له خوبیندنهوه دایزو نهو شته بچی که ههز
 به خوبیندنهوهی نهکا و نهفیه تی آره زوی لی هه به نهوشتانهی
 لی دهرچی که هندی جار پیوبست به توش پیاوبهوه نهکا ،
 له گهل نهه شدا که هیج خوشی ناخاته دلی آده مزادهوه .

رگرفاری (Psychologist) هوه

• • •

نهوانه ی به ههرا وچه پله نهیانهوی نیشمان خوشهوبست
 بکن ، ههز به ههرا وچه پله که زیاتر نهکن له نیشمان .

ناگور

رَه و جوانی خویو کردگاری

روو خوشی ککلی ده رگای شادمانی و ره بهری ابش
 راپه راتنه ، تیشکی کار نه کاته سهر دلی خارونه کی و رونا کی
 نه کاته وه و نه شته به گیانی نه دا ، وچهن روخوشی له منالدا جوانه
 نه وه ندهش له پیردا جوانه وله مان زیار له ژنا جوانه ورونا کی
 هه مو گیانی نه گرینه وه وهستی پی نا کا .

ژن له خویا به نازکی دروست کراوه و روخوشی چه بو نازکی
 وچه بو جوانی به پیوست نه ژمیری . نه ری ده ننگ ،
 سافی پیست وریکوپیکی نه ندای ژن پیوستی به چاوری کردنی
 جوانی ره قنار و روخوشی هه به و به خه تا ناچین نه گهر بلین
 ره وشتی ژن به ده ننگیا نه زاری . ژنی تی گه پشتو و خاوه
 ره وشتی باش ده ننگ هه لئاری و له دوره وه به عاستم نه پیستری
 پیجگه له حاله تانه که پیوستی به ده ننگ هه لبرین هه به وه
 خطبه دان له ناو کومه لیکدا یا دهرس و ته وه له ژوریکسی
 گه ورده دا .

نه گهر بیتو به کولانی به کی له شاره کانی ولاتی خومانا بروی
 سهوت کاس نه بی له بهر ده ننگی ژن که یا جوین نه ده ز به نوکهر
 وژا وه ره شه نه کن له منالانیا ویا له ناوخویانا گفنگو نه کن
 وه که روت کرده مالیک آفره ته کانی ناوی به روگرژبه وه لیت

ورد ته بنه وه و به تالی رویان تبت ته گه بنین که ته یانه وی سانی
 زوتر له بهر چاویان نه بینی خو ته گهر بیتو نه ختیک لایان دانیشی
 له بهر قیژوهور میشکت ته زرنه گیته وه و دنیات لی دیته وه به ک .

ته گهر پیاو پی نی نه کری به ته واوی ده ست له و ره وشته
 هه لگری که اوگری بوه هیج نه بی ته توانی ماوه به کی زور له
 خوی دور بخاته وه وه هر سه ره وشتی وه ک رو خوشی ، له ش
 سوکی و ده نگت نزی چه له روی ته خلاق وچه له روی صحه ته وه
 له ژنا بوونی به پیوست ته زمیری . به ته واوی ساغ بوه ته وه که
 روگری ژن پیرته کا به هوی ته و چرچولوچه وه که له ده مو
 چاویا پهیدا ته بی و هر له بهر ته م روگری به به که ژنه کانی
 ولاتی ایه له زوه وه پیری لیان دیاری ته دا .

له گهل ته مه شدا هندی ژنی تر هه به زوری پی کین و نزی
 ده نگت له راده ی خوی ته کنه ده ره وه ، حال وایه ته بی له
 روخوشیدا نهمونیان و له گفتگودا ده نگیان نازکو له سه ر
 خو بی ، جوانی نه واو به مانه وه به نه ک به سوراووسپیاو . .

له گو فارسی الهملاوه

***

له ولاره که له ولاره به ته ملاره کشاره
 یا یا سه مه نی خاوه له روی روژه رواوه

نالی

دیوانی که لاو پڑ

ساقینامی کوردی

ده ساقی به حقی بیالهی شراب
 به چهرگی پررو زای هر وه که باب
 بشوره به مای چلکو ژه نگی دهر وون
 چه مای وه که چرای نوور روتا کو روون
 نهوا فاسلی نه وروزو وه عدهی گوله
 سهدای چه چه شیهونی بلبله
 گولاله به خیمه سهدان گول به کول
 سپی چوو زه ره ساق هر وه که سهول
 له گوی قهلبه زه شاخو تاقا چنور
 له گهل به رزه لنگک تیکلو خوارو ژوور
 که هر گول گولو بهر که هر آلو وال
 نمی شه ونه بی ده غیلوه و زلال
 چه من سه و زپوشو چیا زه ردوسوور
 بریفهی سه آوان هر وه که بلور
 ده ساقی به خاز رهزی لا زار
 به زهردی خهزانو به سوزهی بههار

منو خونو مهجس به مای داگره
 که هستی له سوسی گهلی چاره
 دو گویم برد که پهی پهی له قه قاهی جام
 شه کر ده وه کو تونی ییمه کلام
 دهم نهر که با نطقی مهردانه دهم
 سهرم هست که با سووری مهستانه دهم
 بکیشم قالم وه پهری چیره نیل
 فواری تهری نوکنه وه سلسه نیل
 نوم سهراسهر به بهک داستان
 له ایسه ههتا خلقه نی جن وجان
 ده سانی به مهربانی هردو پروت
 به نازو اشارهی دو چاوانی خوت
 ژمارهی پیاله که تا بههار
 نهچی با بچینه هزاران هزار
 شهرانی کهرم که پیالهی بلور
 نهوم پشت به پشت مهستی تا نهفشی صور
 وهما یم که آگام نهی قهت له خوم
 که غم هات به سهر بهستی من غم بنجوم
 بریزم به روی خاکه دا سیم و زهر
 بنیزم له سهر بهرددا سولی نهر

قانع

سکاريک

دهسته و ته ژنو دانیشن تهی قهومی کوردی دهر به در
 گریه و زاری بگین تاوه قی مردن سهر به سهر
 پی گهین پی گهانه کانو ایله ههر وا ماینه وه
 نی بگن کوشش بگن هه ولی له بو دفعی خه تهر
 ههرچی ته سبابی ژیان بو بهک کهرهت دا گیر کرا
 داخو دهرده مایه وه بو کورده گانی قور به سهر
 پاروه نانی کهره کوشمان بی تاامل کهره خوار
 سا هه ناسهی دو کلهین با هه لیکیشین وهک شهره
 نهو مه کینه پیباوی نانه هلی له سهر بی بی گومان
 جاو حاجم یا کلاشو چیمچه دینینه دهر
 حالی خه لیکو بالی ابوه وهک به هه شتو دوزمه خه
 کوهه لی فرده وسه خه لیکو ابوه بو خیلی سه قهر
 تهی سه با توخوا به خاکی کورددا تیز تی پهره
 خوارو ژور حالی بکه تو ههر له دانا تا به کهر
 با بزبان واسطهی جهه لو نفاقه قهومی کورد
 نه گه تی گرتویه ایرو وا بوه توشی زهره
 کهترین مه عمل سه نایع لیره وا ته یاره به
 ابوه ههر بو دوا ته چن پیش نا کون تهی پی هونه

جامه و قهسو قسورو شارهو جادهی ههه
 قهتهمی باغی ارهم یاخو بههشت وا بی مهگه
 طالبکی بهرزی ایبه شهر لهسه دو ربع نهکا
 علمی کوردستانه ایرو وهك درهختی بی سهه
 چهن گهمی وامن ههیه ههلامهیه لای خوی کهچی
 راتی ربو دوسهه فلسه به سهه خوینی جگه
 بو قسهو باسی خراپو بو سهرو پوتلاکی بهک
 چهنده چالاکن هههه آمادهو بهسته کهه
 باسی بهکتر وا له لامان فهرزی ههینه داخهکم
 قهومی ایبه بوچی تاکن لهم خراپانه ههزه
 انجادو مهعرفهت مایهی تهرهقی قهومیه
 تی بگهن فرسهت بزاین بیخهنه مهدی نهزه
 بو وهتهن جهرگو دلم خوینینه یا کون کون بوه
 بهسیه با بریتهوه ایتر ههزاربو دهرده سهه
 وا به کورتی باس نهکانوری نهگه رلی وهرگرن
 حاجهتی ته فصیل نیه باش تی نهگا تههلی خهبر
 نوری باباعلی

***

آسمانی حسنی مهحبویم له نهبروو زولفوخال
 دو ههلالو دو شهوو دو ماهی تابانی ههیه
 نالی

به هاروسیرانه

ره فیکان موژده بی ایستا به هاره
 له سه حرا چیمه نو سه وزی دیاره
 گولاله و نیرگی گمش تیکه لاره
 به نه سرینو و نه وشه لاله زاره
 له سه ر چل ده نگی قومری دی نه خوبی
 نه قامی خوبندنی ته پرو هوزاره
 به بای وه ختی به یانی گول شندی دی
 که له رزانه ی چلو پوپهی چناره
 تهوا بلبل خه ربکه بن بوک زینه بی
 گولیش پشکوتو زاوا شهرمه زاره
 جریوهی کو ترازوو حه رته وانه
 چه راخانه له به رزی وادیاره
 له سه بوان ته رخنه وان سور بو به جاری
 به شایو شینه وه تهو ری گوزاره
 هه مو ده شتیکو سه رکارزو باخیک
 ته یینی پولی لاوو گول عوزاره
 به کومهل دا نه نیشن ده سته ده سته
 جوانو پیرو تازه و هه رزه کاره

به دەس له ملانو کەیفی نازە نینان
 نشە ی لیوو شەقە ی ماچو کە نارە
 بە شەوقو زەوقە وە سەپرانو شادی
 ئەگەر شینی وەھا نەروا خەسارە
 زەماوەندو قریوەو هەلپەرینە
 دەهولو دوزەلەو زورنا لە بارە
 بە گورانی منالو نەوجوانان
 قەتاری خوشو بەستەو هە ی بە لارە
 مەلین دنیا بە کوردستان بەهەشتە
 نۆنە ی نەقشی زانی کردگارە
 بە لی ژینیکی بەرزو پر سرورە
 بە ایە ی داوہ بەزدان ئەم دیارە
 لە لای یاران بەهار خوشە کە مەدھوش
 بە تەنیا عاشقی سەر کولی یارە
 م . علی مرھوش

***

وتەری پێشمانە

- * مالی سپی بو روزی دەش
- * شەرر لە بەتالی چا کترە
- * دو شوتی بە دەسی هەلناگیری

دیاری گلابی

گلابی هلات له سهر کبوی بهرز
 شولهی فراوان پرربشکی سهد تهرز
 یاخوا ههر بهرزنی تم گلابی
 بوسارای خونف روناکی نپزه
 تهری گلابی نهسههی شادی
 بناغهی قوی بهرزبو آزادی
 مزایگای لیلی روشن کوره کم
 سیهر لابهری سهودای سهره کم
 پرربشکی لیده بو هیوانساری (۱)
 له بنسارای ومتهن بده دیاری
 روشنای دبدی شهو نهینانم
 چوله چراکهی شهو نشینانم
 بهرگی یازهی باخان خه مگین بو
 ولی ولینان بو نو نهین (۲)
 له بهر تاریکی سیهر نهماوه
 سایهی گول له پای چه من براوه
 که نو هلاتی خه مانیش هلات
 کونه روناکی ههسارهی ولات

(۱) شوینیکه له سنوری تپله کو (۲) ول - گول .

روشنایی ره‌نگین سهر چنارمی

شولهی شهو جمعی سهر مهزارمی

سهر ده‌لیلی شهوق میرگه‌ساره‌کم (۱)

آوانی ولات میرگه‌واره‌کم (۲)

تو شهو وینهی روژ دلان روناک کور

نابه‌لد وه سهر مه‌نزا‌نگای کام بهر

دای له فسهی میر کاواناره‌ی کرد (۳) (۴)

بو تاپوی لاوان کدل ژماره‌ی کرد (۵)

وریشه‌ی شولت دای له کدل آربز

آفه‌روزی کرد دپوی ره‌شو ربز (۶)

شادی خسته‌ناو آزادی گولان

بلبل زانستی خویند له‌سهر چلان

هر سوح تا وه شهو هه‌ر شهو تا به‌یان

نامه‌ی ژیانان ته‌خویند بلبان

قلان له قولان شه‌ویان لی گوم بو

بو جایی جه‌مات هه‌ر چه‌مو خهم بو

درریا کالای ره‌ش حه‌ساده‌نی زاغ

با نه‌و روره‌شه هه‌ر ده‌رچی له‌باغ

ده‌سا گه‌لاوبژ میری ستاران

با وربش‌ت بی صبح و ابواران

(۱) و (۲) دوشوینن (۳) فسه : هه‌وارگا (۴) کاو : که‌ژبکی درر

(۵) تاپو : ره‌سم (۶) آفه‌روز : هه‌لاتن .

له سهر کوساران تا و کوسالان (۱) (۲)
 شوله و تريفهت با بدا سامان
 زربوهت بکا اشاره ی مراد
 دل له خهم دهرکا زوو به بی امداد
 زاری دیرینه لاوانی تایتور (۳)
 به تریبشکی خاص سینهما دهور
 تا آخر بهندی سهروهانی بهرز
 پیرازینهرو و سهد نهورو نهرز
 له خه به گای خهم چوار مهرزه ی (۴) خه یال
 وه نه ناف ساف شوله ی شادی کال
 هه وای به نده لهن پای چبای گول رهننگ
 نه سیم وهك به ههشت دهنگی مهل وهك چه ننگ
 گولان وهك حوران بنه نازی شیرین
 گیوان وهك که یوان به عزو نه مکین
 با فلیمی جوان خانانی دهرخا
 مه دارا نهکا سانی له چه رخا
 سینهمای گویای تو مهر دهری خا
 سه فحه ی قنونی تاریخی سه رخا
 داخو دیقی دل با نه و او دهرکا
 نه کو له پرا جهره سن خه بهرکا

(۱) کوساران : کیوبکه (۲) کوسالان : کویستانان (۳) تایتور
 کیوبکه نربک سنه (۴) مهرزه : سنور .

آخ بو سیهر روزه‌کی هاوین
 جامه و بوینایه یاران چین به چین
 منو گه لاویژ گولو پای چه من
 پباله ای اومید یاری سیمین تن
 به تهنه تی ساف زمری خالدین
 خوشتر له ونه نیه روی زه مین
 هالر نرقه نری

لای لایه ای آمینی رنی قانع

بو (کورتک) ی کورری

بوگشت خوشکه خوشه و بسته هاو زبانه کانم
 تسانان لی ته کم به وتاری ترسناک وهک
 « آیشه گوی دربیژ و شهوله بان » .
 بیشکی منا له کاتنان پرر مه کن
 تهوا من لای لایه ای خومان بو ته نوسم
 که بو (کوتک) ی کورری ته کم
 هیوام هه به په سهند و په بره وی بگری .

هه لایه لایه روله لای لایه

له کزی کوردان ده-نگم دهرتابه

رولهی خوشه و بست جگر گوشه کم
 مهره می دلهی به پهروشه کم
 وک تو پهروه ردهی داوینی می
 بیچوه شیره کی خاوینی می
 منیش له باوش دایکی ترا بوم
 به شیری راستی به خبو کرا بوم
 من راسپاردهی باو با پیرم
 فهرموده می نهوان مهر وا له پیرم
 با بوت به بیان کم وصیبه می نهوان
 بو چه آمانجیک منیان پی گه یان
 منیان پی گه یان بو خدمه می تو
 بو به خبو کردن بو زه می تو
 می لایه لایه روله لای لایه
 خوزگه لای لایه گشت کس وا بوا به
 روله مهر شیره شیری شیرانه
 شیره نعمه می خاکی کوردانه
 روله پیشکه کت داری قهزوانه
 نه مای باخی مه ندهی بابانه
 به نی دهرازه ت خوری شه کی کال
 پهروه ردهی کویستان چهرا گای سهر یال

آوی خوارده نهوت کانی (جه بران) .
 چيشتت برنجی دوشق مالوانه
 هه لای لایه روله لای لایه
 خوزگه نوی نفاق هه رگیز نه بوابه
 شیره راسته کم نه خوی به درو
 سه سه ری نه بی نه م کی ره نه بوه رو
 هه رگیز ناموست به پاره نه دهی
 هاوهل کوردی خوت آواره نه کی
 (کوتنهك) من بویه تو به خبو نه کم
 ره نه بی داماری له گهل تو نه ده م
 نوش خدمتکار بی بو گهلوه هوزت
 قهت تصور نه کی بو به رزی کوزت
 هه لای لایه روله لای لایه
 مله تی جاهل روو له به لایه
 گهر تو خایه ن بی به آوو خاکت
 دهك نه جهل بگری داوینو چاكت
 تو به خبو نا کم بو خه وو خواردن
 یا وهك هه ندی کس بو چاره بز کردن
 کوررم نهت بیستوه مه شمورتر له گشت
 سه ر بو سه برین نهك بو سه رزه لشت

روله هەر کانی خوینت برژی
 به گولهی دژمن میشکت بپزی
 رهنجم حه لالو شیرم نوشت بی
 کزی کوردستان فهراموشت بی
 ههی لای لایه روله لای لایه
 کومه لی جاهل وهك کاووباه

تفسیری قرآنه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

«ومن آياته ان خلق لكم من انفسكم ازواجاً
 لتسكنوا اليها وجعل بينكم مودة ورحمة ان في
 ذلك لآيات لقوم يتفكرون .»

له و روزهوه که خوا ژنی دروست کردوه بو پیاو و منال
 بهرهم دینری و طائله و خیزان په بیدا بوه ، هەر بک له ژنو پیاو
 ایشکی بو خوی تهرخان کردوه . له ناو گهلانی پیشکه وتودا
 پیشهی ژن سه ره پرشتی ایشوکاری ناو ماله هەر وهك پیشهی
 پیاو ایشوکاری دهره وه به ، ههر له به یانبه وه تا ابواره پیاو له
 دهره وه خه ربکی نه بهر و نه بهر و که شمه که شو نان په بیدا کردنه ،

ژنیش له مالا خه ربکی ربك خستنی ناو مال ، به خیو گردنی منال ،
 باکونه مېز راگرتیان ، چاودېرېو سهر پهرشقیان ، له لویو
 آموزگاریانو بهرری گردنیانه بو قوتاڅخه .

ایواره پیاو که به ماندوې هانوره ناو مالومنا له کانی و ژنه کی
 به روبه کی خوشه وه چوو به پیربه وه و پیکه وه به کومه ل
 داینشتن ایتز هردولا له خوشی به کتری ماندویان شه به سینه وه
 و شه شهوه زور به خوشی شه به نه سهر ، به یانی سهر له نوی
 هردولا به له شبکی زور سوکو آره زوبه کی تازه و گهرمه وه ده ست
 شه که نه وه به ایش وه هر به که تا ایواره به کاری خوبه وه
 خه ربک شه به وه که دینه وه مالی شه یینی مال ربك خراو و مناله
 کانی باکونه مېز راگیراوه تالاری روزی له پیر شه چیته وه جا به
 دوروست گردنی ژن بو ربك خستنی خزانو آره زو به جی هېنان
 خوا مهره بانه کی زور که وره به جی هېناوه به رامبه ر به بنده گانی
 خوی وه که شه رمو ی (ومن آیانه ان خلق لکم من انفسکم
 ازواجاً) له مهره بانی خوابه ده رباره نان که ژنی بو دروست
 کردون له بیچمو و وینه ی خوتان (لتسکنوا الیها) .
 بو شه وه ی له که لبانا رام وه پیکه وه دابین وه به به کتر
 دلنان بکرته وه وه ماندوتان به سینه وه (و جعل بینکم مودة ورحمة)
 و خوشه و بستبو دل نه رمی خستوه ته ناوانه وه که له سهر خوشه و بستبو
 دل نه رمی ژنو میرده بناغهی هه مو خوشبو پایه داری به کی
 خزان هه ل شه چتری .

تەماشای ئەکەن زور جاری وا ئەبی پیاویک ژنیکی ئەدیده
 ونەناسیادی وا دینی که باو کیشیان چاویان به یه کتری نه که رتی
 که چی له پاش مارە کردنو به یه کتر گەشتن بناغەیی
 خوشە و بستەکی وا له ناویانا دا ئەمەزری که گەلی له خوشەروستی
 خزمایەتی به کارز بی ، چونەکه ئەگەر ئەو خوشەوستی به ئەبی
 خیزان پەیدا و پابەدار نابێ و ئەهش به کیکه له مەرەبانی خوا
 دەربارەیی بەندەگانی خوی وهک ئەنەرموی (ان فی ذلک) به راستی
 دروست کردنی ژن بو پیاو له بیچەو وینەیی به کتر و دروست
 کردنی خیزان بهو چەشنه که له پەشەوه و تمان (لآیات) مەرەبانی
 خوا نیشان ئەدا به رامبەر به بەندەگانی خوی (لقوم یتە کرون)
 به تاییەتی بو ئەو کسانه که خاوەنی ژیریو پیری بهرزن .

بەم آیتەدا دەوێتە کوی که مەبەس لە ژنەیان پیکە هینانی
 خیزان ، بەرهم هینانی منال وه کەسانەوه و خوش را بواردنی
 ژنو میردە پیکەوه . که وا بو پیاو بستە لەسەر ئەو کسانه که نیازی
 ژن هینانو منال هینانه بەرهمەیان هەبە تا ئەتوانن هەول بەدن
 بو ئەوهی ژنیکی آزا ، زانا ، ایش کەر ، لەش ساغ و خاوەن
 وه وشتو خوی چاک بین وه ئەوانەیی ئەم چەشنه ژنەیان ئەبی به
 تووشەوه مالیان لی ئەبی به بەهەشت و نەنەوهی جوان ، ساغ ،
 زبەرەک خاوەن و زراگان لی ئەکەوتنەوه .

هەندی له زانایانی کۆمەڵ (علمای اجتماع) و نوایه : خانوپه کی

تهنگو تاريڪو ناخوش ته گهر ڙنيڪي روخوش ، لهش ساغ ،
 ايش گهر ، گورجو گول و خاوهن ره وشتو خووي باشي به سه ره وه بي
 گهلي گهلي خوشتره له گوشڪو بالاخانه بهڪي گه وره ورونا کو
 ريكو پيڪ که ڙنيڪي خراب ، روگرڙ ، ده مودل پيس ، ته مهل ،
 بي شهرم وه تي نه گه بشتوي به سه ره وه بي ، چونه که ته ريان مابه ي
 حه سه ره وه رابواردنيڪي خوش وه ته ميان مابه ي ناره حه تيو
 دل تهنگو آڙوا به .

ڙني بهد خوو ته گهر له مالتابه

دوزه خيڪي به تين له پالتابه

ڙني چالا کو زره کو دانا

ته گه يينه ريزه ي دارا

له بهر ته مه خيزان ناروڪي زور به رزي هه به لاي زانايان کومهل
 به ره نه گهڪي وا که ڙياني خيزاني (خياني طاهلي) يان به بناغه
 داناوه بو ده ستوري ڙياني گه ليڪ به کومهل ، هه ر حه لي
 ده ستوري خيزاني هوزيڪ تيبڪچو شيوه ي کومه لايه تيشيان
 تيك ته چي .

پياوي ني گه بشتو ته گهر بچته شاربڪره وه له هه ستانو دانيشتنو
 ره وشتو خووي خه لڪهڪي ورد بينه وه ني ته گا که ره وشتو خووي
 خيزانه کانيشيان له چه ريزه به کدايه چونه که ته ميان وه لڪ آوينه بهڪي
 بالاما وابه بو نه ويان .

جیاوازی له میانې ژنو پیاوړا

SEX DIFFERENCES

نورسره : موسی صهر

فوتابخانه‌ی بهرزی ماموستایان

(دار المعلمین العالیة)

سهرتا :

خوا که ژنو پیاوړی دورست کرد زور جیاوازی خسته به یابانه وه
که بی‌گومان مه بهمی له وه مانه وهی نه ته وهی آده مزاد وپیش
که وتیبه له سهر بهك جشن .

شاره زایانی سایکولوجی (علم النفس) به ته واوی بو یان ساغ
بو ته وه که ژنو پیاو چهن له به کتر دوور بن ته وه نده منالیان به هبن
و ته وانتر نه بی تا ته ناهت پیغه مه ر (ص) فه رمویه (اغتربوا لا تضوا
به عنی که ژنتان هینا له خزمی نربك دور که ون بو ته وهی نه ته رده تان
له ررو لاواز نه بی .

باوهرری پېشینان به رامېر به ژن زور له راست به دور
که لایان واو ژن نازیره کو نی نه که بشتوه وه له ژیاندا نانوانا
بگاتنه ربزی پیاو (داخی گرام اېستاش زوری وامان له ناوا به که
به م چاوه ته ماشای ژن نه کن) له کول نه مه شدا که علی

سایکولوجی به ته‌واوی دهری خست که تم باوه‌رره له راست دووره ، ههرچه‌نده زانایانی تم علمه دان به‌وه دا نه‌ین که ژنو پیاو وه‌نه‌بی له ههمو شنبکا وهك بهك وه‌سنابنه‌ره به هوی هیندی جیاوازی آشکراوه که له به‌یندانا هه‌یه . تم جیاوازیه له ناو عه‌شایره‌کانا زورتر دپاره ، نه‌ینین له کاتیکدا پیاو خه‌ریکی کشتو کالو راوه ژن له ماله‌وه خه‌ریکی مه‌شکو مه‌لانه وه‌هر چه‌نده هه‌ندی شاره‌زایان نه‌این تم پیشه‌یه که له باوو‌پاپریانه‌وه بویان ماوه‌ته‌وه (Tradition) به‌لام راستیه‌کی تم به‌ش کردنی ایشه له روی پی‌ویسته‌کی اقتصادبو بایولوجی (Economical and Biological) به‌وه‌یه نهك له روی لاسایی باوو باپبر وه تم جیاوازیه‌ش دواي نی‌په‌ررپنی ماوه‌به‌کی زوو به‌سر آده‌میزادا هاتوته به‌ره‌هم که له و ماوه‌به‌دا ژن سه‌ره‌ستی به خویه‌وه نه‌دیوو وه ههرچه‌ندی تم جیاوازیه‌ش کم بی دوباره ههر به‌پشته (وهرانی — Hereditary)

جیاوازی له تم نراسرا :

ماوه‌لکه‌ی پیاو‌نورت‌تروه به‌هیزتره تمه‌ش به‌هوی نه‌وه‌وه‌یه که ته‌واناتره له به‌کاره‌ینانی سوتهمه‌نی (Fuel) واوکسیجیندا بیجگه له‌مه خه‌ریله‌ی خوینی سوور (Red Blood Corpucles) له‌وانه که اوکسیجن به‌سیه‌کان نه‌گه‌نین له پیاوا‌سه‌دی ده له ژن زورتر و گه‌وره‌تر و قورستره .

زنانی به ناوابستگی انگلیزی (F. Galton) پنج سال لهمه و بعد لهم روهه زور تیکوشاوه و له نه نجامدا بوی دهرکه ونوه که هم چه شنه خربلانه له پیاودا دو چندانهی ژن به هبتره به لام ههر چندی ژن به ره و سه بهستی برروا و زیار بگهرری و بچولینه وه شهونده هم جیاوازیه دینه کزی .

ههر وهها دوی تاقی کردنه وه به کی زور بوی ساخ بوه وه که هبزی پیا سه چندانهی هبزی ژنه که ههر دوکیان له منالیه وه پیکره ایش بکن ، به لام له هندی ایشی ورده کاریدا که پیویستی به سه نچدانی زور هه به وهک (درون ، چین ، چاپ کردن و شتی ز) ژن تاقهت و تهوانای زیاره ، بیجگه لهمه له ناو ژنانا که تر دهنگ به رزی و گری ، زبان گیران (لال — Stuttering) وه به دهستی چهپ ایش کردن هه به و تیکرا له شی ژن نازکتر وه ریکو پیکتر ، وه پیستی نه رتر و دهنگی نازکتر و وسازگارتره له هی پیاو و تهمانه ی بو بوه ته نمونهی جوانی له ژنانا .

به لام هندی له فله سونه کان خراب له جوانی ژن ته دین وهک زانای المانی به ناوابستگی شو به نور که تهلی : له شی ژن هبچ جوانیه کی تیا نیه . به لام ناتوانین به تهوادی باوه ری هم زانابه بسه لبین چونکه زور سزای به دهست ژنهره کیشاوه .

هست کردنه — هواسی

هستی گرتن (لمس) له ژنا زیاره له پیاو ههر وهها بونو تامیش

بهلام به لای زوره وه چاوی پیاو تیژتره ، بیجگه لهمه کوبری
 ره رنگ (Colour Blind — عمی الالوان) بش له پیاودا زیاره ؛
 نسبتی له پیاوا له سه سه دا پهك وه له ژنا له هزارا په كه .

میشک (نبره کی — Intelligence)

Binet ناو دواى وردپونه وه و تاقي كردنه وه په كى زور بوى
 دهركه وتوه كه ژن زيره كتره له پياو كه هاوعمرى په كترين
 و نه گهر چاو به میژو (تاريخ) دا بخشينين نه بينين كه بهنى
 زورى نيگه بشتوه كان (Geniunes) له لابه كوره و گونا هباروشيت
 له لابه كى زروه له پياوايه . زوه بو ته مه له ساكولو جادا دو
 نه زه ربه هه به (۱) نيرينه (Male Sex) به بهره (غه رزه) آره زوى
 اطرفى هه به چه بو به رزى چه بو نزمى (۲) پياو چستو چالا كره
 له ژن به هوى زورى خريله خوينى سور له له شيا . له گه
 هه مه شدا هيشنا به ته واوى نه م نه زه ربه به ساغ نه بوتوه (۱)

بیر كردنه وه — Memory

ژن بیری تیژتره له پیاو وه وریاره بو و تار له بهر كردن
 بهلام له وردپونه وه دا پیاو پیش كه وتوه وه له منالیدا كچ مانگیك
 پیش كورر زبانی نه كریته وه و دیته و تار . ههروها له زبان فیربون ،
 ژماره وه له بهر كردنی قه واعد بشدا كچ له پدیشتره بهلام له میژو ،

(۱) لاپه رره -- ۲۳۹ ، چاپی دوازم ۱۹۴۰ ی

(A Study of Mental life : R.S. Woodworth)

جغرافیا و علومی ترا کورر زیره کتره .

عاطفه — Emotion

بی کومان ژن دل نهرمتره وه له پیاو زورر نه شیوی ، ههروهه
 کچ زو رقی ههله-تی و زو دلخوش نه بی و جهز له شت نه ککا
 تا نه نانهت به کی له زانایان وتویه : « کچ زوو نه کولی و زوو
 سارد نه پینهوه »

استقراری فطری

آره زوی ههله تدان له پیاو زیاره له ژن هه وه وهك آره زوی
 شهروو خو پیشاندان ، بهلام هه-تی ترس ، خولادان ،
 چاولی کوری ، بهزه بی پیاهان له ژنا زیاره وهدهر دوکیان له
 بهك ته مه نا وهك به کن له دلخوازیدا بهلام له گورجی و زرنه گیدا
 ژن له پیشتره .

بنکهی ژین
www.zheen.org

رهوشت

له سهروهه وئمان پیاو له ژن به ته تهره له سهه هه ولدان بو
 آ.انج (Ideal) ته مهش کاربکی زورر نه کانه سهه چاک کردنی
 رهوشتی ههه دولا له گهل ته مه شدا دلی ژن نازکتر و حساستره
 له هی پیاو . ساغ بوتوهه که ژمارهی گونا هکاران (Crminals)
 له ناو پیاو زیاره له ژن چو نه که تهویان درنده تره وه شیوهی ژبانی
 کومه لایه تی زیار پیاوی ناچار کردوه به هه ولوته ته لادان
 بو ژبانی خو بو خیزانی .

ئەم بەرآوردانە كە كەردمان لە میانى ژنو پیاویكى ھەمدا بە
 و شەرت نە ھەمو جارێك راست دەرچى بە لاسكۆ زور جارى وا
 ھەبە ئەبێن ژن لە كۆمەلا پابەبەكى بێندى دەست كەوتە .

ژبانی كۆمەڵەبەستى ژنوپیاو

ئەو جیاوازیانە كە لە میانى ژنوپیاو دا ھەبە ولەسەرەو ھەمدا بە
 كەرد ژنو پیاوى ناچار كەردو ھەو كە ھەر بەكە رى بەكى تاپەنى
 بگرن لە ژبانا و ھەر ھاوارێك بو بەك دەستانەو ھەیان بەكەرى
 بى-سو دە . گەردگار بارى مەل بون و پى گەیانن و ھەر و دە كەردنى
 خستو تە سەر شانى ژن و ئەو ھەش بەرزترین ایشەكە كە ژن پەشكەشى
 كۆمەلى ئەكا و بەردى بناغەبە بو مانەو ھەى آدە-بەزاد ، لە ھەر ئەمە
 پەبۆستە ژن ئەم ایشە كە كەردگار پى رەوا بێزەو بە تەواوى
 بەجى بانی و ئەو ایشانە پەبۆكە پیاو ژبانی كە لە شو مەشكى پى
 ماندو ئەنى .

(۱)

انضباط و سەربەستى

زور كەس وا ئەزانى كە سەربەستى و انضباط (رێك پەبۆكى)
 دو شتى جۆین و ئەگەر بەكەبەیان ھاتە كایەو ئەنى ئەرى ژبان
 خوى بەشاربەو ھەلام راستەكەى ئەو بە كە ئەم دو شتە پى بەك

(۱) لە محاضەرە بەكى دوكتۆرە مونتسۆریە و ھەر گەراو .

ههئا کن و زور به آسانی له ژبانی منالدا ههست به ههردو کبان
 تهکری . تهگهر بانهوی ری سه بهستی بگرن خووراستان
 انضباطان دهست تهکری له بهر تهمه پبویسته سه بهستی بهکی
 نهواو بدهن به منال .

انضباط به هه بهکی گه وره و گردگاریکی گران به هابه که به
 ویک خستی (فهرد) نه بی دهستی گه زانی وه باند (تاقم) بیکسی
 موزیقه که ناتوان آرازیکی خوش لی بدهن تهگهر بهکی له و زفه
 شاره زای لیدانی نهو پارچه موزیقه به نه بی که به دهستی به به .

نهو ناریکه که له منالدا ته بتری له نانهواوی و ناکامی له شو
 میشکینه وه به له بهر تهمه به وتی «دانشه ، مه بیژه وه وا ماکه»
 به منال که کرده وه به کی خراب تهکا یه نه بی دهست له و کرده وه به
 هه اگری وه یا خوی لی لادا ، وه تهگهر دهستی لی هه اگری
 دوباره له روی ترسه وه به به کو چا کترین ریگا ته وه به که به
 چه شیک سهر بگریته سهر نهو مناله بو دهست هه اگری له و ایشه
 که خوی ههستی پی نهکا . بیجگه له مه پبویسته باریدهی منال بدهن
 بو نهوی بتوانی هه مو بیرو ژیری خوی بخانه سهر ایشیک که
 پی سپه براره تا بتوانی به سه بهستیو بی دهستی له سهری بروا
 ویدبانه سهر وه نهو ایشه که پی ته سپه بری نه بی شیک وای بی که
 هیزی به سهر ایشیک وه له تهوانای نه چینه دهره وه وه له بهر نه وهی
 منال له خویا زبوه و ههز به چولانه وه تهکا نابی له عانی ایشدا

زوری لی بکری به وازهینان له بزوی . نهوانهی که به پی
 زهوقیان ایشیان نهدریتی به ربکوپیکی نهینه سهرو له طانی
 ایشدا هبچ تاقهتیان ناچی ولی وهرهز نابن . نهگهر بهچته
 قوتابخانه کانی مونتسوربه سهرت سورر نهینی له جوانیو ربکوپیکی
 قوتایهکان ، نهینی له هر به که لهم قوتابخانانهدا ۴۰ تا ۵۰ قوتایی
 ههیه له چوار سالانهوه تا جهوت سالان که هر به که به ایشی
 خوبهوه خهبرکه ، ههندیکیان گورانی نهاین و ههندیکیزیان
 خهبرکی ژماردن و خویندنهوهن یا بی ایش دینو نهچن یا چوار
 مهشتی له سهرو زوی دانیشتون بی نهوهی دهنگیان لپوه بی
 یا خشپهی پییان بیستری . بهلام تاو بهناو گویت له پکهین
 و خوشی به که نهینی که پییان ناگری دهری نهبرکین لهو سانهدا
 که ایشهکانیان نهواوئهکنن و نهاین : « گهوره . . تماشاکه
 من نههم کردوه . . » بهم جوړه منالهکان به پهروشهوه سهرنج
 نهدهنه ایشهکانیان ههروهها ماموستا کانیشین به هینی و بی دهنگی
 به ناویانا دینو نهچن و هر نهرونده بانگی بهکیکیان بکا زوری
 پی ناچی لهبر دهیا رانهوستی و دوا ی پرسیارلی کردنی
 نهچینهوه جیی خوی . دوا ی نهختیکی تر نهگهر بهری دهست
 له ایشهکانیان ههلاگرن ، به دهنگیکی نزم یا به سهری پهنبه
 آگاداریان نهکا کوتوپرر ههوه چاو نهبرنه ماموستا تا بزبان چی
 نهوی . هندی جار لهو طانهدا که ماموستاکیان له سهرو تهخته
 فرمانیان بو نهنوسیتهوه منالهکان ههوه به دلی پرر لهخوشی و به

دهو چاوی پیکه نیناوبه ره بی ده نگرسه ننگک چاو شه برنه
تهخته که . حال وایه تم چوشنه ریکوپیکه به لیدانو تورره بونو
هه ره شه پیک نایهت له بهر تهه له پیش هه موشتیکه پیوسته
ایشیکی را به منال بسپیری که له گهل گه وره بی خویا بهک بکوی
وه هه وه سی له هری بی وه سر بهستی نهواویشی بدرتی بو
نهواوکردنی وه له ژبره وه سر په رشی بکری .

ریکوپیکه په برره و (قانون) . وه نهک به نهیا له آده میزادا
هه به لکو هه و ککونی گرتونه وه مل که چی بهرام بهر به
په برره وان (قوانین) به پیوسته شه برری بو ژیان ، هه و وکو
هه ندی له ته ستره کان گه رروک و هه ندیکان وه ستاون و تهرز به
۲۴ ساعات جاریک به ده وری خویا و به ۳۶۵ روز جاریک به
ده وری روزا ته سورته وه و ته م جولانه وه به وه نه بی له هه آرزه وری
خوبان بی به لکو به هوی مل که چیه وه به بهرام بهر به ریکوپیکه ی
کردگار (طبیعت) که که مترین سارده بهک له ریکوپیکه ییدا خراپه بهکی
گه وری لی ته وه شینه وه . له بهر چاومانه بوومه له رزه که لادانیکه
زور بچوکی طبیعت ته له بهی ره و چهن ایشو آزار نه خانه دلی
آده میزاده وه و چهن فریه کی خوبنیزان بی ته برزی .

به هه دا بومان ده رنه کوی که ریکوپیکه هبچ خراپه ی لی نایه ته
دی وه هه به هوی قونا بخانه وه به که نه توانی به گه لا
بلاز بکریته وه . هه به کی له اعه پیوسته کی نایه تی هه به که له هی

تهوی تر ناچی وله بهر تهه که هه مو شتبیکی سهر زه بین بزیه
 وه له سهر باری خوی نامینی مه بهس له ریکه پیکیش ته ره به که ههر
 که سه به ایشی خوبه وه خه ریک بی وه ماموستا کانت پیوسته
 له سهر یاز چهن له تهوانایانا بی ههول بدن بو بهه بز کردنی خوی
 چاکو به ککک له قوتابه کانا پدش فیر کردنی شتی تر که بو
 تهوش ده ور یکی نایه تی هه به وه له ره دا هه ننگاو یکی تر نه نی
 بو معلومات وه رگرتن له هه مو رو به که ره .

کچه کوردیک

هه ۰ س

بو پیکم زین

لادینی بهک دینه شار رو به میوانی رو که گاته مالی کابراه کی نه ناسیاو .
 له لادینی به که ته پرسی تو کی .. تهلی : من خوشکدزای خوام
 چهن روزیک چا ویری ته ککف و خواردنی باشی بو دانه نین
 روزیک خاوه ن مال ته گاته تینی له کاتیک که لادینی به که له خهوا تینی
 حه سیریک دینی و تیه ته پچینی و ته بخاته سهرشانی له مزگه رتیک
 فری ته دا که خه بهری ته یته وه به سهر سامیه وه ته پرسی ایره کوی به
 وچی فه و ماوه ؟ کابراش تهلی .. مردوت مری هه بیچ نه فه و ماوه
 تهه بیست روزه له مالی منای با دو روزیش له مالی خالت
 راپوری .

نحوه تریک له شهری چینیه کله

له گرځاری (الرساله) وه له لایهن
ف. هوشیاره وه کراوه به کوردی .

— ۱ —

هوشیاره و پسته کرم

له بهر قاپی روزاوی شاردن کچه نازکو نازداره کان ، به
روخوشبو له نجه ولار ریز ته به سن وه من هبچ چاو نابرمه
له نجه ولاریان چونکه خوشه و پسته کرم به کراسه سپه که به وه له
ژیر تارا ته ننگه که یا له وان به له نجه ولار تره . .

له بهر قاپی روزه لانی شاردن کچه جوانو خنجه له کان نه نون ،
خه و نه بین وه وه که گرتلی تازه پشکوتوی به هار زه رده خه نه
نه بیان گری وه من هبچ بونبان ناکم چونکه خوشه و پسته کرم
به کراسه سپه که ی وسه پوسه ته ننگه که به وه له وان بون خوشتره . .

— ۲ —

نامه

خوشه و پسته ! ده سن داوینت . . مه به ره لام بو هه وال پرین
چونکه نه مامه کان ته شکینه وه که له بهر خانومه که ما ناشتومن . من
نا توانم له مرو به دواوه نوم خوش بوی چونکه که به باو کو

دایکم وت « نوم خوش تهوی وه تو له جیی هه مو کسبکی »
 وه رامبکی جهرگ بریان دامه وه .

گیانه کم ! به دیواره که مانا هه لمه گهری دهستم داوبنت .
 چونکه لقی داره کان ته شکینه وه که هه مو به یانیهک به دهستی خوم
 آویان ته دهه . من ناوانم دلت بدهمی وه له ونه ی کاکم ده چم
 که چهز نا کاکا نوم خوش بوی .

گلبنه ی چاوم ! تهو پایه به مهروخینه که دوینی له
 طانی زه رده بهررا هه ردوکان ته نیشکان له سهری دادابو . تهو گوله
 مه که ره وه که هه مو روزیک سهه له به یانی بونی ته کم .

— ۳ —

لی کوهی خوم
 www.zheen.org

خوشه و بسته کم آزار ، بهه بتر و جوانترین هاو ریکانیه تی که وا
 پیکه وه به ره و روزهلان ته چن بو شهرر . وا سهه رم دانه هینم
 بو تهوی شنه ی بای شه مال که له روزهلان وه دی بیهه کینه وه .
 له مانگو روزو ته ستیره بزارم آواته خوازی بارانو لیزمه ی
 زستانم تا دلوپه کانی گهری دلم داسر کینه وه باوجود ناشتوانی .
 ده رگای ماله خنجیله کوی یارم داخستوه که پرره له بونی خوشی تهو
 با هه ر غه مباریم چونکه ته گهر بیتو وهک ایسه غه مبار نهیم پارم
 له پیر ته چینه وه .

ایش و هسانوه (۱)

« ایش هسانوه وه هولدان
سهرکه رتی له شوینه »

توماس اکیسی

ایش هر چه نده قورس بی بهلام که له نهدازهی خوی
نه چپته دهره وه گانی خوشیو شادمانیه . هه مو ته زانین چهن زر
وه ختمان لی نه روا که به ایشوکاره وه خه ربک بین و چهن دره ننگ
به سهر ته چسی که بی ایشوکار بین سهر رای نه وه که ایش دهم شیرین
ته کا ، غم نه رره وینی وه ماندوبتی هسانوهی له شوینه .
خاوهن ایش دهستی نا گاه سکالای دلی بکا که مه بهس له ایشوکار
تا ته نانهت کریکارو ره نه چهره بیه که له ایشوکار یانا به شوین ناو په یا
کردنا نا گهر رین به ا-کو به گانه آمانجیان نه وه به که لهش ساغی
وروخوشی به خویانه وه بیدین . زانای به ناوباننگ (آمرسن) نه لی :
ماندوبتی ، راستی و دلسوزی هه رسیکیان وه که پهری به ژور
سهر شوین که وتوی تم سه شته چا که دا نه سورینه وه وه ری
ژیانی پرر خوشی بان نیشان نه دا .

(۱). له گرؤاری (The Use of Life) وه که نوسه ره کهی

(Lord Avebury) زاناو فه یله سوفی انگلیزی به .

پیشینان وتویانه : « ایش بهری تهو چا که بهیه که خوا بو آدمیزادی ره خسه انوه . . چهن زو که لکی ایش وبه ربکو پک هبنانه به ره همبان له پیر ته چینه وه له گهل ته ه شدا که کردگار (طبیعت) له هه مو سهریکه وه هانمان ته دا بو ایش » .

تهشی کردگار هه رچیبه کی له دهست بی به دهستداره خوشه و بسته گانی به خشی وه ک پاره ، دهسلات ، ناوبانگک وه عوس دریزی به لام ناتوانی خوشحالیان بکا و ته وه ته بی خوی بو خوی بهینته به ره هم . ژیان پرره له ده رده سهریو و کوره وه ری و پیاو ته گهر به ره نجی شان خوشی بو خوی نه هینته به ره هم هیز نیه له سهر روی زه مین بتوانی تم ایش ه ی بو بیینی . به زوری خوشی به ستراره به ته وانای پیر به کار هبنان له کرده وهی چا که دا . تم زه مینه گه وره به بو هندی کهس وشک ، تاریک وه بی که لکه وه بو هه ندیکسی تر به پیت ، روناک و کلاک به خشه . پیاو هه تا ره نج نه دا بهری خوشی ده ستگیرنابی و شه ونخونی نه کیشی به پایه ناگا .

دل له ماندویه تیدا بوه سقی چا کتره له ره که بیکاری ژه نیگی نی بدا . ته گهر پمانه وی بکه وینه سهرایش ته بی وتدی پیشینان بهینته بهر چاومان که وتویانه « ایش وه ختی خوی هه به یاریش وه ختی خوی » ته گهر جار جار له عانی ایشدا وچان بدهین وه دوباره به چینه وه سهری باشرمان بو دی له وه که به کینه پبهوی خهریک بین . نابی

به ترسو ناومبديهوه دست بده بنه ايش چونكه ايمه بو سه ركه وتن
 خولقاوين . تهبي غم بو تهو روزه بخوين كه به ناخوشي لپان
 روپشتوه نك به خوشي . ته گهر هر به تهنگ خومانهوه بين
 هرگز خوشي ناكه وپته دلمان به لام ته گهر برواينه خلاك هه مو
 وهختي دلخوشو شادمانين . ژيان پرره له جووله و قپزه له گهل
 ته مه شدا هيج پمان ناخوش نيه . ته بينين منال زوتر خهوي لي ته كوي
 تا لاي لايه ي به قاتر بو بكري وييشكه كي تونگتر رابژه نري
 وه پياوي زانا و ته بگه يشتو تا ته نانت له شاره قه له بالغور رآز اوه كانا
 ژيانيكسي هيجتر و بي ده انگتر راته بو برن . هه ندي كه سي وا هه به
 ته گهر له به هه شتابن دل ته نگو نازدين وه هه ندبكي تريس هه به كه
 له هه مو شويك روخوشو بي غم بو وه هه مو شتيكيان لا جوانو
 باشه . هر وهك تيشكي روز گول ته گه شينته وه ومبوه ته گه يني
 به و چه شنه خوشيش آره نري به رزيو سه به ستبان تيا ته خولقبني
 و تووي چا كه مان بو ته چيني . روخوشي قهرزي خه كه
 به سه رمانه وه و پياو هه تا روخوش بي نشتمسي نايه نه بهر و ته گهر
 باري شاني خلاك سوك بگه بن معنای ته وه به باري شاني خومان
 سوك ته كين زور كه سي وا هه به كه كه لي له « دايك بون » بوي
 بو به « حكم به اشغالي شاقه تا مردن » ته مهش وه نه بي نه نيا
 له روي دست كور تيه و نه چونه كه زور ده وله هه ندي واش هه به كه
 پاره كي له كوبره و ربو ده رده سه ري به ولاوه هيجي نري ده سنك بگه
 نه كردون نه خوشي يان له ژيان ديوه و نه هه ساونه وه .

ایچه هرچهند ناتوانین کاریکی وابکن خومان له کویره وهری
 لا دین بهلام له نهوانامانا هه به که به روخوشیو بی باکیه وه نهو
 کویره وهره بگریته خومان وه کارساتی بیچوک زل نهکن . نه
 زمینه که ایچه له سهرین پرره له گولو سهوزی ، شاخوکیو ، زی
 ودهریا وروناکه بو نهوانی چهز به روناکی نهکن و نهوانی تیا
 نهینه وه که چهز به هسانه وه نهکن .

پاره ورتبه خوشی ناهینه بهرهم و رهنگه پیایکی خیرنه کدر
 و برشیواو بی به دهوله مند ، گه وره به دهسلات بهلام ناتوانی
 له گهل نهماندا دلخوشیش بی . نه گبرنه وه جاریک به کی له پاشا کانی ایران
 له پرر مانمی دای گرت چهن مانگی مایه وه ناچار پرسی به پیوانی
 ده وروبشتی کرد وتیان چارت به هیچ ناگری نهوه نه بی کراسی
 پیایکی دلخوش له بهر کدی . هه مو نهو شاره گهرران به شوین پیایکی
 وادا نهیان دوزبه وه ، دوانی دی یان له دور کریکاریک ده رکوت زور
 دلخوشو بغم بو بهلام که نریک بو وه دی یان کراسی له بهرا نه .

خوشی نه به پاره نه کوری ونه به زور نه سه نری . گهلی
 پادشای وا هه به تاجی زبرینان له سه رایه بهلام دلیان پرره له
 زوخوا . هه مو شتیک له دنیا به دا ریک خراو و به ستراوه
 به نظام بکوه و هه مو بو چا که خولقاون نه گهر بیتو ناخوش به کمان
 بیته ری یا له بهر خراپی خومانه یا بو نه وه به که چا که به به کیکی تر
 بگا . هیچ کرده وه به که نیه که پیک هینانی چاکی لی نه وه شپته وه

وهیچ نا خوشی بهك نیه چار نه کری .

ته گهر بهانهوی خیر له ژبان بیدینن ته بی آماده بین بو ته وه
خومان بخهینه لاره وه زور به ته نگک کاروباری خومانه وه نه بین
چونکه گهلی خوشی وا هه به که به هوی به ته نگک خو نه بونه وه
چنک پیاو ته که وی . ایشی باش به هجمنی و له سه رخوبی ته کری
چونکه بیر پبویستی به و دختو آسایش هه به . ته گهر ایش نه که بین
سزای بی ایشی به چاوی خومان ته بینن . ته گهر ناخوشیه کار
بیته ری پبویسته هه ولی ته وه بده بین که بیگیرین به خوشی نهك در بزه
بی بده بین . ایله آوات بو گهلی شت ته خوازین ؛ سه ره بهستی ،
پیشکه ون ، خوشی و پاره . ته بی له مردن نه ترسین چونکه «مردن»
ته نیا خراپه به که که هه ست نا کری چونکه وه ختی که ایله هه بین
ته و نیه وه که هاتیش به ایله بین ژبی ته گهر له ناو خومان به خوشی
له گهلی به کتره نه جولینه وه چون له گهلی نه بیره دا ته توانین ؟

ره نگه گردگار زور چاکه و خوشی تری له سه ره ته م زه وه
بو ایله دانای بهلام هیشتا نه دوزرا نه وه وه هر ایشی چاکه
آدمیزاده که ری بهم چاکانه ته با . ایله ناتوانین بزاین له کوپه
هانوبن یا بو کوی ته چین بهلام ته توانین بزاین چی چاکه
یکه بین . چاکه گه یاندن به دهر و دراوسهات چاکه به به رامهر
به خوا . هر وهك خومان خراپه بهك به خهلاک بگه یذین به ته مای
لی خوشبوینن ته بی ایله ش و این دهر باره ی خهلاک . .

شاعری بہ ناوبانگی کورد طاہر بک

نوسر : عبداللہ قزلبی

تہ گہر بہ کی پیدوی لہ بابہت ژیا نی یہ کی لہ پیاوہ زاناو
 ہونہرمہ ندہ کانی ایچوہ شتیک بنوسبت زور توشی ماندوبقی
 و دہردی سہری تہ بی ، چونکہ وک ہہو تہ بزاین بی مبالاتی
 و کہ متہ رخھی پیشینان ناوی تہم چہشنہ پیاوہ بہ جہوہرو
 ہونہرمہ ندانہی لہ لاپہرردی میژو بی بہرہ واپہشی لہ بہری زانا پی
 ونی گہ بشتویان بی بہش ہیشتوتہوہ . جا بو پرر کردنہوہی تہم ناتہواو بہ
 کہ ہہو ہہستان پی کردوہ پیویستہ چہن لہ دہستان بی ہہول
 بدین بو بہہیز کردنی زبانہ شیرینہ کہمان و ژیا نہوہی ناوونیشانی
 تہو کوردہ بہ ناوبانگاہہ کہ ہہر بہ کہ لہوان لہ و مخی خویا
 ماموستا و خاوہنی قسوہ جی وشوین بوہ .

یہ کی لہم تہدیہ شیرین وتارو خاوہن ہوشو پیرانہ کہ پیویستہ
 ہہو لاوہ خوشہ و بستہ کامان سہرگوزہ شتہی ژیا نیان بزانی
 تا بیکن بہ رہہر بو ژیا نی دواروژیان طاہر بگہ .

تہم شاعرہ بہ جہوہرہ کوری و سمان پاشای جافہ ، باوکو
 باپیری تہم زانہ خانہدانو وء جاغزادہ بہ لہ امر او ہوزہ گہورہو
 بہ ناوبانگہ کانی کوردستان و لہ دہ بیکوہ سہر کردہ بہ تی
 عشیرہ تی جافیان بہدہستہوہ بوہ ، لہ دوا پیدا لہ سہر آرہ زوی حکومہ تی

بابات هاتونه شاره زور وه گهلی پیاوی زاناو تی گه بشتو له م
خانه دانه هه لکه رتوه .

طاهر به گک له سالی ۱۲۹۵ ی هجریدا له دایک بوه وه له نازو
نعمه تا گه وره وه له قوتابخانه کانی تهو وه خته دا فیری نوسین
وخویندن بوه ، هه رچه نده شتیکی تهو توی نه خویندوه به لام له
ته انجامدا پیاویکی تهواو ، تیکه بشتو ، زبره ک ، دست بلاو ومیوان
په روه ری لی ده رچوه .

تهم ته دینه بی هاو نایه به زانی کوردی ، فارسی ، عهره بی
و تورکی شعری باش باشی وتوه ، به تاییه تی له فارسیو کوردیدا
زور دهستی رویشتوه .

تهم پیاو هونه رهنده له سالی ۱۳۳۷ ی هجریدا له سلیمان
مردوه وه له گورستانی دی (عه بابیه) ساته ری به ک له زور
هه له بجهوه نیژراوه .

سلیمان به گی کاتب له طانی مردنی تهم شاعره گه وره
به ناوبانگه دا تهم چوار شعری به فارسی به سهرا هه لداوه :

این چه غوغایست یارب کوفتاده در زمین

جمله عالم مانو حیران در لباس ماین

باوجودی فصل فروردین چمن همچون خزان

گل زتن جامه دریدو کرد زاری یاسین

کشت گریان از سما ناهیده خندان شد چنان

زانکه طاهر رفت از دنیا به فردوس برین

سال تاریخی وفاتش جسم از حوری بهشت
گفت برگو (جان وی نحت لواء المرسلین - ۱۳۳۷)

دبوانی شعره کوردیو فارسبه‌کانی دو جار له‌چاب دراوه ،
به‌که‌میان له سالی ۱۹۳۶ دا له سلیمانی له لایهن احمد شکری
وچهن قوتایه‌کی « زانست » ، دوه‌میان له سالی ۱۹۳۸ دا له
چاپخانه‌ی جزیره له به‌غدا له لایهن ملارشیدی هه‌له‌بجه‌بیه‌وه .
ایه له هه‌مو وه‌ختیکا به هه‌زاران زاناو ادیبی وا به هوشو
پیرمان بوه به‌لام داخه‌ ناچی چه له‌به‌ر پاش که‌وتوبی زبانه‌که‌مان
چه له‌به‌ر که‌منه‌رخه‌می خوینده‌واره‌کانی پیشومان ناوونیشانیان
کوژاوه‌ته‌وه .

کۆتیی مێر وێنه
www.zheer.org

نوسه‌ری : عه‌مان عه‌ونی به‌قال له کوبه .

باغه‌وان — له روزیکه‌ی به‌هاردا سه‌ره‌په‌رشی باغه‌که‌م نه‌کرد ،
له‌به‌ر ماندوبتی آره‌ق به له‌شما نه‌هاته‌ خواری ، له ژبر سیه‌ری
داریکدا پالم دایه‌وه تا ماندوم نه‌ه‌سه‌یته‌وه . له‌و عانه‌دا بلبلیک
به گورانیه‌وه هاتو به‌سه‌ر لقی داریکه‌وه نیشه‌ته‌وه وه به‌چه‌ریکه
باغه‌که‌ی پرر نه‌شه‌ کرد . له‌سه‌ر ماندوبتی خوما به‌زه‌بیم به‌م بلبله
هه‌زاره‌دا هات و له‌دلی‌خوما وتم نه‌بێ له‌من ماندوتی . له‌بێ

داره که دا چاوم کدوت به کونیک که هه مو میرووله کان بوی
تههاتن و ته چون . بلب له و عانه دا که له خوشی دلخوازی بواری
خویندنی نه ته دا چاوی به میرووله کان کدوت وتی :

بلبل — چن روژیکه ته بیم ایوه خه ریکن کونه که تان
دهر ته دن وه پهی دهر پهی دانه و بلی بو ته بن وه خوارده مه نی
تیا ته شار نه وه ، چیه ته وه نده به ته نگ گ ژیا نه وه هه مو خووبه کتان
داوه ته خواردن .. ؟

میرووله — به کیکان وهرامی دایه وه وتی : هه مو گان
له به ریک ته بی چن له ته وانا یا بی ره نج بدا بو پاشه روز . ته
زه مینه گه وره و فراوانه که تو ته بینی جی کوششو
هه ولدانو ماندو بونو آره قر شته . بلب به پیکه نینه وه وتی :
ته بی میرووله خوی چی بی و کوششی چی بی ..

میرووله — به لهش بچو کم به لام به کردگار گه وره .

بلبل — من گالاته م به خوتانو کوششان دی وه رنگه
تا ایستا به ته واری له کوشش نه گه بشتن وهرن چاو له من بکن
وه له سه ر ژیا نی من بچن به ربوه . بینن من هه همیشه مهستی
بادهی دلدارم ، به سه ر چلی دار گولانه وه به رام بهر به غونچه ی
هیوا ته گرم ، فرمیسک هه ل ته ریژم وه ته لاوینمه وه . ته وه خته
ژیا نم لا خوشو شیرین ته بی که غونچه به ده نگ گ گریانه وه ده م
ته کانه وه وه ته وه له خوم به به ختیار ته زانم که درر که تیره کانی

له سنگم نه چته قیتی و خوینم نه مژی .

میرووله — من له تو باشتر له ژیان گه بشتوم ، ری ری راستی
خوم ون ناکم و هرگز نامهوی بیمه سر ری چه وتو چه و بلی
تو که ری کسانى ته به لو ته وه زوله ، بررو به لای کاری
خوته وه گالته به میرووله مده که .

باخه وان : بابل ده سقی کرده وه به چریکه چریکو فری ،
میرووله کانش چونه وه سر ایشی خویان . .

به هاری سهوزی بابل به سه رچو ، گهلای دره ختان زهره
وه هه مو که و ته وه رین ، اقه کان روئانه وه ، هه ور په له په له روی
حاشانی گرت ، نه نه ده سقی کرد به باران ، کزه بای ساردی
هه ا کرد وه بلبلی له خهوی مه سقی راپهران .

بابل — هه ناسه به کی ساردی هه ا کیشا و نه موسقی په شبانی
گه ست وه وتی : به راستی ایسته زانیومه که سه رخوشی بادهی
نه زانین بوم ، هه لم له کیس خوم دا وه له و روزه خوشانه دا
دوا روزی خوم نه بینی و به ته انگ خومه وه نه بوم وه نه م نه زانی
نه م روزه ره شه م له شوینه . نه وا به فر ره شایی به سه ر زه مینه وه
نه هشت ، نه م کرد شتیک بوخوم بخمه لاه تا کو ایستا پی
به ریه بیچم ، و ایسته هیچ چاره م نه ماوه نه وه نه بی بیچم په نا
به رمه بهر میرووله کانی دراوسیم به ا کو به زه پی یان پیا پی وه شتیکم
له خوارده م نه ی خویان بده نی .

باخهوان — دیم بلبله که دوباره هات به سهر تهو داره وه به ماتو
 غه مگین نیشته وه که شاره میرووله کهی له ژیرایه ، دهستی کرد به
 بارانه وه و لالانه وه . شای میرووله کان ههر که دهنگی بلبله کهی
 هانه گوی له شاره کهی هانه دهری ، روی تیکردو وتی :

میرووله — تهی برا خوشه ویسته کم ! تهی تهو بلبله که ژیانی
 شش مانگی به هارو هاوینت به دلداری ومهستی رابوارد چیت
 لی قهوماوه وه بهم سه رماو به فرو بارانه له شوین چی عه والی ،
 بوچی ته کروزیته وه ، کوا غونچه و گولو گولزارت ، کوا چیمه نو
 لاله زارت ، بوچ وا کزوله به سهر لقی داره که وه نیشته وه ،
 بوچ چریکت نایهت و بوچ وا آواره و ده به ده ر بوی ؟ . .

بلبل — خوشه ویسته کم روم نیه وهرامت بده مه وه چونکه له و
 تاندا که خه ربکی کرده وه و کوشش بون من گالنه م به ابوه ته کرد
 وا ایسته کردگار کاربکی وای کرد هوم که ونوته ابوه هاتومه بهر
 ده رگاتان هیوام ههیه دهست به رومه وه نه نین ونا او میدم نه کن .

میرووله — به راستی خومه هاوریگانم به بهختیار ته زانم که ته بینم
 بلبل بهم هه مو نازداربو نار بانگیه وه بهم هه مو دهنگ
 خوشیه وه ، بهم هه مو سهر ره قهینی و لافو گه زافه وه دهستی
 یارمه تی له میرووله به کی بچوکی وه که من دربرژ کرده وه خوم
 به بهختیار و شادمان ته زانم ته گهر چهن له ته وانا مایه یارمه تی
 بدم و دهست نه نیم به رویه وه وه له بهری کوششی خوم شتیکی

پی به خشم . . فرمو وهره لام ، نه و ندم رنج داوه و دانه و بله م
 کو کردوتهوه که به دریزایی زستان بهشی خومانو تو بکا .
 بلبل — آفرین بو کردهوهی بهرزت ، خوزگه م به خوت ،
 چهن بهختیاری منیش چهن شهرمه زارم بهم زلیه وه هوم که وتوته
 یاردهی میرووله به کی ژرو بچوکی وه ک ایوه .

پیوانی پیانو له ناومانانا

له ناو خومانانا به تاییه تی و هه مو ولاته کانی روزهلان تیکرا
 پیانو به پاره وه قه دری نه گیری . که نه لین فلان کس مأموره
 ده رحال نه پرسین مانگانه کی چه نده و گه بشته وه به چه پابه به ک
 بی نه وهی به لای ره و شتو خو و زانییا بچین . نه گهر دیان
 مانگانه کی زور و پایه (روتبه) ی بهرزه قه دری نه گرین ،
 خوماتی تی ههل نه سوین و گه لی پولاتیقه ی بو نه کین . و نه گهر
 کم بو روی لی وهر نه گیرین وه که له ریگابه ک به به ک گه بشین
 به قورسیه کوه سه لاسی لی نه کین .

نه گهر به کی یه وی ژن- بینی له پیش هه مو شتیک پرسیاری
 نه وه نه کا باوکی ده وله مه نده یانه ، دایکی هیچ شک نه با و « بوکی »
 خوی مانگانه ی نه گانه چه ند ، به بیریا نایه ت له ره و شتو
 را بوردوی بکولینه وه و ههر که نه نجاسی باشی ده رحق به و

پرسپارانہی سہرہوہ دست کہوت تہکویتہ خوازینی کردنی بی
تہوی بہ تہنگ دواروژہوہ بی .

تہم خووہ بہ چہشیک لہ ناومانا بلاوہونہوہ وکاری تی کردون
کہ باوہرر بہ کردہوہی ہمو پارہداریک بکین و ہمو نانہواوبہکی
بہ ہوی پارہکہبہوہ بو بیوشین . بہ بہر چاومانہوہ تہبین تہر
مأمورہ گہورہبہ بہرتیل وہر تہگری ، زور لہ خہلک تہکا وہ لہ
کردہوہیا ری بہکی ناراست تہگری لہ گہل تہمہشدا قہدری تہگرین
وہ سہری بو دائہنہوینین لہ بہر ہیچ نا تہیا لہ بہر تہوہ کہ
پارہی ہبہ وہ دہستی تہرروا زور چاکیش تہزانین تہو پارانہی
چون وہبہ چہ ری بہک پیکہوہ ناوہ وہ رہوشتی رابوردویشمان زور
چاک لہ بہر چاوہ .

جا کہوہو زانین فضیلت ، اخلاق ، ناوابانگ ناوی باش ،
شرف ، پاکہتی وہ جانزادہہتی بہ کہلکی چی دین لہ ولانہسکدا
کہ پارہ پارسہنگی کیشانی پیاوہی تیا .. ؟

چاپخانہی معارف

تہگر بتانہوی پارہتان بہ بانی ہوا نہرروا وہ دواہی کار پہشبان
نہنہوہ ہدر نوسراو واعلانہ کنسیکتان ہبہ لہ چاپخانہی « معارف »
لہ چاپی بدہن تہوختہ تی تہگن کہ خاوہنی تہم چاپخانہیہ چہ
ہولیک تہدا لہ راہی گردنی ایشدا بہ ریکوپیکی وگورجوگولی .

چپروکی نيم مانگه

نوله سندنوه

چپروك نووسهري بهناوبانگي
انگليزي «نوماس نهلن»

له کاتیکا که له شه، هنده فورا بون کوبخا پی ونم «بو تهوه
تهچمه بهری روزاواي ته مهربکا نا کو به کیک بکوژم» ته می وت
و له په نجه ره گهوه له گهل هاوریکه یان چاویان بریه دهره وه و هیشتا
چهن میلک له نیویورک دورکه وتیونه وه . دوباره هاته وه وتار وتی
«نا کوکی بهینی راترای وپولسون بو بو به بنیشته خوشه ی ژبردانی
هه و دانیشتوانی (Desert City) که شاریکی بچوکه له بهری
روژاواي ته مهربکا ، هه موی دو ریز خانوه که جاده به کی دژبریان
به ناوا نهره و . کاره ساتی راترای وپولسون ناوی ته م شاره ی زران .
پولسون بالابه رزه ته د باریک و به هیزبو . دره ننگ رقی ههل
تهستا وه که ههل تهستا به زه حمت و دره ننگ به سهر تهچو .

روژیک رقی له کوریک هلسا ناوی جونسون بو ، سه ههفته
ده وروخولیدا تا دواپی ری پی گرت ودایه بهر ده مانچه و کوشتی
و له پیش سردنیا هاواری کرد «آی بابه ا»

کوڅه ټممه ی وت و ماته می دای گرت انجا وتی : « من باوکی
 ټو کوره کوژراوم که ایستا بهره و روزاوی ټمه ریکا ټه روم
 بو ټهوی تولی کوره کم بسینه وه بهلام داخه کم بهم آوانه
 نه گه بستم » پاش ټه وه هه ناسه به کی هه اکیشا ووتی : « هر وه
 بوم گیرایته وه پولسون لایکی به زه پرو زه ننگ بو له شاری
 دیزه رت سیتیدا . روزیک راترای ټه چپته ټه وشاره و ټهلی « من له
 زه و به کی نریک بهوی ایش ټه کم وه هه مو جاریک سه ری ټهوی
 ټه دم . ټه میس کورته بالابه کی بیچوک وچاوشینی پر له فررو فیل
 و دل رهق بو . ټه وه ندهی پی نه چو که پولسون و راترای له
 مه بخانهای (تود) به کدگیر بون هه مو دانپشتوانی ټه و ناوه بویان ساغ
 بو وه که هه ردو کیان ناحزی به کترین و به ک ناکون . و هه ر
 به کیان به چه شیک ناوی زررا بو ، که بس جونسونی له بیر نه چو بو وه
 که سه هه فته له وه پیتش به دهستی پولسون کوژرا بو و راترای زور
 نه بو سه که سی داپوه بهر ده مانچه بی ټهوی له سه ری ساغ یته وه
 وه هه ر که سیک ټه هانه مه بخانه که خوی لی لا ټه دا نه ک توشی
 شتیک بی .

نا کوکیو رقه به ری به بی پولسون و راترای له و هه له وه زور
 تینی سه ند که « کریستال تود » کچی خاوهن مه بخانه که هاته ټهوی
 بو یاریده دانی باوکی . تا بلی کچی کی شوخو شه نگو جوانو
 نهرمین بو . وه له و هه له دا که کریستال هانه ژوره وه پولسون
 ټه بخواره وه ، هه ر که چاوی پی کهوت حهزی لی کرد وه به بونهی

جاتا هه لگرتیهوه وستی بیدوبنی ، کچیش لهخویا وریا و دنیا دیدبو . ئهوه ندهی پینهچو کریستا دهستی کرد به قولی پولسوندا وه له مهبخانه که چونه دهرهوه بو گهرران به ناو شاره کدا .

له کاتیگا که ئەمان چونه دهرهوه راترای ولاغه کی له نه نیشته قاپی مهبخانه که وه ته بهسته وه ، وه که نزیك یه کتر بونه وه پولسون توانیکی نی گرت به لام راترای له دلی خویا هیشته وه .

لهو روزه وه پولسون به جلی جوانو رازاوه وه ته هاته دهری ، دلخوازی کریستال بو بو وه به بست لی جوی نه ته بوه وه دیاری وشقی نایابی بو ته کرری .

راترای که دی ناخه زه کی له گهل ئەم که چه دا خوی ریک خستوه له دلی خویا قهراری دا که زویی به به شدار لهم دلخوازه دا به لام لهم هه ولها سه ره نه کهوت چونکه کریستال نهی ته ویت دوسته کونه بالا به رزه کی له خوی بکاره دهستی نا به رویه وه . له مه به دواوه راترای وه ک جارن زو زو سه ری شاره کی نه ته دا ، پولسونیش به چه شنیک اوگری کریستال بو بو که نهی ته توانی ساتیک لی جوی بیته وه ، وه که ئەیان زانی راترای دی بو خو پیشان دان ، پیکه ره ته چونه بهر مه بخانه که وه دستیان ته کرد به گالته و پیکه نین نا وای لی هات خه لکی شاره که ئەیان وت یا ایسته دست ته دهنه یه خهی یه کتری یا ساتیک کی تر . دوابی له به یانی روزی جهژندا کاره سات قهوما راترای زور زو هاتیوه

مه‌بخانه‌که به نیازی خوارده‌وه زوری پی نه‌چو خوی سه‌رخوش کرد وه به خه‌یال چوه بهر ده‌رگا که وه دی پولسون و کریستان پیکه‌وه وه‌ستانون وه هه‌ردوکیان جلی نایایان له به‌رایه وه زور روخوشن . راترای دوره‌وپه‌ربز لی‌یان وه‌ستا ، ده‌ستی دایه سه‌تلیک پری کرد له قورراو وبوی هاویشتن و هه‌ر دوکیانی سه‌ر تا‌پا له قورر هه‌ل‌کیشا .

وه هه‌مو خه‌ل‌که‌کی ده‌وروشتیان که چاویان به‌م کرده‌وه به کورت حه‌په‌سان . له وه‌خته‌دا کریستان به ده‌ن‌گی‌کی به‌رز ده‌ستی کرد به پیکه‌نین ، پولسونیش هه‌ر پبشی ته‌خوارده‌وه وه به مونه‌وه که‌وته‌پاک کردنه‌وه‌ی جله‌کانی اجا چاوی گیررا بو راترای . ته‌میش له و طانه‌دا سواری ته‌سه‌په‌کی بو وخوی ده‌رباز کرد . پولسونیش سواری ولاغ بو وشویی کورت ایتر کس نه‌یزانی چی‌بان به سه‌رهات تا دو روز که لاشه‌ی هه‌ر دوکیان نزیک کانی‌آویک دوزرایه‌وه وه له لایانه‌وه له‌سه‌ر زه‌وی کله‌یه‌ک به موس‌ت نوسرا بو .

راترای که هه‌ردوکیانی قوررای کرد له نرسی گیانی خوی سواری ولاغه‌کی بو و ری ده‌شتوکوی گرته به‌ر ، پولسونیش به دواپا ، ده‌ستی‌کی به جله‌وی ولاغ‌کوره ، ده‌سنه‌کی تری به تغه‌نگه که‌یه‌وه . خوشی له رقانا آ‌گر له چاوی ته‌باری ، و هه‌ر که‌لی نزیک بو‌وه گرله‌یه‌کی پی‌بونه‌نا و راترای له سه‌ر پبشتی ولاغه‌کی هه‌لب‌زیه‌وه ته‌وه‌نده‌ی نه‌ما بکه‌ویته‌ خواری ، به‌لام هیزی دایه‌به‌ر

خوی و خوی به پشتی ولاغه کوه نوسان تا گوله ی نری بهر
 نه کوی . له گهله شه شدا شه و روزه تا ایواره به شوین به کتر به وه
 بون و تیشکی روز دمه و چاوی هه دو کیانی هه لفر چانبو ولاغه
 کانیشیان ماندو بو بون چوار په لیان له دو نه نه هات .

وه که تاریکی دا کوت راترای له چا و پوسونی ناحهزی ون بو .
 شه شه وهی به سوراغ کردن برده سه ر هه ر که روز بو وه له
 دور به دی کرد به سه ر ولاغه که به وه نه که ته کی دی ، دهستی
 لی هه له نه گرت به غار شوینی کوت شه و روزه شبان به راوانانی
 به کتر برده سه ر . وه ختی ایواره له نریک کانی آویک به به ک گه بشتن
 وه هه ر دو کیان له تینوانا ده میان وشک بو بو که دی راترای
 له ولاغه که ی دابه زیوه به طاسه م نوزه ی تیا ماوه ، سه ری شورر
 کرد و ته وه بو آو خوار د نه وه . پوسونیش ویستی تینوبه تی خوی
 بشکینی انجا بکه و ته و زه ی . راترای چاوی هه لبری ایشو آزاری
 برینه کی و ماندوی تی له راده چوبوه دهره وه ، ولاغه که شی
 له نریک به وه خه ریکی آو خوار د نه وه بو . پوسون خیرا هاته سه ر
 آوه که وه له و وه خته دا که ویستی آو بخواته وه راترای به موست
 له سه ر زه وی کله ی « زه ر » ی بو نوسی که به به می آوه که بو .
 پوسون له بهر شه وه که تینوبه تی له په لو پوی خستبو قیرانی وتی
 « خوابه ! له و وه خته دا شه زه ره چی بو ؟ » له نرسی گیانی خوی
 آوه که ی نه خوار د نه وه ، به لام ولاغه که ی تیر آو بو به ناو میدی
 ری چولی گرت به بهر بی شه وه ی بزانی بو کری شه چی . شه ونده ی

پي نه چو لاشه کهي نهو له و ناوهدا و لاشه ي رازابش له نربك كاني
آوه كه و كله نوسراوه كه وه دوزرانه وه .

حال وايه آوه كه ياكو خاوبن وه هېچ زه هري نې نه كرابو
و مه به سي رازاي نه وه بو كه ناچه زه كهي به تېنويي بهيلنه وه
نا له تېنوانا نه هري . بهم چه شنه نوله ي خوي سه نده وه وه پېش
نه وه ي خوي بېري ري مردني گرنه بهر پواسوني دوژمنې .

كردوبښ

ده آمور كاري بو سه زك ونه له ريانا

نوماس جفرسون زاناي به ناويانگي نه هه ريكابي نه م
ده آمورگاري به ي داناهو بو به ريوه چون له زياندا :

- ۱ - ايشيك نه سرو پيت بکري مه بخه ره سبه يني .
- ۲ - ايشيك که به خوت بکري به کسی مه سپيره .
- ۳ - ياره خه رج مه که تا ده ستت نه که وي .
- ۴ - هه ولي کرديني شتيك مه ده که پيو بستت نه ، چونکه
گرانه هه ر چه نده هه ر زانديش يني .
- ۵ - په شيان مه به ره وه نه گه ر له پېش تېر بونا له سه ر خواردن
هه لسيت .

۶ — ئەوانەى بە گورجو گولپهوه دەست ئەدەنە اش ، تيا ماندونان .

۷ — لە لایەكى آسانهوه دەست بەدەرە اش وەیبە سەر .

۸ — لوت بەرزى وە لە خوبانى بون سەرما و برسیتىو تىویقی لە شوینه .

۹ — لە پىش دەست کردن بە اشدا نوقلانه لی مەدە .

۱۰ — ئەگەر رقت هەلسا تا دە بەژمپەرە انجا بکەوەرە گفتوگو وە سەد بەژمپەرە انجا بکەوەرە اش .

لە لایەنە (محمد جمیل) هوه کراره

بە کوردی

چەرە و تارىك لە بابەت سەر بە سنجیوه

• پیر و باوەرر پيشاندان چەفە هەموو کە سبکە — یونانی .
• کەس خوی بە سەر بەست نەژمپیری کە خارەنى خوی نەبی — یونانی .

• ئەوى سەر بەستی لە کەبس بچى چى تری ئەمینی لە کیمی بچى ؟ — سویدی .

• پیاوی چاک سەر بەستە ، خراب کویلە بە — سویدی
• بە هەشت لە بەندىخانه ناخوشرە ئەگەر تيا گەر خوار دنی بە زور بی — نورکی .

لە گوڤاری (Parade) هوه

بو آڳاڊاري

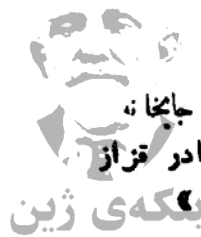
له ايستهي پيشودا له بهر ٻي جي بي نه پرڙا بوين ناوي
 ته وقتا پايانه بنوسين ڪه هه مو يا به شڪي آيونهي به ڪه مو دوهم سالي
 ڪه لا وڙيان به هوي قائق هوشياره وه داوه تهوا ايسته بو آڳاڊاري
 ناويان و تهو ٻارهه به ڪه داويانه ته بنوسين :

واردات

فلس	فلس	ناو	ناو
۲۰۰	۲۰۰	قادر رشيد	جلال سعيد
۲۰۰	۲۰۰	نوري ڪا ڪه	هر جه افا
۴۰۰	۲۰۰	عزيز شالي	مصطفي محمد عزيز
۲۰۰	۲۰۰	فاضل حاجي علي آغا	نور الدين بهاء الدين
۶۰۰	۲۰۰	احمد عثمان	محمد طاهر اتروش
۶۰۰	۲۰۰	عزيز ڪوردي	بهاء الدين قطب
۶۰۰	۲۰۰	انور بابان	مجيد عبدالله
۱۶۰	۲۰۰	خانقين	محمد سعيد افراسياب
۴۰۰	۲۰۰	«	عبدالهادي رشيد
۵۰۰	۲۰۰	عبدالقادر قزاز	معتمد عبدالفتاح دباغ
۱۵۰	۲۰۰	«	عبدالمجيد حاجي رشيد برواري
۲۰۰	۲۰۰	فاضل حاجي علي آغا (دوهم سال)	جمال عبدالقادر
۱۰۰	۲۰۰	مسعود محمد جليبي	برهان جانف
۲۰۰	۲۰۰	« (دوهم سال)	امين حيدري
۱۰۰	۷۵۰	خانقين	نوري احمد طه
۷۲۶۰	۲۰۰	هه مو	عزيز طرف

ههروقات

فلس	دینار	له لایبن	ف.هوشیاره وه به خاوهن « جاپخانه
—	۱	«	«
۵۰۰	۱	«	«
۳۲۰		«	بهرك
—	۱	«	« بهخاوهن جاپخانه
۱۰۰	۱	«	« بوولی یوسته
۵۰۴		«	«
۱۱۰		«	«
۳۲۰		«	« بهرك
۷۵۰		«	« به عبدالقادر قزاز
۲۵۰		«	«
۳۲۰		«	« بهرك
۷۰۰		«	« بهخاوهن جاپخانه
—	۱	«	« به عبدالقادر قزاز
۴۰۰		«	«

بگه‌ی ژین

هه‌مهو ۲۷۴ ۹ www.zheen.org

مژده

یاژه‌ی سهر که وتن به سایه‌ی هه‌ندی نیشمان
 په‌روه‌رمانه‌وه سهر له‌نوی کرایه‌وه . . مژده‌بی له
 لاوه کورده‌کان .

بو خوينده وارانى كه لاويژ

تا ايسته چن جاريك نكامان له خوننده وارانى خوشه و بستى
 كه لاويژ كرد كه به هوى سالى تازه وه آبوننه مان بو بنيرت
 تا بتوانين كه لاويژى لهم وهخته نازكه دا پى بژينين . هه رچه نده
 هه ندى كهس به ده ننگاره وه هاتن و ده ست به جى آبوننه مان بو ناردين
 به لام هيشتا به شى زور يا له بهر ته وهى كه نه په رزان يا له بهر پى
 واسطه پى آبوننه مان لا ماوه . هه مو شاره زاي ته و قورتانه هه ن كه لهم
 وهخته نه ننگه دا هاتونه رى كه لاويژ و هه ست به ته رى
 ته وانه ته كن كه پيه وهى خه ريكن چه له لايه ن هه صا ريفيه وه چه له لايه ن
 نوسينه وه . . له بهر ته مه زور به په روزه وه نكا ته كن چن له
 ته رانا نا هه به له ياره داني مادى و منوى دوا نه كورن چونه كه
 هه روه ك پيشنان و تويانه « سواربون عه بيك دا به زين دوعه بب »
 بو ايمه ش زور ناشيرينه ته گه ر له بهر پى پاره پى با له بهر كه سى
 نوسين ده ست لهم خذمه ته مقدسه هه اگرن ايتر خوتانو هه تان .

مدبرى اداره

عمر الدين سبارى

بنکهی ژین

www.zheen.org

شركة الحياكة الاصلية المحدودة

جی فابریقہ - جادہی غزالی ژمارہ - ۲۳۳/۵۵

ژمارہی تہ لہ فون - ۲۶۷

دوکان - جادہی مستنصر ژمارہ - ۹/۲۰۰

ہمو چہ شنه بہرگیکی آوریشم و خوری ولو کہ

جلی تہ واو کراوی ژنانہ ومنلانہ ہر وہما

ژیر کراسی پیوانہ

بہ دانہ و تیکرا تہ فروشری

تکا لہ خویندہ وارانہ گہ لاویژ تہ کہین لہ عانی
جی گورریندا ناوونیشانی تازہی خویانمان بوبنیرن .

گه لاویر

گوفاریکی تهده بی و نه قافی مانگی کوردی به

مارت و نیسان ۱۹۴۲

سال - ۳

ژماره ۳ و ۴

لهم ژماره بیدا :

خویندنه وه	...	...	گه لاویر
سه ره خوینی باوه در له جانی شهر را	...	...	
حجر افیای، کوردستانی عراق	...	...	مصطفی شیخ انما
آوازی هه ژاری	...	...	محمد شا کر فتاح
دیوانی گه لاویر بنکهی ژین	...	...	...
تفسیری قورآن	...	...	شیخ محمدی خال
که کی ئەم زه منبهی ایه دوانی دی	...	...	گه لاویر
گفتگری شاعری به ناوبانگی ئەمان	...	...	عبد الصمد
(پول ارفست)	...	...	
کوردی به ناوبانگی (مهولانا)	...	...	عبد المحسن هوشیار
خالدی شاره زوری	...	...	
په خشان (مناجانی ارواح)	...	...	پیره میرد
دیوا	...	...	کیچه کوردیک (ل ن)
چپروکی ژماره (زوره ملی مل شکانی)	...	...	پیره میرد
له دوا به	...	...	
وه گه ملی بامی خروشی تر نه خویندنه وه	...	...	

بنکھی ژین

www.zheen.org

گه لاویژ

گروفاریکی نه ده بی و نه قافی مانگی کوردی به

مارت و نیسان ۱۹۴۲

سال - ۳

ژماره ۳ و ۴

خوبیندنه وه

له گوفاری « The Use of life » وه

که نویسه ره کدی (Lord Avebury) به

بنگراوی ئه کوردی .

گه لاویژ

www.zheen.org

خوبیندنه وه بو آدمه میزاد له ژیا نیا له هه وه شتیک به کده کتیه ،
راواردنی پیشیان و کرده و دیان ، جوانی و وردی کردگارمان
(طبیعت) پهبان نه دا ، له نه گانه دا به فریا مانا نه گا وه له عانی په سقی
و دله گهیرمانا خوشبان پی نه گه بی پی زور جاری واهه به پباو به خه یال
خوشر راته بویری له وه که به راستی بته ری . له عانی خوبیندنه وه دا
شهرت نیه هه ر پاشانی بیننه بیرخومان به لکو گه لی شتی خوشتر
هه به له وه وه ک سه بر کردنی شاخو کبو ، دانپشتن له گوی

دهریا وه - بی هبلایکی و پاره له کیس چوون - گهرران به جی خوشه کانی
 سه رزه یینا . بهشی زوری نه و کسانه که له ژیاندا به هه وه آمانجی
 خویان گه یشتون و خوشی بان دستگیر بوه به هوی خویندنه وه
 بوه . نه گهر بیتو بکریم به پاشا ، خاوه نی نهختو تاجو کرشکو
 خواردنی باشو جلی جوان و کوبله م به شهرتی مهیدانی خویندنه وه م
 نه دری ، دست له و پاشایه هه له نه گرم بو ژیانیک له کوخیکی پر له
 نوسراو (کتیدا) .

که بانه وی کتیدیک بخویننه وه نابی ههر چاوی پیا بخشینین
 به لکو پیویسته سه رنجی بده بی وه له هه به سی بگه بن . نه وی
 خویندنه وه به سالک فرمان نه کا ته جره به به یست سال فرمان
 نا کا سه رای نه وه که خویندنه وه وه نه نوشی ککویره وه ریو
 ده رده سه ریشمان نا کا بنک وه و ژیانایه که به ته جره به
 دستگیرمان نه بی زور به گران نه کوی له سه رمان . نه گهر سه رنج
 بدهینه نه وه کسانه که بی خویندن دوا ته جره به به کی دورو در برژ
 کمی زایننو خوشی بان بو خویان هیناره ته به ره م ، نه یینن گه لی
 کاره ساتی گه وره یان به سه را هاتوه و قورتی زیان که وتوته ری
 له گه له نه مه شدا له یست که شدا هه ردو کهس له م قورتانه رز گریان
 بوه نه وه وخته بیری خوت بکه به سه رپشک و بزانه له م دوری به - ری
 خویندن و ری ته جره به - کامیان بو خوت یا بو نه ته وه ت په سه ند
 نه کی .

کتیب هه لژاردن وه ک دوست هه لژاردن کاریکی فورسی

وسته مه . خوبن چهن بو ژيان پيوسته خویندنه وش ته و نه ده
 بو پيشكه وتني آدميزاد پيوسته . نه بي له خویندنه وه دا مه به سمان
 كلك وه رگرن بي نهك وه خت را بواردنو دلخوش كردن ، وه باستر نه وه به
 نه م چيشنه خویندنه وانه بو مناله كلمان دابنين هر چهنده هندی سهر
 گرزشته خوش و سرور به خشن ، به لام زور سهرتي كردنيان نه و
 خوشيه دينيه كزي و تاقتي خویندنه وه ي شتي تر به پياو ناهيلي .
 زور كتبي وا هه به كه هه لئا گرن ناويان بنون كتيب و وه خت
 به خویندنه ويان بريت سهر . به لام - به ختيارانه - ته و نه ده كتبي ناپو
 چاك هه به كه نانه واوي نه راني نري داپوشبوه وه خویندنه ويان
 هه مو غه بيمان نه رره ويني وه تالي ژيانان له بير نه بانه وه .

ته وانين « خویندنه وه » به ترازو دابنين بو كيشاني پيشكه وتني
 ملة تيك ، تا خویندن له بره واني نابه ي نه و ملة ته به رززه له ژيا
 وه له پيشتره له رزي ملة تانا ، كتب له باوكو برا نازدارتر وه به
 كه لكتره . نه گهر بمانه وي خومانو گلمان به سهر به رزي بژيين ،
 نه بي تاسردن ده ست له خویندنه وه هه ل نه گرن .

دو وتار ره ره و به سر به سني

* كس و دك نه وانه كويله زين كه خويان به سهر به ست نه زان
 سهر به ستن - الماني

* زه وي وه ختي پيتو به ره كتي نه بي كه دانپشتواني
 سهر به ست بن - فوره نسزي

پاشماوهی و تاری سر به خوبی باوره

سر به خوبی باوره له عالی سرردا

هندی له پباوه نیگه بشتوکان به پیوستی نهزان له مانی
 شهرردا جلهوگیری سر به خوبی باوره بگری بهو اعتباره که
 جلهوگیری کردنی که لکی بو هموان هه به بهلام هه نیکی تریان
 به پیچهوانی نهمن و نهلین: له عالی شهررا پیوست به سر به خوبی
 باوره زورزه له عالی آشدیدا چونکه له وه پیش تهگر پیک
 هینانی ابشیک له پباو به پیوست زانرابی نهو وهخته که کومهل
 بکه وپته وهضیکی نازک و خطرناکه به گهلی به پیوستر نهزانی .
 له بهر نهوه نهم زانایانه ری نشهانه کان نهدهن بو پرسینهوهی کار
 بهدهستانی ولی کولینهوه دهرحق به هه لگبرسانی شهریک که
 دوریه زیانبکی زور چه به گیان وچه به ساان به کومهل بگه بینی ،
 باخصوص تهگر هه بهس له شهره پهلاماردان وداگیرکردنی
 ولاتی کهسانی زوسهر به هله تانی تر شوررکردن بی . هر وها
 ری پباو نهدهن بهوه که بهر بهر کانی پیلانی شهر وچونه تی
 کردنی بکا تهگر شاره زانیان تیا هه بی و بزانی نه ری به که حکومت
 کار به دهستانی له شکر شوبنی کهرتون چهوت و به خراپه تهگر ری
 بو کومهل و به پیوستی نهزان پباو سهربکانه سر حکومت

بو بهستنی په بمانی آشتی ته گهر لایان وایي که اشته بونه وه بو ملهت وکومل به چا که ته گهری .

بهلام ته گهر بو حکومت ساغ بوه وه که مه بهس لهم بهر بهر کانه که لک گه پاته به حکومت تیکي تر ، شو وهخته ته توانی شو که سانه محاکمه بکا که دلی لی پيس کردن هر چنده تم چه شنه که سانه لایان وایه شتیکي تهوتو له مهیدانا نيه که زسی لی بکری چونکه حکومت ته گهر له سر حق بی ، به زه هندی نازانی به زه بری بازوی خوی وه به هماسو به پهروشی ملهت بهر بهستی تم کرده وه و پروپاگانده بکا ، و زسی دا گبر کردنی ولایان به پیرا ناپهت له لایان دوهوله تیکي پیگانه وه وک له به اچیکا له شهرری گهری پشودا روی دا . له بهر ته مه نیشمان پهروهر لهم چه شنه وهخته نازکدا حقیان نيه له شت بکولن وه به لکو پیوسته همو دست بنجه نه دست بهک بو پاراستنی ولات وه خویان له همو شتیکي وا دور بنجه نهره که ته بی به هوی بی هزی وه وهخت به سهرچوون .

به ته وای ساغ بونه وه که سهر به خوی باوهر له ناوانا نامینی له کاتیکا ته گهر آشوبه و شهرری خو خوی بکریته ولانه وه . وه هندی له پیاوه تیکه بشتوه کان ته لین : تم چه شنه کاره ساتانه لهو طانه دا ته قومین که ملهت له پرر وک شیت به سهریا دی وه هوشی له سهرا نامینی و تا دپه وه هوش خوی ، چارنیه ، ته بی شو نظامو حقوقه هه لگیرین که بی به خسراره .

بیجکه له مه هندی تیکه بشتوانی تر ته لین : ماوهی که لک یفین

له سهر به خوږي باورر به ستراره به وضیعی اقتصادی ولانهوه ،
چونکه هر طایفه خلك بی دهرآمده دی یان به خوږانهوه دی
قیان له هه و شتیک هه له تهستی ، باورر نامه بی ، دوه بهر کی ته که وینه
ناویانهوه وه له یهك دائه پچررین ، وه له بهرتهوه که لایه نگیری
دوژنی سهر به خوږي باوررره ، هر که وضیعی اقتصادی هاته کزی
موازه نهی فکریش تیک ته چی . ته گهر بمانهوی به نیازی
ریکو پیک خستن دست بخرینه و صنعتی کومه لایه تهوه ته بی سهر به تی
له ناوانا نهی و چه هیزیک له رمانا نهوهستی وه هتا رقابته تی
اقتصادی له ناوانا نهی ته هم چه شنه ریک خستنه ناچیته سهر و پیک
نایت ، تهوانهی که ته رآبه یان په سهند کرده ان گله یان کرده
به رهبر له دو سده (عصر) هی پبشوه دا که چون له ژبر سیهیری
سهر به ستیدا کاری خوږان را به دران وه که یشتنه ته م پایه به رزی
ایسایان ، ته مپش به شی زوری به هوی ته وه وه که ان گله یان
له دو سده به دا له ژیانگی پر خوشیدا بوت له چاو پبشودا
چونکه له صنعت و تجاره تدا پبشکه و تپون وه گوره بی یان
له دریا نا گرتپوه دست خوږان وه خاوهن زه و به کان جی
ته امتیازاته که له کیسان چوپو به قازانچی زور له تجاره ت
و صنعتا پر کرده وه .

به کورنی بیبرینهوه ، سهر به خوږي باورر به پپو بست ته ژمیری
بو ژیانی کومه لایه نهی وه پبشکه و نهی له لایه کوه وه له لایه کی تره وه
بو نه هپشتنی ته و تره که له روی ته نگک به خلك هه لچینهوه

پیدا نهی به لام به شرطه راده به کی بو دا بیری له کانیگا نه گهر نرسی
لی بوشینه وه بوسه ر نظامی نه وه خته چه له شهرر وه چه له آشیدا .

نهی نهوش بزاین که سه به خوبی باوره ر ارتباطی نه وای
به وضیعی اقتصادی وه هیه وه ههنا ههرزانی و رفاهتی اقتصادی
له ناوانا ههی نه ویش له بره ودا نهی وه که نه وه هانه کزی
نه ویش باوی نامینی وه خه لکیش پهروشی جارانی به سه ر نه چی
بو ده ست که وتی .

له ولایتیکدا که نظامی دیموکراسی حکمه رمانی سه به خوبی
باوره ویش بوونی پیویسته له و ولایتیدا ، وه ههنا زیار ری
حکمی فهدی بدری وه سیاستی ده کورت کردن به کار به نری وه خه لک
هان بدری بو له ژیره وه ایش کردن وه له گهل به کا چه به چه رپ
کردن نه وه خته نرسی روزانی کاره سات زیار نهی .

نه گهر بمانه وی چاو له مه ته به گه بشته و کانی روزاوا بکه بن
وشوین پیان هه لگرن پیویسته له پیش وه و شتیگا بزاین چون
گه بشته نه نه م راده به ایستایان . وه هیه چ گومانی قیانه که سه ر
به سی باوره ر گه وره ترین یاریده ده ریان بو بو رزگار کردنیان
له خراپه ی قرونی وسطی که مه تانی روزه لات هیشتا له ژیر باریا
ناله یان دی .

ر گه قاری (العصر الحديث) هه وه

جغرافیای کوردستانی عراق

نویسنده: مصطفی شیخ نعمه الله

ژمارهی کورد لاسر زهبعی

ژمارهی کورد لاسر کوبا، ایران، روسیا، سوریا، بلوچستانه،
افغانستانه، و هنرستانرا — باوه رری خوم ره رهقی به ژمارهی
کورد لاسر زهبعی:

کوردی تورکیا — کورده کان له بهشی خواروی روژهلانی
تورکیادا داینشتون (۱)، هه رچه نده ژماره یان به (۴ تا ۵)
ملیون (۲) دانراوه به لام وه نه بی لهم ژماره به لاسر ستانستیکیکی
ته واوبی، به پیی ستانستیکیکی که حکومه نی تورکیا له سه ره تایی
شهری گه وره ی پیشودا کردبوی ژمارهی کورده گانی به
(۲۰۸۴۷۲۷۵) ملیون دانابو که ته نیا داینشتوانی (وان، بتلیس،
الغزیز، خرپوت، دیاربکر وه ارضروم) ته گریته وه نه ک ۰۴۵ و
کورده ستانی تورکیا. به مه دا وا ده رته کوی که بهشی زوری
کورده ستانی تورکیا نه هانوته ژیر لهم ستانستیکیکی وه، وه به پیی ته و

(۱) به پیی خهرینه ی قهومی ته تئولوژی کورد لهم کتیه دا.

(۲) به پیی باوه رری خوم وه ک لهم نوسراوه دا اثبانم کرده.

راپوره که حکومتی فهردهسه له سالی ۱۸۹۲ دا بلاوی کردونه وه
 وه به (نوسراوی زهره) ناو براوه کوردی دانیشتوی تورکیا
 به ۳۰۱۲۸۷۹ میلیون دانراوه .

پیوسته هه مو کوردیک شهوه بزانی که شه ستانستیکا نهی له
 کوردستانی تورکیادا کراون له راست دور وه به لای عه قلوبه منطقه
 ناچن وه نیاغه که یان سیاست وه عاطفه‌ی قهومیه چو نه که شه گهر باش
 له خه رینه‌ی قهومی و نه تئولوژی کورد وردینه وه شه بنین ژماره‌ی
 دانیشتوانی کوردستانی تورکیا له $(\frac{1}{4}$ یا $\frac{1}{5})$ ی هه مو تورکیا شه گهر
 زیاتر نهی که مترنه . وه له بهر شهوه که ژماره‌ی هه مو تورکیا دوا
 شهرری گه وره‌ی راپوردو به (۱۶) میلیون و ژماره‌ی تازه‌ی به
 (۱۸) میلیون دانراوه ، بی عاطفه‌ی قهومی و شعوری کوردایه‌نی
 شه توانم بلم ژماره‌ی کوردی تورکیا له (۴ یا ۵) میلیون که مترنه .
 انجا بیینه سه ر باوره‌ری (امیر شرفخانی بدلیسی) (۱) ده رحه‌ق
 به ژماره‌ی کوردی تورکیا که به ۴۵۰ میلیون داننه‌نی وه له بهر
 شهوه که شرفنامه له کتیه گران به ها کانی کورده وه باسی تاریخی
 جغرافیای کوردستانی گه وره شهکا هر له په‌یدا بوونی اسلامه وه
 تا سالی ۱۰۰۵ ی هجری به‌عنی تاریخی نزیک‌ی ۴۰۰ سالی کورد به

---

(۱) امیر شرفخانی بدلیسی له کتیه به ناوبانگه که پیدا که ناوی
 شرفنامه یا تاریخی کورده به زبانی فارسی به چاپی قاهره وه
 سه‌ره تا کی به عه‌ره‌بی له لایهن ماموستا (محمد علی عه‌ونی) به وه
 نوسراوه‌ته وه .

کورتی وه ئەم زانای کوردە چوونکە خوی به بهشی زوری کوردستانی گه‌وره‌دا گه‌راوه له‌به‌ر ئەوه به دوری نازام که ژماره‌که‌ی زور له راست نزیك بی .

کوردی ایران — به‌پێی ئەو معلوماته که له دائره‌ی معارفی اسلامیدا هه‌یه وه به‌پێی ستانستیکی زانایان ، مستشرقان وه سیاحت‌که‌ران بومان ساغ بوته‌وه که کورده‌کان له ایراندا له لورستان ، کرمانشاه ، ئه‌رده‌لان ، منطقه‌ی (موکری — ساوجیلاخ) وه نیوه‌ی روژاوی ولایه‌تی آذربایجان وکه‌مبک له ولاتانی اورمییه و خراساندا دابنشتون وه ژماره‌ی هه‌ویان به (۲۵ تا ۳) ملیون دانراوه .

کورد له روسیادا — کورده‌کانی روسیا له ولاتی قافقاس وه به تایبه‌تی له (ئه‌ریشان ، قارس ، آذربایجانی بهشی روسیا ، ئه‌رمینیا ، گورجستان وه له ناوچه‌ی باکویدا) دابنشتون . وه به‌پێی ستانستیکی سالی ۱۹۱۰ ژماره‌ی کورده‌کانی ته‌نیا ناوچه‌ی (ئه‌ریشان و قارس گه‌یشتوه (۱۲۵۰۰۰) کس که به کورده‌کانی (ئه‌زربایجانی روس ، گورجستان ، ئه‌رمینیا و باکو) وه ژماره‌یان ته‌گاته نزیکی (۱۵۰۰۰) کس به‌لام به شرفنامه‌ ته‌لی : ژماره‌ی هه‌وه کورده‌کانی جه‌م‌وریتی سوویت (۲۵۰۰۰) کسه وه خوم لام وایه ئەمه‌یان راسته .

ژماره‌ی کورد له سوریه ، بلوچستان ، ئه‌فغانستان وه هندستاندا — کورد له ده‌مبکه‌وه به عه‌شابری له سوریه‌دا ژیاوه وه ژماره‌یه‌کی

زوربشيان له شاره گهوره گانیا دانیشتوه وه زور پیاوی گهوره
و تیگه بشتویان تیا هه-که وتوه وه ناوبانگیان به هه مو لایه کا بلاو
بوته وه به تاییه تی له زه مانی (سلطان صلاح الدین ابوبی کورددا که
له شهرری صلییدا شه ناوهی هه مو دا گیر کرد .

کونسولی روس له شاری حهلب له سوریه (موسبو زهه رمان) (۱)
ژمارهی کوردانی سه روی سوریهی به (۱۲۵۰۰۰) کهس داناوه
و تهلی ژمارهی کورد نه نیا له شاری شامدا له (۲۰۰۰۰) کهس
که مترنیه . بیجگه لهه که میک کورد له حهلب وه ده وروپشتی وه
له نژیکی حه وحص و شاخی دروز و له سه ر روبرای (عاصی) هه به .
به کورتی ژمارهی هه مو کورده گانی سوریه چه سه رو وچه ناوه راستی
به پیی ستانستیکی شه کابراه به (۷۰۰۰۰ تا ۸۰۰۰۰) کهس
داراوه .

بنکهی ژین

به لام کورده گانی بلوچستان به زوری له شاری (که تا)
وه (ایخ) (۲) دانیشتون بیجگه لهه هه ندیکی تریان له شاری
(کلات) وه (لاس - بلا) وه که میک عشائری کوردیش له
خواروی روزهلانی شاری (هه رات) له نهفناستاندا هه به (۳) .

-
- (۱) انسیکلو پیدیای اسلام به انگلیزی جلد ۲، لاپه ره ۱۱۳۱ .
(۲) خه ریتهی ته تولوجی کورد لهه کتیه دا .
(۳) لام وابه له کورده گانی خوراسان بونو کوچیان کردوه
بوته و ناوه .

هەر وها ته گەر له خهريتهى قهوسى كوسولپان ورد بينه وه
 ته پين كه ميبك عشائرى كورد له هندستاندا هه به وه بهنى زورىان
 له ولاتى (په نجاب) (۱) دا دانىشتون وه ژماره يان نزيكى (۱۸۰ ر ۴۸)
 كه سيبك ته بنى . وه هه ره له مانهش عشيره تى براخوى كه زورىان پياوى
 دينى له و ناوه دا دانىشتون .

ماوسى

ايش به ده ست

ولاته كمان هه رچه ند له بهر باشه كه ووتوبان ايش به ده ستى كه مى
 تيا هه له كه وتوه له گهل ته هه شدا ته م ايش به ده ستانه زور به توره
 وتوندى له گهل ره نجبه ره خكاى ژين ده ستياندا ته جولينه وه وه
 له ته وانايان زيار ايشيان پى ته كهن وه وا ته زان هه ره به هوى
 ته وانوه ته وان خويان بژين ، كه مو زور دل نهرمى له خويانا
 هه ست ناكن ونازان بهرى انسانيت به چه دارى كه وه به .

له نا گناه سزا بوره نجبه رى بيچاره دائه نين ، ته ميبش به هوى
 ته وه وه كه نانى به ده ستiane مل بو ته م سزايه كه چ ته كهن وه له وه ته ترسن
 كه ته گهر له رويانا وه رگه رانه وه وه له سه ر ته م زوردار به

(۱) به عنى ولايه تى (پينج روبر) ، بيچگه له مه سندنشى

پى ته لين .

و دهستی لی تهشون ، بهلام له هه موشتی خوشتر تهوه به که له ناو تهه
 چهشنه ایش به دهسته ساخته چیهاندا به کی کمان نه دی له ایشه که یا
 سه رکوتی وه تهه رهوشنه چهوتهی بو چهوینته سهه چونکه هه مو
 ایشیکی به سایه ی رهنجیه ره وه بو ههل ته سورری ، ته گهر هاتو
 تیریان نهکا وه به روخوشی له گه لیا نا نه جولیته وه تهو وه خته
 تهوانیش به دلسوزیو به پهروشه وه ایشی بو نا کهن و بازاری دیته
 کزی نا روژیک دی به تهواوی پهکی تهکوی .

سهررای تهه ، هه ندیکی تریان ساخته کاری له گهل خه لکا
 تهکن ، که شتیک تهفروشن ، یا لی گهل تهده نه وه یا له وه
 چهروکتی له جی دانه نین بو تهوهی چه ند پولیکیان زیاتر تیا
 دهست کهوی ، وه که هاتو ههست به ههش کرا ، اعتباریان تهشکی .
 وه به ده گهن لهه چهشنه ایش به دهستانه دا بهک یا دوان ههل
 تهکوی که تهه ساخته چه تیهان بو ته چهته سهه

هه ندیکی تریان تهماعیان گه بشتوته راده بهک که ته گهر هاتو
 ایشیکیان لی و بستر ، له گهل هاوروی تریانا ریک تهکون
 بو تهوهی تهه ایشه لهو ماوه به دا پیک بهینن که بویان داراوه .
 بهلام چونکه له تهوانای خویان زیاتر ایشیان گرتوته دهست
 ناتوان لهو ماوه به دا په عانه کیان بهر نه سهه و په کیان تهکوی ،
 حال وایه له په عان لانه دان له سهرمایه به که لکتره .

له گهل تهه هه مو کرده و کوشه و ساخته چیهته دا که ایش به دهسته کان
 تهیکن ، ته گهر بو خوشیان باش بژینایه وه شتیکیان لهه دهست

کوت (قازانچ) . بخستابه لاره بو تیروته سهل کردنی خویان
 هر باشترو به لام چروکی یان گه یشتونه راده بهك که که، و زور ده ستیان
 ناچیته پاره کیان وه له باتی تهوهی له ناوخه لکا به سه ره رزی بژین
 به پیچه وانهی تهوه بوون به نیشان بو تیرو تو انجو سه رزه نش .

تاقیکی تر هه به به کمپیه اله شتومهك ته كرن وه به
 مووچه پاره کی پرر ته کنه وه تهم چه شنه کاسیه خراپهی زورتره
 له چاکهی چونکه ترخی شتومهك ته شکینی و بازاری کررین و فروشتن
 دینته کزی وه که وه ختی کمپیه لکان ته و او بو وه خاوه ن ایش
 نه یوانی تهو پاره به بدا که له سه ره به کس دلی بوی نه رم نابی
 و دو چاری نابوتی ته بی یا ناچار ته بی به فروشتنی شنه کانی تا له و
 ته نگانه به ده رچی وه که ته به جاریکی تر روی دایه وه قهرزی له سه ر
 ته بی به بار و دو چاری مال و برانی و سه رگه ردانی ته بی .

دوبه ره کی له بازرگا ئیدا خراپهی گه وره ی لی ته وه شینه وه ،
 هیچ ره وای نه به م ری چه ونه بکه وینه قه لاجوی به کتر به لکو
 دوبه ره کی مه ردانه ته وه به که بناغه کی له سه ر دل پاکی و ریکو پیکی
 دامه زرابی وه هول بدری بو ته وه ی له چاکی وقایی شتومه کدا باو
 له هاو ایش بسیری وه پیویسته خاوه نه کهی ده ست له هه ولو
 ته قه لای هه لنه گری تا لای هه موان ساغ ته بیته وه که تا چه راده بهك
 ره نجبی کیشاوه .

پیویست نیله به پیچه سه رزه نشی ره نجیه ر بگری و تیرو تو انجی نی بگری
 چونکه آره زوی جارانی نامینی له ایشدا و لی سارد ته بیته وه ،

وه تهې داز پېانان به كرده وهی چاكي هر به كي لهوان تهوانی
تر په ستو دا گير بكا به- كو هانان ته دا بوايش كردن ورزا مهندی
ايش به دهسته كيان .

به كورنی مه بهس ته وه به كه پياوه ايش به دهسته كاغاف-
هست به چا كه و خراپه ی خویان و هاوولاتیان بكن وه كه
پهستی به كيان هانه ری بزبان له چپه وه بوه و چون خویانی لی رزگار
تهكف ، وه هلی قازانچ كردنو زخ گورین له كیس خویان
نه دن له گهل ته مانه شدا به زه بی یان به ره نجیهر و كریكارانی ژر
دهستیانابی و زور ماندویان نه كن وه به یارمه نی ده ری خویانان دابنن
نهك به كویله وه ری نه رمو نیانی له ژیاندا بگر نه بهر ، چونكه
هر هم ری به به به آمانجی خویانان نه گه یینی

گر دویژ

بنکه ی ژین
www.zheen.org

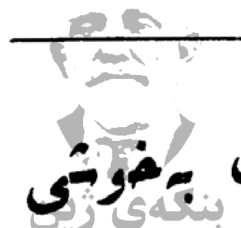
د وار وری لهندی له پیاوه تاریخچه

ته گهر به كه له ژیانی هم ۱۲ پیاوه به ناو بازگي تاریخچه ی
خواره وه ورد بینه وه ته ییتن هیچکامیان یا به كوشتن و یا به زه بری
چهك نه بی دهستیان له حکمرانی هل نه گرتوه :

تهسکه نده ری گه وړه ، بولیوس قه بسه ر ، اوگستوس قه بسه ر
اولیقه ر کرومویل ، ناپلیون بوناپارت ، ناپلیونی سه بیه م ، پورفیرو
دیاز ، لنین ، ته تاوړك ، پریمو دی رفیرا ، په اسودسکی وه میکادو .

ئەم پىاۋە گەورانە چىيان بەسەرھات ؟ لەمانە شەشيان
 بە سردنى ئادەنى لە تانى حەكرانى يانا سردن وەك : ئەسكەندەر ،
 اوگنوس ، كرەمويل ، لىن ، ئەتاتورك وە پەلسودسكى . وە
 پىنج لە نبوئەكەىز بە ئەفى كراوى سردون وەك ناپليونى بەكەم
 و سەبەم ، دياز ، رېشپىرا و مېكادو و لەمانە ھەر ناپليون بە زەبرى چەكى
 بېگانە لەسەر تەخت لا براۋە و لەم دوانزە كەسە ئەنيا بە كىكيان
 نەبتوانى لە كوشتن خوى رزگار بكا كە ئەو پىش قەبەسەرە .

لە گوڤارى (PARADE) ھەرە

رابوار دنى پەخوشى لە مالما

www.zheen.org
 بووسەرى « گەى پوكوك » لە
 گوڤارى (Parade) ھەرە كراۋە بە
 كوردى .

گەلاوېژ

ژن ھىنان ماناى گوررېنە ھەى سەربەستى فەردبە بە
 دوستانەتى گرتن . ئەگەر مەبەس لە ژن ھىنان ژيانىكى پرر خوشى
 بى چە ژن چە مېرد پېوېستە چاۋېرى ھەندى شت بکەن و لە سەر
 آره زوى بە كتر بچن بەرېوۋە ، ئەگىنا ھەمبەشە آزاۋە و آشوبە ئەكەوتە

ماله وه . خود په سندی ڪاري خراب ٿه ڪانه سهر ژباني خيزان
 وخوشي له هـردولا ٿه گبري به تالي . له مالدا روخوشي
 له هـموشي پيو بستره و روگرزي به شهر دوايي دي . به نهرمونياني
 داواي شتيك ويا پيك هيناني ايشيڪ بکه ٺهك به تورره بي . ژنوميرد
 ٺهبي هاوبه شي خوشبو تالي به کتر بن وه هـردو کيان بي آگاداري
 به کتر دست ٺهده نه ايشيڪ وه له پاره خهرج کردن وشت کرريندا
 پروگراميکي مانگانه بي يان هـبي که له سنوري ده سنه که وتيان ٿه گهر
 که متر ٺهبي زيار ٺهبي ؛ چونکه هـيچ شتيك مال ويران ناکا وه که
 ٿه وه که له مالا هـر که اوس خوي بي و سهر گبرو بهر گبري کاروباري
 ناوخونه کري . له هـموشي مهمتر و پيو بستره ٿه وه به ڪه
 هـچکاميان قهرز نه کن به بار به سهر خويانه وه وه هـموشي ٺهه به ک حساني
 کهس به سهر خويانه وه نه هـيان . له وه ناخوشر ٺهه که خاوهن قهرز
 بهر ده رگا بگري و بکوينه دهم دريزي کردن له گهل خاوهن مالدا
 چه ژن چه پياو .

هـرگز له بهر چاوي منالت کرده وهی چه وتوناريک مه که وه به
 سه ريا هـل مه شاخي هـر چه نده گونا هـيشي هـبي وه له طاني
 پرسيندا وه راميکي به جي و له سهر خوي بده روه چونکه تا به
 تورره ييه وه له گه ليا بچوليت وه ٿه ویش به هـموشي هـيز به وه هـول ٿه دا
 به بهستي وه به پيچه وانهي ٿه وه وه رامت بدانه وه .

ٿه گهر بهتوي منالت راسته گوبي وه ژباني به درو رانه بهت
 هـرگز له بهر ده ميا درو مه که . تا ٿه تواني وه چهن له ده ستابه

دریغی مه که له ژنو منات چه له خواردنو چه له بهرگدا . چونکه
 نانه‌واوی لهم دو شته‌دا خوشه‌وبستی دینته کزی .

آوازی هه‌زاری

« شهرر وه گرانی دو بران که
 باوکیان ده‌وله‌مندی ناپه‌سهنده »
 محمد ساکر فتاح

ده‌وله‌مهر ۱

نوش یه‌کی وه که من ، نه پتری نه که‌تر .. نه و په‌لو پوهی
 خوا به توی داوه به منشی داوه . هه‌ردوگان وه که له دایک
 بوین ، یه که آسمان دامن ته‌پوشی ، یه که روز تیشکان بو ته‌هاوپیژی ،
 هه‌ر مانگیک وچه‌ن ته‌ستیره به‌کیشه ناوچه‌رگی آسمانان بو
 ته‌رازینته وه . یه که بابه هه‌ناسی پی‌ته‌دین ، یه که آوه تینو‌بته‌پان
 ته‌ش‌کینی ، هه‌ر یه که زه‌وبشه که سردین ته‌مان‌گریته خوی .
 ایتر بوچ خوتم لی‌ته‌کورری ، بوچ لوونم لی‌ته‌که‌ته آسمان ،
 بوچ ته‌خه‌بنه کونه به‌ندی آره‌زوی خوته‌وه ؟ ...

***

ده‌وله‌مهر ۱ . . .

تا دویی ، هه‌زاریک بوی وه که من ، به‌لام چه‌رخ (فه‌له‌ک)
 به دلی تو سوررا . . توزی هه‌زت له‌من پترو ، به‌و به‌شه که خوا

دابویی وازت نهنیا ، هی منیشت داگیر کرد ...
 بوی به دهوله‌مند .. منیش بوم به هزار .. هیزی لی ده‌رگی
 چیت له‌من پتربو ، نه‌وا من ملم بو چهرخی چهپ گهرد کهچ کرد ..
 بهلام تو بوچ به دو بهش تیر ناخوی وه دانامرگی ؟ بوچ
 به جاوی سوک سه‌یرم نه‌کی ؟ بوچ نه‌نوی بمخه‌پته به‌ندو کونه‌ی
 آره‌زوی خونوه ؟

ده‌ول‌سئر ا ...

که له لاوازی خوم گه‌بشم ، هه‌ولم دا له‌نو به‌هیز تیرم
 تا به‌شه‌کمت لی بسینمه‌وه .. بهلام تو له‌و ده‌مه‌دا که من کوسم
 کهوتبو ، به‌شهی سه‌رکه‌وتنه‌وه هه‌لیکی باشت ده‌ست خوت‌خست
 هوشی خوت به‌هیز کرد ، به‌درو هزار ده‌سنوری وه‌ک گه‌وره
 و بچوکی ، بی‌ده‌نگی ، گوی دره‌زی ، مل‌که‌چی ، سه‌ره‌زوی ،
 گهل په‌رسی ، نیشمان په‌روه‌ری و خواناسینت لی کردم به‌چه‌ک ا ...
 گیانی سه‌ره‌خوبی و پشت به‌خوبه‌ستن و به‌ختیاریت نیا کوشتم ...
 گیان له‌به‌ریکی ، باربه‌ری ، کزی ، مل‌که‌چی ، زسنوکی ،
 چاره‌ده‌شت لی هینامه‌دی . هه‌ر بو نه‌وه‌ی یابه‌و سابه‌و مابه‌و
 خوشبو به‌ختیاری خوت تا سه‌ربی ...

خه‌می په‌بدا کردنی نان و به‌رگی چه‌ند سالانه‌ش وچانی نه‌دام
 نیرم ، هی نه‌زان هیشنه‌وه ، کردمی به‌نیچ‌بریکی ده‌سنو برد کورت ...

ده و لهره نر ا . . .

به خوا ناس خوئم پيشان نه دهی : کوا دینت ؟ به جوامیر خوت
 نه نوینی : کوا کردگاری شیرینت ؟ به سه ره به رز خوت ده ره نه خهی :
 کوا آبروت ؟ کوا دهرونی خاوینت ؟ کهی نو هه ژاریکت
 حه سانه وه ؟ کهی دلت بو به رده ستیکت نهرم بو ؟

* * *

ده و لهره نر ا . . .

کام خواردنی خوشه بو خوتی نه بهی ، کام بهرگی جوانه خوت
 له بهری نه کهی ، کام شت نایابه بو خوتی لانه دهی ، کام ژن نازک
 و نازه نینه خوت دا گیری نه کهی ، که چی له گهل نه مانه شدا له من
 چاو برسیتر ، له من دل نه نیگتر وه له من بی هیزتری ا

نه دینت هه به ، نه ره وشقی چاک ، نه پساوه تیت هه به ، نه هوش
 نه آداب . دورنده به کی بی سامانی ، له گهل نه مه شدا خوت له من
 نه خه بته ریزهی جوامیر و لاوچا کانه وه ، تا چه راشه م بکهی وه
 تاسهر له کوتهی دبی وه هه ژاریدا و خوشبو جوانی جهان له خوبی
 من ده ره بییی و به ره نجبی شانی من پیکی یینی .

● ● ●

نو دینت به رباد کرد ، نو ره وشقی چاکت له ناودا نه هیشته ،
 نو جوامیری و لهش وهوشی ته واوت پایه مال کرد ، تو نا کوکی

وشهرو شور و جوین و خوین و درو و دوروی و دزی و زورداریت
خسته ناوه وه .

* * *

روژیک دی ، ثم کلپهی دهر ونهم دائه مر کبته وه . . . روژیک
تهبی ثم آینه بههیزه پیروزه به سهر خوتو تهختو بهختنا زال بی ،
نه ناوت بهیلم ، نه نیشانت . انجا هه مو وهك بهك بوه سینه وه ، انجا
بهروبوئی جهان برایانه پیکه وه بخوین .

ئهوسا کرده وه ورهوشتی جوان سر وه و شنهی پیری بهرزو
کرداری گه وره خوشیه کی گشت لای بیته دی . . .

جائوسا تی نه گه بیت کبان له بیچینه دا به شدار بوه ، دیندار
وره وشتدار بوه ، پایه دار . . .

کبان گیانیکی پاک و دهر و نیکی خاوین ، کبان دلیکی روشن
ورویه کی خوشی هه بوه . . . **بنکهی ژین**

www.zheen.org

کبان پایوبیکی تهواو بوه . . .

چاپخانهی معارف

ئه گهر بئانهوی پاره تان به بابی ههوا نهرروا وه دوایی کار په شپان
نه بنه وه ههر نوسراو و اعلانو کئینیکستان هه به له چاپخانهی « معارف »
له چاپی بدنه ته وخته تی نه گهن که خاوه نی ثم چاپخانه به چه
هه ولیک ته دا له رای گرنی ابشدا به ریکوپیکی و گورجوگولی .

دهوری منالی

له ونازیکی روکتور راجع
 ماموستای سابکولوجی له دارالمعلمین
 عالی له لابین هممه شوه کراوه
 به کوری .

« پشینان وتویانه » نه منی امر و ته گهر باش په روه رده بگری
 ته به داریکی به بهر بو سببینی . به خپو کردنی منالیش زور
 له مه ته چی . ته گهر بیتو منالانان ته مرو باش به خپو بکن
 نه ته و به کی باش بو دواروژ ته خه به و له بهر ته و ته کا له دایکو
 باوکه خوشه و یسته کان ته کدین زور به بهر و شوه ته م باسه بخویننه و
 وه پهیره وی بکن .

بهر له همو شتیک پیوسته بزاین مه بهس له دهوری منالی چیه ؟

تا ایسته شاره زایانی سایکولوجی بو وه راسی ته م پر سباره له سر
 شتیک ری نه که وتون وه بو یان ساغ نه بو ته و که دهوری منالی تا کی
 درپزه ته کیشی ؛ هه ندیکان ته لین ته م دوره له ده سالیدا ،
 هه ندیکي تر ته لین له دوازه سالیدا هر و هها هه ندیکي تر یان ته لین
 له پانزه سالیدا دواپی دی . له گهل ته مه شدا هیشتا به ته وای ساغ
 نه بو ته و ته م دوره له چه سالیکی منالیدا دواپی دی . هه ندی

لهم زانایانه له تعریف کردنی دهوری منالدا ته این : نهو دهوره به که به خبو کردنی منال وه پاراستنوپیک هینانی همو پی وبسپیک به سهر شانی گوره وه به چونکه خوی نه گه بشتوته راده یک بتوانی هم پی وبسپیک پی پی و کاتیک توانی خوی بزنی پی نهوی هوی بکه وبته دایکوباوکی ایتر دهوری منالی به سهر نهچی

هم دهورهش له هر چه شنه گیان له به ربکا بیچمبکی هه به ؛ ته پنین هم دهوره له کورپهی مهر و بزنا زوتر دهس پی نهکا وه زوتر به سهر نهچی له هی ولاغی به رزه ههر وه ها له بالنده دا جوچکی مریشک دهورهی منالی زوتر دهس پی نهکا وه زوتر به سهر نهچی له بیچوه کوتر که ، به لای که به وه ، ده روزی پی نهوی تا فبری دان وه آو خواردن ته پی . به مه دا بومان ساغ ته بیته وه که دهوری منالی له همو بیچمبکی له به ربکا چه چوارپی چه بالنده جیاوازی هه به . به لام له آده بزاددا هم دهوره به له همو گیان له به ربکی تر در بزتره چونکه هم له همو گیان له به ربکی تر پی وبسقی زورتره له زیاندا .

دایکوباوک له وپیشی چونه چاوبری منالبا به نه کرد

له مه وپیش دایکوباوک زور پی باکانه چاوبری منالبا به نه کرد وه وهک ابسته به ته نگیانه وه نه بون به لام له سه دهی ۱۷ مینا هندی له زانایانی سایکولوجی هاتنه ناوانه وه وه که وته نهکا کردن له دایکوباوک که به به روشه وه چاوبری مناله کانیا بکن .

به ناوبانك تربنی ثم زانا یا نه (ژان ژاڤروسو) ی فوره انسه بی به که به کم
 که سه هاواری کردوه بو سه ربهستی منال و به ته نگه وه بونی، له پاش
 ته ویش گه ایکی تر په یره وی ثم زانا به بیان کردوه وهك
 (مهستالونزی) وه (فروید).

بهم چه شنه به پېش که وتی زانین (علم) ی سایکولوجی ته و ته مه
 تاریکه لاجو که له مه و پېش له روی نه زانینه وه بهری طاسمانی گرتبو
 وه منال له ولاته پی گه بشتوه کاندایا که و ته ده ور یکی خوشی وه شادمانیه وه
 به لام داخی گرانم له ولاته هه ژاره کدی ای هدا ایستاش هر به چاوی
 پېشو ته ماشای کور په نازداره کاندایا که یین که ته مهش ه بیچ گومانی
 تیانیه له روی نه زانینه وه به .

پېشینان لایان و ابو که منال پیلو یکی بچو که، خاوه نی بیرو ژبرو
 یت گه بشته وه وهك گه وره ته و انای لیک دانه وه وه تی گه بشتنی
 هیه به هدا تی ته گه یین که منال له مه و پېش چن به ده بخت
 وه بیچاره بوه هر چه نده له ناو ای هدا هیشتا هر بهم چاوه سه یری
 منال ته کری وه ته مانه وی منالیش به وسواواییه وه وهك گه وره هزی
 به سه هر هه مو شتیکا بشکی .

دوای لی وردبونه وه و تاقی کردنه وه به کی زور بو زانایانی
 سایکولوجی ساغ بوه وه که منال گان له بهر یکی سه ربهسته وه له گه ل
 انسانیکه گه وره وه ته و او دا جیا وازیکی زوری هیه . هر وهك
 ته زانین ژبری وه یت گه بشتنی منال وهك هی گه وره نیه وه منال
 چه شنه لیک دانه وه وه وردبونه وه به کی تاییه تی خوی هیه وه له گه ل

هی پیاوا زور له یهك دورن . وه بو تهمه مناله کی بچوکی پر
 مهعنا هه به که تهلی « منال مناله ، گه ورهش گه وره » وه ههر
 چهنده دایکوباوکه خوشه و بسته کاعان چاک له مناله گه یشتون بهلام
 ههر به چاوی گه وره ته ماشای مناله کانیان نه کن وه له گه لیان
 نه چن به ربوه .

پیشینان لایان واو هه مو چه شنه آره زو وه و بستنیکی
 (Inclination and Tendencies) منال بو خراپه به له بهر ته وه
 به پیو بستیان ته زانی که تازه لهو آره زوانه دور بخریته وه
 و بکه و بته ده وری پیاو ته وه وه بو ته مه دایکوباوکه زور هه ولیان
 ته دا وه گه لی ریگای خراپیان ته گرت وه ک لیدان و تورره بون
 وترسانن وسام خسته بهر به دیوو درنج . . به پیچه وانهی ته
 ری به که ایسته بو پهروه رده کردنی منال دانراوه که ته ویش ته بی
 منال سهر به ست بی له هه مو آره زو و پیو بستنیکی چونکه ته م دو شته
 بناغهی پیکه بشتن وه هوشو بیر کردنه وه به تی له دواروژدا .
 شاره زایانی سایکولوجی ته لین : ته م آره زو و پیو بستنه له منالا
 خولقاون وله گه ل عمریانا ها تونه خواری له بهر ته مه باش نه هه ول
 بدری بو سراننیا له کایتکا که هیچ ترسان لی ناوه شیتته وه بو
 گه یشتی منال به ده وری پیاو ته تی . له پیشدا وایان ته زانی که منال
 ناته واوی هه به له روی ژیر بو بایولوجیه وه ، بهلام تازه ساغ بو ته وه
 که له م روه وه هیچ ناته واوی نه وه و نانی منال له گه ل گه وره دا
 بهراورد بکین ، و ته م ناته واوی له روی ته وه وه به که منال

ناتوانی خوی له گهل ده وروپشتی خوا را یینی چونکه هیشتا له باوهشی دایکبایه وه تهوان هه مو پیویستیکی بو پیک تههین وه ناپه رژینه سهر تهوه که خوی له گهل ده وروپشتی خوا را یینی .

بوچ ئروه نره به تننگ ره وری منابره یینی ؟

بو وهرامی تههم پرسباره چهن شتیک هه به :

۱ — چونکه جیاوازیکی زور له میانی پهروه رده کردنی تازه وکوندا هه به ، ههروه که له سهروه باسمان کرد پیشینان لایان و ابو منال پیواویکی بچوکه وه له هه مو سهریکه وه تهوانی وه که پیواوی وهیزی به سهر هه مو شتیکدا تهشکی . بهلام شاره زایانی سایکولوجی به پیچه وانهی تههم باوره میان بو ساغ بووه وه تههین : منال مناله وه تهی به چاوی منالی تهماشای بکری وه له هیچ سهریکه وه له گهوره ناچی ، ههر یه که لهم دو کسه به چاویکی تایه تی تهماشای ژیان تهکا .

۲ — دواى تاقی کردنه وه به کی زور بو زانایانی سایکولوجی ساغ بووه که ژیانى پینج ساله ی پیشه وه ی منال زور به ترخه چونکه له ماوه یه دا به کم جار خوی تههینته ناوانه وه وه بناغهی شخصیتی خوی ههل تهچنی . شاره زایانی سایکولوجی تههین : تهو تاثيره که ییته — Environment له ماوه ی تههم پینج ساله دا تهیکاته سهر منال ههر تهوه یه که تههینته بناغه بو ره وشتو خوی باشی یا خرابی له ده وری گهنجیتی وپیواوه تیدا وه گهلی نه خوشی وه که نه خوشی

میشک و کونا هکردن له ناوکومهدا هه، وی له تاثیرى به خبو کردنى
 ئەم پینج ساله مى مناله وه به . له بهر ئەوه له ولاته پيشكه وتوه كاندا
 گهلى قوتابخانهيان به تايه تى بو منالانى هزارو لى قهوماو ويكه سو
 نه خوینده واران کردوته وه بو چاوبرى كردنيان لهم پینج
 ساله دا وه بهم چهشنه قوتابخانه ئەلین (قوتابخانهى دایه نى -
 (Nursury School

۳ - به دهورى منالى ئەلین : « دهورى ميشك خاوى
 The Flaxability of Nervous System » چونكه ميشك آماده به بو
 وهرگرتنى هه مو شتيك . له بهر ئەوه ئەتوانين هه رچى ره وشتيكى
 باشو به كه اك هه به فبرى منالى بگهين وه له خراپهى دور بنجهينه وه .
 لهم دهوره دا فبرکردنى ره وشتو خو له هه مو ده وریكى تر چا كتر
 وآسانتره چونكه وهك خومان ئەلین : « خووى شبرى هه تا پبرى » .
 بهم هويه وه زور نىگاله دایكوياوكه خوشه وبسته كان ئەكهين كه
 زور اهميت بدن به دهورى منالى روله كانيان ناكو نه ته وه به كى
 باش وبه كه لك بو ئەم گه له هزارو لى قهوماو پى بگهيين ومه به سمان
 له نوسینى ئەم چهن دیرره كورته به چه شنبه كى « پيش دهستى
 Introduction » ته نیا ئەوه به كه دایكوياوك بزانی منال
 له وه وپيش چهن به زه لیلی وبى قه در ژیاوه ابستاش كه نرخی ده ركه وتوه
 چهن اهمیتی پى ئەدرى هه ر وهك ژنه زانا به كى سویدی ئەلى : « ئەو
 مناله كه له باوه شى دایكيا به پاشای ابسته وه مېژوى پاشه روژى
 ولاته كه به تى »

لهمه و دوا له گه لاوېژا ده رحهق به په روه رده كړدنی منال
له سهر موده ی تازه بو دایکوباوکه خوشه و بسته کان نه وسین .

آیا زینانی ؟ ...

- * ویلیام ماریمان له آریزونا سه سال له سهر بهك دو منالی
به زگيك نه بو .
- * چهن سه د ساليك له مه و پېش تاجی هه-نگاريا كوت نووکه
آلتونیه كی خوار بو ، لهو چه له وه به خواری ماوه ته وه
و پاشاكان به خواری له سهری نه كن وه به خواری
له سهر به یاغه كیان ره سمبان كړدوه .
- * چه شنه میرووله بهك به به كی یاران بیاری پارچه گه لابهك
وهك چه تر به سهر خونیا نا هل نه ده ن .
- * له ده ریادا پیاو تا دمیل نه توانی شت له پېشپه وه بیینی .
- * لهو چه له وه كه ژاپونیه كان رقیان له پیای قه له و بو ته وه
حكومه تانی سهر زمین پیاوانی دپلوماسی قه له ویان نه نار دوه
بو طوكبو .
- * پاپا له روما ۳۵ سكرتیری هه به بو وه رگرتنی نامه ی تاییه تی .
- * چولی ناوه راستی اوسترالیا دوه مین چولی دنیا به له گه وره پیدا .
- * دوا گورگی کیوی له انگلتره دا له سكو تلاندا له سالی
۱۸۶۰ دا كوژرا .

- * له سهر دهرگای لوقه تته بهك له بهكي له شاره كانی كاليفورنيادا
 كه پرره له كانی ۴۰ عددن نوسراوه « نه گهر چيسته —
 كه مات بهدل نيه بچوره دهره وه »
- * تهرزوی كيشانی تهلماس تهوونده ورد وه ريكه (حساسه)
 تاقه برژانيك سهری پی تهكا .
- * ایتالیا بهكم ولانه كه پارهی لهو مهعدمانه بهكارهيناوه كه
 ژهنگك ههلهناهيئن .
- * پانابی ههوه دهریاكانی سهرزه مين بهوانه شهوه كه چونته
 ناوهوه ۱۴۴۵۰۰۰۰۰۰ ميل سابع ياله سهدا جهفتا و چواری
 ههوه زهوی به .
- * اكادمی فهره نسه تهلی : ژمارهی ههوه زبانه كانی سهر زه مين
 ۲۷۹۶ زبانه ، له مبه ۶۰۰ زبانی له تهو روپادايه ،
 دهوله مه ندرينيان زبانی انگلیزی به كه ۷۰۰۰۰۰۰ کلهی تيايه .
- * مهدهلی قورسانی كه للهی سهر به موهوه ۵ — ۶ آونسه ،
 موو له مانگي كدا انجيك دريژ تهپی . وقطری موويهك
 ۱/۴ ی انجيكه .
- * منال لهو جهلهوه كه له دايك تهپی له دوشت تهرسی ، له
 كهوتن وه له قوژه .
- * پهرداخ له ههر جاريكدا كه آوی پی تهخوربتهوه شتيك
 له تهستوری كم تهكا .
- * نه گهر تهو آوه كه له دهریا تهپی به ههلم وبه سهر زهويدا

تهباری نه گهر بتهوه ، ههوه دهرياکان به ۳۰۰۰ سال
وشك مهن .

له گوڤاری « Parade » هوه

ههوه ختيك له بابته دلتوه

نوسهري : دونالد آ. لايرد له گوڤاری
Parade هوه کراوه به کوردي .

آبا دلت له پيشی له دايك بوتلی ئه را ؟

ته گهر له پيش له دايك بوتلی به چهن ههفته بهك دلت لی
ته دابه ههركز به زيندوی نه ته هاتنه دنياوه . گهر رانی خوین
به لهشی منادا له زگی دايكيا چهن ههفته بهك به سهر خوینی
دايکه هوه به وه به آسانی ليدانی دلی له زگی دايكيا ته بيستری .

دلت له کوی سنگتایم ؟

دل نه له لای راستی سنگدایه وهنه به ته واوی له لای چه پيا ،
به لاکو له ناوه راستی لهشی آده مزاد زیاتر نوبکتره له ههردولای .

آبا دلی ژنه زیاتر له ایشرايم بالهی پياو ؟

ههر چه ند دلی ژن سهدي بيست له هی پياو سوکتره ، له گهل
ته ههشدا گهلی به کارتر وله ده فیه به کدا چهن جاریک زیاتر لی ته دا
له هی پياو وه به هوی خيرا ليدانی دلی ژنه وه ، زور جاری وا بوه

زانراوه تهو مناله که له زگیابه کورره یا کیچ .

آیا تیه کیچونی صومنه که له پیشی هومو سقبکی را طری

دل نیک ئه را ؟

ساغ بوتهوه که تیه کیچونی صحت و منه بی کاریکی زور بکانه
 سهر دل نه نیا تهوه هه به دلیکه نه خوش به لای خراپتره ته با .
 بیجگه له مه : نرس ، خواردنی خراپو ناوخت ، زور خونه قانتهوه
 له هه مو شیک زیانر کار ته کنه سهر دل .

آیا ئه وانی که به باضه (وه رزیشی) ئه که نه دلپانه بی هیزه پانه ؟

دوای تاوی کردنره ساغ بوتهوه که ته وانه ی وه رزش ته کن
 دلپان به هیزتره له وانه که نایکن وه له وانیس زورتر ته ژین .

له عالی نوسقنا دل چی لی دی ؟

ههر چند له طانی چونه سهر جیگا ویا نوسقندا دلمان ههر
 لی ته دا به لام زور خاو ته بیتهوه وه ههر که خه بهرمان بوه وه ویا
 هه ستاینه سهر پی لیدانی ته چینه وه دوخی جارن . له بهر ته مه به
 که پویسته دوای له خه وه هلسان به شینه بی بچولینه وه وخیرا
 ده ره پهر بنان له ناو جیکادا مه عنای ته وه به له پرر بار بکی قورس
 له سهر دلمان لا ته بهین له پیش ته ودا که به لاردنی اگادار
 بکری .

دیلسی مائرو له چه هال کبرایم؟

به ده گهن ههله تهکوی دل که ماندوبی سنگگ آزار بدا
به لکو ههست به آزاریکی نیکرانی تهکری له هه مو له شدا وه له م
حاله دا پیاو که ههله تهستی له خه وه ههست به حهسانه وه وه له شی
سوکی تهکا به لام دوای تهوه ورده ورده ایش آزار تهکویته وه
له شی .

آبا سوئی ههزم لار تهکانه سر دل؟

به شی زوری سوئی ههزم له نه خوشی دله وه به نهک تهه له سوئی
ههزم وه ، تهبی بزاین که ته گهر ههست به آزاریک بکین له دلانا
تهه آزاره له روی تهو گازانه وه به که له ورگت (مهده) وه سهه
تهکا . ویا له بهر پری ورگه که تهنگی به دل هه لچنبوه .

آبا ههزی مههروی لار تهکانه سر دل؟

به شی زور تیکچونی ایشی دل له روی ترس وه ناکوکی
وآشوبهی ناوماله وه به وچاره کردنی دل له روی تهه شتانه وه
قورستره چونکه ههشتا شاره زایانی طب ری به کیان بو تهه
نه دوزبوه تهوه .

گر لویژ

دیوانی که لاو پتر

به هاری پیره میرد

دوینی به یانی چومه قهراغ شار
 خه یه ی به هار بو دیاره و دیار
 له پرشهی آونگک به تیشکی هه تاو
 گول چوبوه شیوهی بووکی سه ربه دراو
 شنهی بای به هار شهیدا له خونچه
 نه یگه شانومه لای تهدا په چه
 نه ک دلی سه د دل باواتهی خوازی
 نه و پیه که نینه و گریشمه و نازی
 هه میشه به هار له که ناری چه م
 بووه لا گیره و گولی سه ربه رچه م
 له ریگا کانا گوله زرد به که سه ر
 بووه زنجیره ی نه لای پشته سه ر
 قه تاره ی نه سرین له نشبوی شیو
 بریقه ی تهدا وه ک هه یاسه ی زیو
 سپه رره و مینا به خنجی لانه
 نه نوت ملوانکی موورو و شیلانه

په لکي گوزروان به سدر گياوه
 جوونهي دلخوازه وا نيك آلاوه
 نه گربجهي بوکه بهرره زاو چنور
 چالهر چه قيله بوته تاراي سور
 ليسي گياي پيشوک نه دوزرته وه
 وينهي برچي کچ نه هورته وه
 گولي زهر دوسور له گهل نه رخه وان
 وهک « جصري موده » به روزي شه وان
 شه بوو ربحانه که نيره و گيا بهن
 په کي لاواتتهي نه وروپا نه خن

سهوزه له و نازدار به بنه نجه ولازين
 تازه کچولهي تپسي گولزارن
 کاريزي شريف مه لبه ندي جوانان
 آخي بي نه بهن پهری آسمانان
 نه و آوه جوانه له و دهشته ويله
 چاوی قرژانگي له چاوا ليله
 هارره هارري دی له و کووره شيوه
 وهک سهرچوني کيش دینه قربه
 نازازو نيرگس شه بوو گه زربه
 هه لته پهرين وهک کچان به ريزه

دهستان گرتبو پرر جوشو خروش
 گورانی بیژیان بلبلی دهنگک خوش
 به سوزه و ناله پیاوی ته گریان
 وهك کای کون دلی منی ته سوتان
 دارو گیاو گیاندار پر نهشته و دلخوش
 منو وه نهوشه مل که چو شین پوش
 تهو پابهندی خاک کونه هواران
 من زیده وانی مه زاری یاران .

لهروایی وه تهنه

« ریم شماره جوانانه دیاری ماموستا
 مهر محمودی بیخوره بو گلدوبیژ » .

تهی به مال و به سهر فدای وه تهن
 وهی وهك کاکي خوت برای وه تهن
 دامه نی کام و دهستی تو دورن
 تا به روح بیه گهردی رای وه تهن
 تا من و تو نهینه پهروانه
 شوقی چون خوش تهی چرای وه تهن ؟
 چه شمتی خوسرهوی محاله هه تا
 جانی شیرین نهکی فدای وه تهن

بی کینه به نی ، به کینه تی و جدی
 زه حه ته دفعی له رزوتابی و ته ن
 بی شرتقی برابته تی هه رگیر
 نیه چاری مه لاریابی و ته ن
 له کهمانه ی سه ری منوتودا
 تا بی نه غمه ی هه وایی و ته ن
 آخری هه ر به یعنی لطفی خوا
 دینه زیر سیه ری هومایی و ته ن
 به یعنی هه ر وهك دره فعه کی کاوه
 ابشی خوی هه ر ته کا لوایی و ته ن
 به هه زار ته ختی خوسره وی نادم
 چیگه پی ییکی بهك گه دایی و ته ن
 له علو زسوتو کاره بایی کوردان
 نیرگسه و لاله به و گیایی و ته ن
 دوررو مه رجان و گه وهه ری ایمه ن
 دارو به ردو که ژو چیای و ته ن .
 کاسب و پاره زاهدو جه نه ت
 (بیخود) و خاکی داگشایی و ته ن
 له سلیمانیه و (بیخود)

نه هه ناره نه سهام ...

ادب

دو هه ناری نه وره سن هه ر بهك به بهك گولناره وه
 يا دو نارنجی ره سیدهن بهو بههاری پاره وه
 دو شه ماهی دم نه ررن هه ردو له بهك بوستانه وه
 يا نه جوتی گول به دم سیون به ریگی داره وه
 دو پیاله ی زهر نیشان سهر به دو گژنیه وه
 يا دو حقه ی گهوه رن بهندن به دو بزماره وه
 نارو نارنجو شه ماهه چهنده خوش دینه نه زهر
 هه له بهك شاخو له بهك باخو له بهك گولزاره وه
 نه هه نرن نه شه مامن نه بهین نه سیوی کال
 جوتی مه مگی آتشی ره نگن به بهر دلداره وه
 نه ی خوا چهنده ره وان به خوشو لطیف و دلبرن
 نه و دو ناره نه وره سه بهو سه روی خوش رهفتاره وه

***

گهر له تالی شه به تی هه جرت نه پرسی بهو سه رت
 خوزگه نه خوازم هه مو جاریک به زه هری ماره وه
 نه ی (ادب) وبستا له هه جران ناله بی وه جهه لام
 هه ر ده بو نه وهل نه چوبایتا به ژیر نه م باره وه

***

خاکی وه تنم ...

پهینج خشته کی شیخ عثمانی نه قشبه ندی .

خاکی وه تنم زوری هه به گه نجبی نهانی
 پرریه له معادن له دوررو گه وه هری کانی
 خال خالی سپیو سهوزو بلند گردی جوانی
 هه ر دم به نیشانی که نه گهر بیتو بزانی
 هه ر علمی تهوی علمه بر او بانی کوررانه
 سه ر چاوه بی رونی له سه رالی بوه جاری
 ره نگی سپیو ساردو خوشه سهوزو که ناری
 شایانه هزاره دهی بی نالی و ناری (۱)
 سوره ت گهری چین مانی بکا نه قشو نگاری
 هه ر زهره بی خاکیکی نیشانی که شه هانه

دوبنی که به یان گردو گولی سو بچی سه حه ر خیز
 ریم که وته وه تن سه بری چای شاهوو آرنز (۲)
 گه در یام به هه وهس شاخو که ژو چاوهی سه ر ریز

- (۱) نالی نامراوه . ناریش (مهلا کا که حه مه) ی خه اکی دی
 بیلوی مه ربوانه وه نه دیبکی به ناوبانگه .
 (۲) آرنز کیویکی زور به رزه به رامبه ر به شاری سه .

به نند به نندی چیاو دهشتو دهری تاده می تهوریز
 سه بریکه چلون دلبهرو دلخوازو جوانه
 باغو چه مهنو آوی وه کو شه ربه تی که وسهر
 شاخو که ژه کی قه سری به هشت ته م بهرو ته و بهر
 سه رباک هه مو گهر بگهرری ی ته م سهرو ته وسهر
 عه ره ، گوله ، باغه ، چه مهنه سهرو و سنه و بهر
 سهر بهرزو بلند په خشو په ریشانه به شان

هه ندی کی وتاری ته دبه بی رازی براین
 بوم خویند به ده نگی کی کزو چاوی به گریان
 فرمیسک له چاوا بو ته ویش بو من ته گریان
 بو تویه وه تن جوشو قوی سینه ی بوریان
 بو تو ته گریم من ته گریم لانه به لانه

که گردن که چی عاشقانه شه قایق له نسارا (۱)
 نه سرینو وه نه وشه گولو سوسهن له قه تارا
 دامینی چیا ی گرتوه ره نگی گولی خارا
 گریانی هه لاله برم ته رژی به عوزارا (۲)
 گریانی له بو کومه لی کم فکرو نه زانه
 ته ی خاکی وه تن گوی گره له م ناله بی زاره
 له م ده نگی خوشه له م گه له لاوانه قه تاره

-
- (۱) عاشقان که ژبکی زور به رزه هه مو چه شنه گولبکی هه به .
 (۲) هه لاله برم ناوی گولبکی .

گول بوچی نه هات وه ختی نه مستا که به هاره
یا بو هی بیچاره به لا هه ر له که ناره
نه ستره بی به ختم له شهوو روز نهانه

تهی خاکی وه نه ن بوچی نیه شیوه بی پارت
بوته چله خانه شهرو شورره هه مو کارت (۱)
بو بو به شهوه زه: گگ شهوو روزی به هارت
با روحو سهرو مالی ته من بی به لسارت
بو تویه به سه ر چاوهی چاو سه بی ره وانه

دالانی به نالینی دلو گره بی خوشی (۲)
تهیوت به ده نگی به رزو دلی پر له خروشی
ناکی به به لاش عومری خونو من ته فروشی
بی علمیه ناچاری قسهی فلسو قروشی
تی فکره ده رونم که پرره که بچی نهانه

هه ر علمه — برا — زانشی ته سبانی شه هانه
هه ر علمه رفیقه مونس یاری سه فه رانه
هه ر علمه چرای ریگه بی پاکی نه به رانه
زانینه به قیمت له ره و اجابه گرانه
هه ر چه هله که هه رزانه به لاییکی گرانه

(۱) چله خانه به داوو نه له ته لین .

(۲) دالانی : که ژبکی به ناو بانگک وه به رزه و کانگی

• ۰۸۴۹۰ نیکی زوره .

به و خوابه که به کتا و به که من به که نه نام
 هر کوردمو کورده وه ته نی راسیو راسم
 بو تویه شوو روز نیه خوردو خوراسم
 بو تویه له دنیا خه فه نم بهرگی پلاس
 بو تویه که و بلم نه گهریم من به به هانه

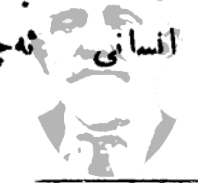
کورد پاکنو آزاو جوانه ردنو بی پاک
 بو راسی له لای هر به شهری ساقنو داپاک
 هوشیارو وه قادرو منوه ردلو روناک
 بو هاتی شهررو روزی نه بهرد چستنو چالاک
 تک تک نه کی جه وه هری نه و تیغه ده بانه

اوای بی داپاک

نه آخ له سیندها نه خواته وه په نینگ
 نه فریست نه توانی برزی به بی ده نینگ
 نه زبان نه وهستی له مه زیاتر
 نه قه له م ، وهک لاشی سردوی ساردوسرر
 نه قام له جیگای خوی نه مینی ، نه هوش
 دینه نی من بیزیم بهرد دینه جوش
 کی دایکی نه توانی بینه بهر چاو
 به مهرگی ناقانهی جگهری سوتاو

له دهشتی دامانی ، هاواری به کس
 نهگا هبچ . . هر خوی بی و مهتی کوردی بهس ؟
 آ . سهبری دپهنی وها کاربگر
 کام وجدان نادانه بهر نوکی نهشتهر ؟
 بهلام ، آخ . . نهوی من دیم بهم دو چاره
 مهینه تیکی سوکه نهی بهلاوه
 نهک دایکی کورر مردو ، دیم کورپهی ساوا
 لای مهتی دایکیا ، فرمیسک له چاوا
 کهوتبو : به بی شیر ، بی لاوانهوه ؟
 ناو جهرگی انسانی نهچوزانهوه . . .

گوراه

(۱)

شهری برویکه له میرودا

مبزو شناسه کان بویان ساغ بوتوهه که نهسه ندهری گه وره بهکم
 کهسه که ئەم چهشنه شهررهی داهیناوه وه بوه به هوی سهرکهوتنی
 له ههمو هیرشه کانیا که له نا کاو بو سهر دوژمنه کانئ نهبرد پهبش
 نهوی بکهونه خویان وه فریای بهر بهست کردنی بکهون . هر وها
 سهر کرده به ناوبانگه کانئ روما وهک یولبوس ته بهسر ، پومه په به ،

(۱) له گوشاری (الطباره) ژماره ۴ - ۵۲ سالی شهشهم ، که
 له نسانی ۱۹۴۷ دا ده رچوه له لایهن (داسوزوه) کراوه به کوردی

نه‌توان وه اوکتافوس له‌م روه‌وه په‌پره‌وی نه‌میان کردوه . بیجگه له‌مانه قهرالی پروسیا فرهدریبکی دوهم وه گه‌لی له‌سهرکرده شهرکرده‌کانی فوره‌نسه وه‌ک تورین و گوندیه دوباره له‌مانه‌ان وه‌رگرتوه .

نه‌گه‌ر چاو به‌مېژوی ناپلیوندا بخشینین نه‌بینین نه‌م قاره‌ما‌نه زور‌ه‌زی به‌خویندنه‌وهی نه‌و نوسراونه کرده که ده‌رحق به‌ژیانی نه‌سکه‌نده‌ری گه‌وره ، یولیوس قه‌بسه‌ر ، هانیبال وه فرهدریبکی گه‌وره دواون وه په‌بونه‌ی نه‌وه‌وه که نه‌م پیاوه ناوداران‌هی زور به‌دلا چوبو ، آبد (هیکل) بکی فرهدریبکی له‌پاریس له‌سهر کتیبخانه‌کی وه په‌بکی‌تری هی یولیوس قه‌بسه‌ری له‌ژوریکي تر وه آبدی هانیبالی له‌سهر کتیبخانه‌به‌کی تری له‌کوشکی سانکوی داناو .

بنکه‌ی ژین

له‌سالی ۱۸۰۴ ی میلادیدا که چوم به‌زلنه‌وه ، راسته‌وخو روی کرده پونسدام وه له‌وی سهری له‌کوشکی (سان‌سوسی) دا که مه‌زلگای فرهدریبکی مه‌زونه ، ده‌ستی دایه شیره‌کی ونی : « نه‌مه لای من له‌تاجی پروسیا آریزتره » وه له‌طانی بی ایشیدا نوسراوی (بلوتارکی) ی نه‌خویندنه‌وه که دورودریژ باسی سه‌رگوزه‌شته‌ی نه‌سکه‌نده‌ری گه‌وره‌ی تیا به .

به‌هوی سهرکه‌وتنی نه‌سکه‌نده‌ر به‌سهر پاشا‌کانی آسیادا نه‌گیرنه‌وه له‌کانیکا که شورش که‌وته ولاتی بخاراوه و شورشگیره‌کان ابلوت‌هی پاریزگه‌ر (حابه) ما‌کدونیا‌یه‌کی شاری سه‌مه‌رقه‌ندی دا نه‌سکه‌نده‌ر

هزبیکي گه وړه ی له لشرکه کی نارد بو له ناو بردنی هیزی فارسه کان
 وه رزگار کردنی هیزه پاریزگاری گه وړه کی خوی . فارسه کان
 هر چه ند له پیشه وه کشانه دواوه بهلام له دوا پیدا دوباره گه رانه وه
 وه هه لیان کوتایه وه سهریان ، تفر و تونایان کردن وه سهرله نوی
 ابلوقه ی سه مه رقه ندیان دایه وه . نهو وه خته سهر کرده ی له شه کری
 فارسه کان داوای یارمه تی ی له ولاته دراوسیکانی کرد . نه سکه ندهر
 که له سهر زی (سهر داریه) باره گای هه لدا بو به موی زانی ، ده سبه چی
 کوته جووله وه به سه روزو چهن سه عاتیک ۲۶۰ کیلومه تری بری
 سهر کرده ی له شگری فارس هه والی هاتی نه سکه ندهر ی زانی له جیاتی
 نهو ی خوی بوشهرر گورج بکا رای کرد . .

به م چه شنه نه سکه ندهر ی گه وړه شهرری کوتوبری کرد به
 پیشه وه بو به هوی سهر کوه تی له هه بو شه رره کانیا که له گهل
 گریک ، فارس ، نهفان ، کورد وه هندیه کانا نه بکرد . وه له و
 سایه وه نه م جوړه شهرره به « شهرری بروسکه » ناوی براوه ، که
 له پیش هه موانا هونهر بو نه سکه ندهر .

له دوا ی نه م یولبوس قه یسهر له شه رری (بلون) دا به سهر
 گریکه کاندازال بو ، سهر رای نهو ده سته چی بی نهو ی بهیلی مازدوی
 سهر بازه کانی بحه سینته وه به خیرایی روزی ۳۰ کیلومه تر به ره و (تیه)
 کشا ، به رله وه که ماوه ی له شه کری تیه بدا که بکه ونه خویان
 ده ست پیشکهری لی کردن وه به سهریانا زال بو .
 وه له ۹ ی آغستوسی سالی ۴۸ ی پیش مه لاددا بوشهرر

فروشن به له شگری پوپیه به تبری کشا وله پیش ته ودا که ماوهی
خو آماده کردنیاں بدا خوی گه یاندنی وه خراب شکانی .

له مانه هه موی مهمتر که مژوشناسه کان ناویان ناوه « دست وه شاننی
ترسناکی بولیوس قهسه ر « ته ۴۰ به که بو کوشتاری « فارناس »
قرالی بوسفور که وته ری . مصری به جی هیشت ، فهله ستین ، سوریه
و آسیای بچوکی بری وه بهره نگاری نیرو (له شکر) ی فارناس بو
پیش ته وه که ماوهی چهک هه لگرتنی بدا وه دوا ی پیکادانیکی
چوار سهاتی تیکی شکان وه په ررا گه ندهی کرد .

ناپلیون له عانی هیرش بردنه سهر ایٹالیا له سالی ۱۷۹۶ وه له
شهره کانی نه مسه روسیادا ته م چه شنه پلانی ی بو خوی داناوه
وه له شگری آوستریای دوا ی شش شهرر که پانزه روزی خیاب
تیک شکان . بیجگه له مه له هه ۷۲ چاره که دا که له شگری آوستریا
سهر له نوی تی هه لته چوه وه . تریکی سبه ده هزار که سی لی به دیل
گرتن وه ۲۵۰۰ توپی لی دا گیر کردن .

له م روه وه به کی له کار به ده سته کانی ته م ولاتانی ایٹالیا به که
بوناپارت به گزبانا چوبو له باس کردنی خیرار ویشتنی سهر بازه کانی
ناپلیوندا ته گیرته وه « فوره نسیمه کان رویشتنی عاده تی یان را کردنه » .
ناپلیون سهر کرده ی له شگری روسیا (بلوخر) ناوی له تیک
پارسه وه دوا ی شش شهرر که نو روزی خیاب شکان وه ماوهی
بهینی (دره سدن و پارس) ی به پینج روز بری وه له وده مه دا
که چوو به لاماری فهله ستین بدا ۷۰ کیلومتری به ۱۵ سعات ته بری .

هفتاد و دو رادبیاتی بیگانه وه

خیرام به کوردی

— سوم —

زور به پهله پهل بو دنیا هانم
 حیره تی زیاد کرد دهوری چه یانم
 نه زمانی چی بو مه فسودی گهر دون
 له هاو چوپیهو بونو مه مام ؟

ابه نهی مفتی زور نی آزارین
 کهی زوو سه زخوش بین زیار بیدارین

ناپلیون له هه مو وتاریکیا خوی وه که نه سه که ندهری گه وره پیشان
 نه دا . نه گیر نه وه که جاریک وتوبه : « نه گهر شاری عه کا له
 ابلوقه دان رزگاری نه بو ابه منیش له شهریکدا وه که شهرری (اسوس)
 سهر نه که وتم وه خوم به امپراطوری گشت ولاتانی روزه لات دا نه نا »
 وه هه همیشه خولپای دا گیر کردنی آسیای بچو کو فارسو نه نغانی له
 میشکابو تا کو دهست به سهر هه مو ولاتانی تا هندستاندا بکیشی وه
 چار له نه سه که ندهر بکا که دوای شکانی فارسه کان ناوی خوی نا
 « قرالی آسیا » .

تو خوبی خه اگوا بهش (خوبی ره ز)
 ته خوبین تو بلی ، کجان خونخوارین ؟

۹۰

خرابه و چاکه له خوی به شه ره
 شادیو ناشادی قضاو قه دهره
 چهرخی بیچاره تاوانی چیه
 هزار جار له تو بیچاره تره

۹۱

بو قالب خاکم ورد ورد بیژرا
 ده و ده تووی فتهی تی ریژرا
 هر ته هم کوا همو ته بین
 له بوته لاشم وا دار بیژرا .

www.zheen.org

دنیایا لاقوی خهم هه ائه سینی
 به کی لا ته دا به کی ته فرینی
 ممدوم بزانی احوالی موجود
 بو سهر ته دنبا کی پی ته هینی
 من که رمضان به روز شیو ته کم
 خوم مستحق سهد جنبو ته کم .
 تاریکی روزو روزی کرده شهو
 وهها ته زانم که پارشیو ته کم

فلسفوی دلدارانه

Love's Philosophy

له ژماره‌ی سه‌به‌می سالی به‌که‌مدا نه‌م
 پارچه جوانه به‌رزوی (شیللی) مان
 به په‌خشانی کردبوه کوردی، وا ایسته
 به‌کی له خوینده‌واران به هوزراوپی
 پېش‌کښی نه‌کانه‌وه به‌گه‌لاوېژ که
 نه‌پېش پېش‌کښی هه‌مو شاعره
 کورده‌کانی نه‌کا .

که جوگه تېکه‌لی چه‌م یو چه‌پېش تېکه‌ل به‌ده‌ریانی
 شه‌مالیش پر له هه‌ستی بی و نه‌شت تا کو ته‌نیایی
 به‌قانونی خوا اشیا تېکه‌لی تېکه‌ل به‌به‌کتر بی
 ایتر بوچی منو تو تېکه‌لی به‌کتر بین نایی

***

که کیووکز بکن ماچی هه‌و آسمانی به‌رزوشین
 شه‌پوایش هه‌ر وه‌کو دلدار له‌مل به‌ک ده‌ستی آلابی
 ابد نایی که خوشکی گول برای ده‌رکانو لی دور بی
 که تیشکی روز زه‌مینی هه‌ر وه‌کو دلبر له‌کوشابی
 نه‌وا مانگیش نه‌کا ماچی به‌حر گه‌ر توش نه‌کای ماچی
 هه‌موی بی که‌لکه‌نه‌م ماچانه‌بی نو فائده‌ی نایی .

له (گراپوره) لهردی

گورانی تادی

شاعری به ناوابانگی انگلیز (وبلیام

• دافیس)

تی چربکینه ، گیانه ، گورانی شادیت وهك مهلیکی شاد له بن
کهوانهی ره ننگین و جوانی کوله که زیرینه دا له ههر رهی
به هاردا تی نه چربکینی .

* * *

پیر مه که ره وه له مهرگت له ههرزه ککارتا . چون نه بیی نهو
زورداره مونه ترس بختاه دله وه ، نه ا .. لی مه ترسه له وه دهه شا
که پیر نه بیت و نه ویشته له نه بیسته وه رانه وهستی .

* * *

نه قه لا ده ، بو زبرر ، نایینی نه ماعکار ههر گبز خویان له گهل هه ژاریکا
به راهورد ناکن وه چاویان ههر له ده وه له مه ندر له خویانه وه هه همیشه
ههر خویان هه ژارو لات دینه پیش چاو .

* * *

میشکی خوت و افیر که که هستی قه ناعهت بکا نهوسا گوی مه ده ری
که چه که مت له عه ماردا هه به چونکه نه وهی به دلانه وه نه نوی
وه له زه تی لی وه رته گرین ، نهك نه وهی هه مانه پیاو ده وه مند
یا هه ژار نه کا .

* * *

انجا منی پرر له پیری خوش وه کامهران شوینی خوم له چاری
خه له که وه سه بر ناکم ، وه به پیی نه وهی له میشکاپه — نهك

به بهر مه و به یابه بهر خه اکه و به — نرځ نه برم .

* * *

تی چربکینه ، دهی گبانی شادمان گورانى خوشم بو بلی و هک
 نه و روباره‌ی که شه و هه و شه و لاقاوی هه ره پاکړی آسمانی
 رزاینه سر ، له دارستانیکدا گورانی نه ایت .

فسی نهنو

* کهس بهختیاری راست نیه نه وانه نه بن که گبانان عهدالی
 آمانج و نیازیکی له خوبهختیار کردن بهرتره .

جون ستیوارت مل

* فسه‌ی چاک و بیری چاک به که لیکې هیچ نایه ن ته گهر فرمانی
 چا کیشیان له گهل نه بنی www.zheer.net لا شوسبه
 * زیانی پیاوی نه مهل مهرگیکی پیش وهخته .

گوتیه

* ته نیا قه لایهک هه به که نا گبریت نه ویش دلی مهردانه .
 فا گنه ر

* هه ر نه وانه سردون که له بیر چونه وه .

زه دلپتس

* که پیاو دلنیا بی له خویا مست نه کهوت بیهوده به لای
 خه لکی بوی بگه رری . لاروشفو کولد

* له كوی روشنایی زور بی سیدهریش زور نه بی .

گونیه

* وته (کله) ی ریکوت له هو (اسباب) نه زاینه وه هاتوه .

لامارک

* چاکه هه مو میشکی پیایوی ژیر و ده ستکه بت هه مو میشکی

پیایوی خراب پر نه کاته وه . کونفوشیوس

* پیایو قانون دائه نی و ژن ره رشتو خوو .

کارنجبی

* دراوسی ی نریک له خزمی دور چاتره .

چینی

درهخت هه رچه ندی بهرزینتاره هه ر گه لای نه کوهینه

چینی

سهوزی .

بنکه ی ژین

www.zheen.org

بوپیکه نهن

ماموستا — گا بو ایه زور که لکی هه به .. گوشته کی نه خون

پیسنه کی نه که بن به قونده ره ، کامتان نه زانن چه

که لکیکی نریشی هه به .

قوتابی — که لکیکی نریشی هه به که له به کیک توره نه بین بی

نه لین « گا » .

***

پرازا — مامه گيان توخوا نهو حکايه نهن له پيرماره که دويني
شهو بوت کردن

مام — بهلي کوررم

پرازا — بهخوا حکايه تبکي خوشبو .. هه رچهن مهيمون هه يينم
توم ديته وه پير

***

بهکم — برادر تو ژنيشت هيناوه که چي خوت دوگهي
پانطوکت نه درويته وه .

دوهم — چاک ورد بهر وه پزانه بالطوي خومه يا هي ژنه که مه ؟

***

کورر — بابه تو نه تواني به چاوي نه ستر او امضاي خوت بکهي ؟
باوک — بهلي کوررم .
کورر — که و ابو ها .. معدلاني نه مسالم بو امضا بکه .

***

حاکم — بو چ ژنه که ي خوت کوشت ؟
ميرد — چونکه گره وي کردبو که من له پيش نهوا نه صرم
نپش کوشتم بو نه وه ي گره وه که ي لي بهر مه وه .

***

بهکم — به چهن روز چه بس حکيان داي ؟
دوهم — به ۱۵ روز .

به کم — چون دوکس بکوژیت ۱۵ روز حبست نه کن ؟
دوم — درو ناکم چون که دوی ۱۵ روزه که هلم نه واسن .

* * *

ژن — هه ی هاوار ! ابسته دایم بو به ژر اوتومویلهوه له
ناوقه دا کردی به دو کدرتهوه .
میرد - انجا چی بکین .. ایه به به کدرنی دهرقه نی نه ته هاتین
به دو کدرنی چون ؟

* * *

ریوار — تم کولانه بو کوی نه چی ؟
شارهزا — بو هیچ کوی ناچی نه وه تی هه به هه ر له جی
خویه تی .

بنکھی ژین
www.zheen.org

پیسینانه وتویانه

- * بارت بگره و باجت بسینه
- * ده ستیک حاکم پیبری حوکمی نیه
- * قهرز کون نه بی نافهونی
- * ربش نه بی بهریشه وه ، که بو نه بی شانہی بو هه اگری
- * که پیاو زوری وت چا کیش ته لی وخرایش

- * قسه هزاره دوانی به‌کاره
- * دوستی ته‌ماع درېژه
- * خزم ته‌گهر گوشتت بنوا ايسقانت ناشکینی
- * خوا راسته‌و راستی لی خوش دی

(۱)

ژمه و نیابت

ف . هوسیار

له ژماره‌ی پیشودا به‌کورتی باسی جیاوازی ژن و پیاو کرابو .
 همومان ته‌زاین تم باسه له‌وانه نه‌که به لی دوانیکی کم دواپی
 بیت . ایستا هندی کس له هموشتیکا ژن له پیاو جیا ته‌که‌رنه‌وه
 و هندیکی تریشیان ژن و پیاو و هک به‌ک نه‌مasha ته‌کن به‌لام
 له هموی چا کتر ته‌وه به که بلاین ژن و پیاو له هندی شتا
 جیاوازیان زور آشکرایه و له هندی شتی تریشدا ته‌یت و هک به‌ک
 بناسرین و لیک جیا نه‌کرینه‌وه . . .

تم باسه ته‌وه‌نده لقی لی ته‌یینه‌وه که نا چارمان ته‌کا به‌جیا جیا
 لهو حقانه بدوین که بو پیاو دانراون و ژنی لی بی به‌هره کراوه . . .
 وا تم جاره زور به‌کورتی باسی به‌کی لهو حقانه ته‌که‌ین که

(۱) بو نویسی تم باسه سه‌بری قانونی دستوری (دکتور عثمان
 خلیل) کراوه .

نه نيا بو پياو داراوه ، نه وېش (نيايت) . . .

زور کس ته زان به شي زوری په بړه و (دستور) ی ولاتان
 هم حقه یان ته نیا به پياو داوه و به کی له و ولاتانه عراقه که
 ماده (۲۰) ی په بړه وی نه ایت : « همو نایبک ۲۰ هزار پياو
 نمیل نه کا . . . » .

تا ۳۰ — ۴۰ سال له مه و بهر کس به لای نه و دا نه نه چو
 که بلی ژن نه توانی بی به نایب یانه ؟ . به لام ورده ورده په بړه وی
 ده و له نه کان هم حقه یان به ژن به ختی . .

پیشره وی نه مانه نه سریکا بو که له ۱۸۶۹ — ۱۹۲۰ دا له هندی
 ولاتیا هم بړه به خلق سه لیرا ، پاش نه وه بو اوروپا نه نه وه
 وگه به مناکانی بریتانیا و بریتانیا خوشی و به وه دوا ده و له ته
 کانی کش پی یان لی نا وله مانه : روسیا ، تورکیا و یونان بون که چی
 له فرانسدا (مجلسی شیوخ) زور به ره له استیان کرد . . .

به لام پیشه کی که نه مه بلاو بو وه زور به آسانو به همو
 ژنیک نه ته درا تا ورده ورده له سالی (۱۹۲۸) وه وای لی هات
 ژن و پياو به رامبر بهک و هستان وله هندی جیگادا نایب ژن
 له پياو زیار بو . . .

سهرتات نه به شینین له سهر هم باسه زانایان بون به دو
 به شه وه به شیکان نه لین هم حقه نه نیا هی پياو و به شه که ی
 که یان ژنیش به به شدار نه بیان . . .

تهوانه‌ی ژن به به‌شدار دانانین به هانه‌یان ته‌ومه به که ته‌لین :
 ۱ - له هه‌مو سه‌ریکه‌وه چه مادی ، چه ته‌ده‌بی وه چه به عه‌قل ژن
 له پیاو که‌متر وه بی‌ه‌ب‌تره وه له‌گشت شه‌روو هه‌رایه‌کدا
 ژن آگری بن‌کابه ، وه به‌لایه‌نی زوره‌وه پیاو له
 ژن قافل‌ره ...

۲ - ایشی هه‌ر به‌که‌یان جیا به : زانا‌یانی ان‌گه‌ل‌ز وه ته‌له‌مان
 ته‌لین : ایشی ژن ته‌نیا (مال را‌گرتن ، مندال
 به‌خبو‌کردن ، جلو‌به‌رگ‌گ درون وه چیش‌ت‌لینانه) وه
 پیاو‌بش کاروباری ده‌ره‌وه وه نان په‌یا کردنی پی سپه‌را وه .

۳ - ژن عه‌سکری پی‌نا‌گری وه نیش‌مانی پی ناپار‌یزری ...

۴ - ژن له‌خویا چه‌ز به‌م چه‌شه‌نه ایشانه نا‌کا ...

۵ - گویا ته‌ر ولاتانه که‌دانیان به‌م چه‌قه‌دا ناوه به‌و آواته
 نه‌گه‌بشتن که ته‌یان‌خواست
 www.zheer.com

۶ - به‌م هویه‌ره ژن له فرمانی خوی ته‌گرت وه هه‌میشه
 له‌گه‌ل مه‌رده‌که‌یا ده‌ه‌قالبان ته‌بی وه لی‌یان ته‌بی به‌شه‌روو
 ژیانان لی‌تال ته‌بیت وه ژن له به‌ر چاوی پیاو ته‌که‌وی ...

۷ - کاربکی چاک نا‌کاته سه‌ر سیاسه‌ت ...

به‌لام ته‌و که‌سانه که باوه‌ریان به پیچه‌وانه‌ی ته‌مه‌به وه ژن
 به‌شدار ته‌بینن به‌ره‌له‌ستی ته‌مانه ته‌که‌ن وه ته‌لین :

۱ - نا‌بی به‌م جو‌ره ژن له پیاو جیا‌ب‌کر‌ته‌وه : چون‌که زور
 چار ته‌گه‌ر ژن له به‌ه‌ب‌زیدا له پیاو زیاتر نه‌بی

که متر نیه وه علیا ساغ بوتوره که ژن له پیاو زیر کتره .
 ۲ - مهر چه نده له ده بکوه ژنو پیاو مهر به که ایشیان
 یو جیا کراونه وه به لام به پیشکوتنی مه دهنیت تم
 جیا اوزیه نابینی وه زور جار پیاو خوی گوی نادانی
 وه له سنوری فرمانی خوی ته چیته دهره وه . . .

۳ - شهررو عسکری . تهن به هوی توه که ژن
 له پیاو به شداتر بیت ، چونکه زور جار ژن وه ک پیاو
 به لکو له پیاو چا کتر و باشر ته توانی به را بهر دوزمن
 شهرر بکات ویا له عانی شهرردا له زور فرماندا جسی پیاو
 بگریته وه . هیچ وقت بکیش پیاو نانوانی له ری
 خزمه تی نیشماندا بگاته ریزه ی ژن چونکه مهر ژنه
 تم لاوانه پی ته گه دهنیت و تم پیاوانه دهنیته کبه وه . .
 وه مهر ژنه که کزهی جهرگی له ری نیشماندا به خت
 تهکا ، لم شهرری گه وره به دا دهرکوت که ژن له پیاو
 زیار سه رگه ردانتر و مال ویرانتر ته بیت .

۴ - ناتوانین بلین هه و ژنیک حاز بهم چه شنه ایشانه ناکا
 به لکو ته و ژنه خوینده وارانته که ته یانه وی هاوولانیه کانیان
 بپارین زور به پهروشه وه هه ولی بو تهن . . .

۵ - ژنیش وه ک پیاو باج تها وه ولی نان په یا کردن تها
 و ته به وی پارین گاری بکا .

۶ - ژن ته گه ریتو بیته نایب تها ویش وه ک پیاو هه ولی

تهوه تهدا ولاتهکي بهر و بهرزي و باشي پروا و به تا به تي
 تهو په بره وانه ي که يو ريکوپيک خستني ژيانی
 کومه لایه تي و خيزانی داراوه ... سر تايا و بی جياوازی
 پيک به نغی .

۷- ژن له هر شويک بي مستواي ته ده بي تهو شويته بهر ز
 ته کا ته وه .

۸- ته گره هر و نيشمان ژن و نيا به تيان نه و ته وه ، چونه که له
 فرمانی خوی ته کا ناتوانين بلين : ژن به هيچ جور پيک
 حقی ته وه شيان نه (نایب) هه لېژرن . . .

بی ته وه ی له زیاتری له سره پروین من له و باوه رده دام که
 ته بی ژن- له حقه دا به شداری چونه که نه خوا هه ائگه گری
 و نه ره وای حقی هه به ژنيکی داناو خوینده وار و به کار
 و تی گه بشتو بی بهش و بکرت و پيساويکی هېچ نه زانی
 نه خوینده واری بی فهره به شدار بیت ا به لام بهر له
 هه و شتيک له سر ته و که سانه که هم جوره په بره وانه دا نه نين ،
 پيوسته حالتی کومه لایه تي و خوینده وار بو تی گه بشتی ته و ولاته
 پينته بهر چاو ، وه وا چاکه له پيش هه مو فرمانیکدا په رده ی سره
 عقل و په چهي روي ژنان لادری ته وسا هم حقه يان بدریقي ،
 و ته وساش نهک به هه مويان ا ته سا به وانه ی که زبره کو
 خوینده وارو له ژيان گه بشتون .

باش هم لی دوانه بومان دهر ته کوی که هم باسه ایستا بو ا به

تفسیری قرآنه

به فرامی سُبْحَ مُحَمَّدی خَال

(ولا تکرهوا فتیاتکم علی البغاء لان

أردن تحصننا لتبتغوا عرض الحیاة الدنیا)

پبوسته له سهر بارکو براو که سوکاری آفره ت نه گهر کهچ
یا خوشکیان بو زوبه زو بیاندن به شو وه ههر حهلی که بی گه یشتن
ماره یان بکن له به کیکی وا که آفره ته که پی پی خوش بی وه
هاونه نه بی ، چونکه ههروه ک پیاو آره زوی زن هینان نه کا
ژنیش آره زوی شو کردن نه کا وه ههروه ک پیاو حهز له ژنی جوان
نه کا ژنیش وابه . **بنکه ی ژین**

نه وانهی که به شیرباییو پارهی زور یا به خشلو زهر دینه
هل نه خه له تین وه کهچی جوانو جهلی خویان نه دن به پیابویکی
پیری حهفتا ساله یا به کورریکی وا که کهچه که حهزی
لی نه کا یا ههر نایان دن به شو گونا هبکی زور زور گه وره نه کن

بی که لکه چونکه له ریزی کومه لایه تیدا زور باشکه وتوبین وه
له خوبندنا زور پهستین . وه له هه مو شتی ناخوشر نه وه به که
هیشتا نه م په بره وه له ناو پیابوانا نا نه واوی وکم وکووربه کی
زوری هه به .

چونکه آفرمه که ناچار نهکن بهمه که له پاشه روزا به دیار
میرده که بهوه دانه نیشو حاشای لی بکا ویا به دزی بهوه خوی
بدوررینی ههروه باره ها تهه روی داوه . که واپو خوا
ههل ناگری به دهستی خوتان کهچه کاتان خراب وه زوریان لی مهکن

بهوه که خویان بدوررین وهك تهه رموی (ولا تکرهوا

فتیاتکم علی البغاه إن اردن تحصناً) زور مهکن له کهچه کاتان له سهه
تهه می که خویان بدوررین له کانیکا که تهوان بیانهوی به پاک
داوبنی بیینهوه ، یعنی کهچه کاتان که گهوره بونو آره زوی شویان کرد
مه یاز هیلنه وه وه زوبه زو بیان دهن به شو ، مه لین تههه آغایا به گک
نیه یاخو زور دهوله مه ندو پاره دار نیه بویه کچی ناده بنی ، یا
خاوه نی خاوی زورو دی بو زه و پوزارو دوکانو چاپخانه نیه که واپو
نای که بن به زاوی خومان نه ماشای تهه مانه مهکن ، به لکو هه رکه سی
داوای کچی کردن له پاش تهه وهی که خاوه نی ره وشنو
خوبه کی چاک وه گوزه رانیکی باشی بو وه له ناو مهردوما پایه به کی
بو ایتر کهچه کاتانی بدنی نه خوازه لا که کهچه کاش خوی هزی
نی بکا ، نه خه له تابن کهچنان بدنه به به کیکی وا که هزی لی نه کا .

توخوا چه خوا ههله گری کهچیکی پاکوته میزی جوانو جهیلی
بالا لاولاو بدری به پیابوکی فرخنه می سهرورریش سپی وا که
سهری له گوی قبر بله رزی ، یا چه خوا ههله گری کهچیکی
نی گه بشتوی شهنگر شوخی لاولاوچاک بهیلر تهه وه له مالا وه نه دری به
شو وه باوکو برا کانیسی له بهرچاوی تهو ژنی جوان جوان بو خویان

یئن ، به کی تیزی وجدانہ کی پاکی بی تہزانی کہ تہمانہ زور
 زور گوناہن وہ خوا پی ناخوشہ ، جگہ لہوہ کہ باشہ روزبکی
 زور تاریکو رہ شیشی تہنی .

زور زینی زنی امرو کہ لہ گہل میردیانہ ہل ناکن وہ لہ پاش
 چہن مانگیک جیا تہ نہ وہ وہ طلاق خویان تہ سین و مالی ہہردولا
 بہ قورر تہ گیری لہ بہر تہمانہ بہ کہ و تان .

زوری وا بون کچیان بوہ بہ لام لہ بہر تہ وہی کہ ہہر
 نہیان داون بہ شو یا داویان بہ پیریکی قرخنہ یا بہ بہ کیکی وا
 کہ کچہ کہ حہزی لی نہ کردوہ تہو کچہ پاک داوینانہ یان نوشی
 روزبکی ریش کردوہ بہم زہنگہ سا یا ہل گیراوانو
 رادو کہ وتون ویا کچہ کہ بہ دزی بہ وہ خوی دوررانوہ وہ
 پەرروی ریشی تہنگو بہ دناوی دادزوہ بہ سہر شانی خوبو ہہمو
 کہ سوکاربکیا ، مہ گہر آفر تیک نہ بوئی کہ ایجگار بہ شہرہو
 بہ ناموس بوئی تہو حہلہ بہ دزی بہ وہ چوتہ ژوربکی تاریکو بہ بہ تیک
 خوی خنہ کانوہ .

آیینی اسلام تہ مہ ندی مہ بہ سہ ، خوشہ رستی ژنوہ برد . لہ بہر تہ مہ
 رپی داوہ تا سہ جار تہو ژنوہ پیاوہ لہ پیش مارہ کردنا چاویان
 بہ بہک بکوری وہ چہوتہ و چیلہی بہ کتری بگر نہ وہ تا حہز لہ بہک
 بکن وہ خوشہ و رستی یان لہ دلی بہ کتریدا ریشہ دا کوئی
 تا سردن .

زور لہ پیاوہ دینہ گہورہ کانی پیشو کچہ کانیان تا پیشان

نه دای به داوا کرده کانیان لی یان ماره نه کردون به لام داخلی
 به جهرگم ایستا همه بووه به عیب وه خوینده واره تی گه بشتوه کان
 له پیش نه خوینده واره کانا کچه کانیان وه کوی دربرژ نه فروشن به
 پاره به بی همه ی که پرسی به کچه که بکن وه رزای وه ربگرن
 چه جای همه که چاویان به بهک بکه بو چه ز له بهک بکن وه
 نه فهموی هم کرده وه ناشیرینانه ی که نه بکن (لبتغوا عرض الحیاة
 الدنيا) بو نه وه به که شیربایی به کی زوری پی وه ربگرن یا خشایکی
 زور بکن بو کچه کانتان ، یعنی نه یان فروشن به پیای ده وه له نه اند
 ایتر چاوتان له قازانجو سود وه چه سانه وهی کچه کانتانه وه نه وه
 پاشه روژی نه وه به سه زمانانه ناخوینده وه که توشی چه روزبکی
 رهش نه بن .

مسلمانی به راستی نه واننه هرحه لی که کچیان بو تا گه وره
 نه بو آره زوی میرد نه کن نه یان دهن به شو وه نه یان کنه باخه لی
 زرنه بوزبکی مل نه ستوری چوارپهل قهوی وه هرحه ایکبش که
 گه وره بونو پی گه یشتن له پاش داوا کردنی له لایهن به کبکی باشه وه
 نه یان هیلنه وه وه بیان دهن به شو ، وه لی له پاش به کتری بی نینو
 ره زانه ندی کچه که وه تا نه توانن آسانی پیدشان بدن وه په پی
 ماره پی زورو خشلو کالاو فهرده شکر نه گرن .

به لام داخه کم ایستا بووه به باو نه وانهی که کچیان نه دهن
 به شو زاوا کیان دائه روینن وه ده سمایه ی به ده سته وه
 ناهیلن تا نه بنجه نه ساجبی علی وه تا ناچار سبه ی روژی له بهر بی ده سمایه پی

ته خزینه مالوه وه دسته وسات لی دائه نیشی وه هرچی
 ناوالیکی هه بی بهره بهره به هرزان تهی فروشو ته بخوا وه له
 پاشا هال ته سینه سهر بیان .

نامه ناردنه له شوشه

چهن سالیک له مه و بهره به ناوی « نامه به شوشه ناردن » کله ب
 (نادى) بهك كرايه وه و ژماره بهكي زور له دانیشه توانی بهشی
 زوری ولاتانی سهر زمين له ژنو پیاو له وانه که مهراقی ناردنی
 نامه یان هه به بو به کتر له ناو شوشه ی به تالدا به ده ریادا وه یا
 به بالنده به هه وادا اشتراکی ته نام نادیه بیان کرد و ناوی به هه مو
 حکومه تانی سهرده ریای پاسیفیک هه له شیلپه وه تا الاسکا وه له
 سبریاوه تا اوسترالیا بلا و بوه وه .
 ته نام نادیه له ۱۹۲۶ دا له لایهن کولونیل ادوارد بیلی که
 خه لکی اوسترالیا به وه سان مارینو له کالیفورنیا دائه نیشی کرايه وه .
 ته نام کرايه به هه زاران نامه ی به چهن زبانیک نویسه وه وه هر به کی
 خسته شوشه به کوه و سهره کانی قایم کرد وه هر روزی چهن
 دانه به کی له سهر واپوریکوه دا به دم آوه وه له و طاندا که له
 فه نکوفه وه ته چو بو سدنی له آوسترالیا . دوا ی چهن مانگک وه
 یا چهن سالیک وه رامی ته نام نادانه ی له هه ندی شوینه وه له
 ده وروپشقی ده ریای پاسیفیک بی گه بشته وه .

ایسته ئەندامەکانی ئەم نادیه به ههزاران شوشهی به تال
کوئته که نهوه نا. میان تی ئەخەن وه به هوی زه لاسی واپورانوه دور
له زهوی ئەیان دەن به دەم آوه وه . روژیک نامە بهك له لایەن
ئەندامیکی ژاپونیه وه له زبیک کامچاتسکاره فریدرا به آوه وه دوا
سه سال له شیلی له خواری ئەمریکا دوزرا به وه زور جاری
وا به نامە بهك له شیلی دراوه به دەم آوه وه له آلاسکا
خوینراوه نه وه و نامە ی آلاسکا له اوسترالیا گیرسا وه نه وه .

ئەم نادیه دوا ی چەن سالیکی تر ره ننگه زور یاریده ی جغرافیا
شناسه کان بدا له دوزینه وه ی انجاهی با له ده ریاکانا .

« Readers Digest » هوه

بنگهی ژین

www.zheen.org

بو آ کاداری

ئەوانه ی ئەمسال نیازی اشتراکی گو قاری گه لاویژیان
هه یه ژماره ی ئەمسالیان به ته واوی بو ئە نیرری وه ناته واوی
ژماره کانی سالانی پیشوش به نرخیکی هه رزان ده ست ئە کوی.

گفتوگوي شاعري به ناولبانگي المانه

پول ارنست

له لايهن عبد الصمدى حاجى محمدوه
وهر گبراره .

سوقرات و سپيدار

له پيشدا له بهر دهى مالى سوقراتدا له ايتنا انجا هر دوکيان
دواى شهوه که ژنه کدى سوقرات «کسانتیب» ناول تير جويى
بي دان پيکه وه چون يو بازار .

سپيدار — زور دپته بيرم، کاکه سوقرات، لبت پرسم چون
راشه بوبرى له گهل ژنه که تا که تازه هيناوه . . . چون که نه زانم تو
پياويکي زبره کو وردى له خوررابي ژنت نه هيناوه وه تا نه چوپيته
بنجوبناوانى نه خواستوه .

سوقرات — بهلى سپيدار لهم روه وه راست شه کدى، من ژنم
نه هيتا تا به نه واوى بوم ساغ بوه وه که پيوسته شه وهى خواگان
دايان ناوله من جيبى به جيبى بکام وه بو شه شهش به پيوستم زانى
ژن بيم چون که پياو به بي ژن ناحه وپته وه، وه که هانمه سر
ژن هينان هپچ به تهننگ جوانيو شوخو شه ننگيه وه نه بوم به لکو
هر شه وه نده که روخوش و ژيرو قانع بي چون که له گهل شه

چەشنە ژاناندا پیاو ژیانیکی خوشو بی گری رانه بیری وه ماوهی
لیکدانه وه ورد بونه وهی نه دن .

سییاد — تو ئەلی (کساتیب) ژنکی وردو روخوشو ژیره ؟
سوقرات - وا ئەزانی هەر سوقرات (کساتیب) ی هیناوه وه
کساتیب سوقراتی نه خواستوه ؟

سییاد — بەلی (کساتیب) یش سوقراتی هیناوه .
سوقرات کساتیبیت چون دیتە بەر چاو . . آیا بە چه
هیاوایەك وه ختی شوی بە من کرد ؟

سییاد — (بە پیکه نینه وه) وای زانی شوی بە میرد بکی
ایشکر کردوه که رهنج ئەدا و پارە بەیا و مالو مالی پی بەخو ئەکا .
سوقرات — بەلی راست ئەکی بەلام کساتیب ئەبی چی بلی
لەم روزانەدا لە بابەت منەوه ؟

سییاد — نایینی گەر ره که کی هیناوه سەر بە جوین دان وه
خەلکی هەموتی گەیان که تو پیاو بکی ئەمەلو بیکاری روز تا ابواره
بە گفتوگو وه وتە ی خوررایه وه خەریکی لە گەل گەنجەکانا لە جیانی
ئەوه جی و ری بەکت هەبی تیا بچە سینتە وه و کاری تیا بکی .

سوقرات — رهنگه لات وانی بە راستیەتی ؟

سییاد — هەر چەن (کساتیب) لە سەر حەق نیه بەلام ئەتوانی
بلی من ژنکی هەزارم ، ئەمەوی میردەکم رهنج بداو نام بو
پەیدا بکا ئەك فەلسەفە لییدا .

سوقرات — رهنگه ئەسایک یا نانه وایەکی بوی .

سییاد — بهلی . . میردیگی وهك ئەمانهی ئەوی تاگو بیته
 خانمیکى به مالو حال ، خاوهن له له نوکەرو قسه رهوا .
 سوقرات — انجا حەقم نیه که ئەم کسانتیب ژنیکى مونو
 گرژە ، زور له خوی بانی بوە ونه قامو تی نه گه بشتوه ؟
 سییاد — وانیه له گهل ئەمه شدا ئەتوانی بلی « من پیاویکی
 ژيرو ورد ینم . آره زوی ژنم کرد ، و بستم ژن ینم ، ئەوه تا
 ژنیکم دیهوه ، ژيرو قانع که بتوانی یاریدهم بدا له ایشوکارو ورد
 بونه ودا .

هەردو کبان گه بشتنه بازار وچونه لای ژنه لادی یه هیاکه
 فروشه کهوه .

ژنه لادی بی — بیست مریشکو که له شیریکم هه به هه مو روزی بیست
 هیاکه ئەکن وه به به یانان له گهل خو ما ئەیانیمه بازاری (أئنا)
 ئەیان فروشم ، له ههچ دی بهك مریشکی وهك هینه کانی من نیه . بهشی
 زوری هیاکه کان دو زهردینه به . ئەوی جاریک لیم بکرری ئەبی
 به کرریاری هه مو روزم ، وه دراوسبکام چاوم پی هه لدین وه من
 مریشک به خبو کردنم له باو باپیره وه بو ماوه نه وه .

سییاد — بیته ئەمو ژنه لادی یه که له ناو زه مبله کهیدا هیاکه
 نه هیناوه به لکو مریشکی سه برراو
 ژنه دهاتیه که — فەرمون آوی مریشکی کولاو و پوخته م لابه ،
 بیئن چهن چهورو قهله وه .

سوقرات — من زورم پی خوشه که باسی مریشک به خبو کردن

ئەيەم ، وەك من بزائىم نو زىبىكى زور آزاو وريايىت وە شارەزايىت
 ھەيە لە مەريشك آخو كاميان كەلكى بو نو زيارە : فروشتنى مەريشك
 بە كولاوى يا راگرتنى و فروشتنى ھەلكەكانى ؟

ژنەلادىبى — كاكە بلىم چى ، وەرز بوم لە دەست ئەم مەريشكە ،
 ھەر ھەلكە ئەكە نو بە دەنو ك ئەبەرتىن و ئەبخون ، مەيش تاقەتم
 لى يان چو كەونە سەربەرىن و فروشتىيان بەكى بە دو دراخوم .
 سوقرات — سوپاست ئەكەم نا كرىم .

ژنە دەياتى — بەكى بە دو دراخوم . . تەماشاكە چەن قەلەو
 وياك كراو بە .

سەيىاد — سوقرات با برۆين بەسە .

ژنە لادىبى — بوچ گالە بە زىبىكى ھەزارو بىكەسى وەك من
 ئەكەن . . . نو ھەي تەمەل — دەشتى بو سوقرات درېژ كورد —
 قوندىرەت لە پەيدانبە گوشتى مەريشك ئەخوى ؟ . دواى ئەو
 جوينىكى زورىان خوارد بە جىيان ھەشت .

سوقرات — ئەو مەريشكە كە ئەم ژنە سەرى برۆين ئەگەر
 زبانيان بوایە چى يان پى ئەوت ؟

سەيىاد — ئەيان وت : زىبىكى خائىن و خوین دېژە ئەبوایە ھەر
 لە زوۋە ھەمان ناسیایە .

سوقرات پىم بلى سەيىاد چى بىرى ئەو مەريشكەنى گوردى ،
 لە پەشەو ھەمو باش بون وە لە دوايیدا بە خائىن دەرجون وە ئەم

ژنه لادی بیه چنده گورراوه ؛ له پیددا ژنیکي رو خوشو آزاو
گورجوگول بو کهچی ابسته وا دل رهق بوه ؟

سبیاد — به پیکه نینه وه .. مریشک هه مریشکه کی جاران وه
ژنه لادی بیه کش هه ژنه جارانه وهیچ نه گورراون به لام
هه چچی له سهر ته م زه مینه بیه واتن ته گاکه خوی له هه وه کسی
باشتر و به کله کتره ، به وهش دانا که وی به لکو ته بیه وی به
خه لکیشی به لینی و باوه رری پی بگری وه خه لکیش خویان وه
ته و دانه نین . له بهر ته وه ژنه که له گه ل مریشکه کانی باشبو
له کاتیکدا که هیله کبان بو ته کرد به لام له دواییدا ته ویش خراب
بو که زانی مریشکه کان هیله کبان بو خویان گل ته ده نه وه ،
هه روها مریشکه کان ژنه کبان به باش نه ناسی تا دانو آوی ته دانی
و باش په روه رده ی ته کردن بنومه که شیهزی برین بو به خوینرېژ
و دل رهق .

سوقرات — به خوا راسته .. به سه راهانی ژنه لادی
و مریشکه کان وه که به سه راهانی من و ژنه کم (کساتیب) .

سبیاد — گوی بگره — سوقرات ا تو آگات لی به من ژیانی
خوم له ابشوکاری حکومه تدا رابوارد . آیا ناشی ته و نا خوشیانه
که له ناو خه لکدا رو ته دا وه که ته وه بن که له مبانی ته م ژنه و
مریشکه کاندایا پیدا بوه ؟

سوقرات — به لی وادیاره ته مه راست بی .

سبیاد — که واته هیچ دور نیه تهو شورشانهش هر بهم
چهنه ه لگبرسا بن .

سوقرات — بهی دور نیه .

سبیاد — نهو مک دوژمنابه تی ژنه لادی بی و مریشکه کان به لکو
و مک هی بهینی توو ژنه کت

سوقرات — دور نیه تههش وابی .

سبیاد — تهی چون ته بی پیاوی داناو ژیر بو تهوی بگا
به آرات و پبویستی خوی به جی بیی گوی نه دانه تانه و جوبنی
خه لاک ؟

سوقرات — تم چهنه پیاوانه ته بی و ابن .

وه رانگی ژینه چی
www.zheen.org

به رنارد شو زانا و فهیله سونی به ناوبانگت که له سهوزی به ولاره
هیچی تری نه ته خوارد روژیک له ریگا نوشی بیسته ر چه سته رتون بو
که شیشمانیکی چوار شانه بو که ته میس له گوشت به ولاره هیچی تری
نه ته خوارد ، به به رناردی وت : ته گهر به کی تو بیینی وانه زانی که
له انگلتره گرانی به کی بیداد دا که وتوه ، ته میس در حال وه راسی
دابه وه ونی : ته گهر هر که سیک چاری به نوش بکوی به نه واری
بوی ساغ ته پینه وه که تم گرانی به له روی نووه به .

ژناني جهنگاوه

مېژو وه سهرگوزه شتهی گهلی له مله تانی سهر زهوی پرده له
باسی آزایی وه جوانه ردی ژانیاں .

هه لادا له پیاوان که متر نین له بهر ته مه به جوام زانی که باسی

هه ندیک له و ژنه جهنگاوه رانه بو خوینده وارانگی گه لاویژ بنوسم .

آمازون گه وره ترین روباویکی سهر زهویه که له ته سیریکای

خوارودایه به ناوی ژنیکه وه ناو تراوه . تهو دمه هی که ته سپانیا به کان

له و ولاته دا زور دل ره قی وه داد نه به رستیان پیشان ته دا

دانیشتوانی ولاتی برازیل هه لسان ژنوپیاویان له ته ک به کتریدا

ده سیان کرد به شهر کردن له گه ل ته سپانیا به کان .

ته سپانیا به کان نه یان توانی آزایی وه جوانه ردی ژنیکه هندی

مېزوری ته سیریکایی بکن به ژیر لیوه وه وه چاوی لی بیوشن له بهر

ته وه تهو روباوه گه وره به یان به ناوی ته وه وه (آزون) ناونا . له

آمرون ناسراوتر ته و کچه فهرنسه به به که پی ته لین (ژان دارک) که

توانی فرنسیزه کان والی بکا انگلیزه کان له ته ورلیان دهر بکن

له سه دهی پانزه هه مدا . به لام انگلیزه کان گرتیان وه له سالی

۱۴۳۱ دا سوتانیاں وه له ۱۹۲۰ دا له گورر دهر هه فرا دوباره خرابه وه

گورره وه یعنی ۴۸۹ سال پاش مردنی .

به کی له ناسراوترین نوسینبکی بهرئارد شوی شاعری به
 ناوبانگی انگلیز (Saint Joan) بامی ژبانی تم ته کا .
 مېژوی کوردیش بامی ژبانی وهك (آمازون وه ژان) ی تیا به
 وه فاطم (۱) ناو که سهرکرده به کی زور به ناوبانگی کورد پوه ،
 شیره ژن (۲) وه گه لی ژنی نریش که ایستش ته توانین له ناو
 عه شایره کا نا بیانین .

له م شهرری تازه به شدا ژن گه لی یارمه نی پیاوی داوه
 چینه کان سهرکرده ی باشیان له ژنه ناسراوه کانیان هه به .
 له روسیا مه کته بی پاراشوت فیرکردن کچان هه لی ته سوررین .
 انگلیزه کان له شکرکی زور گه وره بیان هه به له ژن ، هه ندیکان
 ته چنه مه بدانی شهرروه لاره وه هه ندیک نریان دهرمانی بریندار
 ته کن وه له فابریقه ی چهك و جیخانه دا له جیگای پیاو زور به گورجی
 ته جولینه وه .

ف . محمد

بنکه ی ژین
www.zheen.org

سلجانی

(۱) تاریخ طبقات الامم - جرجی زبدان -

(۲) که لاویژ ژماره - ۲ سال - ۱ لاپه رره - ۶۱ .

بو آکاداری

که لاویژ به ناوبانگترین گوڤاره کان عراق آماده به بو چاپ
 کردنی هه مو چه شنه اعلاناتیک به زخبکی هه رزان .

(۱) کی نیم زه میندی اجمه دوابی دی

له ره سه نمانه ی هایدن له نیویورک گهلی نظربه نیشان دراوه بو دوابی هاتی زه مین . . ثم تهستیرانه که اجمه تهیان بینین وهک گیان له بهر وان ، له دایک تهبن ، پیر تهبن وه له دوا پیدا تهسرن . زه مین هیشنا گه نجه وه تهو ونده به سالانه چوه وعومری تهیا دو یا سه بلیون ساله . وه بهنی وه ضمه تی روز پانزه بلیون سالی تر ته مینی له گهله ته مه شدا ره مانگه له پیش ثم ماوه به دا به هوی له ناوچونی مانگه ره ته مینش له ناو بیچی .

۱ - سیر جورج داروین ، هازی پوانکار وهارولد جه فریز دوا ی لیکدانه وه به کی ورد بویان ساغ بوته وه که زه مین به چه شنبکی تر سناک دوابی دی . ته مه راسته که مانگک له زه مین چیا بونه وه تا دی لی نربک ته بینته وه ، ههر که گه بشته پی ماوه ایستایان ، مانگک نوشی را کیشان (جاذبه) یکی زور به هیز تهنی وه شاخه سارد بوه وه کانی لیک ته پچر رین وه لی جوی ته بنه وه وه پارچه ی گه وره گه وره ی ته که ونه سهر زه مین که ههر به که یان به نیی ته وه ته کا که شاریکی گه وره به ناخی ته رزا به ریته خواره وه ، تهو وه خته ته بینین به هزاران پارچه شاخی هه لگیر ساو به آسمانا تیژ تی ته پورن وه گیان له بهر له ناو ته بن . به لام مانگک خوی نا که ویته سهر زه مین

(۱) له گو قاری (Digest of World Reading) هوه وه رگیراوه .

به لكو تهې به چمن ملبون پارچه وه و به دهوری نهرزا ته سورینه وه .
 ۲ — نهرز تا دی سـارد ته پیتـه وه چـه به هاتـه
 کزی ی که رمای روز وچه به کورانه وهی گهرمای ناوخی
 وه تهو بزبویه جارانی نامینی وه ورده ورده رهش دا ته گهری
 وه تهې به تهستیره به کی کز وه له پېش ته وه دا که وای لی بی به فر
 به تهستورای چهن سهد میلک همو لایه کی دا ته پوشی و سه رما
 ته گاته راده به ک تانه نانت هه واش ته پېستی وه گیان له بهر به هوی
 نه مانی اوکسیجین به سه ر زه مینه وه نامینی . .

۳ — دور نیـه روز زور زو له پېش ته وه دا که
 سارد پیته وه بترازی وه بی به چهن تهستیره به کی نوی که گه لی
 له م تهستیره تازه بانه دوزراونه وه ، بی گومان تهستیره ی
 (بیتلهم — Bethlehem) ناو به که که له مانه . . وه که روز
 له جی ی خوی رازا همو تهو تهستیره اش که سه ربه روزن وه
 به وه به نندن دوا ی ته کون . .

یجگه له مانه ، دور نیـه زه مین به خوبیکادانی له گه ل
 تهستیره به کدا دوا بی بی . دپاره تهو تهستیره به که بوی دی وه ک
 قه مبه کی آگرین به آسمانا بکشی وه به هزاران پارچه ی لی پیته وه
 وه زوریان وه ک باران پېژینه سه ر زه مین ، دهریاکان به پیتنه کول وه
 گیان له بهر بکن به خه لوز . .

گرلوپوژ

کوردي به ناوبانگ

مولانا خالدی ساره زوری

عبدالرحمن هوشبازی هورامانی

مولانا خالد کورری احمد کورری حسین نهوی پیر میکایله که مهزاره کی نیو سه طانه ری بهک له روزه لانی شاری سلیمانیه وه به وه دهسته دهسته ژنو پیاو ، پیر و جوان ، شیخ و مهلا له روزی جه ژندا وه له سه ره تایی به هاردا نه چنه سه ری وه ده و روپشتی مهرقه ده کی نه بی به سه برانگی هه مو دانیش توانی سلیمانی . نه م پیاوه به ناوبانگه (مولانا خالد) له ۱۱۹۰ سالی ۱۱۹۰ دا له (زهردی آوا - قهره داغ) له دایک بوه وه له لایهن دایکو باوکیه وه به نازداری په روه رده کراوه وه هه ره له زوه وه نیشانه ی زه بره کی و پیاو چاکی له ناو چاوانی دیاری داوه . ماموستای بو را نه گرن و قورآن ته واوئنه کا وه هه ندی له نوسراوه کوردی وه قاریه کان نه خوینی انجا دهست نه کا به ته ربی زنجانی له صرفدا و به محرد له شرعدا بیجگه له مه چهند مقدمه بهک له صرفونجو نه واوئنه کا . سه درای نه مه گه لی جار شهوی به نوپرو نزاوه بردونه سه ره وه خووی به کم خوار دنور کم نوستنو کم و ته وه گرتبو

وده مو چاو و زبانی له خراپه پاراستبو وه به چا که نه بی ناوی کهسی
 نه تهرد . به ناوی (فقی) یه تیه وه سه ری له شارانی زه هاو
 وه حهلوان دا وه له ویوه هاته وه قهره داغ انجا بو سلیمانی وه له وی
 له لای زانای گه وره به ناویانگ و پیاوچاک جه نابی شیخ
 عبدالکریمی به رزنجبی دامه زرا (له مزگه وتی بابا علی) ی ایسته وه
 له لای زانایه کی به ناویانگی تریش (ملا صالح) ناو تحصیل
 نه واو تهکا . دوا ی ته وه ته چینه بیاره لای زانا و فه یله سوف جه نابی
 شیخ ابراهیمی بیاره بی ته خوبی انجا ته چینه خه ربانی بو لای زانای
 ناودار جه نابی شیخ عبدالله ی خه ربانی وه له ویوه بو ده شتی ره ریر
 وه کو بسنجا ق لای زانا و فه یله سوفی گه وره ملا عبدالرحیم زیادی
 که به ملازاده ناسراوه وه دوباره له ده شتی ره بره وه
 ته گه رینه وه بو کو بسنجا ق وه به و هیوا به که خویندن
 ته واو بکا ته چینه لای زانای به ناویانگ ملا عبدالرحمانی جه لابی
 به لام ملا عبدالرحمان له و سه روده ه دا نه خوش ته کوری وه
 گیانی پاککی به به هشت شاد نه بی . مه ولانا خالد به ناچاری
 ته گه رینه وه بو سلیمانی وه له وی وله ده وروپشتی ، منطق ، کلام ،
 حکمت ، بلاغه ، بدیع ، بیان و شق تر ته خوبی . دوا ی ته وه
 ته چینه به غدا و مخصری منتهی که نوسراو بکی زور گه وره به له
 علمی اصولدا ته بخوینی . دوباره ته گه رینه وه نیشمانی خوشه و بستق وه
 له و حهلوه له سلیمانی ناو په یا تهکا . شیخ وائلی نجدی له بامی

فصاحتو بلاغتی مهولانا خالددا چند قصیدہ بہ کی بہ سہرا ہلد اوہ
کہ سہرنا کی تم شہرہ بہ :

علم سما للعلم اعلى ذروة : شمیخت علی الاعلام والاطواد
لہ بہر تہوہ کہ پیاو یکی زور زاناو بہ زبان و روخوش و آینی زور بہ
تین بو ، گہورہ و بچوک ، شیخ و مہلا ، زاناو نہ زان وک مپروولہ بو
بیستنی و تاری جوانو شیرینی رویان تی تہ کرد . والی ملکی بابان
(ابراہیم پاشا) زور لہ گہلی خہریک بو کہ بہ مدرس لہ
مزگہ و تیکدا دای بی وہ مانگکانہ بہ کی باشی بو بپریتہوہ . بہلام
عذرخواہی بو ہینا بہوہ ونی : ہیشنا علمہ کاتم تہواو نہ کردوہ
ونہ گہ بشتومہ تہو رادہ بہ کہ دہرس بلیمہوہ . انجا مهولانا خالد
تہچی بو سنہ وہ لہوی لای زاناو تہ بہ سو فی بہ ناوبانگک شیخ محمد
قسیم السنوی علمی فلکیات و ہندسہ و حساب واصطربلاب تہ خوبی
واجازہ و ہر تہگری و تہ گہریتہوہ بو سلیمانی .

وا ری تہ کوی لہو سالہدا (۱۲۱۳) نہ خوشی رشانہوہ لہ
سلیمانی دا تہ کوی وہ ژمارہ بہ کی زور لہ دانیشٹوانی شارہ کہ تہ کوزی
وہ جہانی شیخ عبدالکریبی بہر زنجہبی بہ کم ماموستای مهولانا
خالد بہ رشانہوہ تہ سری و دوای پہسہند کردنی تیکرای
لہ لایہن گہورہ و بچوکوہ جہانی مهولانا خالد جبی تہ گہریتہوہ .

ماورینی

(۱) قاره‌مانی ترواو

تهه یه قاره‌مانی به راستی ، فداکاری ترواو و آزایی به حی ؛
 نه بینن چون لاوه‌کانی روسیای سوفیتی خویان کرده به قه‌لقان بو
 باراستنی ولانته‌کیان وه له گبانی خویان بوردون بو هیشته‌وهی
 سه‌ربه‌ستی‌یان که به‌های ترواو‌نابی وه له هه‌وشتیکی لایان آزیتره
 سیواس‌ته‌پول .. ته‌وه‌نده خوی قه‌لایه‌کی سه‌خته آزایی و نه‌به‌زی
 لاوه‌کانی دوته‌وه‌نده سه‌ختیان کرده ، پرره له سپهری تازه بابته
 و ته‌وشته‌انه که بو شه‌رری ایستاده‌ست ته‌دا له بومبای شارراوه
 و نفه‌گی اوتوماتیکی و جی‌ته‌یاره و قشله‌ی ژبر زه‌وی که
 سه‌ره‌کانیان هه‌و به‌چمه‌تو و پولای ته‌ستور گیراوه .
 له پیشه‌وه دوژمن لای‌وا بو ته‌م شازه بو فیزچهن روزیک
 له به‌ریا ته‌وستی وه خوی نادا به‌ده‌سته‌وه به‌لام ته‌نجایی کار وی
 ده‌رکوت که قایی خوی وه آزایی لاوه‌کانی گه‌لی له له‌شکره‌کی ته‌و
 سه‌ختتر و چه‌که‌کی به‌کارتره وه‌جه‌وت مانگی ترواو وه‌ک پولای
 له به‌ریا وه‌ستا وه کولی به‌له‌شکره‌کی دا وه به‌زیانیکی زوره‌وه
 سه‌راسیمه هیشته‌وه به‌م چه‌شنه گه‌وره‌یی روسیا و آزایی و نه‌به‌زی
 لاوه‌کانی به‌هه‌و دانیشه‌توانی سه‌ر زه‌مین گه‌یان .
 سیواس‌ته‌پول .. ره‌نگه‌ نه‌گیری وه له شکره‌ی دوژمن به‌په‌ریشانی

(۱) له به‌کی له روزنامه‌کانی به‌غداوه وه‌رگیراوه

وسه رگه ردانی بگه ربه توه دواوه وه ره ننگه بگیری بهلام دواي
 زیانگی زور له دوزمن .. له گهل ته مه شدا ناوی خوی تا جهان
 بیفی ون نابی وهی لاره کانی که گیانی خویان بو بهخت کردوه له
 لاپه رره ی مېژوی روسیادا به زه رکفتی آلتون ته نوسری وهه رگز
 ناکوژته توه وه له گهل تهو هه مو سزابه دا که دانیشته وانی
 سیواس ته پول له م ماوه دورو درېزه دا کیشاویانه هېشتا مه عنوبتبان
 زور به رزه و قاره مانی لاره کانیان هه مو تالی به کی له بیردونه وه

پارچه زه وی به کی بیچوک له شکر یکی بی داد به سه د هه زاران
 له هه مو لایه کیه وه به تانکی کی بی شماره وه به لاماری ته دن ، له آسمانیشه وه
 نه یاره ی روچو به سه دان بومبای تی فری ته دا له گهل ته مه شدا ته م زه وبه
 بیچوک به دو چهک : معنوبتی به رزی هیزی پاریز گاری وه قایمی و
 سه ختی خوی اوردوی دوزمنی له جی خوی وه ستانوه وه دوچه ندانه
 توله ی لی سه ندونه وه .
www.zheen.org

سیواس ته پول .. ته م شاره جوانو وه ته م بوکه رازاوه وریکو پیکه بوه
 به چه هه نه م ، له هه مو لایه کیه وه کلپه هه ل تهستی ، ژیان
 له دانیشته و کانی بوه به زهر ، باغو باغانی کراوه به کورری شهر ،
 دوزمن هه رچهن ته کا زات نا کا لی رهت بی ، باننده و چوارپی له
 ترسی ده نگی بومبا و توپو تفه ننگت نازانن به کویدا خویان ده رباز
 بکن وه دانیشته وانی ژنو منالو جوانو پیر هه مو چولی بان گرتوته بهر
 ته نیا ته وانه ی تیا ماوه که له ری ی پاریز گاری شاره که دا ژیانیا
 له بهر چار که وتوه وه بو به زانی دوزمن سهرو مالبان بهخت کرد ای

په خستانه

منامانی ندر رواج

هه لسه ، وریا بهر وه ، خوشه و بستره کم . گیانه کم هه لسه له خه و
وا روحم بانگت ده کا ، له کوپوه ؟ له وپه رری سه ر حه ده وه ،
له شاخیکی بلندو داخیکی بی حه ده وه ، بویه وا سه رکه و توم ده ننگم
پتنگانی دایه گیان .

توخوا گویت ایم بی و منیش گویم لیت بی
روله ی هزارت نژکه شیت بی
ها ایستا ده ننگم بیستی . له خوشیا نا له سه ر خوم چوم ،
په ری ! په رری بالت تی هه ل سوم ، وشار بو ه وه ، داپه رریم به ناو نه و
دره ختانه دا رام کرد ، پی خاومم ، نیم و جله شمره کانم به نمی آونگک
تهر بو و ام له بن دار بهر رو به کدا چون به چاوی خوم ده بینم خوا
له جهوت کلاوی بو بهر رو کرده ، وا به گوپی خوم گویم له
ده ننگه نه لی وا هاتم . . .

تو هه ر بلی « دیم » ، به خوا نابیت به لام هیچ نه بی

ناوی سبواس ته پول له لاپه رری میژودا نه بی به نیشانه ی
قاره مانی و نمونه ی آزانی و فداکاری وه نه وه ی ذواروژ کرده وه ی
نه وانه که پاریزگاری نه م شاره یان گرتونه نه ستو ، نه کف
هه بهر بو آزادی و نیشتمان په رستی ..

گرلاویژ

بدوی ، دایکه گیان بدوی توخوا بدوی ، دوریش بیت شمال
ده-نگت دینی ، ده-بیم ا .

وام به شاخی (گه-مو) وه ، وهك یاران به (داله-هو) وه ...
شوه ، تاریکه ، زنده-وهرم لی-نهریکه ، لهو دوره-وه روحم
له-گه-لنا خهریکه ، جانهره-ر خزاونه لانه-وه ، چرای آوه-دانی
کوژانه-وه ، ههر من ، ته-ها من نه-نوستوم ، شهو بیدارم ،
نالہ-کارم ، پرده-ردو قارم ، گویم له ده-نگتہ بدوی شار خاموشه
سه-ر آوردی به چارشویوبکی خومی خهم ، به توپڑالیکی دوپاوی
نه-توری تم سپاوشه ، فقیرو هزار گفته کونه-به بی-هوشه ...

دهوری منیش ، توتنه-وان له بهر-شان و قول کوتان برخی
دی وله هزار سالان راست بوتنه-وه ... ژنه-که-بشی پهللی له که-ه
پیشکه هه-ا-کیشاوه ، خوی له برسا بی-شیر ، منالی به لای-لا-به
بو ژیرانی هیزی راژه-ندیشی نه-ماوه ، ملیشلی که وتوته-لاوه ...

دابه گیان ا ته-ه دراوسیکانی گه-موم وا ، له-وبه-ریشه-وه بهری
گرده-شین و سورکبو ده-بینم تروسکی آگری دیاره وه ده-نگی
ده-ستارریکیش دی ، میرد له بیگار هاتوه-توه ، برسیتلی ، ژنه-که
هه-لساوه ، که-ردرر ته-هاری و ته-بکا به خه-پله . اوف ا بهم شهوه
بهارره ، بیشله ، بیکه به خه-پله ، میرد که تیری خوارد به-لادانی ،
بنوی ، مندال بگری ، سه-بینش زوو هه-لسه گه-ورر به-اله ، اوف
لهم حاله ا ...

آسمان په-رده-بیکلی زه-ربانلی له شهوقی مان-گه-شهو نه-نی ، کیش-

به سهر (گه مو) دا ، له پېش چاوی آغايان شیرین بی . . .
 شمال شنه به کی پرر له بونی گول و وه نه وشه ی هینا دای به بهر
 که پرو ساباتی که له ایرداندای میشوله یان لی نه نشی . نهمه شیوه ی
 شهوگار ، بو به د بهخت به ختیار . . .
 دایه وا به یانه که له شیر که رنه خویندن ، شهبق له سور کیوه وه
 تارای آلی به سهر آلك و پیر آلكا کیشا ، نهمه ستره ی سیوه یل
 له سهر سیوه یل که و ژایه وه ، شهوگر دی زورداران و گوناھی
 به دکاران شاریه وه ، ده نگی بلور و لاوکی سحری و سپر ه ی
 سه ماوه له لایبی . . . و « ده توله باب هه لسته ، نه ورو
 هه روزه » له لایبی . . .
 به هه ردو کیشیان هه ر نهمه لین گوزه ران . . .

پیره میرد

بنکه ی ژین

www.zheen.org

بو که لاویر

شین و هوار

برای داسوز ا خوشکی شیرین ا
 توی ریگای تاریکی ژیان رووناک نه که بته وه ا
 توی زنجیری نهمه ستره ی سپینی ا
 توی هبوی پشکوتن و به رزبونه وی نهمه یان ا
 توی خاوه نی سبه نی ا

نهختی سهر هه لبره وه سهرنجیک بده —
 نهزانین و ناحهزی پشتی گهاتی شکاندوه ، کوستی خستوه ،
 ههناوی برربوه ، رچهلهکی برربوه تهوه کردویه تیه نیچیری بهر دهستی
 میکروبان .

هاوزمانت لهناو نه خوشیدا ته تلیتهوه ، چه رگی کون کونه ، دلی
 کوت کونه ، لهشی وری بهرداوه په لوپوی شکاره
 نیشمانت دهستی زورو باری گران کردویه تیه که لاهه بهکی کونی
 رماو . خاکی پیروزت لانهی بهجی ماوی بارباپیرت تهخت و تاراجی
 نهما .

گهل ونیشمانت گبروده وه کولهواری نهشتهرن ...

برا ! خوشکی !

امرو روژی وریابونه وه و لهخه و ژهه لسانه !

روژی ههولدان و ته به ژینه !

روژی شالو و پشت به بهک بهستنه !

له دهرده خهوی کاربتان راپهرن . بزنان کولهواری کام تیرن

شهوتان کوچی کرد وا دهی به یانه نورهی تهلاش ودهس و

برده له ریی نیشمانا .

برا ! خوشکی !

ایمه بویه له دایک بوین که خوبمان له ریی نیشمانی پیروزا

برربژین . وه لهشمان بکینه سهنگه ری . گهل داوای ایشمان لی تهکا

نهک قسه .

جلی کارتان له بهر کن ا بازوی پولایتان هه لکن ا وهک
 روله به کی دلسوزو چالاک رووی خوتان و گهلان سپی کن .
 شان به شان دهست له ناودهست به یدک دلو یدک زمان
 ههنگاوی ههله تان به اوژن . سنگ بدنه پیشه وه بو مه بدانی
 ایش کردن . بو مه بدانی شهره ف و سه ربهستی کرینه وه . بو مه بدانی
 یارمه تی هاو زمانه بی دهسته لاته داماره سه رگهردانه کانتان .

برا ا خوشکی ا

نیشان وا له پیخه فی سه ره هه رگا به دهنگی سواویه وه داوی
 یارمه تی تهکات . یارمه تی ا بهش له قه له م و گاسن زیاتر نیه . که وا بو -
 بو ته می بگهینه فریادی وله سه ره هه ره چه پوهی ژیان به آزادی
 بخوینین . با بی وچان هه ر له ابستاره بکه وینه خومان و زانستی
 وره فتاری شیرین به هه مو کونجیکی خا که که مانا بچینین و رقه بهری
 و ناحهزی له ناوا بته برره بکهین .

برا ا خوشکی ا

تهوا هاواری خوم بوتان هینا ا اتر همت له ابوه و پشت
 له خوا ا

ع . چالاک

سایمانی

هه ر چونیک بی ژن یینه .. ته گه ر ژنیکى باشت به نوشه وه بو
 کامه رانی و ته گه ر ژنیکى خراپدشت به نوشه وه بو فه بله سوفی .

سوقرات

چپر وکی نم مانگه

زوره ملی مل سٹانی له دوا به

به فرامی پیره مبرد

له گو بژهی پشتبوانی سلجانی بهودبوا کانی بناویله به که شانی بناویله ایستاش له سهر زبانه ، نم بناویله به شایه کی تا کراوه جهوت شه و جهوت روژ دههولو زوررنای تیا ایدراوه به هه لپه رکبوه . دپه کش خوی سهره ری هه و کاروانی ایران و شارباژیر و سروچکه ، ههر که سیک هاتی بهشی خوی هه لپه رپوه تا جهونه مین روژ انجا بوکیان هیناوه .

له شیوه که له وه دره ننگ و مختیک محمودی سلیم آغای ناسراو هانوه ، ههر که گه بشتونه نهوی وتوبه : منیش به شه شانی خوم نهوی . سهر له نوی دههولو زوررنا که وتوتنه وه گهرروه شایه که دامه زراوه نه وه . سهر له بیانی نه و روپوه ، دوا ی نه و مصطفی آغای برای که مدبری سروچک بو به سهردا گه بشتوه ، نه ویش سهر له نوی به شه شانی خوی کردوه . دوا ی به رری کردنی نه ویش احمد بگی سیا گویند هانوه که بیستویه نهوانی پیشوی ههر به کی شه ویک شانی یان بو گیراوه ، زوری لی کردون بو نه ویش

تی هه لچونهوه ، باوجود احمد به گیش له هه مویان به جوشتر بو .
 تهه تا شای بناویله . .

له بناویلهوه ئهروا له چه می مامه سبحان ئه پهر ریتهوه به دهسته
 راستا گورگه دهر و نودی به . گورگه دهر پیاو چاک (شخص) یکی
 زور گه وره ی تیا به (خرگه رهش) ی پی ئه لین وه دانیشتوانی دیکه
 بهشی زوریان شیخی کونه پوشین دی ی نودیش له ژور ئهوه وه به .
 باپیری کاک احمد له بهرزنجیه وه کوچی کردوه ، شیخ ماریفی نودی ی
 تیا له دایک بوه بهو بیانوه وه ئه و شیخانه دهسه لاتیکی زوریان بهسه ر
 مسکیندا هه و ؛ کس نهی ئه و برا دهست بدانه بهر دهستیان . .

له سالی ۱۲۸۶ ی هجریدا یکی له آغا زاده کانی سلیمانی
 رهزوملیکی زوری له دی ی نودیدا ئه بی وه هاوینان لهوی
 دائه نیشی . روزیک ده می زه رده پهرین سواریک له سه قزه وه به
 رهخت و شته بهنده وه دیت وه به میوانی لهوی دائه بهزی ، سه
 ایستریشی بارگه پیوه ، ژنیک و دوکچ و کورریک بهسه ره وه دایان
 ئه بهزین و میوانداری یان ئه کن . تا سه چوار روز میوان بوئ
 دوی ئه وه سواره که خسره و بهگی ناوه رو ئه کانه خانه خوی
 ئه لی : « آغا من بهو نیازه هاتوم بچم بو سلیمانی بهلام ریم کوته
 لای چه نابتان ، به خوشی ایوه وه ئه وه وی لیره جیگیر بیم . من
 له اصلا له به گزاده ی سه قزم له تهک قه ومو قهله ی خوما ناخوشیم بوه
 وه لهوی هه لکه زاوم ، لیره به کاروکاسپی وجوتوگا خوم
 ئه ژیمیم . خانه خویش ئه لی : « به خیر بی ی ، به کی له دانیشتوانی

ابره خانویه کی هه به ، ته یفروشی ، بوت لی ته کر دین ، که تو لیره
 دانیشتی به مرور زهوی و زاریشت دست ته کوی .
 وا ریکوت خسره و به گک لهوی دامه زرا ، به نان وخوان
 و میوانداری ناوی ده رکرد ، به لام نهوی نبرینهی نه بو ، دو کچی
 بو ، گه وره کیان ناوی (په سه ند) بو ، به راستی له هه مو ته ندامیا
 په سه ند بو ، بالا به رزی نه ونه مام ، زولفو ته گر بجهی به ده ستوری
 دوا به رانی سه قز له سای گه ر د نه وه کیشا بو ژیر چه نا گهی ، نه و
 غه بنه به و به ر گه ر د نه ی گر تپوه باوش ، شهوی به سه ر مانگیا
 کیشا بو ، گاه که زولف په ریشان نه بو مانگک ته گیرا ، هاوار بو
 زولفی نازداران وه بو ته گر بجهی دوا به ران که به اصطلاحی
 مه ر لهوی هیلانه ی دلان بوت استا به شپوهی کچه رومه هه ر
 جایه کان زولفیان بر ریون . نه م کچه هه ر به منالی ناوکه بر ری
 عثمان به گی آموزای بو که باوکی له گه ل خوی هینا بوی له
 خوشه و بسته کی دایا کی منالیه وه ورده ورده گه بیوه سه و دایه کی
 نه و جهوانی ، تازه زه رده خه نه یه کی دلداری و رازونیا زیبکی
 په نهانی هه ر دو کیانی خسته بو سه ر مهستی به کی سه و داوه . دهستی
 مردن خسره و به گی را کیشا ، کوچی دوا بی پی کرد ، نه مان
 بی سه ر دار و بی سه ر و سامان مانه وه .

آوازه ی جوانی (په سه ند) به هه مو لایه کدا ده نگی دایه وه .
 به کی له شبخه کانی نودی کرد به سه ریان وتی : په سه ند م نهوی .
 هه ر چه ن دادیان کرد فه ریادیان کرد وتیان نه م کچه ماره بری

آموزا که به تی وه هیشتا سهریان شینه وه لهشین وشه پورردان دادیکی نه بو . په سهند روزیک خوی دزبه وه و چوبوه شیوی زیاره تان لهوی خوی به داریکا ههلواسی بو نه وهی خوی بخن-کینی به ره که تدا فریای که وتبون . شه ویکیش دو پیاویان ناردنه سهر وه سمان به گک بیکوژن ، چهن تفه نگیکیان پیوه نا بهری نه که وت ، دوانی کچه کیان به زور سوار کرد له سهر تارای ماته مه وه تارای سوری بو کینیان دا به سهریا به بهر مه رقه دی خرگه ره شدا بردیان . کچه که گه یه بهر خرگه رهش ، به ناله به کی دل سوتاویه وه بانگی کرده خرگه رهش وتی : « له په نای تودا به دیلم نه بهن » . بووکیان گه یانه مه لبه ندی نودی . نهو سایه باو بو که بوکیان نه برد نه بو زاوا به تابه به پیر بو که وه ، سیویکی پیا بدایه وه بهر مه دوا رای کردبایه ، لهم لاشه وه سواری ده سته ی بوکی شوبنی نه که وت ، بیانگرتابه روتیان نه کرده وه . زاوا به که شو فشبکه وه هات سیوی گرتنه بوک که گه رایه وه تاوی دا ، گلا ، پی له آوزه نگیه که دا مایه وه ، نهو سهره پرر شهررو شورری که وت به بهر دبکا ، نه ستوی شکا . بوکیان گه رایه وه ، شین ومانه م که وتنه مالی زاوا وشادی وآزادی که وتنه مالی بوکی .

زور کم خوا وا زو به فریای خوشه و بستیکی خویا نه گا وه توله ی نه سینی . .

په شبنان وتویانه : « زوره ملی مل شکانی له دوا به »

هيوآ

هيوآ روناكي ژينه ، تيشكي خوشبه ، ههوبني ههول ونهقه لابه ،
كليلي ده رگاي سه ركه وتته ، مابه ي بزرهيه ، لابهري آزار و تالي دل
شكستى به .. هيوآ ژينه دل نيابي مردنه . هيوآ دل خوشكهرى
گيانه . دل نيابي مابه ي خهم و داخه .

ته گهر هيوآ نه بوابه ماوه ي ژيان زور كورت و ناخوش ته بو ،
و ايش و آزارى نا اميدى سه رى ته كرده آده مزاد و دنياي لى
ته هينايه وه بهك و ههزاران له گه نجه كان چراي ژينيان ته كوژابه وه .
هيوآ هيز ته به خشى به گيان و گه شه ته دا به لهش و ريگه ي
كوشش ته كانه وه .

قوتاي كوشش ته كا بو فبربون و ژانست و شه ونخونى ته كيشى
به هيوآ ي سه ركه ونن .

سه ردارى له شكر گياني خوى و ههزاران له شه رر كهره كان ته خانه
تالوكه وه به هيوآ ي گه بشتن به آمانجيك كه زور له لاي خوشه ويست تر
و گران به هازه له ژين .

ههر وه ها شت دا هينه ره كان (مخترعه كان) ، پزيشكه گه وره كان
و بليمه ته ناوداره كان ، بازرگان ، ره نجيهر ، كريكار ، ايش كهر ،
ههر يه كه بو خوى هيوآ يكي هه يه له م جهانه گه وره به دا ههولى بو ته دا .
ته گهر له ميژوى گه له سه ركه وتوه كان ورد بينه وه بومان ده ره كه وى

که زور له شاه و سالارو سرداره گوره کان به هوی هیواو ههولدا نهوه توانیویانه ولاته که یان پی بگه بینن و پابهی بهرز بگه نهوه .

« سرداری بکی زور گوره و چالاک که هه همیشه له شهردا سهر نه کهوت له شکره کهی کشایه وه دواوه و بهم هویه وه بهشی زوری نهو له شکره به دیل گیرا . بلام خوی دهر باز بو و روی کرده شاخ و کبو ، چونکه رونا کی ژین له چاویا کوزا بووه وله ژیان ییزار بو ، چوه کونجی نه شکه و تیکه وه پیری نه کرده وه که چون لهم تالیه رزگاری بی . له و سانه دا چاوی به میروله بهک کهوت ده نیکی گه نی به دمه وه بو نه بو بست سهری بخا بو شاره بهرزه کهی بهلام بی سود بو ، ههر سهر نه کهوت و نه کهوت وه خواری .

له پاش ههفتا جار نهو ده نه که گه نهی سهرخت . سهردار که نهی چاو پی کهوت وتی : گیان له بهریکی و ابچوک و بی میشک نا امید نه بو تا کو آمانجی خوی پیک ههنا من بوچی و هررز بيم که خاوهن بیروهوشم ؟ . له دوایدا له شکر یکی گوره ی ریک خسته وه ، ناحه زه کان شکان .»

جا نه گهر بانهوی سهر کهوین و آمانجیکان دستگیر بی نه بی تبکوشین و هه ولیکی زور بدهن چونکه هیواوه هولدان پیار سهر نه خا . نه گهر له ژیاندا ههندی دل تهنگی و ناخوشبان یته ری نابی پشمان سارد یته وه و واز له و آواته بهینین که ههولی بو نه ده یین . نه بی وهک پیشو تی هه له چینه وه نه گهر له یه کهم جارا سهر نه کهوین له دووم جار یا سه بهم جارا ههر سهر نه کهوین .

پيويستنه له سهر لاوانو گه نجه کاتان هيو ايکي گوره بجه نه
پيش چاويان ويکن به پيشمره وي ايش و نيسکوشين .

ونا اميد نه بن چونکه ژين به بي هيو وهک بيابانيکي وشکه که
هيچ گيان له بهريکي تيا ناژي .

له کويروه : کچر کورديک : ل . ل . ه

ک

له خوینده وارانې خوشه و بست تکا نه کين لمان بيورن له دوا که وتني
هم ژماره يه ي گه لاويژ که نه ویش به هوي نه پوني نوسراو
(مقالات) هويه وه بو هويه هويه جارديک به ريکوپيکي وبي
دوا که ونن ده رچي زور به په روه وه تکا نه کين که له نوسين
دوا که ون وه هر نوسراو يکتان لا هويه زو بينيرن تا فریای چاپ
کردن به کوي .

گره وريژ

تکا له خوینده وارانې گه لاويژ نه کين له عاني
جي گورريندا ناوونيشاني تازه ي خويانمان بو بنيرن .

بنکهی ژین

www.zheen.org

شرکت الحیاة الاھلیة المحدودة

جی فابریقہ - جادہی غزالی ژمارہ - ۲۳۳/۵۵

ژمارہی تہلہ فون - ۲۶۷

دوکان - جادہی مستنصر ژمارہ - ۹/۲۰۰

ھمو چہشنہ بہرگیکی آوریشم و خوری ولوکہ

جلی تہواو کرایوی ژنانہ و منالانہ ھەر و ھہا

ژیر کراسی پیوانہ بہ دانہ و تیکرا تہ فروشری

نارویندانی ژگیرلاو بیژ

بہندا - جادہی سموائی، بخان استرادی، ژمارہ - ۱۴

مدیری ادارہ علاہ الدین سجاد

دینار	فلس	— آبونہ —
۱	۰۰۰	آبونہی سالانہ بو ھموان
	۵۰۰	« بو مہلا و قوتایان
	۱۰۰	فرخی ژمارہ بہک

گه لاویر

گوقاریکی تهدهبی و تهقافی مانگی کوردی به

ژماره ۶۰۵ سال ۳ - مایس وجزیران ۱۹۴۲

لهم ژماره بیدا :

کوردی به ناوانگک	...	محمد امین زکی بک
سهروونی مهعدنی و شه رری ایستا	...	گه لاویر
تطور (گوررینی) علمی اجتماع	...	علاء الدین سجادی
نظریه ی په بیدا بونی ته قوایی	...	صالح قهفتان
هندو اوربانی	...	محمد امین زکی بک
جغرافیای کوردستانی عراق	...	محمد امین زکی بک
کله کی تهدهب	...	گوران
دیوانی گه لاویر	...	...
نورویج چون گیرا	...	ن. عباس
بهندی دهوله مهندی	...	محمد شا کر فتاح
تفسیری قرآن	...	شیخ محمدی خال
ژنه کوردی به ناوانگک	...	محمد امین کاردوخی
(مهستوره)	...	...
له نین	...	ف. هوشیار
باشماوی ژبانی مه رلانا خالد	...	عبدالمحسن هوشیار
وه گه لی بامی خوشی تر ته خوینده وه	...	...

بنکھی ژین

www.zheen.org

گه لا ویرت

گوفاریکی نهدهنی و نه قافی مانگی کوردی به

۶۰۵ سال - ۳ مایس و حزیران ۱۹۴۲

کوردی به ناو بانگ

بنکه فی زین

www.zheen.org

ابن الخطاب :

ابو عمرو و جمال الدین عثمان کوری عمر له فقهای مالکی وله مشاهیری
بخانه کوری حاجی امیر عزالدین صلاحی کورده ، له (صعيد)
له تاریخى ۵۷۰ هجریدا هانوته دیناوه و له ۶۴۶ دا له
(اسکندریه) وفاتی کردوه . دائر به اصولی فقه کتبی (منتها)
و دائر به صرف و نحویش (شافیه) و (کافیه) ی نوسبوه . ثم آثاره
ایستاکش له ناو کتیبانی تدریسا معتبره (دائرة المعارف -
لاپهره - ۵۱۰) .

ابو حسن علی سیف الدین :

خه لکی آمید (دیار بکر) له وله ۵۵۱ هجری پیدا له وی هانوته دیناوه مدتیکی زور له مصر دا ژیا . له بهر حربتی فکر و عقیده له طرف بعضی نه فامه وه بوختانی بی دینی پی کرا وله بهر ۴۰۰ هجری به جی هبشت و چوه (حما) وله وی داتر به اصولی دین و فقه و منطق و حکمت و خلاف بعضی آثاری نوی (کتاب ابکار الافکار فی علم الکلام) و (کتاب الاحکام الحکام فی اس الاحکام) اثری هم ذاته به . بینیک له مدرسه ی (عزیزبه) ی شامدا تدریساتی کرد . عددی تألیفاتی بیست اثریک هه بی له سالی ۶۳۱ هجری پیدا له شام وفاتی کرد (انسیکلوپه دیا) .

ابو هوسی محمد ضیاء الدین :

خه لکی حکاری وله امرا و مشاورانی شخصی سلطان صلاح الدین له ریک خستنی وزارتتی سلطان صلاح الدیندا خدمتیکی زوری کرد و میدانی به تفرقه ی نه دا . عالم ، فاضل ، سیاسی و قوما ندانیکی به شوره ت بو . له علمی کلامدا زور شاره زا بو و بعضی آثاری دینی هه به . له روزی سه شه مو ۹ ذی القعدة ۵۸۵ هجری پیدا وفاتی کرد وله قدس شریف نبرتا .

میر ابو بکر :

امارتی (صاصوف) ی کورد له طرف هم ذاته وه له دوری حکومتی (آق قویونلی) دا دامه زراوه .

ابن خلکانی همدانی :

دوران ، زور مشهور و گه وره یان شمس الدینه .

(أ) قاضی القضاة شمس الدین ابو العباس احمد بن ابراهیم بن ابی بکر بن خلکان : به گوروی ترجمه ی حالی منسوبی خاندانی (برمکی) به وله ۶۸۸ ی هجریدا له (ههولیر) هاتوته دیناوه (۱) . له دوای تحصیل بو نوسیمی معلومات له ههژده سالییدا دهسی کرد به سیاحت . شهس حوت سال له (حلب) دانیشته ، له ۶۳۳ دا چومشام وله دوای چوار سال چوه مصر ولهوی له طرف (سلطان بایرس) موه کرابه قاضی القضاة ، له ۶۵۱ دا بو به قاضی القضاة شام . له ۶۶۰ ی هجریدا له م وظیفه به جوی بو موه و گه رایه موه (قاهره) ، له (مدرسه ی فخریه) له گهل تدریس مشغول بو و دهسی کرد به نوسینی اثره گه وره کوی و به حوت سال تهواوی کرد . له دوایی دا کرابه موه به قاضی شام ، به لام

(۱) گوندی (خلکان) دوانه :

أ — له قضای (رانبه) دایه و شرقی (ههولیر) کهوتوه . سه ساعتیک شمالی گوندی (چناران) کهوتوه .

ب — له قضای (رواندز) دا و له ناو ده ربندی (گهلی علی بک) دا بوه به لام ایستاکه اثریکی نهماوه له نزدیک و برانه کوی نقطه به کی یولیس هه به .

به گوروی نه مه نه بی قاضی شمس الدین و براکانی خه لکی نه م

ٲٲم جاره به سبب عصبانی والیهوه حبس کراو له دوای دو هفته بهردرا
 ونهات له سالی ۶۸۱ ی هجری له عمری ۷۳ سالیدا وفاتی کرد .
 اثره مغلده کی (وفیات الاعیان وانبا ء ابناء الزمان) ه که بسی اعظمی
 اسلام ٲه کا . ٲٲم کتیبه له ۱۲۵۶ ی هجریدا دهس به طبعی کراو ۱۲۷۴
 دا تهواو بو نسخه ی دهس خطی خوی له (بریتش موزیوم) دایه له
 المانیا وله فرانسه دا انکلیزه کی طبع کراوه . له طرف
 (اظهر الدین ههولیری) یهوه به فارسی ترجمه کراوه وله طرف
 (ردوسلی محمد افندی) شهوه کراوه به تورکی . له طرف بعضی علمای
 مشهورهوه پینج ذیلی بو کراوه و له مانه هره به ناوابانگی له طرف
 (ابن الکتبی) یهوه له ژیر عنوانی (قوات الوقیات) دا نوسراوه وله
 مصر طبع کراوه (اسلامده تاریخ ومؤرخلی) .

صاحبی ترجمه ، درحق به فقه و معانیش بعضی آثاری هه به وزور
 شعری تهرو پارا ویشی نوسیهوه .
 www.zheer.org

گونده بن . والحال (اسلامده تاریخ ومؤرخلی) ٲهلی (ابن خلیکان)
 که باوکی شمس الدین احمد له ماوراء النهر وله قصبه ی (اربل) دا هانوته
 دنیاوه ولهوی گهوره وبوه به مدرسی (مدرسه ی مظفریه) . به لام ٲٲم
 مدرسه ی مظفریه به له طرف مظفر الدین گوگبور یهوه له هولیر تأسیس
 کراوه . کم ٲه چینه عقهوه که پیاوبک له ماوراء النهر گهوره بوی
 پینه (ههولیر) ولهوی بی بهدرسی مدرسه یکی رسمی . محتمله هه
 خلیکی (خلیکان) بی . بهغیری ٲٲم اثره هبج اثریکتر نالی ابن
 خلیکان تورکه .

ب - محمد بهاء الدین خاکن : برای شمس الدینہ ولہ ۹۸۳ دا
 قاضی (بعلبک) بو ئەلین (تاریخ الاکبر فی طبقات الامم و اخبارهم)
 اثری ئەم طالعہ به .

ابو الفضل محمد افتری :

کوری مشهور (مولانا ادريس) ی بتلیسی به . بینیک له (مغنیسا)
 دا له گهل تدریسات مشغول بو . له دواى ئەمه کرابه قاضی طرابلس
 و ئەوه ندهی پی نهچو کرابه (اناطولی دفتر داری) وله دواى بینیک
 بو به باش دفتر دار وسی و سه سال لهم وظیفه به دا مایه وه . له دوایدا
 وازی له وظیفه هینا و به عبادت مشغول بو . له ۹۸۲ ی هجریدا
 تدارکاتی حجی دی وله سرچون بو . تصادف له و یینه دا دوکوری
 پی گه بشتوی به دمه بهک له بجر دا خاکن صاحبی ترجمه له خهفه تانا
 نه خوش کهوت و وفاتی کرد . له مرگه وایی (طوپخانہ) دا ، که خوی
 دورستی کردبو ، نیرا .

ذیلی (هشت بهشت) که جلدی چوارمه و دائر به وقایعی دوری
 یاوز سلطان سلیمه له طرف ابو الفضل وه نوامراوه . اشعاری فارسی
 باشی هه به . دائر به قتلی چل هزار شیعهی اناطول داستانیکی
 صد شعری نویسه . ترجمهی (تفسیر حسین واعظ) و ترجمهی
 (ذخیره خوارزمشاه) و ترجمهی (محسن) و (تاریخ عثمانی) به تورکی
 اثری ئەم ذاته و (قصص الانبیاء) یکیشی نویسه . له سه زماندا
 (فارسی ، عربی و تورکی) شاعر یکی ممتاز بو (سجل عثمانی) .

ابن المستوفى العربى :

شوره تى ابو البركات شرف الدين ههوليرى به . له ٥٦٤ ى هجرىدا له ههولير هاتوته دنياوه . له خاندانىكى ناسراو وپر له اهلى علم وفضله بينك وزارتى مظفر الدين گوگورى کرد وله دواى وفاتى ئەم اميره بينك عزلتى اختيار کرد وله هاتنى تاتار بو ئەوانوه چوه موصل وله (٨٦٣٧ - ١٢٣٩ م) دا وفاتى کرد تايفاتى ئەمهيه :

١ - تاريخى اربيل ٤٠ جلد .

٢ - كتاب النظام فى شرح شعر المتنبي وابتى تام - ١٠ جلد .

٣ - كتاب اثبات المحصل من نسبة ابيات المفصل - ٢ جلد .

٤ - كتاب سر الضيمه .

٥ - ابو قماش

له شعرو ادبياتيشدا به قوت بو وآنارى اشعارى موجوده .

www.zhaen.org

سهرونى معمهلى وشهرى ايستا

گوڤارى « الثقافة » له گوڤارى « کاروبارى

دهروهوى امرىکا » نى بهوه وهرى گرتوه .

سهرونى معمهلى له عانى آشتيدا کاربى گهوره تهکاته سهرو پيشکوتنى آدهمبازاد و له عانى شهررا ئەبى به هوى شهرر بردنوه چونکه توپ ، بومبا ، تانک ، نهياره ، اوتوموبيل و واپورانى شهررى ههمو نهوعه لى ديفرته بهرهم ونيکراخوى هوى شهرر وچهکهنى

بیجگه له مه سووته مه نی کاریکی گه وره ته کاته سهر به ری بردنی
 فابریقه کان و سوورانه وهی چهرخ له زهوی ، عاسمان وده ریادا .
 کانی مه عدنه و نه بی له بن نه بهت ، چونکه چندی لی دهر
 بهتری نه وه نده کم ته کا وه که له بن هات ایتر نابه وه جبی .
 مسأله ی سه روه تی مه عدنه و دابهش کردنی و شهر
 هه لگیرسان له سهری شتیکی تازه به چونکه نه وه نده ایستا
 منته صناعیه کان پیوستی یان پی هه به ، جاران نه وه نده هیوان نه که وتوبه .
 زانایان نه لین زه مین به هه زاران کانی مه عدنه وای تیا به که
 هیشتا دهستی بو نه براوه به لام نه و کانه که ایسته که کی لی نه یتری
 چهن ژماره به کی زانراو وه له جی و شوی نی ناسرودان و به کار
 هینانان آسانتره .

به لی ره رنگه زه مین پر ری له مه طابن به لام به ده گهن هه ل
 نه که وی مه تیک هه و پیوسته کی خوی له صناعهت و شهر به و
 مه عدنه نانه پیک بینی که له ولانه کی خویا به .

شتیکی تر هه به که زور پیوسته بو به کارهینانی مه طابن که نه وه ش
 ری هاتوچویه ، له طانی آشتیدا گواسته وهی مه طابن بو شوی نی
 به کارهینانی آسانه به لام له شهررا نه م ری به ترسی دیته بهر ، له شهرری
 پیشودا هاتنه کزی مه طابن له وانه که به زور به له شهررا به کار
 نه هیترین کاریکی گه وره ی کرده سهر شکانی المان له بهر نه مه نه بینین
 المانه کان له شهرره دا هه و خووبه کیان داوونه سهر مه عدنه تا به
 دهردی شهرری پیشو نه چن ، هه روها انگه ترا زور به نه نگه کانگا

مه‌دنه‌کانیه‌وه‌یه و پارزگاری ری هاتوچو — وه به‌تاییه‌نی
ده‌ریانی — نه‌کن تا به سوکو آسانی مه‌دنه‌یان بگاتی .

بیجگه له‌مانه هندی له ده‌وله‌ته صنایه‌کان هه‌ولیکی زور نه‌دهن بو
په‌ره‌سه‌ندی سه‌روه‌تی مه‌دنه‌نی ناو ولانه‌کانان بو نه‌وی بتوان
پیوستیان جی‌به‌جی بکن و هه‌ولدان له‌م روه‌وه به‌یه‌کم پیوستی
ملی‌یان نه‌ژمیرن ، و نه‌گه‌ر مه‌دنه‌نی ناو ولانه‌کانیان به‌شی پیوستی‌یان
نه‌کا ناچار نه‌بن ده‌ست دربژی بکن بو ولاتانی ده‌وروستیان .

نه‌مانه‌وی بزاین چیه ناچاریان نه‌کا به‌داگیرکردنی نه‌م
کانگایانه ، آیا مه‌به‌سیان له‌مه‌ته‌نا پیشکوتنی صنایعی وه دوه‌ره‌کی
بازرگانه و پیک هینانی ژیانیکی پرزخوشیه ، یا بورردانی ده‌وله‌ته
کانی‌زه له‌هیزی هه‌سکه‌ریدا ؟

وه‌راحی نه‌م پرساره آسانه‌نی نه‌م چه‌شنه ده‌وله‌تانه نه‌وه‌نده‌ی
ته‌یانه‌وی ده‌ست به‌سه‌ره‌مه‌بانه‌ی صنایه‌گاا بکیشن دو نه‌وه‌نده
هه‌ولی په‌لو بو بلاو‌کرنه‌وه نه‌دهن .

هه‌مو نه‌بزاین ولانه‌یه‌ک‌گرتوه‌کانی امریکا ده‌وله‌مه‌ندربی
ده‌وله‌ته‌کانی سه‌ر زه‌مینه له سه‌روه‌تی مه‌دنه‌نیدا وه له هه‌مو‌یان
له‌په‌شته‌ره له‌فروشتن و به‌کار هینانیا ، دوا‌ی نه‌و به‌رتیانیا ، نه‌م دو
ده‌وله‌ته‌پیکه‌زه له‌چوار به‌شا سه‌به‌شی مه‌دنه‌نی سه‌ر زه‌مینیان له‌ژیر
چنگدابه ، وه‌ری‌گواسته‌وه‌شبان له‌ده‌ریاوه بو به‌ره‌لایه وه‌که
ئان زانی نا‌توانی پیوستی مه‌دن بو‌خوی له‌ولاتانی دوره‌وه‌پیک
یی هه‌ولیدا به‌دوروست کردنی مه‌دنه‌نی ده‌ست کرد جی‌ی

معدنی خوا کرد پرر بکانهوه وه بو نهوه ههوه زانینی خوی خسته
 کارهوه وه ههچهن توانی شتی زور مهم بینینه بهرهم بهلام نهوه
 معدنی که دوروستی کرد له سهری گهلی به گرانتر نهکوت له
 معدنی خوا کرد، سهرای نهوه که ههمویان و بهتایهتی آسن
 وهك نهوه خاوبن نهبو که له دهرهوه بوی نههات .

المانیا له پیش ئهم شهردا ههولی نهدا که پیوستی خوی پهتروول
 له ولاتهکی خویا له خهلوز دهرهینی بهلام نههیش چوار چهندانهی
 پهتروولی تر کهوت له سهری له بهر نهه ناچار بو له روسیا و رومانیا ی بسینی
 ههروهها مس المانیا خوی له ناوچهی مانسفلهدا له سهدا چواردهی
 نهوه مقداره شك نهبا که بهکاری نههینی وه ههولیکی ییاداد نهدا بو
 زور کردنی وه هیوای ههیه بیگه بینینه له سهدا بیستوپینج له گهل
 نههشدا دهستی پی ههانا گهیری لهوهی که له دهرهوه بوی دی وه
 بو چاره کردنی ئهم پیوستهیی المیوم و ماگنیزومی له جیاتی
 مس بهکارهینا وه ایسته له دهرهینانی ئهم دو معدنهدا زور
 پیشکهوتوه وه له پیش گشت دهولهتهکانی ترهوهبه لهم روهوه .

له المانیادا کانی مانگنیز نیه له گهل نههشدا ئهم معدنه له
 آسنی خاو دهرتههینی و تا ایسته توانیویه له سهدا چلی پیوستی لی
 بینینه بهرهم ههروهها توتیا تا ئهم بزبکانه المانیا له سهدا شهستو
 پینجی پیوستی خوی له ولاته کیدا دهر نههینا بهلام زور نیه کانیکی
 تازهی له ناوچهی روهرا دوزیوهتهوه وه ههوه پیوستیکی خوی
 به تهواوی لی دهر نههینی .

المانیا له سهدا سبو پینجی قورقوشم له ولاتنه کی خویا پیک ته هینی بهلام ههولیکه پیداد نه دا بو پهره سه ندنی وه ایسته گه یانویه ته له سهدا په نجای نهو قورقوشه که به کاری ته هینی ههروه ها تا تم نزیکانه جیوهی نه بو ، گه ررا تا له کانبیکی کوندا جیوهی دوزبه وه وه له سهدا دهی پیوستی لی دهر ته هینی ، ونیکل نه وه نده که مه له المانیادا که به نه بو نه ژمیری وه له حیاتی تم مه عده نی ز به کار ته هینی وه هر چیک بکا به لایه نی که مه وه هوی ته که وته له سهدا نه وه دی پیوستی له نیکی دهره وهی ولاتنه کی .

بهم ستانسیکانه دا بومان دهرته کوی که المان له گه ل نه وه هه وه هولو ته قه لایه دا که نه بدا پیوستی زوری به مه طانی دهره وهی ولاتنه کی هیه چونکه وه که هه مو نه زانین شهرر به شی زوری مه طانی ولاتی شهرر که له بن دینی ونا دربزه بکشی نسی کم مه عده نی یان زورتر نه بی .

گره ویت

نظور (کورینی) علمی اجتماع

له گوفاری (الرساله) وه له لایه ن

عمره الربین سجاد بره کراوه به کوردی .

علمی اجتماع وه که ساغ بوته وه هیشتا له دهوری ساوایدایه نه مه شی ره نکه به هوی نه نظر به فهلسه فیانه وه بی که وه که دار

تهده کی خوارو خبیچ وه اقه کانی ناشیرین وه بهره کی بی نام
کردوه .

ته یینین میژوی آینه کان بهر شه بولی قورس که وتوه و له گهل
خویا راپیچی داوه ؛ هه تا تهو شه پولانه بهزه برتر بوین
لی کولینه وه و به ته نجام گه بشتیش قورس تر بوه . گه لی له شاره زایانی
آینه گه وره کان وهك اسلام ، چوله که و نه سرانی لایان وایه سهر
چاوه ی تهم آینه ته به که چونکه گشتیان دان به وه دا ته نین که
هزیک هه به تهم کردگار (طیبت) هی هیناوه ته به ره هم وه
آدمیزاد هه ست به بوونی تهو هیزه ته کا هه رکه لی ورد ته یته وه .
تهم زانایانه هه مو ظواهر یکی که ونی واجتماعی و نه نفسی ته به نه وه
سهر شقی که به درو ناخریته وه و گومان له راستی یا نه ته ویش
نوسراوه پیروز (مقدس) مکان و باشماوه ی پیغه مه ره کانه ، له بهر ته وه
زانا کان هه مو خویه کیان دایه سهر کو کردنه وه و ریک خستی تهم
نوسراو و له پاش به جی ماوانه و سهریان پیا شورر کرده وه تا بتوان
هوی رودانی تهو کاره ساته تاریخی یانه ده رده ست بکن وه هه
به که - به نی بیر و باوه رری خوی به رام بهر بهو نوسراو و وتارانه
هوی رودانی تهو کاره ساتانه لیک بدانه وه .

هه ندی که سی تر هه به که ته وان هس فه یله سوفه کان لایان وایه
آینه کان به هوی تهو عوامله نه فسبانه وه په بیدابون که له گهل عومری
آدمیزاد هاتونه خوار وه وهك خوشه وستی و غه رزه و تهم دو عامله
هه همیشه له گهل هیزی روحی آدمیزادا له نا کو کیدان وه هه ر کامیان

به سهر تهوی ترا زال بی به بی تهوه هیز و چونیهنی آیین دیاری تهدا
 مثلا تهینن آیینی ملته پهست و کم پیشکه وتوه کان آیینکی غهبری به
 چونکه بناغه کی له سهر ترس و تنازعی بقاه بهنده . وه (بهرجسن)
 به دینبکی وشکی دا تهنی چونکه که لکی گوررین وه به لای چا کیدا
 روبشقی پیوه نه . بهلام آینه گوره کان وهك اسلام ، جوله که
 ، مه سیحی و بره های سهرچاوه کانیاں خوشه وستی و به زنی
 پیاها ته له بهر تهوه محمد ، موسی و عیسی (سهلامی خویان لی بی)
 به پیقه مهر ناو براون چونکه خوشه وستی به کی پاک ودلسوزانه یان
 به رام بهر به همو دانیش توانی سهر زمین له دلایه و گیانی خویان
 له ری شادمانی و کاسرائیلی یاندا بهخت کردوه وه به همو
 مه عنایه کیوه نمیلی تهو هیزه یان کردوه که تم جهانیهی را گرتوه
 وه تم چه شنه آینه به بی زمانه بقا به تی گورر بنیان هیه .

بهلام شاره زایانی علمی اجتماع لهم چه شنه باوهر رانه دا نین و تهلین
 عواملی نفسی و باوهرر به بوونی ته نیسا هیزیک که تم جهانیهی
 هیناوته بهرهم شهرت نه به تهساس دابتری بو آینه کان ، چونکه
 گهلی آیینی گوره ی تر هیه وهك براهایی و بوذی هاتونه ته مه یدان
 و په ریه یان سهندوه وه به بهشی زوری زمونیدا بلاو بونه ته وه له گه
 ته مه شدا تم آینه به لای تم باوهر رانه شدا نه چون . بیجگه
 له مانه گهلی آیینی تر هیه له ناو ملته کم پیشکه وتوه کانی وهك
 هوزه کانی اوسترالیای (زنجی) قولره شه کاندای که هندی شتی وای تیا به
 که له آینه گوره کانیاں نریک ته خانه وه چونکه تهو آینه به حه رامو

حالایان لیک جوی کردوتهوه و په برده وی گردنیاں خستوته
 قالیکی ریکو پیکوه وه وهك اسلام یا مسیحی شهرت نیه ههست به
 بوونی تهو هیزه بگری که له سه ره وه ومان و په برده وی کوره گانی
 ههست به وه ناکف که هیزکی روحی یان- تیا خولقاوه و تهو
 اوسترایایی یا قواره شه راپیچ تهکا بو خوش وبستی ییگانه
 به هوزه کی خونان ، اوسترایایی یا قواره شه اوگریان ته نیا
 به هوزه کی خویانه وه گرتوه و گانی خونان له ری یانا بهخت تهکن
 چونکه کسی تریان له بهر چاونه له وان زیانر .

هوزه گانی خونان لا هه موشتیکه وه که خواکیان ته پهرستن وه
 خونان به فدای تهکن لایان وابه تهم خویانه یان تمبلی هوزه کیان تهکا
 بهلام ، صوفی تهو خوشه وبستی که له دلایه بو هه مو جهان تیگرا
 وه بو تهو هیزه به به تاییه تی که جهانی هیناوه ته بوون ، بی تهوی
 خوی ههست بهم هیزه بکا چونکه تهو کومه له که له ناویانا تهژی
 هانی تهدا بو خوشه وبستی کی تیگرایی بهرامبه به هه مو گیان
 له بهریک له بهر تهو صوفی هه مو کرده و کوشی بو تهو به که
 گانی خوی له پیناوی تهم هیزه دا بهخت بکا .

له بهر تهمه شاره زایانی علمی اجتماع تهلین : له کاتیکا ته گهر
 آده مزاد بیهوی بچینه پنج و بناوانی آینه کان وه بو دوزینه وهی
 سهر چاوه کانان ههول بدا له وه باشترو راستری بو ساغ نایینه وه
 که سهره تای تهم آینه نانه به رینه وه سهر آده مزاد خوی له ههر چهر خیکا

بوئی وه له ههر کوی بهك بی . وه ماموستا (امیل ده رکیم —
Emil Durkneim) وه قوتایه کانی له فه ره لسا له سه ر ئه م باوه رره
ئه ررون به ریوه .

ئمه هه ر چه نده هه ولدانیکی به چه رگانه یه به لام یاریده یکی
باشمان ئه دا له ورد بونه وه و کولینه وه بو دوزبنه وه ی سه ره تایی
به شی زوری باوه رر و آینه کانه مان .

له پهره ی تاربخ

وتاری دوهم

نظریه ی په یابونی ئه قوایی هند واورویایی
یا (آری) و کوجورره وه کانیان

ئه گه ر به کیک سه رنجی نه دایته تاربخ و هاتوچوی
ئه قوایی رابوردو وه باسه کانیانی نه خوندیته وه له بابته په یابونی
إنسان و په ره سه ندنو بلا و بونه وه یان به سه رزه مینا که بیریکی کرده وه
بی گومان ئه که ویته مه راقه وه ، چونکه ناتوانی بزانی قه وه کانی ایسه
چلون په یابون وه یا ئه مانه کدی و له کویوو هاتون و چلون به م
پابه ی ابته به گه بشتون و نه ژادیان کی به و چی یان به سه ر هاتوه .
له باسی په شوماندا ومان په شینه کات زانستی تاربخییان زور

نانهوار بو بهلام له دوايا به هوی نيسکوشانو وردبونهوه وه پريان لهم
 تاریکی و نه قامبه رزگاری بو و له بابت انسانی پیشو و مسه وه ره کانیا نه وه
 ایت زانستی راسته قینه یان په یا کردو نه وه بو نه وسا بو دوزینه وه ی
 ره گه زو بنچینه ی قه و مه کان زانا کانی تاریخ و علمای نه قوام
 (آتوغراف) دورو دریز له زمانی نه قوام و شیوه و نه رتبه کانیا ن
 وردبونه وه هه تاله نه نجای کارا مسئله ی (نظور) ی زمانیا ن دوزبوه
 نه و حه له به حیره نه وه تی گه بشتن که نه زادی گه لی قه و می ابرو له
 زه مانى کونا پیکه وه ژیاوه و زمانیشیا ن نه و حه له جوی نه بوه که چی
 نه وه کانیا ن ایسته دور له به که هه ره به که له شوینیکا دانسته وه
 زمانیشیا ن گورراوه ، به مه نظر به ی په یا بونی نه قوامی (هندو
 اورویایى — وه یا — آری) هانه کابه وه نه وسا زانا کان به به که زمان
 وتیان (بیجگه له سامیه کانو تورانیه کان) هه ره له هندستانه وه تا
 اوروپا هه ره چی نه قوامی و روزاوا ی اسیا و هه مو اورویای ایسته هه به
 له به که ره گه زه وه هاتوه ، دواچار به ادطای هندی و یونانیه کونه
 کانشاکه له بابت اصل و ره گه زى خویانه وه له تاریخی میلی
 خرافیا ن و تویان زانرا که نه م ادطایه راسته له دوا ی نه م زانستی یانه
 علما کان جیگا و شوینی هه ره کونی نه م نه قوامی (هندو اوروپا)
 یانه یان جیا کرده وه وه وتیان : « نه زادی نه م قه و مانه له زه مانى کونا
 له ده و روپشتی ده ریای (قه زوین — جه زه ر) له حالی عه شایریدا خبل
 خبل پیکه وه ژیاوه و له پاشا به ررشو بلاو بونه وه .
 انجا به راستی نه م نه قوامی ایسته به که سه ره زه مینی پر کرده

وہڪ بهخه يالا بيت ھەر به که لهو شوينهی ايستہيا کونوپرر پيا نہ بوه
 وھيا وھڪ گياو درهخت ڪه له جي بهڪ سر درنهہيني و نهخه ملي
 بهرھم نہهاتوه ، بگرہ نهژادي ھەرہ کوني ٺہم نہتہوہ بهقام و به
 امتيازه وھڪ له سہرہوہ باس کرا له حالي ٺہشيره تي و رہوہ کيدا
 ژياوہ و ھتا گہبشتونہ ٺہم حالي ايستہ به چہشناوچہشن
 آلوگورر (تپور) ي ديوہ ، به ٺہرکو آزارہ وہ له گہل کوچوررہوا
 خہريک بوہ و به شوين نشمانیکا گہرراوہ کہ تيا بچہ وبتہوہ
 وآرام بگرہو دہردي سہر بہکاني پيررنتہوہ ، لہمدا ھنديک سر
 کہوتوہ و تاقبکيش لہناو چوہ .

لہ مانہوہ ديارہ سہر گوزہشتي الساني کون لہ پيش جي گيربونيا
 پرہ لہم کوچوررہوانہ نہتہت نہژادي قومہ مدہنيہکاني ايستہش
 لہ دواي گہلي مسہوہرہي کوچوررہو اجا دانشتوہ وبتچنہي
 نہتہوہکاني ايمرووي لہ سہر زہمينہکاني ايستہيانا وھڪ لاي خوارہوہ
 باسي ٺہکين داناوہ :

کوچوررہوي ٺہقواسي (ھنر و اروپايي) وھبا (آري)

چلون جزيرہي عربستان جي پيا بوني ٺہقواسي (ساسي) بوہ
 سہر زہمينہکاني چوار دہوري دہرياي (قہزوين) بش شوين
 جہولانگي عہشاري (ھندو اوروپايي — وھيا — آري) بوہ ،
 عہشاري ساسي لہ پيش تاربخوہ ھەر کہ لي پان قہوماوہ پول پول
 عربستانيان به جي ھيشتوہ ڪوچيان کردوہ بو دہوري عربستانو

لهوی گبرساوانهوه عهشایی (آری) ش هەر له بهر ئەم پێویستی به له تاربخا جار و بار نشمانی هههه پێشوی خویان که ولاتی گوی ده‌ریای (قزوبین) بو به‌جی هیشتهوه چون بو ولاته‌کانی ده‌وری خویانو گرتویانهوه اجا ئەوی یان کردوه به‌نشمانی تازه‌یان نه‌ناهت له‌دوای چهن پشتیک پیریشیان چونه‌وه که باوکو باپیریان له‌جی‌ی دوره‌وه به‌کوچورره‌و هاتون به‌لاکو وایان زانیوه که نه‌ژادیشیان هەر له‌ویدا خولقاوه .

به‌پێی قسه‌ی علمای جغرافی وادیاره له‌زهر قه‌دیما اقلیمی ده‌ریای قه‌زوبین وەک ایسته‌ که‌م باران و چوله‌یهات نه‌بوه بگه‌ر وەک عربستان له‌زه‌مانی کونا ولاتیکی به‌باران بوه چوار ده‌وری ده‌ریای حه‌زه‌زیش وها بوه ئەو حه‌له ئەم ده‌ریایه‌ گه‌لی له‌ ایسته‌ گه‌وره‌تر بو و به‌دولی (مانیج) دا که‌وا له‌ ژور کیوی قافه‌وه‌یه (۱) له‌گه‌ل به‌جری (آزوف) و به‌جری (ره‌ش) پێکه‌وه په‌بوه‌ست بو ئەوسا ئەوناوه‌ جیگایه‌کی سازگار و اقلیمه‌کی باران دایبو له‌ پیتو به‌ره‌که‌تیشا مانه‌ندی نه‌بو بویه‌ انسا‌نه‌کانی ئەوی له‌ سه‌رده‌مه‌دا به‌ قه‌ره‌جی ژیا‌بون و په‌ره‌شیان سه‌ندبو ، به‌لام له‌ دوایا حادثاتی طبیعی ئەم حاله‌ی نیک داوه و بوته‌ سه‌ببی کشانه‌وه‌ی آوی ئەم ده‌ریایانه‌ له‌ به‌کتری ایتر ده‌ریای آزوف و ده‌ریای حه‌زه‌ز چونه‌ شکی ایسته‌یانه‌وه‌ که‌ ئەمه‌ به‌ شوین دوله‌کی (مانیج) ی ایسته‌شا دیاره و اثباته‌ ، بویه‌ له‌ دوای ئەم مسه‌وه‌ره‌یه‌ به‌ره‌ به‌ره‌ اقلیمی ئەوناوه

(۱) جغرافیای تورکی فائق صبری ئەلی . .

گورراوه بوته ولاتیکی کم بارانو دیمه روکی نهرتو ایتر قومه کانی
 نهوی نه یا توانیوه وهك جارن به فهره حی له ویدا بجه وینه وه له بهر نهوه
 بو په یا کردنی جیگایه کی تازه به ناچاری ههولیان داوه دهسیان
 کردوه به کوچ کردنو نهوی یان به جیی هیشتوه ، له وه شاگومان
 نیه که نارره چه تیو ته عه دا کردنی خیلاته کانیس له گهل به کا هیزی
 داوه به کوچورره وه که ، نهشی له لای روزه لاتا - به عنی له تورکستان
 و مهنولستانه وه تایفه کانی (جنسی زهره د) یش زوریان بو هیناب و
 ولاته کیان پی تال کردین خولاسه نه مانه هه موی کوچورره وه کانی
 به تین تر کردوه .

انجا قسه ی علمای نه قوام و تاریخ زانه کان نه وه به که نه م عه شایره
 کونانه (نهژاد) و (ره گز) ی نه قوامی (آری) وه یا به و تاریکی تر
 (هند و نهورپا) بی ایسته به

زانا کان نه این له مانه تا قیام کان روی کردوته (نهورپا) ی ایسته و
 پیا بلا و بوته وه هه تا له نه بجای کارا قهرمه کانی ایسته ی نهوی یان
 خستوته وه ، وه نه این هندی تیره و کوماریشیان به ره و جنوب
 و جنوبی غربی رویشنه وه چونه هندستانو ایران خویان گرتوته وه
 و نهوی یان کردوه به نشانی تازه ی خویانو پیا پلا و بونه وه که
 نه مانهش نهژادی نه قوامی هند ، افغان ، ایران و کوردستانیه کانی
 ایروپه به عنی هه م و قومه کانی آری آسیا له وان که و تر نه وه ،
 جارو باریش له دهر به نده کانی کیوی قافه وه هندی له م قه وه
 ره وه کیانه هاتو له خواره وه روی کردوته ولاتی (نه نه دول

و کوردستان) گبری خواردوه و له دوایا تیکه لاول قهومه کونه کانی
 نهوی بوه ، انجا علما هه مو بی نهوی گومانان بی هم مسه وهری
 کوچورره و بیان سه لاندوه و به ریکه و تیککی طبیعی شبان ژماردوه
 و عه شایره کانی شیان به نه زادی قهومه آریه کانی آسیا و نه ورو پای
 ایسته داناره .

هم زانایانه نه شیان مسه وهری هم کوچورره و که له سه ره و
 و ترا له ده وهری دو هزار سالی پیش میلادا بوه که چی له بابت
 نه قوامی زاغروسی کونه وه که (سومه ر ، نه بلام ، کاسی ، لولو ،
 گوتی و سو باری) به کان و له روزاوی ایرانی ایسته له پیش
 ده سته ی آریه کانا دانشتون له گهل (هیئت) . کانی نه نه دول که به جنسی
 سپی و نه نه ره ی (قافقاسی) یان دا نه نین قسه به ک نالین و تیکل به کبان
 ناکن ؟ ! به لام دنیا نه بزانی که له وه پیشیشو ایسته که ش کشوهری
 قافقاس ولاته کانی روزاوی ده ریای قه زوین بوه و ایسته ش هه ر
 نهوی به انجا مادام قهومه نا و براوه کانی زورو قافقاسی بن نه بی له و بوه
 هانین و به پی نظریه کی لای سه ره و هه ش نه بی (آری) نه زادن
 و له دوا ی گوررینی اقلیمی نه و ناوه هه و هل که دره ت نه وان نا چاری
 کوچورره و کردن بو بن نه و نده هه به کوچه ریبه تیه کیان هینده کونه
 نه زاروه و نه چوته تأریخه وه ، که واته به پی ی هم تی یینه بو به ری
 آسیا نه گونجی بلین قهومه کانی (سومه ر ، نه بلام ، گوتی ، لولو ،
 کاسی و سو باری) و (هیئت) . کانی نه نه دول پولی مه - اجرینی
 پیشوبون و تیره کانی (هند ، ماد ، مانای ، پارس ، بارت ،

و كاردوك) بش پولی كوچهری دوایی بون ، جا ئەمه قسه به کی دەس
 هه له سقی ناماقول نیه وه یا زه له به کی پررو پوچ و بی کله کیش نیه بگره
 ئەشی نظریه به کی په سه ند بی وه ك نظریه دروسته کانی تاریخ .
 خولاسه به شوین قهومه كوچهره کانی روزاوی آسیادا ئەگه
 یتو پرسبار بکه بن رنگه مه به سی ایه ته وه به — نابی کونو تازه هه چ
 ناقمیکیان قهراموش بکه بن چونکه ده سته ی آری دوایی که هاتوه
 آویته ی پاشماوه ی قهومه کونه کان بوه وله و آویته کاربه تیره و قهومه
 کانی دوایی په یا بوه که به کی له و تیرانه (کورد) ه کانی ابررو به .
 سلجانی :
 صالح قهفتانه

جغرافیای کوردستانی عراق

نوسه ری : مصطفی شهبخ نعمه الله
www.zbeen.org

لیسانس له علومی اجنابیدا

٤

ژماره ی گشت کورد لسه زه به بن

له خواره وه تهو سناتستیکانه ته نوسین که له لایه بن هه نندی
 زانایانه وه کراوه تا ژماره ی دانیشتهوانی کوردستانی گه وره مان بو ساغ
 یته وه وه باوه رری خوشم له م روه وه ته نوسم :

(۱) — ستانستیکی امیر شرفخانی بتلیسی (۱) :

کوردی ایران	۱۵۰۰۰۰۰۰	کس
» روسیا (قافقاس)	۲۵۰۰۰۰۰	»
» تورکبا	۴۵۰۰۰۰۰	»
» عراق	۵۰۰۰۰۰۰	»
» سوربه وجیگایانی تر	۲۵۰۰۰۰۰	»

۷۰۰۰۰۰۰۰ میلیون

به‌مه‌دا وا ده‌رته‌کوی که ستانستیکی شرفخانی بتلیسی زور له راست نزیکه هرچه‌نده ژماره‌ی کوردی ایرانی به کم دانوه .

(۲) — ستانستیکی خاوه‌نی نوسراوی (مه‌سه‌له‌ی کورد له روی

تورکوه :

کوردی تورکبا بنکه‌ی ژین	۲۹۸۷۹۶۰	کس
» سوربه	۲۸۹۹۴۰۰	»
» عراق	۷۴۹۳۸۰	»
» ایران	۱۳۰۰۰۰۰	»
» روسیا	۶۰۰۰۰۰	»

۵۳۸۷۲۸۰ میلیون

ژماره‌ی دانیش‌توانی کورد له‌م جیگایانه‌ی سه‌ره‌وه‌دا له راست نزیکه نه‌نیا هی روسیا نه‌نی که زور به کم دانراوه .

(۱) امیر شرفخانی بتلیسی ، شرفنامه ، چاپی قاهره (لاپه‌ره - ۲۷)

(۳) — ستانستیکی زانای به ناوبانگی کورد جه نابی محمد امین
زکی بگک (۱) :

کس	۲ر۰۰۰ر۰۰۰	کوردی ایران
»	۱ر۵۰۰ر۰۰۰	» تورکیا
»	۶۰۰ر۰۰۰	» عراق
»	۲۳۰ر۰۰۰	» روسیا و سوریا
»	۳۵۰ر۰۰۰	» بلوچستان و هندستان
مليون	۴ر۶۸۰ر۰۰۰	و ۰۰۰

نازانی بوج جه نابی محمد امین زکی بگک ژماره‌ی کورده‌گانی ایران
و تورکیای وا به کم داناوه .

(۴) — ستانستیکی ماموستای مستشرق (مسیو الکساندر زابا

Alexandre Zaba : زبانی ژین

کس	۳ر۹۸۷ر۹۶۰	کوردی ترکیا
»	۳ر۳۰۰ر۰۰۰	» ایران
»	۷۴۹ر۳۸۰	» عراق
»	۲۸۹ر۹۴۰	» سوریا
»	۶۷۲ر۷۲۰	» روسیا و هیگایانی ژ
	۹ر۰۰۰ر۰۰۰	و ۰۰۰

(۱) له نوسراوه به ناوبانگی که‌کی (خولاسه‌به‌کی تاریخی کورد
و کوردستان) کوردیه‌کی چانی به‌غدا و عه‌ره‌یه‌کی چانی قاهره .

باوه‌ری خوم ده‌رحه‌ق به ژماره‌ی کورد له‌سه‌ر زه‌مین : —

ئه‌گه‌ر سه‌رنج بده‌ینه‌ خه‌ریته‌ی قه‌وسی و ئه‌تئولو‌جی کورد له‌ ئه‌تله‌سه‌که‌مدا که (ئه‌تله‌سی کوردستانی) ی ناره‌ ئه‌بینین ژماره‌ی دانیشه‌توانی کورد له‌ تورکیادا له‌ هه‌مو شوینیک زورتره‌ که له‌ $(\frac{1}{8}$ تا $\frac{1}{6}$) ی هه‌مو دانیشه‌توانی تورکیا ئه‌گرته‌وه‌ . هه‌ر وه‌ک له‌ وتاری پیشودا و تبومان دوا‌ی تورکیا ولاتی ایران دوه‌مینه‌ له‌ زوری ژماره‌ی کوردا ، دوا‌ی عراق انجا روسیا ، سوریا ، بلو‌جستان ، افغانستان وه‌ هندستان . وه‌ له‌ ناو ئه‌م ستانسته‌یکانه‌ی سه‌ره‌وه‌دا ئه‌وه‌ی مسیو الکساندر زا‌با له‌ هه‌مو‌یان راسته‌ره‌ دوا‌ی ئه‌و ستانسته‌یکی زانای کورد جه‌نابی شرفخانی بنه‌یسی . دوا‌ی وردبونه‌وه‌ بوم ساغ بو‌وه‌ که ژماره‌ی هه‌مو کوردی سه‌ر زه‌مین (۸ تا ۹) ملیونه‌ وه‌ک له‌ خواره‌وه‌ ئه‌بنوسم : **بنکه‌ی ژین**

www.zheen.org

کوردی تورکیا	۴۰۰۰.۰۰۰	کس
» ایران	۳۰۰۰.۰۰۰	»
» عراق	۱۰۰۰.۰۰۰	»
» سوریا	۱۵۰.۰۰۰	»
» روسیا (قافقاس)	۲۵۰.۰۰۰	»
» بلو‌جستان و افغانستان و هندستان و خوراسان	۲۵۰.۰۰۰	
هه‌مو	۸۶۵۰.۰۰۰	

نو آگاداری

لبره دا بهشی دودی وتاره که مان ته او ته بی ، له ژماره ی
آینده دا دست نه کهین به بهشی سهیم ده رحه ق به (هاته به ره به
چیولوجی کوردستانی عراق) .

که لکی نه دهب

له سووچی چا بنخانه به کدا کورریکی بچوکان گرتبو ، له نو سر او
(کتیب) نه دو این . له ناو مانا به کیک لوی له باسی نوو سر او ی
ته ده بی هه لقرچان وه به سارده به وه وتی : من هه زار نوو سر او ی
ته ده بی لا پوولیکه ، کام نوو سر او ی که ته لی به ناو بازا گه هه
نوو سر او ی یکم بدی تا توانم لا پهرریکی لی بخوینمه وه به لام نوو سر او ی
زانست (علم) هه مه پرسه ، بهرگیکی گه وره ی فزیا له ماوه به کی
که مدا ته خوینمه وه وه که ته او ی نه کم وا ته زانم خه و بکی
خوشم دیوه . .

به کیکی تر هه لی دایه وتی : « ته دهب چیه ؟ ورینه و خه یال
پلاوه ، به راستی هه نوو سر او ی زانسته کار بکاته سهر اقتصادیا نی
ولات و پیشکوتن و به ختیا ری مهت ، ته گنا زکی برسی به وناری
نف هه لدر او تیر نابی وه هه زار کله ی رازاوه وه سهه د خه یالی
دورودریژ پولیکی گبرفان نا کا به دوو .

هرومه ها سه به همیشه پشتی هاوربگانی - گرت وتی :
 « بی گومان نه به به جیاوازی خستونه میانی گهله کانی روزهلان
 و روزاواوه ، نه بینین روزهلانیه کان چاویان برپونه آسمان له بهر نه ،
 ناتوان هه ننگاو بو پبشه وه بنین وه له سه ره تایی ژیانیه وه چون
 بون ههروه ها ماونه وه وه له جیی خویانا چاقیون پبشکه وتنیان بو نه .

بهلام روزاواوییه کان چونکه نه زان هوی ژیانان له سه ره
 زهویه ، هیچ به نه ننگ آسمانه وه بنین ، چاویان برپونه بهر دمو
 ده وروپشتی خویان ، میشکیان نه نیا به هه ولدان خه ربک نه کن بو
 هه لگرتنی قورتی سه ره ربگایان وه هه تا دنیا ببنی له روزهلانیه کان
 دور نه کونه وه .

له بهر چاومانه گهله کانی ده وروپشتیان وه که سه ره به کان و ایرانیه کان
 هه زاران ساله هه ن وه نه م ماوه درپزه ی ژیانان به هونه نوانن له
 شمرو نه ده با بردونه سه ره . . بهلام آخو له ناو گهله کانی ایستای
 نه وروپادا که هه ندیکیان ساوای پبنج شش چهرخه ی تاربخن
 نه ندازه ی ههستی یان چیه ؟ . . منیش هه ره له سه ره تایی
 گفنو گووه تا نه هاتم پبشم نه خوارده وه دوابی که وتنه جووله و وبسم
 به کهله به ربک بهری لافاوی پبشم به ره لا کم بهلام نه م هاوروی
 دواویه م گورج بواره ی نه دام وه له سه ره وتاری خوی روپشت :

له بهر نه وه من نه لم نه گه ره بمانه وی له سه ره بناغه به کی باش
 کورد بی بگه بینین و ببخهینه ربه ی گهله هاوچهرخه کانه وه

پیوسته واز له شعرو ئه‌دهب بئین وری روناکی زانست و راستی
(حقیقت) بگریته بهر . .

* * *

ئهم هاوریانه ههر سبکیان له ده‌رچوانی قوتابخانه به‌رزه‌کانن
وهیج گومان نیه له ده‌رچوانی قوتابخانهی بهرز و نزم گه‌لی
خوینده‌واری هاو نیشتمانان هه‌یه که لهم چه‌شنه بیرو باوه‌رره‌دان
یا کوتوت یا به که‌میک جیاوازی به‌لای زوری و که‌میدا .

ایسته بهم بونه‌یه‌وه دیته‌وه بیرم چهن لاوبکی په‌سه‌ند و ناسراوی
تریش که بویان ریکه‌وتی ئهم بیرو باوه‌رره‌ی خوینان لاده‌ربربوم .
ئه‌گهر بزانیا به کورد ژماره‌ی خوینده‌واری ئه‌وه‌نده زوره ئهم
چه‌شنه که‌سانه له ربزی که‌می (اقلیت) دا ئه‌مبینه‌وه هیج ده‌ر
به‌ست نه‌ئهبوم ، ئه‌موت ههر ویک هه‌هه‌و کاروانیکی تر با کوردیش
له ره‌وی راپه‌ررینی (۱) ژبانا چاو له به‌مانی به‌ک دو ته‌ره‌ی خوی
بپوشی هه‌به‌سی هه‌ره‌گه‌وره ئه‌وه نیه کاروانی هه‌ره قه‌تی به‌ریگای
راست و هه‌مانا تبه‌خورری بو آمانج ؟

به‌لام ئه‌وه کارم لی ته‌کا ئه‌مانه به‌شی زوری خوینده‌وارانی
کوردن . که له خویا خوینده‌واری ابجگار که‌هه و به‌شی زوری ئهم
که‌هه‌ش شوین باوه‌رری چه‌وت و بی‌جی که‌وتی ئه‌ی کی په‌لی گه‌له
دوا که‌وتوه که‌مان بگری ، بیخاته سه‌ر ئه‌و شه‌قامه که‌مه‌تانی
زی لیوه گه‌بشتوه به هه‌وارگای به‌ختیاری ؟

(۱) نه‌ضه .

له بهر ته به به پيوستې ته زانم ابسته شو پیرانه بڅمه سه سر
کاغذ که له کورره که دا به پیرما ته هاتو ته چوو وه هلی لیدوانیام
بو هه لته ته کوت و پيشکشی خوینده وارانې که لاویژی بکم .

نامه وی پر و باوره رری شو هاوری یانه به که به که بڅمه ژبر
وردیښی لی کولبنه وه ، چونکه به هوی ته وه وه که ته وه نده بی
په روا بی تی پینی دانان پیا تراوه بی هیز ماونه وه وه به هیچ جوریک
به رگی لی دوانی سر پی پيش ناگرن . . چون کابرایه که خوی
به خوینده وار بزانی ته توانی نوسراوی زانست یا فلسفه له ته دهب
جوی بکاته وه ؟ یا چون ذات ته کا بلی زبانی زانست نه رو پاراوزه
له زبانی ته دهب ؟ یا بلی له میان باشی ته گمو له ویان هیچ ؟
یا ته وروپای ته نیا له گهل زانست و کارسازی (۱) خه ریکه و روژه لانی
به پیچه وانه ی شو له گهل ته دهبی روت ؟ . .

به لام شو معنا یانه ی به تکرانی له دده مه ته قی هه مویان
دهر ته چی ته توانین بهم چه شنه چن قه له میکی ته ساسی لی دهر به نین و
تی کوشین به پی ماوه وه رامیکی کورتیان بده ینه وه :

۱ - ته دهب چیه ؟

۲ - به راوردی ته دهب له گهل زانست و کارسازی ، له گهل

دهز گانی نری کومه لابه نی .

۳ - به تاییه نی که لکی ته دهب بو کورد .

تاریخی ته دهب ، زانسته کانی دهر حق به ته دهب ، تاریخی هونه ره

(۱) صفت .

جوانه‌گان (۱) ، زانسته‌گانی دهرحق به هونهره جوانه‌گان ، دورودریژ به زبانی زانستی وهراسی ئەم پرسپارهمان داوه‌تهوه : ئەدهب چیه ؟ پیویست نیه لیره‌دا ئەیه گیره‌وکیشه‌ی ترجمه‌ی متنی ئەم کتیبانه بگرینه ئەستوی خومان — ئەوه‌نده‌مان لابه‌سه که بزاین له دنیا‌دا هەر وه کو انسانیک نایینی ئەگەر به‌بک له پارچه ئەساسیه‌به‌گانی له‌شی ناتوه‌او بیت ، بو‌نونه : میشک ، دل ، جهازی هه‌ناسه ، جهازی خواردن و هه‌زم — هەر وه‌ها میله‌تیه‌کیش نایینی ئەدهب و شعری نایینی ، که له‌گه‌ل آیین ، ره‌وشت و خو ، زبانی ، تاربخ . . . هەر به‌که جهشنه که‌رتیه‌کی هه‌ره‌قه‌تی له‌شی ملت دروست ئەکه‌ن .

قه‌ومیکی انگلیزی بی ئەده‌بی انگلیزی، قه‌ومیکی فرانسوی بی ئەده‌بی فرانسوی ، قه‌ومیکی ژاپونی بی ئەده‌بی ژاپونی هینانه به‌رچاو چهن دوره له‌راسی !

بنکه‌ی ژین

پینه‌سه‌ر که‌لکی ئەم پارچه‌یه بو له‌شی میله‌ت ، دل — ئەو ملکه‌به‌ی هه‌ست به‌شادی و خه‌فوت ئەکات له‌ده‌رونی انسانا — بو انسانیک چی‌بی ، ئەده‌بیش بو کومه‌ل کوتومت ئەو شته‌به ، بو تاکیه‌کی (فردیکی) کومه‌لیش ، له‌باری کومه‌لایه‌تیه‌وه : هەر ئەوه‌به .

پیاویک پینه‌ره پیش چاو توشی چهشنه نه‌خوشیه‌ک هاتی ئەو جوانیانه‌ی له‌زه‌وی و طاسمانا هه‌یه ، له‌ره‌نگو ده‌نگو بو ،

(۱) هونهره جوانه‌گان — قانونی جیهله .

ههست به ههچ کامیان نهکات . نهو تامههی له وتاری خوشدا ههیه ،
 نهوجوانبهی له ککردهوهی شیرینا ههیه ، نهو بهرزی بهی له
 رهوشقی چاک و پا کا ههیه ، نهوروناکی و بریسکانهوهی له پیر و باوهدری
 راستا ههیه ههوهی لا ههچ بی ، له بههرههی چیهستی نهمانه بهش
 براروی . . . نکا نهکهم نهه پیاوه کلوله که به فدرزی محال دروسی
 نهکهین نهههی زخی ژیانی چهن بی ؟

باوهدری بکه نهدهب نههوایه که — سپاس بو کردگار — نهه نه بونه
 سهری نهگرتوه ایحه ههچ کامیان له بهرانهشهره که به چاوی
 سووک به نهدهبا نهروانی له ژیاان له ژیانی نهو پیاوه باشر و خوشتر و
 به مهعناتر نههه بو .

نهدهب وشهره له به تیکرابی هونهره جوانهکانه ، ایحه وا لی نهکا
 له کاتیکا له گهل گاجوت له سهراخویریک نهلهوهدرین ، له لایهکی
 زهوه گیانمان ، ژیانی دهروانمان له گهل قریشته دهست له گهردن ،
 به هاسمانهکانا بسورریتهوه — ههر نهوه له شهرره شقی ژیاا تاوه
 نا تاویک لهشی شهکهتمان نهگریته باوهش ، دلی سهغلهتمان نهلاوبی ،
 گیانی ماندو و سردومان نههسینتهوه . .

ههر نهوه تاویک نهههی به زبانی آیین تاویک نهههی به زبانی فلسفه ،
 تاویک نهههی به زبانی سهه کردهی (۱) شورش و راپهرینهکانی گهل
 له بیدادیان نهوروژینی ، نهمانکا به گز جهور و ستهما ،

(۱) سهه کرده = زعیم . شورش = توره = انقلاب .

بزارمان تهکا له خراپه ، هاتمان تهدا بو چاکی ، بو راستی
 بو داد (۱) وا انصاف . . .

تهو کهسه انهی ترخی تهدهب ناسه لاین بو عبرت (په ند) له
 انگلیزه کان وهرنا گرن که رازین بهوه هند ستانیاں له دست دهرچی
 نهک شکسپیر له تاریخی تهده بیان کم یینهوه ؟

به تایه تی تهدهب بو کورد که له سه ره نای دروست هکردنی
 هسقی ملیدابه چه شی هبچ پیوبسنیکی تر نه .

کورد ته بهوی پیشکوی ، به کیه تی دروست بکا ، دهز گای
 شارستانی و ژینی نازه دامه زینی ، به فسه به کی کورت ته بهوی
 خوی بگه یینه رزی قومانی پیشکوتوی تری دنیا .

بو چاویک به تاریخی تهو قومانه دا نه گبرین که له پیش کوردا
 هم شه قامه یان بریوه و له ته انجامدا به آیوات گه بشنون ؟

لهم لاپه ره دربرانه دا ته خوبینه وه که هر قومیک گه بشتی
 به یابه ی شارستانی ، له پیش هه مو دهز گایه کی تری کومه لیدا ،
 وهک دهز گای زانست ، کارسازی ، بازرگانی (۲) ، آیین ، دانانی
 دهستور . . . دهز گای (۳) تهده بی دامه زرانوه .

له پیشه وه دره ختی شعر پی گه بشتوه ، بهری نه راوی ده می
 کومه لی شیرین کرده ، نهوسا دهز گاگانی تری کومه لابه تی ،

---

(۱) داد — عدالت (۲) بازرگانی — تجارت (۳) دهز گا —

مؤسسه ، تشکلات .

له سار بنج و ریشهی ئەم چۆزەرە ئەمابان دەرداوه .
 له ناو یونانیه کانا شعری هومەر پیش فلسفه‌ی افلاطون ، زالمقی
 ارسطو ، دەستوری سولون ، آوه‌دانی چهرخی پهره‌کاپس کهوتوه .
 عهره‌به‌کان جهوت هه‌لواسراوه‌که‌ی شعریان له‌پیش مه‌جزه‌ی آیینی
 اسلام و شارستانیه‌ تیسکانی ده‌وری ئەمه‌وی و عباسیدا هه‌اتوه‌ته
 دنیاوه .

کاره‌ساته‌ علمیه‌کانی چهرخی تازه‌ش بینه‌ره‌ پش چاو ئەیینی
 هه‌رچی داها‌توی طاجبانی هه‌به‌ له‌ دنیا‌دا ، له‌په‌شا له‌ خیا‌لانه‌ی
 ئەدیب و شاعره‌ کانا زاون ، له‌پاش سه‌رده‌بیک له‌بووه‌ گواستویه‌انه‌ته‌وه
 بو‌میشکی زانو ئەجا بو‌ده‌ستی وه‌ستا و کربکار . .

شورشه‌ به‌ که‌که‌کانی تاریخ ، راپه‌رینه‌کانی آیینی ، سیاسی ،
 کومه‌لی ، اصلاحه‌کانی اقتصادی . ئەمانه‌ هه‌ و هانه‌هانه‌ی (۱)
 به‌که‌بجاریان له‌ شعر و ئەدب بیه‌ستوه .

په‌نه‌به‌ر ، زانا ، کار به‌ده‌ست که‌ره‌سنه‌ی په‌بفام و ده‌ستور
 و فه‌رمانی خویان تا راده‌به‌کی که‌وره‌ له‌ ئەدیب و شاعر وه‌رگرتوه .
 به‌که‌ شعر و ئەده‌به‌ چاوی که‌ل ئەکاته‌وه‌ بو‌ یه‌ئینی رینگای
 راست ، گوی‌ی پی‌شل ئەکا بو‌ یه‌ستنی ده‌نگی حق ، دلی تینو ئەکا
 بو‌ پیر و باوه‌ری پاک و جوان .

نو شعر و ئەده‌یه‌کی به‌رز و پی‌گه‌یشته‌ له‌ کوردستانا بینه‌ به‌ره‌م

(۱) هانه‌هانه‌ — دهاپه .

له پاش سه رده ميكي زور كم نيشمانيكي پرر له آسايش و آرام ،
 گه ليكي به هيزي يهك گرتو ، آمانجيكي پيروز ، سه ركرده بهكي
 راست و دلسوز ، شارسنانيكي پرر له زاستو كارسازي ، به كورتي
 به هه شتيكي به ختباري له من داواكه !

گورانه

قوتابي وقوتابخانه

ته سرو روژي له خه و هه اسان و هه ولدانه !

روژي شالو و پشت به بهك به ستنه !

ته و گه لانه ي له دهرده خه وي كاريا بون ، گزنگي هه تاو راي
 په ررانن ، خاكيان كه له كه لاره بهكي هه زار ساله ته چوو ايستا بوته
 كوشك و سه راي شاهانه . لاره كانيان كه هه ميشه له پيخه في
 مهرگابون راست بونه وه و چاويان به كلي هوشباري رشت و ده ستيان
 دابه نيزي شهره ف و ژيان كر رينه وه .

ته وسا كه برايان به خويي سه ري برايان تيفو بو ، كه رقه به ري
 و ناحه زي و ناكوكي له ناويانا چيغرابو ، ايستا و هه پشتي به كتريان
 گرتوه به آمان و زمان به كتر به رنادهن . به بهك دل و بهك زمان
 هه ننگه اوي هه له تيان ته هاو بژن ، بناغي هه زاران كوشكي مه عين
 گه لانيان پساندوه .

ئەوسا كە شىنابى لە خاكبانا نەدەينرا ، گرانى ولاتيانى
تەنيبەووە ايستا دول و دەرهيان پرە لە دانەويلە ، گەليان تېرۆتەسەلە
پوشتە و پەرداغە .

ئەوسا كە بە پىي گوى درېژ قوناڭە و قوناغ ولاتيان تەي ئەكردو
بە مانگى بە دو مانگك ئەگەيشتە جىي مراديان ، ايستا بە طيارە ،
اتومويل ، شىندەفەر ئەو ماووبە بە چيشتەنگاويك ئەبررن .
ئەوسا كە دەردوبەلا روى تى كەردبون ، لەناو نەخوشبەدا

ئەتلاشەو ، خوڧى كۆلەيەكيان لەلە شدا نەبو ، ئەوسا كە تواناي
هەچ كارىكيان نەبو ، نەمەل و سەرگەردان چوكيان داووبە بەر زگيان
وەك گايەلى خون ئەستەو ، ايستا بېرراي بېرراي دەردونەخوشى
خەدى چيە توخنيان بگەوت . هەموو كەرتونە دنيارى . پى نادەنە
ژېر خون وەك فېلەنەنيان لى هاتوى مەليان بە دەوت تەور ناربەتەو .

ئەوسا كە نامە و هەراليان بە چەند رۆژ و چەند مانگان ئەگەيشتە
دەست خاوەنى بە نيو و نيوچى ، ايستا تلفون و تلفراف و لاساكي و
راديو تولەي هەزاران سالى بو كەردونەتەو ، زەمبنيان پى كەردونەنە
ماليك .

ئەوسا كە بو دەرزبەك هويان ئەكەونە يگانە ، ايستا توپو طيارە و
تفەنگك و مەترەلبوزو واپورر و كەشتى دروست ئەكەن .

ئەگەرييتو تۆزى سەرنج بەدەين هوى پيشكەوتنى رادەي ئەو
گەلانە بە لىكەدانەو بەكى زور كەم تى ئەگەين لە زانستى زيارنيە .

که و ابو هر زانسته گهل دهوله مندو به هیزو وریا ته کاتهوه ،
له چه پولهی بیگانه هید پاریزی . هر به هوی ته وه وه به نیشمان
آوا ته بیته وه و مقروبی بیگانهی لی دور ته که ریته وه .

له بهر ته مانه اعمش که گهل بسکی دوا که وتوین هیچ نه بی
پیوستمانه چاو له و گهلانه بکه بن و له لاسایی کردنه و میان فراهوش
نه بین . نا زانستی له هه و قوررنه یه کی خاکه که مانا بلا و بکه بنه وه و نه م
پهلهی وا به ناوچا و امانه وه بیسررین و ته و قوردهی وا به
شامانه وه بیروبین و بیته کینین .

بو ته مهش پیوسته قوتابخانه بکه بنه وه به لام ته بی له پیش
هه و شتی کا بزاین بوچی و به چه مه رامیک منداله کائان ته نیرینه
قوتابخانه .

تهوسا با واپیرمان مناله کائان ته نازده قوتابخانه بو ته مهی فیری
خویندنو نوسین بین و ره قناری شیرین وه رگرن . قوتایه ککش له
فیربون زیاتر هیچ نیازیکی تری به دلا نه دههات . له گهل ته وه
به سایهی خویندنه وه تووشی هزار دهر دو به لا وه ، دهر به دهری
شاران ته بو . خواردن و بهرگی که مو کورر ته بو ، چونکه به ته مای
ته مه بو بیته نو که کوکی راسته قینهی خاکی ، بو ته مهی له دوا روزا
پیوه بنانن هیچی به لاوه زه حمت نه بو .

تهم روحه پیروزه ی باوکو باپیرمان بهر بهر کویچی کرده
اورپا . تا ته وان خوین پی رازانده وه و اعمش پی مال ویران بوین

ایستا تهوان له نارو شه پولي دهریای بی پایانی زانستیدا مهله نهکون و
ایمیش له گوی ی تهو دهریایه لی یان ورد تهینهوه بی تههمی دهستان
له دلمان یینهوه خومانی تی تورر بدهین . بهم ترحه هروا به
نهزانی و کولهواری ماوینهتهوه .

بهلی ا پرربشکی آوی تهوان لی داوین . بهلام حهیفو خهسار ا
کی ههیه به تهنگک وشک نه بونهوهی تهو پرربشکه آوانهوه بیت ،
کی ههیه له پیناوی تم گهله سرگردانهدا خوی بهخت بکات و
ههول بدات بو پهله سهندن بهو دلوپه آوانه ؟ .

وتمان زانستی له ولاتا پهلوپوی هاویشتهوه . بهلام نهگر بیتو
توزی لی بکولینهوه بیری باوکی چهند قوتایهک بهراورد بکهین
بومان دهرتهکویت که زیانی گهلی زیاتره له کهاکی . چونکه
تهپنین مرادی ههره گورهی باوک و قوتانی تههمه به بیته تهفندیهک و
مانگانه وهربگریت و له پیدیهی پیروزی باوکی دوور بکهوینهوه .

بی گومان له پاش چهند سالیک که قوتابی زوربو جیگای ههمویان
نایینهوه که ههر به که بیته مأموریک . بهم هوبهوه بهرتیل و رشوه تو
روالت بلاو تهینهوه وه له نهنجایی کاردا تهویش تهینه دهردبکی
ههره گرانی گهلو نیشان .

تهگرهاتو قوتابی آمانجی ههر مأموریت بو ، باوکیش له
پارانهوه لهو لهو دوا نهکوت بو دهر چونی کورهکی کهوابو
قوتابخانه تهینه گالتخانه . ههمو کسی روی نی نهکا چونکه

شویڼی ودهاکی دهسقی ته کویت . که واشی لی هات قوتابی ههول نادان
 حرمقی ماموستای لانايت ، روز يك ته چیت و دوروز ناچی ، شهوقی
 له سهه خوبندن ، نامینی . تهو سا بهرله تهیت و فیری چند رهفتاری
 ناشیرین تهیت . که امتحانیش هانه پیشهوه بو ته مهی بهجاری
 باوکی خهجالهت نهکات له لای نسکا لی کهران ، خوی بو قوپیه آماده
 نهکات چونکه مهرام ههه دهرجون و شهادت وهرگرته نهک
 فیربون .

کهوابو ، ته گهر باوک نهدا بهدمه مالهوه ، نسکای بو
 نهکات ، زوری لی بکات و بیخانه سهه ههولدان و باش چاودبری بکات و
 نه بهلیت له گهل خرابانا ههاسی و دانیشیت و سهودای مأموریت
 له میشکیا لابات نه قوتابخانه ودها سوک تهیت نه گهل ودها دوا
 ته کویت وه نه نیشمانیش له نیارمه تی زهیم گهنجه تازه پیگه بشتوانه
 بی بهری تهیت .

www.zheen.org

بی گومان گهلک کهس ته پرسیت : ته گهر بو مأموریت
 نه یا تیرینه قوتابخانه تهی چی یان پی بکهین ؟

ایه گهل سکی ههزارو بی دهستین . شتیکی ودهاش له ولاتانیه
 که خوماننی پی بژینین . له گه وره تا بچوک له کم تا زور ههچ
 ته رجه کارخانه بهک له ولاتانیه ، کشتو کالیش له سهه ری بهک
 په تهروا که سه سالان له مه و پیش به کاره بفرایی .

ایه وهک هه مومان ته بزاین ژبان به ستراوه به کشتو کاله وه .

نه گهر توزی ورد بینه وه بومان آشکرا نه بیت هوی هره
 گهره ی دوا که ونی گشت نه مه به ، جووتیاره کان هه مو نه زانو
 نه خوینده وارن ، نه خوینده واریش له و دستورانه به ولاره که باو کو
 بابیری به کاری بر دوه هیچی تر نازانی .

بینه وه سه ر خوینده وار کان ، نهوی سه ره وار یک بزایت
 هه رگیز خوی له قهره ی نه م تهرجه ایشانه نادات . هه ر هه ولی
 نه مه به تی له لایه که وه خوی به مانگانه ی حکومت دابه زرنیت .

به لی که نهجه بی دهسته کان ناحقیان نه که بو مأموریت هه ول بدن
 چونکه بی دهستن نه ی کورره ده وله مه نده کان بوچ ، که نه توانن
 بخوینن و هه مو مکتبه گهره کان ته و او بکن و شهادت وه ربگرن
 که شهاده تیشیان وه رگرت بی نه مه ی هه ول بدن بو مأموریت
 نه توانن به آره زوی خوین بژین و او که ری ولانیش بکن .

نه توانن هه ر به که چاپخانه به ک بکرنن ، یا سپارمه خانه به کی
 گهره بکنه وه ، یا زه و بو زار به ایجار بگری یا بکریت و یا مغازه به کی
 گهره بکانه وه . و هه ر وه ها زور شق تر که به و هه وه ناویان
 بلا نه بیته وه . که لک به ولات نه که بنین ، ده سقی هه زار داماو نه گرن .
 ولات نه بوژینه وه . خوشیان له هه مو سه ربکه وه پاره به کی مولیان
 چنگک نه که وی . به م تهرجه نه توانن به آره زوی دلان بژین و
 خوشیان له مأموریت دور بخه نه وه . که نه مه شیان کرد مه بدانی
 داماو کان چول نه بیت .

هر وهك ته زانين به شي زوري مأموراني تازه هه و كورره دهوله
مهندن چونكه هه تا دهوله مه نديك راهه سنائيت قسه ي هزاريك
به گویدا ناچی .

له لایه کی تره وه ، لام وایه هه مو کهس په سه ندی ته کات . کورره
ههزار بو مأموریت گه لی چاره له دهوله مه نند چونکه شاره زا
تر ، وریاتر و داناره . به هوی ته مه ی که له قوتابخانه کاندایه
به هونهری خوی ده رچوه به پیچه وانهی کورره دهوله مه نند که
همیشه ته مه ل و نه توانا بو و به خارانه ده رچوه . که وایو
هه هزار بو مأموریت باستره له دهوله مه نند .

له بهر ته مانه گشتی ، به دلپکی یرر سوزی هه لقرچای بو
کوروزاویه وه به گهری هاوارمان بو باوک و برا نازداره کان
هینا که :

بنکه ی ژین

www.zheen.org

۱ — له خهوی غفات راهه ررن ، وشیار پینه وه ، بو بلاوبونه وه ی
زانستی له ولانا شه ووروز تیکوشن بو ته مه ی
منداله کانیا ن بخته نه سه ره واوه وه وه سی خویندن
تا له ده ریای پیشکوتن و بهرزبونه وه دا زانستی
بکه ی نه جامی هه ل به نیجان و له م باشا گه ردانیه
قوتارمان بیت .

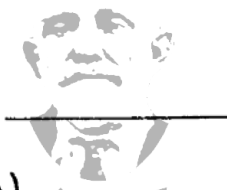
۲ — بو ته مه ی باوکوبرا دهوله مه ننده دلسوزه کان به چای
برایه تبه کی زور شیری جگه رسوزه بنوارنه هه زاره کان

بو دهر چونیان لهم دست کورتیو په ژار به بیان
 به کو دو نه کن چونکه نه گهر به نه مای نوکری
 ولات بن هبچ کاریکیان نا سهر برر ناکات . نه گهره اتو
 گهل بی بهری بو له زانستی و رهوشتی جوان وه نه گهر
 ره گی بی ده ستلانی له ولاتا بن برر نه کن .

ایتر له باره گای به زدانم نه ویت تم هاوارم له گوی ی ۰۰۰
 داسوزیکا بزرنه گینه وه و یارمته ی هزاره داماره کاوله فوربه
 سهره سهره گهردانه کانی براین یینه وه یاد . پشت به خوا م

ع . چالاک

سلجانی

فرهویت زین (۱) ?
 www.zheer.org

له پیش نه وه دا له قومیه ت بدوین پیوسته نه مانه ی خواره وه
 بزاین :

(۱) — قومیه ت وه نه بی بهری هاوخوینی بی چونکه زور
 گهل وا هیه که هرچنده به پشت ناچنه وه سهر بهك ، له گهل
 نه وه شدا زور به خوشی له گهل به کترا ژیاون .

(۱) نه ماشای نوسراوی (مقدمه فی الاجتماع) و (الديمقراطية)

کراوه .

(۲) - قومیت و نه‌بی زور کون بی و له‌گه‌ل آده‌میزادا هاتبیته خواری به‌لکو له سده‌ی ۱۷ و ۱۸ میندا به هوی رودانی هندی به‌سراهایی کومه‌لایه‌نی (تطورانی اجتماعی) وه‌ک سیاسی Politically و به‌زرگانی — Economically و فکری وه‌ک دوزینه‌وی زبان و چاپ کردن و دروست کردن باروت و شاره‌زا بونی ری‌هاتوچوی و بزرگانی و شورش هه‌ا‌گبرسانه - Revolution به‌رامبر به‌زور داران . وه‌کانگای قومیت نه‌ورپایه وه‌ک گه‌لی شنی تر له‌م با به‌ته له‌وبوه بو ولاتانی تر نه‌نیوه‌ته‌وه .

(۳) قومیت له‌آمانجدا پیچه‌وانه‌ی طالعیه‌ته — Universality ، هه‌رچی طالعیه‌ته نه‌به‌وی هه‌مو دانیش‌توانی سه‌ر زه‌مین له‌ژبر به‌یاغیکدا بزین وه‌ بو نه‌و ده‌وله‌ته ایش بکن که حکم‌فهرمایه که نه‌مه‌ش له‌گه‌ل نوکه‌ریدا جیاوازیکی نه‌نوی نه‌ ، حال وایه قومیت نه‌به‌وی هه‌مو گه‌لک سه‌ر به‌ست بژی .

۴ - قومیت و اهمیت — Internationality هه‌ردوکیان وه‌ک به‌کن له‌آمانجدا چون‌که له‌ اهمیت‌دا هه‌مو میله‌تیک حقی زیانی سه‌ر به‌خوی هه‌یه به‌ه‌زنی وه‌ یا بی ده‌سه‌لات و نه‌گه‌ر ایش مه‌عنای قومیت به‌پاکی وه‌رگرین وه‌ لی‌بکولینه‌وه هه‌ر نه‌وه‌مان بو‌ساغ نه‌ینه‌وه . میله‌تیک نه‌گه‌ر به‌وی به‌شهره‌فه‌وه بژی وه‌ میله‌تی خوی پیارزی نه‌بی هه‌ول بدا بو پیشک‌وتنی میله‌ته‌کانی تریش وه‌ رقه‌به‌ریو دوژمنایه‌تی‌یان له‌گه‌لا نه‌کا چون‌که نه‌وانیش به‌و چاره‌ته‌ماشای نه‌و نه‌کن وه‌ له‌گه‌لیا نه‌جوولینه‌وه .

وه له ههر شوښنیکا آشوبه هېښي وهك ميكروب ته نه نيته وه بو
 چيگيايانی تر ، هه روه ها ته گهر له خبزانيكدا آژاوه هېښي ته م
 آژاوه به كارته گانه سر هكومهل (مجمع) وهك ايسته چون شهر
 به هه زاران ميل لېمان دوره كه چي گراني و ناخوشي هه مو شوښنكي
 ولانه كه ماني گرتونه وه . له بهر ته مه ته توانين بليين قهوميته مه لوتكه و
 اجميهت دايكېه تي .

باسي قهوميته - قهوميته يهك گرتنيسكي سوشيا ليه زور كه ص
 بهك ته خا كه زبان و ميژو وه مه فته نيان يه كه وه باوه رريان به به كېه تي
 اجتماعي - Sociality ، سياسي - Politically ي خويان هه يه وه له
 عاني نه بونيا هه ول بو په يدا كرتي ته دهن .

هوي پېرا بولي قهوميته :

١ - به كېه تي زبان : زبان كاريكي گه ورم ته كاته سر قهوميته ،
 هېچ قهوميك بي زبان نه بوه وه ناي .
 ٢ - به كېه تي ميژو : هه مو ميله تيك ميژوي نايه تي خوي هه يه
 وه فه خري پېوه ته كا چونكه لاواني ته و ميله نه ته هيننه جوش وه
 هانپان ته دا بو كرده وه .

٣ - نيشمان په روه ري - Patriotism : ته و هېزه يه كه
 آدميزاد هان ته دا بو خوشه ويستي به رامېر به و خا كه كه تيا ژياوه .
 ٤ - به كېه تي زانستق وره وشتو خوو : هه مو گه ليك چه شنه
 ره وشتنكي خوي هه به وه زانستق له و راده به دايه كه

دیوانی که لاو پتر

لای لایه بو (شیرکو)

روله لای لایه شیرکو لای لایه
 شهوگار دره ننگه بوچ خهوت نایه
 دنیا کشومات له هه مو لایه
 هه رچی درهخت و دهشت و چیا به
 واله ژیر بالی رهنی شه وایه
 نه ده ننگ نه سروه هجی لی نایه
 روله لای لایه شیرکو لای لایه
 یاخوا شیرانه بیته ناو کابه

***

بنوو به خوشی هه تا به یانی
 خهوی ژر پهردهی پاکی بهزدانی

شهو ناوچه به ماوهی تهدا بو وه رگرتنی .
 وهه نیدیک له شاره زایانی علمی اجتماع بهک گرتنی جغرافیای ولات
 تهکنه هوی قهوم بهت. بهلام باوه رر بهمه ناگری .

بکر عمر بمی

له کله بروه

ریانی جبته نو چی تهزانی
 تو نازه غونچه‌ی باغی ژبانی
 کورپه‌ی نازدار و فریشته‌ی جوانی
 روله لای لایه شیرکو لای لایه
 یاخوا شیرانه بیته ناو کابه

* * *

پهپوله سپی ناو باغی گولان
 بنو به بی ترس تا دهمنی به بیان
 نوم داووته دهست خوای نگه‌ه‌بان
 ایشک‌گری تون به‌ری‌ی آسمان
 هیوای دوا روژی بو قهومی کوردان
 روله لای لایه شیرکو لای لایه
 یاخوا شیرانه بیته ناو کابه

* * *

زهرده خه‌نه کت پرر نه‌شته وه‌ک مه‌ی
 گروگاله‌کت خوشتر له سهد نه‌ی
 آواته‌خوازم که زوو پی‌بگی
 به شهرتی که من ده‌نجه‌ررو نه‌کی
 مهول بو به‌رزی خاکه کت بده‌ی
 روله لای لایه شیرکو لای لایه
 یاخوا شیرانه بیته ناو کابه

* * *

روله وا من توم هینابه بهرحهم
 به رهنجی زورو به شیری مههم
 به شهونوخونی ناخوش و ستم
 نهونده له خوا تنفا بهکم
 وتهن رزگارگی له ژیر باری غهم
 روله لای لایه شیرکو لای لایه
 یاخوا شیرانه بیته ناوکابه

ف . بی کرسی

سایمانی

وه نه رهچی به ؟

بنگهی ژین

هسته له خو نهی لای . zh . کورد

به دستورد نی بکوشه
 هاوار نه کا دایکی وهتهن
 پیادا بگهن وا گیان نه دا

***

خاکو گولو گلو گیا
 چو چیا شاخو چه مو
 رهنگی کژی سیا
 به جیا جیا هاوار نه گهن

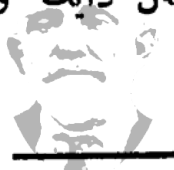

وا مهزانه   خاکی   وهتف
 آو و گله   دار و   دهون
 وهم   وهتفانو   آو و گله ،
 پشتو   تهرنو و   جهرگو   دله ا

***

تهجدادی   تو   شیرانی   کورد
 له   ری   وهتف   ،   به   مهردی   مرد
 مردف   رزبن   بوون   بهم   خا که
 وهتف   دایک   وهتف   باوک   وهتف   کا که

سوم

که ی کورد نه جهوولی ؟

وه کو قهومی تر کهی کورد راپه رری ؟
 له حقوق هه لچی له تهماع گه رری ؟
 دهرونی به کول بو کورد بچوشی ا
 خوی فدا بکا وهتف نه فروشی
 بگری بریژی فرمیسکی خوینین
 هه تا کو وهتف دیته پبکه نین ؟

***

نەمبەق بۆرى ھەو پیاوی پیر
 نەك بو ئەمو ئەو یین بە گزیر
 لە جی ئەمانە نیشتانى كورد
 بە بەرھەم یینی منالانى ورد
 ھەك فەرەنسە بو ئەزاسو لورەن
 كورد ھەا یادی كوردستان بگن

***

خەربەتەى ھەمو خاکی كوردستان
 دایك بە دەرزبو دەزوو درومان
 بنوسی لەسەر سەر بیشکەى منال
 ھەر بە كوردستان ییتە گروگال
 لە بیشکەى وادا چاو ھەنەھینی
 درووبە ھەلسی توله بسینی ۱۱

سەلام

سەلامانی

بە بەدی كورد

ئەرروی .. اوغەر؟

كلاولار ، گورجی كور رەفتار نەزەر ناكەى ئەرروی اوغەر؟
 لە تەبى آھى نا كامبەھزەر ناكەى ئەرروی .. اوغەر؟

***

به دوتا نهشکی حسرت خون نهبارینی بهسهر دهشتا ،
تہماشای لالہزاری راگوزہر ناکی نہرووی . . اوغر ؟

***

لہلای خہلقی گہدایہ گہردی زیر پی ملیکی دلداری ،
به سایہت وک ہوما ناچم لہسہر ناکی نہرووی . . اوغر ؟

***

به لہرزہو زلزلی نہوپلپلانہی دەوری پوشینت ،
بینای ہہستیم ہہمو زیروزہبہر ناکی نہرووی . . اوغر ؟

***

تہوا واعظ تہلی لادہ لہقبلہی عشق و جوانی رو ،
سہماعی وعظی سہرتاپا زہرہر ناکی نہرووی . . اوغر ؟

***

فریشتہی یا پہ ری ، یا حوری ، تہی شوخی مہلک شہوہ ،
به عشوہ و خو لہ ہاوجنسی بہشہر ناکی نہرووی . . اوغر ؟

***

به تایی دوری غہزہل تہچنم لہ حسرت رشتہینی گیسوت ،
مہتای عومری دربڑ کردوم لہبہر ناکی نہرووی . . اوغر ؟

***

له حه لقه‌ی ده‌رسی عشقا فبر نه بوم غبراز ته لقبای غم ،
به (گوران) آشنا ده‌رسی دیگه ر فاکه‌ی ته‌رروی .. اوغر ؟

* * *

ته‌رروی اوغر .. ته‌رروی اوغر .. نه زه‌ر نا که‌ی ته‌رروی اوغر ؟
حیام ، علقم ، دلو دینم هه‌ده‌ر نا که‌ی ته‌رروی اوغر ؟ ...
گوران

مطاردی مانگی چوارده له گهل به کشره

مانگی چوارده

هه‌زار بوچ ویلو ماتو باریکی
رو زه‌ردو رو گرژ لیلو تاریکی ؟
مانشورو نه‌گه‌ت که‌مانسو بیده‌نگ
هه‌روه‌ک کوشت که‌وتو دائمه دلته‌نگ
بوونو نه‌بوونت هه‌ر چون به‌ک وایه
چون‌کی بیکه‌لکی بو مهم دنیا‌یه
سه‌ر کیوان ته‌گری تاریکو لیلی
که‌تاریک داها‌ت زه‌مین جی دیلی
به‌لام من گه‌شو جوانو نازنه‌ن
روناک که‌په‌وه‌ی آسمانو زه‌مین
که‌ده‌رته‌که‌وم له‌گهل ایواران
چاوم تی‌ته‌برن جوانو نازداران

شەوی تاریکیان بو ئەگەم روشن
 گشتیان بە جاری بازگت ئەگەنە من
 ئەلین ھەر خوش بی بومان تا دوابی
 تاریکی شەومان بو بگەیی رابی

پەکشۆرە

راست ئەگەیی زەردو ویلو باریکم
 من خەفەت بارم بویە تاریکم
 پرس که لە منداڵ چەندە بە کەلکم
 ھەر وەك تو آوانو نازداری خەلکم
 ابجگار بە عارفە چاو ئەبرزەنە من
 که منیانەیی چاوبن کرد ئەیکەن بە چەژن
 ئەزانی بوچی زوو آوا بێم ؟
 که تاریکی ھات زوو بوی دەرتەچم ؟
 چونکە تاریکی بەدبەختو شوومە
 تاریکە و لیلی دوژمنی زوومە
 دوستم رووناکی برام روشنای
 ھەر لە گەل ئەوا ئەگرم آشناپی
 سلجمانی - ھاوار
 محمد رسول

یادگار

له سالی ۱۳۲۴ ی رومیدا که هیشتا له
تورکیهدا زبانی کوردی ناو و باوی نه بو
(پیره مبرد) ئەم غ-ه زه له ی له غ-ه زه ته ی
ئەستەم ولدا له چاپ داوه .

له سەر بەردیک هه لوبه ک هه نهری ، کهوته ههوا بی غه م
هه واییکی غووری کهوته سەر نا کهوته سەر عالم
به بایه کی خهروو بانی بو خوی هه جگار بلندزانی
په رری گیف کرد و بالی لیک ئەدا هه ر تا کو ئەیتوانی
که کهوته عالمی خوولیاوه سهیری کردی هه مو دونیا
له ژیر بالی هه وایه هه ر هه وه له و هه وجهدا ته نیا
وتی : امر و له من به رزتر له هه وجی عالما کی به ؟
کوره ی هه رزم له ژیر پیدایه کهس نا گاته هه وجی به
هه گه ر مبه شوله ییک بیتو بجولی ، نابی نه یهینم
له سەر (شه پقه) و سه ری ده گرن په رریکی بالی ره نگیتم
خولاسه هه نده فه خری کرد و خوی یینی له نه وه تدا
که مانیکی قه ده ر تیریکی هاویشتی له غه فله تدا
هه نایه خواره وه خوارو زه لیل له و به رزیه له رزی
هه فلو دل بریندار کهوت له و خا کو خوینه دا کهوزی

که سه پری کرد په درری خوی بو له ناو نه و نوو که په بگانه
 وتی : خومان به خومانی ده کهین بی سوچه بیگانه
 په راستی راست نه کا سمدی که من هر گیز له بیگانه
 گله نا کهم که هرچی پیم نه کا خویه و له خومانه
 ده لین دلمان له بهک پا که برای دینین له بهک نه سلین
 کهچی چاومان به خبری به کتری هه لئابی کهج بینین
 هه تا کهی چاوی عبره نمان له گله دا بی خودا چاری
 چه کهیم هر توی به خبر چاومان هه لینه بیته ناو جاری

- بهرره لای نه نه کیه وه نه درری .
- ده ریا به ده می سه گک پیس نابی .
- به ته د بهرره ی خوت بی را کیشه .
- میوانی ساتیک جاسوسی سه د سال .
- کهم دهستی خوشه فورتی ناخوشه .
- که وره آو نه رژی بچوک بی لی نه نی .
- مالی خو نه خور بو چه که بور .

پولیسک نهن

جل کەر — (دواى ئەوه که له نهخوشیبه کهى هه ل ئەسینه وه)

جیه کاتم نه وار بو ؟

جل درو — دو روژى ز

جل کەر — دو روژ به سه ر ئەو ماوه یه دا تى پهرى که بو نه وار

بونی دات نابو .

جل درو — به قه سى دوام خست چونکه نو نهخوش بوى وتم

بزاتم خوا چى نه کا .

***

کریکار — جه نابی افندی ئەم شه مه نده فه ره له ستاسیونى

شاره بان رانه وه سى وه چه ندمان ماوه بو نه وى ؟

افندی — به لى رانه وه سى . آگادار به من له سکوى

دائه بزم تو دو ستاسیون له پيش منا دابه زه ئەوه

شاره بانه .

***

پولیسک چاوى به شاگردىک کهوت له سه ر اعلا نیسه وه اعلا نیسکى

زى نه نابه دیوار بکه وه .

پولیس — نازانى ممنوعه اعلا ن هه لواسین .

شاگرد — ئەه وه ی ئەم اعلا نه دا پو شم .

***

- میوان — همه تو ته چی بو فونابخانه ؟
 همه — نه ته زام بنوسم و نه بخوینمه وه .. ایتر بوچی بچم ؟

* * *

- ریبوار — بروانه به کیک له عه ره بانه کت که ونه خواری .
 عه ره بانه چی — من پاره ی خوم لی وه رگرتوه .. قه ی چی نه کا .

* * *

- قاضی — عمرت چه نده ؟
 پیربژن — ۲۱ سالو چن مانگیک .
 قاضی — چن مانگیک ؟ چوار سه د یا پینج سه د ؟

* * *

- قاضی — نو دوینی بوچ چوینه مالی مارف بو دزی ؟
 گونا هبار — به خوا نه چوم وشاهدیم هه به .
 قاضی — کی به شاهدت ؟
 گونا هبار — لهو وه خته دا که مالی مارف دزرا من له مالی
 برایم خه ریکی شکانی ده رگای گه نچینه که یان
 بوم . هه ز ته کن لی پرسن .

* * *

- به کم -- جگه ره به کم بده ری
 دوهم — لیم بیوره جگه ره نا کیشم .
 به کم — بده ری من ته بکیشم

* * *

نه خوش — دوکتور چارم بکه به شهو هيج خهوم لی ناکه وی
دوکتور — انجا به روز بنو .

* * *

قاضی — تو منہمی به ایدانی عهسکه ربک له طانی ایشی
ره سمیدا .

دز — جه نابی قاضی منیش له طانی ایشدا بوم
که عهسکه ره که له منی دا .

قاضی — چون ؟

دز — لهو وهخته دا که ده سنم له گیر فایا بو

• • •

کورر — دابه دره ننگه چیشتان بو تیکه له گهل میوانه که مانا

دایک — آرام بگره روله له میوانه که خرابرت به سهر هانوه
بیخوین
www.zheen.org

• • •

به کم — تم آوه بوار نه دا ؟

دوهم — بلی

به کم — نهی نه گهر بردی ؟

دوهم — تخیم لیکه

به کم — چوه آوه کوه و راپیچی دا، هاورای کرد چم لی نه کی

دوهم — نهی خوت بکه و بررو

قسی نهنو

پباوی چاک نهخوا بو تهوهی بژی ، پباوی خراپ نهژی بو
تهوهی بخوا ... (سوقرات)

پباوی نهزان دانامینی بو وتار ... (دیماراسی)

تهووم پی خوشه که بلین بوچ آبده (مثال) یکی بو نهکرا نهک
بلین بوچ بوی کرا ... (کانون)

خو ناسین له ههوشی گرانتر و نصیحت خهک کردن
له ههوشی آسانتره ... (طالبس)

www.zheen.org

بو آ کاداری

تهوانه‌ی نه‌مسال نیازی اشتراکی گو قاری گه‌لاویژیان
هه‌یه ژماره‌ی نه‌مسالیان به ته‌واوی بو ته‌نیرری وه ناته‌واوی
ژماره‌کانی سالانی پیشوش به نرخیکی هه‌رزان ده‌ست نه‌که‌وی.

نوروج همونه گمرا ..

له نديره (نامې عباس) ه وه كراوه به كوردي

نوروج خوشترين و جوانترين ولاتاني هوروپايه . له نريك قطبي شماليه وه بو خواره وه كشاوه تا هه و گه روانه كه زهرياي زورو (شمال) له زهرياي بالتيك جيا هه كانه وه . لايه كي به دريژابي ولاته كه ريزه شاخيكي به رزي پيا هاتوته خواره وه كه دارستان هموي داپوشيوه وه له به رزي دا سنگي ناوه به آسمانه وه وه لا كه ي نزي به بهر بچر چوته ناو زهرياي شماله وه .

دانيشتواني هم ولاته به كشتو كال و دار برين و راو به ريوه هچن وه زور به خوشي و كاهرياني روز هه به نه سهر . شاخي به رزو به بهر داپوشراو ، زهرياي شين و پروزه بي وتيشكي آلتوني روز له نيوه شهودا همو شويديكي هم ولاته ي كرده به سهرازيگا و چاوته ندازي جوان و داگير كه آده مبراد له جواني سهری سورر هميني . له بهر هه وه ده ستدار و ده وله مه نداني هوروپا همو ساليك به هه زاران رو هه كه نه هم ولاته بو هه وي چهن روزيك له قهراع زهريا شينه كاني ، له داويني شاخو كيوه سپيه كاني رابويرن ، به جواني كردگار (طبيهت) چاويان برريژن ، به خوشي و سازگاري هه واي دليان بكره ته وه وه له بي ده نكي و بي هاوتابي چاوته ندازه كاني

که له هیج شوینیکی تری سهر زهمنی-دا مانهندی نایزی بههرمه‌ند بین .

زور جار ریک ئەکهوی قوتایانی بیگانه که له قوتابخانه بهرزه کانی ئەوروپادا ئەخوینن له خویانی ئەگیرنهوه و چهن قروشیک باشه کهوت ئەکهن تا پی بچن بو نورویج وه له وی چهن روزیک له دهاتی نورویجیه کانا رابویرن و چاوایان به روز بکهوی که چون له نیوه شهودا هه‌لدی وه تیشکی زیرینیی به سهر زه‌ریا شینه پروزه‌یی و شاخو کیوه سپیه کانا په‌رش و بلاو ئەکاتهوه . ههره دهوله‌ندی ئەورویانی خوزگه‌ی به راوکه‌ریکی هه‌زاری نورویجی ئەخواست چونکه له ولاته خوشه‌دا ئەژی و له گوی ئەو زه‌ریا شینه دائه‌نشی و چاوی له تیشکی روزه که له نیوه شهوا بجی به ژیناریکی لیزه‌کا وه هه‌مو شوینیکی ولاته که روناک ئەکاتهوه www.zh

کی به بیریا نه‌هات روزیک ئەم ولاته جوانو نازداره بی به کورری شهرر و ئەو میله‌ته هیمن و له‌سه‌رخویه به زور شهرری بکری به تووشه‌وه ؟ وه کی ئەزانی روزیک دی ئەو شاخه سپیه جوانانه به خوینی گه‌ش و پاکی گه‌نج و ره‌نجبه‌ره جوانه کانی سوور بی ؟

له روزی هه‌شتی نیسانی ۱۹۴۰ دا پررشنگی شهرر ئەم ولاته خوش و جوانه‌شی گرته‌وه وه بوو به کورری شهرریکی خوینین .

له وروژه توفه دا که پیچیه کلو به فر وه به ایزمه باران ههاته خواری
 گره و ناله ی به سه دان پولى فرروک وه شریخه ی توپ و تهقه نه ی
 له هه مو لایه که وه ده نگی هه دایه وه وه کشوماتی له سهر ولاته که
 هه اگرت وه شهوی خاموش له دانیشتهوانی بو به روزی حه شر .

کارل هامبرو — Karl Hambro سهر کرده ی پارلمانی نورو یج له
 نووسراوه نایابه که یا که (هه وه ی به چاوی خوم دیم له نورو یج ی)
 ناوه به م چه شه ی خواره وه باسی هه م شهره هه کا :

هه شتی نیسان روزیکی ره شو پرر ده ده سه ریو کویره وه ری
 بوو بو نورو یجیه کان . هه وال زانرا که آوه کانی ده وروپشتی
 نورو یج به له غم ته تراوه ، باش نیوه ررو پارلمان کو بوه وه وه
 له تهریک گرتی حکومه تی نورو یج دوا . هه ونده ی پی نه چو
 هه والمان زانی که کشتی به کی هه مان له خوار نورو یجیه وه به ر
 تورپید که وتوه وه که شتی هوان و راو که ره نورو یجیه کان چهن که
 سیکیان له زه لای ناو که شتی هه قوم بوه که یان رزگار کردوه وه
 سه رمان سورر ما که هه م رزگار کراوه هه لمانانه وتیان « اجه بو
 پاربزرگاری نورو یج و یاریده دانی له ده وروپشتی (به رگن) دا
 هه سوراینه وه » . هه ندانه کانی پارلمان هه م رتاره یان به پروپا گانده به کی
 هه مان زانی وه به ته نگیه وه نه بون ، به لام هه ندیکی تریان له وانه
 که وضعیتیان زور به خراب هه هاته به رچاو له هه نجای دانبارک
 هه ترسان و هه یانوت « ره نگیه شهرری پی به تووشه وه وه په لاماری

بدری « بهلام که به بیریا نه هات که روزیک دی نوروبجیش تووشی شتیک دی . له گهل نه وه ش - ا خه - کی ولاته که زور به پهروشه وه مهراقی بیستنی هه والی جیگه ایانی تریان نه کرد وه خراپیان نه هاته بهر چاو وه تا لی نه کولینه وه زیانتر نرسیان له دواروژی ولاته که ی خویان پهیدا نه کرد ، خه لک هه مو چه په سابون وه نه و روخوشی و هه وه سه ی جارانیان نه مابو . چوومه وه مالی ، شوم کرد وه له سه عات یانزه دا چومه ناو جیگه اوه . سه عات به کی پاش نیوه شه و ژنه کم له خه و هه لی ساندم وتی : « ده نگی فیکه ی هیرشی آسمانی دی » من گالته م به م و ناره هات وه باوم ررم نه کرد ، بهلام فیکه که ناته هات توندتر نه بو و درپژهی نه کیشا .

به ته له فون داوای چاپخانه ی روزنامه ی (مورگنبلادیت) م کرد که له سالی ۱۹۲۰ وه سهر کرده ی نویسنی بوم . . ده نگی نه بو . داوای ته اگرافخانه م کرد . نه ویش هیج . له سه عات دوی پاش نیوه شه و دا ته اگرافخانه و مرانی دامه وه که به هوی نه وه وه مأموره کان هه مو خویان له ژیر نه رزا شار دبو وه نه یان توانی به ده نگیته وه بین . چه ف که شتیه کی بیگانه نزیک بو و درر (خلیج) . کان که وتبونه وه وه تو په کانی (اوسلو) هه ر چه نده آگبارانی کردن بهلام نه یان توانی بیانوه ستین .

به ته له فون له گهل رئیس ی وزرا وه وزیر ی شهرر قسم کرد وه له و حله وه هه ر پانزه - بیست دقیقه به ک هه والیکی نازم نه بیست .

له ساعات ۲۱۵ دا پېنچ كښني گهوره شهري نلمان له خوار
(بهرگن) هوه تي پهرين وه له ساعات ۳۳۰ دا چن فرقه به كي نلمان
رو نه كه نه (تروندهايم) . ايتر بومان ساغ بو هوه كه نلمانه كان — بي
آگاداري و هه رده شه كردن — كوتوپري په لاماري نورويجيان
داوه وه له چن شويديكي مهمه وه هه سكه ريان دابه زانوه .

له بهر نه وه كه ايمه نه كه وتبوينه خومان وه هه سكه رمان كو
نه كرد بو هوه چارمان نه ما نه وي كه (اوسلو) ي پايتنه ختمان به چي
بهيلين كاتب و مأموره كاني پارلمان نوسراو و شتي مهميان كو كرده وه
و بهر له ايمه رويان كرده شاري (هاما) كه سه د ميل له اوسلو وه
دووره و جي به كي زور باش بو بو پارلمان و حكومهت چونكه
له سهرري هاتو چويه وه له هه چوارلاوه هه مه نه فوري پيا ديتو
نه چي ، و له طاني لي قه و مانا له ويوه چن ريگه ايه كه هه به بو سويد .

ژنه كم كه لوپه لي سه فوري خسته ناو جانتا به كه وه وه
نو كرده كاني سهر به ست كرد به مانه وه يا چونه لاي كه سو كاريان .
انجا سواري اوتوموبيل بوين و رومان كرده پارلمان . له وي دو
نامه به په له پهل نوسي و چوم بو وه زارتي خارجيه . له وي پي يان
ونم كه مه جليسي وزرا كو بوته وه پيوسته منيش بچم . كه چوومه
ژوري و دايفشتم به كورتي بو يان گيرامه وه كه سه فوري نلمان له
سعات پېنچي به يانيدا هات وه نه سرنامه به كي پيشانندان كه نه لي :
« نه بي نورويج بي چن دوچوني خوي بدا به دست نلمان هوه »

و دواى روت كړدنه وى هم باره گرانه ، سه قير له پيش منا
گه را بوه و .

من پيرى خوم پيشان دا وتم « له پيش همو شتيكا نهې
خيزانى شاه و وزارت و پارلمان بگويزرېته ووه بو (هامار) شاه نه مې
په سه ندكرد و له سه سات هونې به يانېدا شه مه نه قهرېكي تايه تېان
آماده كړد بو نه و نه دمانه كه نا يانه وى به او نومويل خويان برون
و قرار درا كه پياوانى باره گاي به رزى اوږدو و هېزى ده رپاي به
شه مه نه قهرېكي تايه تې خيرا بگنه (هامار)

تا كسيه كى خوشم هيشنا له بهر ده رگاي وزارتى خارجيه دا
چاوه رى نه كړدين . ده رحال سواري بوين و به او نومويل چي كه مان
وت تا نه توانى خيرا لي خوږى بو هامار . له وه پيش من و ژنه كم
وامان دانا بو كه نه گره ر هاتو پا ته خت چول كرا نه و بچيته
مالي كاكي كه ۲۵ ميل له خوار هاماره ووه بو . كه گه بشتينه نه و
نزيكانه له او نومويله كه دابهزى ، جاتاكى گرت به ده ستيه ووه
روپشت .

كه گه بستمه هامار دم خه كى شاره كه وهك له گوى گادا
نوسنين واو ، آگايان له هېچ نه و همو به ايشوكارى خويانه
وه خه رېكن . محطه ي ازاعه ي شاره كه له پيش سه سات هه شتا نه نه كه و ته
گهر ر . منيش نه مويست دان به ناوى نه و شاره دا بنم كه حكومهت
روى نى نه كا نهك نه ملا نه كان رى شه مه نه قهره كه خراب بكن . ده رحال

چومه مالی مدبری پولیس و ماندو بوم تا راستی کارم پی سه لماند وه
 پیی تهونم : « سهر کرده ی گهورم ا وازانم روزتان لی تک
 چوه ، ته سرو نوی نیسانه نهک بهک » ته م کابراه ناحقی نه بو
 که وا بلی چون که سآله که له درو نه چو زیانر له وهی له راست بچی . .
 انجا ته وهی پیویست بو زور به وردی و گورجی پییکان هینا
 وپیلانمان دانا بو حه سانه وهی خیزانی شاه و نه ندانه کانی پارلمان
 و سهر کرده کانی له شکر و وزیران و جی آماده کرا بو کوبونه وهی
 پارلمان و گفتگو کردن و نانی به یانی بو پیاوانی ناو شه ۴۰۰ ندفه ره
 تایه تیه که دانرا . و له کاتیکدا خه ربکی گفتگو بوین که چوبین
 بکه وینه ایش له (همار) ته وه ندی پی نه چو چن پولیک له فرروکی
 ته لمان به سهر شاره کدا که ونه سورانه وه .

له ۱۵۰ ته ندانم ۱۴۶ به سه نه ندانه ژنه کانی وه کوبونه وه وه به
 کورتی بوم گیرانه وه که چیه ناچاری کردوبین بو کوبونه وه له
 « همار » و بانگی وزبری خارجه م کرد که دیت تصریح نامه بهک بدا ،
 « دکاتور کوخت » به زمانیکی شیرین و جوان هانه قسه و وتی :

ته لمانه کان نوبه به کیان دا به حکومتی نورویج که له وه دا ته لین :
 بهرینانیای گهوره وه فوره نسا له م شهر ره یانا له گهل ته لمانیادا به ۴۰۰ و
 هیزانیه وه ته یانه وی آگری شهرر بته نیفنه وه بو ته و لانا نهش که
 خویان نه ربک گرونه و ته لمانیا به لبنی پاراستنی حقوقی نه ربک گرتی
 پ داون . وه له م روزانه دا حکومتی ته لمان به و راپورانه دا که بوی

هاتوه بوی ساغ بوتوهه که از گلاتره و فوره نسا پبکوه قراریان داوه ولانانی سکاندیاقبا بکن به کورری شهر به داگیر کردنی نارقبک وه هندی جگایانی تر له نورویجج ؛ و حکومتی ثلمان بهم راپورانهدا که باسماپ کرد به تهواوی بوی دهرکهوتوه که چهن روژیکی تر ناخایینی سه رمتای ثم داگیر کردنه دیاری تهدا وایه لهو باوره رهداین که حکومتی نورویجج لهو راده یهدا نیه بتوانی به ربهستی ثم ههولهی سوین خواره کان بکا وه حکومتی ثلمان له هیچ وه ختییکا حز به وه ناکا خاکی سکاندیاقبا پی به مه پیدانی شهر له میانی ههردو میلهتی وهک ثلمان و نورویججدا .

دوکتور کویت وتی « به وه زیری ثلمان گه یئرا که پی مه شوهرتی حکومت وهرام دانه وهی ثم نوتیهی ثلمانیا زهجه ته » له وه رامدا وه زیری المان وتی « واهخت به به ربه وه نیه ، اوردوی ثلمان له پیشکه وتایه وه به په سهند کردنی کوتورری نه بی ناتوانی بوه ستیزی وه له پیش سه طات نوی به یانیه وه ته سردراوه به هیزی ده ریانی ثلمان که چهن به نده ریکی نورویجج داگیر بکا . »

وزیری خارجه دوکتور کویت وتی : « که نوتیه کی ثلمان پیشانی حکومت درا دهر حال قهراری دا که له ناو هه ، و حکومتی کانی سه ر زه مینا به کیک نیه خوی به سه ربه خو بزانی ثم چه شنه داوا کردنه په سهند بکا . . . » و ته مه به وزیری ثلمان گه یئرا و تهو وتاره ی هتله ری هئرایه وه بیر که وتبوی « تهو میلهته که به زه لیلی

سەر بو دوژمنی دائه نوینی حهقی ژبانی نه . . . ههروها دوکتور
 کوخت وتی : « ایه که بهر بهستی پهلاماردانی ئەلمان ئەکەین ئەنا
 بو پاراستنی سهر به خویبانه . . » له سەر ئەمه ئەلمانەکان له پیشکەوتن
 دەستیان ههانه گرت وه لهو حهلهوه نوروو بیج له گهل ئەلماندا دەستیاندا به
 بهخه ی به کتری . .

لهو هاندا پرسم : « آیا پارتیه سیاسیهکان له پارلماندا آره زوی
 ئەوه ئەکەن چهن جاریک کو بینهوه و دهرحهق به وضعیهتی ولات
 گفتگو بکن یا آمادهن بو پهسه ند کردن (تصویب) ی سیاسیهتی
 حکومت دوا ی کو بونهوه یکی تیگرایی . . بهکی له ئەندامهکانی پارتی
 رهنجیه رههلسا وتی « به پیوستی ئەزانین کو بونهوه بخهریته وه ختبیکی ز
 تا ئەندامی ههوه پارتیهکان له ناو خویانان له وهضیهت نه کولنهوه . . »
 بهلام سهر کرده ی پارتیهکی وتی : « ایستا وهختی ایشه ، له
 نوروو بجدا پارتیو کومهل نیه ، ههوه نوروو بجی و نیشمان پهروهرین . »
 اقتراحم کرد که پارلمان بی گیر و گرفت ئەم قهرداری حکومته
 پهسه ند بکا وه ههوه تیگرایی پهسه ندیان کرد .

ئەلمانەکان ازاعه خانهی گهوره اوسلویان دا گیر کردبو وخستبو یانه
 ژیر دهستی (کونزلتگ) ناوی به ناوبازگه ره که به کیسه
 له نازبهکانی نوروو بیج وه له ۷ ی نیشاندا چوبهوه بهراین بو ری
 پا کردنهوه بو ئەلمانەکان له طانی پهلاماردانی نوروو بجدا . ههروها

خوی کرد په سردار وه له پساوه کانی ده وروپشتی حکومتی حکومتی
 دامه زران وه به ناوی حکومتی ته وه بلاوی کرده وه که سه فهدر په نیه
 و بهر بهر کانی نهمان نا کوی به لکو دوستی نه اوایان .

وه نه نیا ازاعه خانه ی بچوکی « همار » مان به دسته وه مایه وه
 که له ووه وزیر خاریه دوکتور کوهت قسه ی ته کرد ،
 به راستی تهو نیشمان په ووه ربه که لهم روزه ره شه دا پبشان دراوه
 له هیج وه ختیکی ترا وا به هیز نه بوه ، و تهوه ی که آزایی و په
 خو راپه رمانی میله تی نورویج به ته ووی دهر نیا و پیاو نیا خانه
 حیره ته وه ته وه به که له طانی کوبونه وه ی پارلماندا له همار که سیک له
 نه ندانه کان به لای ته وه دا نه چوون که داوای یارمه تی له دوه له ته
 سویندگ خواره کانیان بکری وه یا پرسیار بکن آیا هم دوه له تانه
 نیازی یارمه تی دانان هه به یانه . هه مو آبشیکان به هیجی رانه پهران .

نهمان کان له و وخته دا له شکر یکی زوریان له هه ردو بهری
 هیجی اوسلودا دابه زانیو ره له گهل تهو هه مو هه وله دا که درابو
 بهر به ست کردنیان هه مو جی نه یاره کانیان گرت و هیزی میکانیکیان
 خیرا به سه ری شه هه نه فهدرا ته کشان بو « همار » وه ته وه ی
 پیویست بو جی به جی کرا بو گواسته وه ی پارلمان بو شاری (فریم)
 که ۳۰ میل له چینی هماره وه به و شه هه نه فهدریکی تاییه تی بو هم
 کاره آماده کرا بو . دوا ی ته وه چومه وه اوتیل به تا کو سه عاتیک
 خهوم له چاو بکوی . . هه ر که سه رم کیشابه ژووره کم و پانوکم

داکن به تلهفون داوام کرا وه پیم و ترا که شا و حی نشینی هانوونه
اوتیل بو بینیم چونکه رئیس و وزارت « مستر ناچار سفولک »
استفانامه‌ی داوه و تسکای له شا کردوه که بیت چاوی پیم بکوی .

منیش به شام وت : « جلالآب ایسته به هیچ کالجی ناتوانی
حکومه‌نی دهستوری بگورری ، ازاعه‌خانه‌ی اوسلو به دست
کوزلنگک و ئەلمانەکانەوه‌یه وه له ازاعه‌خانه‌ی بچوکی هاماره‌وه
ده‌نگمان ناگاته هه‌وه دانیشتوانی ولات . بیجگه له‌وه ده‌سقیان
به‌سه‌ر روزنامه‌کانی اوسلو ، به‌رگن وه نروندی‌ه‌ام‌بشدا کیشاوه وه بو
به‌کم جار دانانی حکومتیکی تازه وه نه‌بی هه‌ر خه‌تا بی به‌اکو
پشیوی ئەخانه ولاته‌زه ، چونکه وه‌زارنی ایسته پینج ساله له‌سه‌ر
ایشه وه چوته دلی هه‌وه خه‌اکه‌وه و نمیلی به‌شی زوری ئەندامه‌کانی
پارلمان ئەکا هه‌ر که گوررا خه‌اک ئەکدوانه ته‌قه . . چا کتر ته‌وه‌یه
هه‌ر خوی بینه‌وه و مسؤولیتی ته‌و ایشانه‌ی له‌ته‌ستو بی که کردوبه
وته‌یکا بو آماده کردنی ولات به‌را‌به‌ر به هه‌وه ناگه‌هانی به‌ک .

جلالآب به رویا وادیار بو ته‌م بیره‌ی منی په‌سه‌ند کرد به‌لام
حه‌زی ته‌کرد رای مملانی هه‌وه پارتیه‌کانی ری پارلمان وه‌ربگری
و له‌وه وخته‌دا که لهم روه‌وه گفتوگومان ته‌کرد هه‌ولمان بو
ته‌هات که ئەلمانەکان هه‌ر له‌پیشکوتنان و به‌شیکی زوری اوردوه‌که‌یان
ده‌میلی ماوه بو « هامار » له‌به‌ر ته‌مه پارلمان دوا خرا به‌وه شه‌رته له
فریم کو بینه‌وه و ناچار بوین که تا ده‌ده‌قبه‌یه‌ی تر سواری ته‌و

شده نه فوره بپین که بومان وه ستابو . بهشی زورمان نهو شه وه
 تا به یانی له بهر ایش خهوی له چاو نه که وتبو و هه مو مالو منالیان
 به جی هبشت وه بهو شه وه تاریکه ری هه ماریان گرتنه بهر که
 هه ر دوایی نه ته هات . وه که گه بشتینه نهوی پارلمانان له کابنه
 گه وره که پدا کو کرده وه . نهو نه ندانه پیرو گه نه بجاننه که
 جاتا کانیان به دهسته وه بو و قاجیان له به فرا نقوم نه بو و به ره و
 کلبه ی ناو براو نه رو بشتن هه رگز نه م کو بونه وه دوا جاره ی پارلمانیان
 له بیرناچینه وه و هبشتا داپیره (مارتاناسن) نه ندای پارتی
 کریکارانم له بهر چاره که به مات و پهستی هه ننگاوی نه نا وه که
 ماموستا چون مناله کان پیش خوی نه دا بو زوری ده رس .

به تله فون هه ولمان زانی که وزیر ی نمان نه به وی له گه ل
 حکومه تدا گفتوگو بکا . له و عانه دایین داوام له پارلمان کرد
 حکومه ت سه ربه ست بکا له هه مو کرده وه به کیا وه له هه مو قه رار بکیا
 که له م وه خته ناز که دا ده ر کردنی به پیویست نه زانی نه ندانه کانی
 پارلمان سه رتایا نه مه یان په سه ند کرد .

له پیش خه وتنا من و شا و جی نشینی به ته نیا ماینه وه و که وتینه
 گفتوگو ده ر حه ق به پاشه روژی ولات و نهو جی به که خیزانی
 شاه پیویسته روی نی بکا نه گه ر هاتو « فریم » گبرا چونکه نیازی
 چوونه سویدیان نه بو نه که جی به حکومه تی سویدیش لیژ بی .
 واما به باشتر زانی که رو بکه نه زوروی نورویج . انجا هاتینه

سەر باسی « کوزلنگک » و ایش به دهسته گانی که شاه کسی
لی نه نه ناسین ، له و طاندا جی نشین (ولی عهد) پالی دا به مزه کوه
نوست .. شاه به زهر دخنه به کوه ونی : « خوزکم به گنج که وا
زوو خهویان لی نه کوی »

وزبری ئەلمان و بستبوی چاوی به شاه خوی بکوی . شاه
« دوکتور کوخت » و وزیر خارجهی بانگک کرد که به پی
دهستور پیویست بو له گفتوگودا حازر بی وه به بی شه شاه ناتوانی
دهر حق به کاروباری سیاسی خوی چه قرار یک بدا . . وزیر ئەلمان
ونی : ایستا وضعیت چه شیفکی نزه و حکومتی ئەلمانیا به و شهرتانه
رازی نابی که له نه سرنامهی پیشویدا داینا بو به لکو نه به وی حکومتیکی
نورویجی دامه زربنی که دوستی ئەلمان و سهر به وی له ژیر
سهر کرده ی مستهر « کوزلنگک » دایین

www.zheen.org

له سهر نه مه شاه بلاوی کرده وه که ناتوانی چه حکومتیک
دایینی که جی باوه رری مله تی نورویج نه بی . وه له هه مو
انتخاباتیکدا که نا ایسته کراوه که س پیری به لای هه لیزاردنی
کوزلنگکدا که مو زور نه چوه ، و حکومتی ئەمان کابرایه له نورویجدا
به خائن ئەناسری . دوا ی ئەمه گفتوگو درایی هات و بو به یانی فرروکی
ئەلمان بهری آسمانی گرت و بو مبابه کی زوری له چهن شوبیفیکدا
فرربدا شاه و وزیر گانی په نایان برده دی به کی بچوک ، فروکی ئەلمان
خویان گه یانی نه ویشیان به گهرمی بومباردمان کرد به لام شاه

و پیاوه‌گانی ده‌ور و پستی همو خوین له به‌فردا له ژبرداریکا
 شاردوه وه له مردن رزگاریان بو .
 بهم چه‌شنه قهومی آزا و نه‌به‌زی نور و بچ ، له‌گه‌ل که‌می‌ی خو‌یو
 و چه‌کو جب‌خانه‌یا ، تا دوا هه‌ناسه شه‌ریان کرد وه به‌همو دان‌بشتوانی
 سه‌رزه‌بندان پیه‌شاندا که له ری‌ی سه‌ر به‌ستبانا گیانو مالیات
 به‌خت نه‌که‌ن . .

به‌ندی ده‌وله‌مندی

نو و به‌ری : محمد شاکر فلاح

بنکه‌ی زین

مامه .. بوچ وا دانماوی ؟ هه‌موی له‌به‌ر من ؟ بوچ وه‌ها
 مانی ؟ له به‌ر چووئی من ؟ ..
 پیت خوش بی ، یا ناخوش : تازه نایه‌مه‌وه به‌مالتا .
 نه‌مه‌وی سه‌ر به‌ست بژیم . دل ته‌لی : « بوخوم ، له‌گه‌ل‌خوم و
 به‌ره‌نجی شانی خوم بژیم » . بیرنه‌گه‌ی | تازه نایه‌مه‌وه به‌مالتا
 دلت خوش نه‌گه‌ی ..

* * *

خانوه‌گه‌ت : با کوشک و باله‌خانه‌بی . خوانه‌گه‌ت : با
 ده‌وله‌م‌ندانه و شاهانه‌بی . به‌رگو پوشته‌نیم : با شازادانه‌بی . . .

بیرنه‌گی ا تازه نایه‌مه‌وه به مالتا ، دلت خوش نه‌گی ا..

***

پیم ته‌لی : « مونی . بویه ناتدوینم » . پیم ته‌لی :
 « گرژی بویه به ده‌مته‌وه پی‌نا‌کهم » پیم ته‌لی : « سست وشلو
 شیواوی بویه یاریت له‌گه‌ل نا‌کهم » ... به‌لام نازانی چه‌وتیه‌کم
 ته‌گه‌ر هه‌بی : له‌به‌دخویی خوت و له به‌ندو کوتهی ره‌وشتو
 کرده‌وهی ده‌وله‌مه‌ندانهی خوته‌ویه ؟ ...

ایستی که خوم له ده‌ست مالی تو رزگار کردوه و به‌ندی نوم
 پچرانده : مون و گرز و شلو شیواو نه‌ماوم . آیا له‌ش خوش و
 روخوشم نایینی ؟ ... ایتر من بیری خوت و به‌ندبخانه‌کات نا‌ک‌ه‌وه
 تازه‌ش به مالتا نایه‌مه‌وه . بیرنه‌گی ا دلت خوش نه‌گی ا..

بنکه‌ی ژین

www.zheeh.org

منت به‌خیو‌کرد به‌ ناوی حزمایه‌نی و مامیه‌تیه‌وه .. خه‌ا‌کبش
 چه‌واشه‌ بوبو ، به‌ چاکی ته‌دایته‌ قه‌لم ا..

که‌ چی راستیه‌گی نو‌که‌ریکت لی رائه‌گرتم . ره‌نجبه‌ری
 خوتو مال و مندالت بکم ا.. که‌ی تو وه‌ک کورره‌کات ته‌ماشات
 شات ته‌کردم ؟ که‌ی وه‌ک ته‌ و سه‌ره‌سنی هه‌ لسان و جولان و قسه
 کردن و رابواردنت ته‌دای ؟ که‌ی ته‌تپدشت شتیک بکم ، توزبک
 پیچه‌وانهی آره‌زوی خوت بی ؟

چهند کسبیک هه‌بون خوشیان ته‌ویستم و دوستایه‌نیان له‌گه‌ل

مه گرم و بوم نی ته کوشان : آیا منت له وان و ته وانت له من
 نه کرد ؟ - چونکه دوزمنی خوت یا هی باو و باپرت بون ؟ ..
 ایستی که واه دهست مالی تو رزگارم بوه : به دهست و
 سهر بهست و سهر مهستم . تازهش نایه مهوه به مالتا . بیر نه گهی !
 دلت خوش نه گهی ...

* * *

لای تو ، خوشی من به نانی باش و بهرگی جوان و مالی
 خوشه و به ا .

هینده نازانی که خوبه رستی و سهر نوشوستی و دل پهستی
 خوت تورو سکی خوشی له ماله که تا نه هیشتهوه ؟ ..

لای من به خیتاری به آزادی و دلشادی و سهر بهر زیه و به ؟

ته و جی بهم پی خوشه که دل تیا خوشه ..

ایستی که من له تو رزگار بوم : روز به روز له بالادام ...

تازه من نایه مهوه لات ... سهریش نا که مهوه به مالتا ... بیر

نه گهی ! .. دلت خوش نه گهی ! ..

بو آکاداری

که لاویژ به ناوبانگترینی گو قاره کانی عراق آماده به بو چاپ
 کردنی هه مو چه شنه اعلاناتیک به زخیکی هه رزان .

تفسیری قرآن

بقره صد می شینج محمدی مال

(ومن الناس من يعجبك قوله في الحياة الدنيا ويشهد الله على ما في قلبه وهو الذا لخصام .
 واذا تولى سعى في الارض ليفسد فيها ويهلك
 الحرث والنسل والله لا يحب الفساد . واذا
 قيل له اتق الله اخذته العزة بالاثم فحسبه
 جهنم وابأس المهاد . ومن الناس من يشري
 نفسه ابتغاء مرضاة الله والله رؤف بالعباد)

دوژمنی ناپاک له سهر دو جوره : جوربکیان دوژمنی ناو خو
 وجوربکیان دوژمنی بیگانه . دوژمنی ناو خو زیانی گهلی گهلی
 زیانتره له دوژمنی بیگانه چونکه نه میان همیشه به دوژمن نه نامری
 وه هرچی پیویستی بی له پاریزگاری لی ی نه کری وه هرچیش
 پیویستی بی له وریابونه وه آماده بی بهرانبه ری رائه گیری ، له بهر نه مه
 دوژمنی بیگانه که متر هلی بو ههله نه گوی که زیان بگه به نیو
 ده ستی خوی بوه شینی ، بهلام دوژمنی ناو خو له ناو دلو ده رونا
 کنه نه کا وه همیشه وهک نه خوشی سبل جهرگو دل دانه خورینی

ناچرای زنده گانی نه کوژینبته وه و کوشکی بالا نه روخینبو رشتهی
 هیواو هه وه سی نه پچررینی ، نه خوازلا نهو ناپا کانهی که به دل
 گورگنو له پیستی مه رران وه به زبان لافی سینه پا کیو دل چا کیو
 خیرخواهی هه موان لی نه دن که چی له دلا خویان هه ل گرتو وه
 بو روژی خوی تا وه که دوپشک بدن به مهردومه وه وه سهرومالو
 ناموسیان داگیر وه دوچاربی روژی رهشیان بکن وه کو
 نه فرموی (ومن الناس من یحبک قوله فی الحیوة الدنیا) هیندی که سی
 وا هه ن که به گوفتو گوی شیرینو لافو گه زاف سه رسامت نه که له م
 ژبی جهاندا وه هه همیشه نه دن به گویچکه تا که گویا خیرخواهی
 هه موان وه عاشقی یارمه تیو دهست گرتی هاو آیینو هاو ولاتی نه نی
 وه هه مو حلی هه ول نه دن بو سهر که وتنو پیش که وتنو بهرز
 بونه و بیان (ویشهد الله علی ما فی قلبه) وه خرا نه کن به شاهد و گه واه
 له سهر نه م لافو گه زافانه کله ی نه دن ، یعنی سویندیان بو نه خون
 و پیان نه لین « خوا نه زانی که خیرخواهی هه موانین ، وه دلو وزبانان
 وه که به که » وه بهم جوړه سر بندانه دهست خه رو بیان نه کن، که چی
 (وهو الد الخصام) نهو دروزن وروو ره شانه به کیشه تر و دوژمن تری
 نهو که سانهن که له گه لیانا تیکه ان وه به دبعن دوستیان وه
 له هه مو دوژمنی زیاتر ناحهزی نهو گه له وه نهو کرده وه چا کانهن
 که تا ایستا نه ی دن به گویچکه ی مهردوما .
 نه م جوړه مهردومه ناپا کانه که بهم قسه جوانه درویانه ،
 وه بهو گوفتاره رو که شانه مهردوم هه ل نه خه له تینن له هه مو

گه لیکا هه نه خوازولا گه لی که تازه ههوه لی چاو کردهوه و
 سهه تای بیر کردهوه و آزادی بی ، وه پیای باشی دلسوزی
 خویندهوارو تیگه یشتوشی کهم بی ، لام جه لانه دا گه لی ناپاکی
 دروزن به زبانی شبرینو وناری ره زنگین خویان نه به نه پیشه وه ، وه
 لغاوی ایشوکار نه خه نه ژیر دهستی خویانه وه تا روزیک نه بی بو
 قازانجیکی هه چو پوچی خویان گه لو نیشمانه گیان به قوررا
 نه به نه خواره وه ، وه توشی روزیکی ره شی وای نه کن که هه رگز
 روناکی له پاشه وه نه بی وه کو نه فهرموی (واذا تولى) کاتیکیش که
 بوو به گه وره و ایشوکاری که وته ژیر دهست (سمى في الارض ليفسد فيها)
 هه لو ته قه لا نه دا له و نیشمانه دا بو ویران کردنو تیک دانی
 آسایش وه بو قازانجیکی خوی به هزاران مهردوم به قره نه دا و نه یان کا
 به دلی بیگانان (وبهلك الحرب والنسل) و نه ناو نه با به هوی زور و سته می
 خویو ده ستو بی وه ند و له شکر و قوشه زنگینه وه هه رچی کشتو کالی
 مهردومو آزالو بیچویان هه به ، وه دهست نه کا به سته مو به د کرداری
 ده رباره یان بهم ره زنگه هه ر شه وه به کیک نه کوژی وه هه ر
 روزه به کیک تالان نه کا ، رقی له هه ر کسی ههستی نه نیری به
 شه و خهرمانی نه سوتین یا باخانی دا نه هین یا مه ررو آزالی نه فرینن
 یا کا کو گوبی ولاخی نه برن که داخه کهم نه مانه له ناو اجه دا
 ابجگار زوره

بی گومانم تا ایستا زور جار رو په رهی چه رخی گه ردونو
 سهه گوزه شته ی که لانی پیشیان نه مانه یان زور چاک بو روناک

کردوبنه نه وه وه بارهها پيشانيان داوین که هر ولانی زور ستمی
 تیا پهيدا بوبی کشتوکالیان بهرباد وه مالانیان له ناو چووه وه
 آسپشو آوهدانیان نه ماوه ، وه رهوشنو خوویان خراب وه نادانی یا
 بهسرا هاتووه ، بهلام له پاشیسا خوا ریشهی نهو بهد کردارانهی
 له بیخ دهرهیناوه وه تهفروتونای کردونو له ناوی بردون
 وه کو نهفهرموی (والله لا یحب الفساد) خوا پیاوی ناپا کی خرابی
 خوش ناوی وه روژیک نهبی که سه ره نگرپیو ریشه کیشی بکا .
 آشکرا به که کرده وهی خراب هیندی جار له روی نادانیو
 هه له بی به وه نهبی ، وه هیندی جاریش له روی ناپا کیو بهد نهادیه وه
 نهبی ، جا نه گهر له روی نادانیو هه له بی به وه بو نهوا نهو که سهی
 که خرابه که نهکا به قسهی هه وو خیرخواهیک زوبهزو به شبان
 نه بیته وه وه آموزگاری هه وو دوستیک وهر نهگری ، وه لی نه گهر
 له روی خرابیو بهد نهادی به وه بو لبت آموزگاری کهس به گوی یا
 ناچی به لکو نه گهر پیشی بلین تورره نهبی ، جا بو نه وهی پیشان بدا
 که نهام ناپا کانی پیشووه له گوروهی دوه من نهک په کم فهرموی
 (واذا قبل له اتق الله) هر حلی بیژری بهو بهد کرداری بهد نهاده
 که له خوا بزسه وه نه مهنده زیان به مهردوم مه گه به نه وه دست
 لهم کرده وه خرابانه هه ل بگره (اخذنه العزة بالاثم) فیزو ده مارو
 گه وره بی هه لی نه گری بو سه ر گوناوه ، یعنی له دلا زوری پی ناخوش
 وه زیاتر شیرگیر نهبی له سه ر نهو گوناوانه ی که کردوبه نی . انجا خوا
 له روی هه ره شهوه پی نه فهرموی (غسبه جهنم) به سبه نی دوزه خ .

یعنی جی حسانه و آسابشو دوشه کی نهروشلی آگری دوزه خ نهی .
 که (ولباس المهاد) به خوا دوزه خیش خراب جیگایه که .

له پاش باسی خرابی نه ناپاکانی پیشووه انجا باسی چاککی
 کومه لیکتری نهکا نه فهرموی (ومن الناس من یشری نفسه ابتغاء
 مرضاة الله) هندی کسی واش هه به که گیانی شیرینی خوی نه فروشی
 به خوا وه به ختی نهکا له پیناوی خوشنودی نهوا ، یعنی ههروه که
 ناپاکانی پیشو هه که باسماف کردن مهردوسی واش هه به
 جگه له وه که هه رچی دارایی خوی هه به به ختی نهکا له ربی
 سهرکه و شو پیشکوتنی نیشمانو بهرزونه وهی آیینی اسلامو قازانجو
 سودی هه موانا ، سهری خوشی دانهنی له ریدا دا .

نایین یار و یاوره کانی پیغه مبهه ر (رهزای خویان لی بی) بو
 بلاو کردنه وهی آیینو پاک کردنه وهی ولایت له پیاوی خراب هه رچی
 دارایی به کبان بو به خیتان نه کرد ، له پاشا خوشیان سنگیان نه نا به
 شیروتیری دوژمنه وه تا نه کوژران ، زور جار ژنه کانیشیان که له
 گه لبانا نه چونه جهنگه وه بو یارمه تی دانی میرده کانیان — به دیل
 نه گیران ، آوایان کرد بوبه له هه فنا هه شتا سالا به یداخنی اسلامیان
 له روزه هه لانو روزآوا داهه لدا .

لهم آینه وه دهر نه گوی که بو مسلمانانی بهر راستی هه ر نه مه نده
 بهس نه که نوپژ بکاو روزو بگریو زیانی بو کس نهی به لکو
 پیویسته له گه ل نه ماندا سهرا سهر قازانجو سودیشی بی بو مهردوم وه
 سهرومالی خوی به خت بکا له ربی باسی زیانو بهرزی آیینو نیشمانا .

انجا باسی تهه تهکا که جهنگگ کردن له ربی خوادا و پاره
 بهخت کردنو گیان دانان له ورپیهدا وه نه بی قازانجیک به خوا
 بگه بهنی با زیانیکی لی دور بخانه وه به لکو تهمانه هه وهی بو
 قازانجو سودی خوتانه وه بو ته ره به که خوتان به خوشیو سه ره سقیو
 سه ره رزی بزین وه کو ته فهره وهی (والله رؤف بالعباد) خوا مهربانه
 به بنده گانی خوی که ناو به ناو به که به که کیان تیا هه ل ته خا بو ته وهی
 سه ره و مالی خوی دانی له ربی خوشیو آزاد بو سه ره رزی به بنده گانی
 خوادا وه هه ول تهدا بو خوشیو هه سه انه وهی مهردوم .

رئه کوردی به ناو بانگک

بنکھی ژین
 مهستوره
www.zheeh.org

ناوی خوی (ماه اشرف) کچی حسن به گی برازای (عبدالله
 بهکی همه آغا) ی سنه ییه که تهه شماره له لایهن (سلیمان خانی
 نه رده لانی) به وه له سالی ۱۴۶ ی هجریدا دروست کراوه وه له
 دواي چوارسال ژماره ی خانوه گانی گه بشته (۴۰۰۰). تهه شماره
 گه لی شاعری به ناو بانگی تیا هه لکه وتوه . مهستوره ژنه شاعره به کی
 زور به ناو بانگک و له خواریس و داوین پاک بو . کاتی خمیره و
 خانی والی سنه بو . له نوینو خه نی شکسته ی فارسیدا هاوتای نه بو .
 مهستوره نههنگی زه ریای ته دییات وه ره ونه قی بازاری شاعرانی

گورد بو . له نوسراوی (حدیقهی خسره وی) (۱) دا که نوسره گه
 مای ثم ژنه به (۴۵) غهزه لی نایابی ثم کچه به فارسی هه به
 له خواره وه ناو به ناو چهن دانه به که له غهزه له کانی ته نوسین :

مستوره چنان واله و شیدا شده کز عشق

دیگر نشناسد به سر تو سرو پارا

* * *

گاهی به نامه یا به پیامی بخاطر آر

مستوره ی فگار که امیدوار نست

* * *

روشن و شیوه عصمت بود این مستوره

بمناح دو جهان شرم و جفا نفروشد

* * *

غیر از سم جور و جفا ای شه خوابان

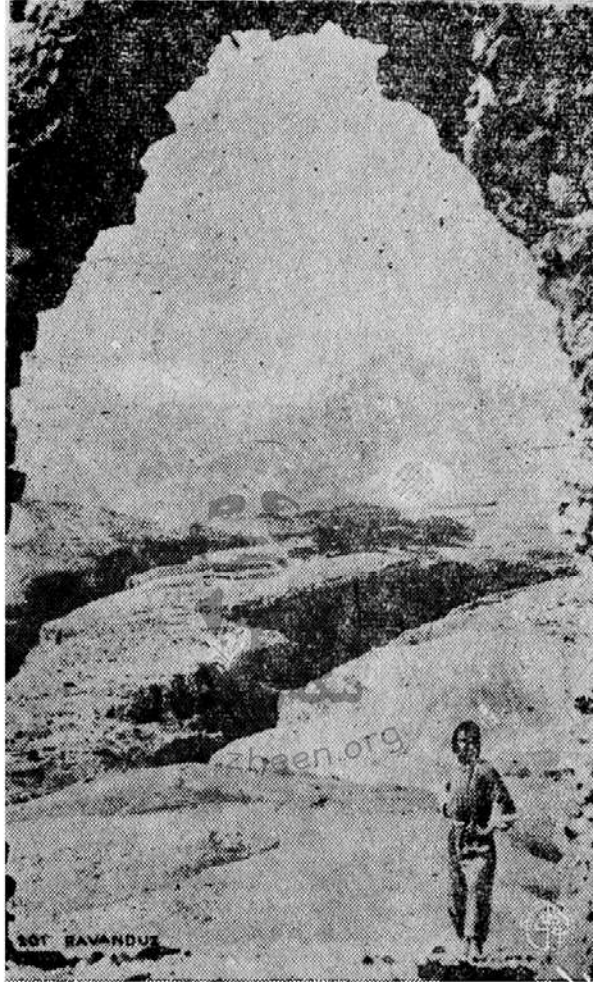
مستور بنکه ی توین بوی وفا ی نشنیده

بگرد گلشن حسن تو ای گول

چو مستوره غزل خوان صد هزار است

له پیاره وه محمد امین لارونی نرفسبیری

(۱) (حدیقهی خسره وی) له سالی ۱۲۵۵ ی هجریدا نوسراوه .
 بامی هه مو شاعره کانی شاری سنه و ده وروپشتی تبا به . لام وابه
 ثم نوسراوه نایابه هیشتا له چاپ نه دراوه و ثم و تاره ی سه ره وه
 له ده ست خه تی نوسره که به وه وه رگرتوه .

چاوته‌ندازبکی شاری ره‌واندز له لوای هه‌ولیر که له شاره هه‌وا
خوش و سازگاره‌کانی کوردستانه .

بنکهی ژین

www.zheen.org

له نین

» ئەم پیاوێ ناوداره له لایەن هەموو
کەسیکەوە چە دوست چە دوژمنی بامی
کراوە . منیش حەزم کرد بە کورنی ،
ئەوێ که له نوسراو وە گوێزارە بیگانه
کاندا دەر حەق بە وینە ی ژبانی ئەم سەر کردە
بی-اوتایە نوسراوە ، پیشکەشی
خویندەزارانی گەلاوێژی بکەم . «

ف . هوشیار

له نین ناوی خوی (ئالادعیر الباقش اولیانوف) ، له شاری
(سمیرسک) که له خواروی روسادا یه له سالی ۱۸۷۰ دا له دایک
بوه ، کەسوکاری نه ههزار بون نه دهوله مەند له تافی گەنجیتیدا
زور خەیاڵ بلاو بو وە تا ئەچووه ساڵهوه آوانی زورتر ئەبو .

له ۱۸۸۷ دا برا گەوره کە ی به بیانوی ئەوه کوژرا که گویا
نیازی کوشتی (قەیسەر) ی بوه ، ئەم کاره ساتهی زور لا
گران بو وە وەك ئەگیر نهوه هەر لەر روزه وه ری ژبانی گوری
وہ کهوتە ههولو ته قهلا بو ئەوه ی ره گو ریشه ی زورداری له بن
ده رهینی و ههزار به آوانی خوی بگه یینی ، زوری بی نه چو
بو به دوژمنی باوه کوشته ی قەیسەر و زورداران و دهوله مند ان

که بهم هویهوه کهوتنه آژاردان و هراسان کردنی ، گرتیان ،
لیندا ، رهوانهی سربایان کرد ..

نژیکی سه سال به همو تهوروپادا گهرا و به همو هیزیهوه
تهیوبست هم بیرو باوه رده ی خوی به خهلسکی بسلمینی تا بینه
پشتیوانی له دواروژا . له شورشی ۱۹۰۵ ی روسیاشدا کنهی
زوری کرد ، وه شه رری گهوره ی پیشو بوی به چاک گهرا .
له ۱۹۱۷ دا که نظامی (کرنسکی) له روسیادا سهری گرت
گهرا بهوه و بو به سهر کرده و همو کرده و کوشه ی سالی
پیشوی بو هم شش سالی دواپیه بو .

لهم ۴۰ ساله دا شه و وروژ ۱۵ — ۱۶ سه مات ته بخوبندهوه ،
ههولی تهدا ، بیری ته کردهوه و پلائی دانهنا بو پیک هینانی تهو
خولیاپه که له میشکیا بو . خوری دایه مارکس ، نووسراوه کانی
خویندهوه و زور جار سهر له نوی ته یوسیهوه و دهسته کاری
تیا ته کرد . بهم جوره مارکس بو به هوی پیگه یشتنی له نین .

مارکس باوه رری و ابو که ته بی له گهل گشت که سدا به
زه بروزه ننگ بی وه به زه بری کوتهک له گه لیانا بجولیتهوه تا
بهم هویهوه ره نجبه ره کان ، که بهشی زوری دانیشتوانی ولاتن و تا
ابستا ایشیان ههر نوکری بوه و بهش خوراو بون بینه ، کابهوه
چی یان پی تهشی بیاندریتی و قسه یان رهوا بی و کردهوه یان
بایهخی هه بی .

مارکس هر چهن پياويکي بيرخواه (خيالي) بو به لام له نين
 ههزي به کرده وه زياتر نه کرد و نيازي پيک هيناني هر فرمانيکي
 پياويه بي باکانه دهستي نه دايه و تا نه نجاميکي پا کو پوخته ي
 چنگک نه که وتايه دهستي لي هه لئه نه گرت

هر وه که باسماز کرد له نين شوين پي مارکسي هه لگرتبو
 وه وا به گورجي آواته کاني نه ي له روسيادا هينايه دي که
 نه گهر مارکس خوي بيايه بي گومان سهري سورر نه ما .

له نين که چوه سهر ايش زور به گهرمي و توند و تيرزي دهستي
 دابي وه وه که ما موستا که ي ، له وه باوه رره دا بو که تا شورشيك
 بهرپا نه کري آواته کاني نايه ته دي . نه وه نده ي پي نه چو شورشي
 گيررا و روسيای گورري انجا هاته سهر نه وه که چون نه م
 باوه رره ي به هه مو نه ور و پادا بلاو بکاته وه به لام نه م آواته ي
 له گهل خويا نايه گل .

نه م پياوه هر وه که ههزي به تيکدان نه کرد ، ههزي به
 آوهدان کردنه وه شي نه کرد وه شهو و روز بيري له وه نه کرده وه
 که نظاميک دابني و جبي نظامي پاره داري پي کوپر بکاته وه و
 نه وه نظامه که بو پيک هيناني نه م آمانجه ي دابنا بو زوري لاي
 په سه ند بو وه لاي و ابو که ژيانيکي پرر خوشي و شادمانی بو هه مو
 آده مبراد نه خا ته وه . له گهل نه وه شدا که چهن ههزي له ايش نه کرد
 نه يتواني له که مهندي خولياي مارکس رزگاري پي و هه ميشه

ټیوت : « اېمه بویه آوات بو سوشیالیستی ټخووازین چونکه ټهزانین له ټهنجای کاردا ټه بېته کومیونستی و دوابی به زورداری و سهر پی شورر کردن ټه هینی و هه مو کس ټم چه شنه زیانه په سهند ټه کا . . » له گهل ټه مه شدا دانی به ودا ټه نا که ناتوانی دهست له کوشتن و برین هه لگری چونکه ټیوت « زه هه ته ټم خه وانم بېته دی تا هه رچی هه یه و نیه ټیک نه دری . . »

له ۱۹۱۸ دا هاته سهر ایش وه به کرده وه جوانه کانی هه مو دانیشتوانی سهر زه هینی سه رسام کرد وه پی سلمان که هه ولو نه قه لاو دهرده سهری ټم ۴۰ ساله ی به زایه نه داوه . . له نین له طانی ایشدا کرده وه پیاوه گوره کانی پیشوی وه ک ناپلیون و قه یسهر ټه هینایه بهر چاو و هه مو ساتیک ټیوت « کس نیه له گوناو رزگار بی به لام ټه گهر به کی جاریک گونا هیک کی کرد نابی دوباره ی بکاته وه و پویسته پی له چه وتی و گوناو بنری تا بتوانری راست بکریته وه . هه ر له بهر ټه مه بو که باره ها دهستوری داناوه و سه رله نوی گوریویه ته وه . . »

باره ها وتویه حکمداریه تی نابی ته نیا به خونیدن بی به لیکو پویسته به کرده وه بی وه له طانی ایشدا هه ر چه وتی به کی لی دهر که وت گورج راستی بکاته وه وه هه ر فرمانیک کی دهست دابی له پیشه وه بزانی که لکی بو ولاته کی هه یه یانه . . ټم به کاری و دلپاکی و له خوبوردنو به ته نگک ولاته وه بوونه له نینی والی کرد که هه مو کس بپه رستی و بی گیر و گرفت شوینی کوی .

زور کس بی یان نهوت : « همیشه به شوین چاکدی خوبدا
 له هه لکهوت ته کهرری « بهلام نهوانهی به رهه لستی نه م چه شنه
 که سانه نه بونهوه نه یانوت « له نین له مانه دووره ، چون که به کیک
 وا نه بی که پیشهی مه رایبی و پارانهوه بی وه له ژیاندا آمانجیکی
 نه بی ... » بهم جوړه له نین ناوی ده ر کرد که پیاویکی راستگو
 و ته واوه ، هه ر خه ریکی هه ولو ته قه لایه بو که یشتن به آوات
 وه بو ژیانیکی پر خوشی و برابه تی وه لگرتنی دوودلی ،
 دوو به ر ه کی و ناپاکی له ناواندا . وه هه همیشه هاواری ته وه ی
 بو ره نجیهر و کریکار حه قی خوی بدرتی و فرمانیان پی بسپیری
 و به نینه وه سه ر ایش تا کو رایین و برروایان به خویان هه بی و بتوان
 گیر و گرتنی ژیان لابه رن . وه زور جار و توبه : « له ره نجیهر و کریکار
 به ولاره که سیک تر نیه زی بهم ژایشانه به ری .. » له گه ل
 نه مه شدا دانی به ودا نه نا که نه بی چه ن که سیک هه بی له ناویانا
 بو ره هه ری کردنیان .

له نین به و ده ستوره که بو روسیای دانا چاره ی هه لگرتنی
 نه م گیر و گرتنی دوزیه وه وه به پی ی ته و ده ستوره به پیویستی
 زانیوه له وانهی شانو قول ته کوتن و ره نج ته ده ن نه بی خویان
 خاوه نی ایش بن و حه قی خویان بدرتی . . و نه م آواتانه
 هه موی له روسیادا به سایه ی کومیونبسته کانه وه هنیرانه دی
 که له سه ره تای کاردا ژماره یان زور که م بو وه سه ر کرده کانیشیان

چهن كه سيك بون كه له نين نه بېردن به ريوه

له نين باوه درى نه وه بو كه چونكه كومهل له تاك (فهرد) پيدا بوه پيوسته هه مو كه سيك به كه به كه بناميرين تا كو به روه و آمانجى بهرز و پروز بېرين به ريوه وه له م رى يه دا خوى ده ستيكى بالاى هه بو و پى ي كرا كه هه مو كه سيك بناهيت وه تى يان بگا وه به و پى به له گه ليا نا بچوليه وه . هه ر هه م بو توانى ستالين و ترواسكى - كه دوژمنى يه كتر بون - ريك بخاته وه و پيكه وه بيا بخاته سهر ايش كه به نه مانى خوى دبان چون له يه ك جيا بونه وه ..

له نين خوى له دوژمنه گانې نه پاراست و به خوى نهوت : « نهوى له گه لئا نيه دوژمنه » بويه هه ر هه ولى بو نه مانى دوژمنه گانې نه دا وه هه زى به وه نه نه كرد كه له گه ليا نا تيه كوشى وه بيا نه بنيه ته سهر ايش ..

دوسته گانې كه ناوى نه هينرا نه يانوت : « له نين بيا ويكى هين و نه رمونيانه ، نه م هه مو ره نجو كوشه ي بو نه وه به گشت كه س به خوشى و براهه تى بڑى ، كه نارد يانه سبريا رابواردنو گوزه رانى هه مو كه س شاره زا بو وه كوبره وه رى و كه ساسيدانې بو ده ركوت وه كه چوه سهر ايش هه رچيه كى بينديو هين - به وه پيش چاو .. » .

دوژمنه گانې پى يان نهوت : « هيشنا له مه عنای ژيان نه گه بوه ،

له کس ناپرسینهوه ، ماندویتی و رهنج کیشانی به لاوه هېچه . هر
 بو شهوی بگا به آمانج هرچی هاته سهر ری گوی نادانی ،
 زیانی تاك (فهرد) ی لا په شمه . . . »

له گهل نه مه شدا چه ناحهزه کانی که لی نه دوان و چه دوسته کانی
 که له سهریان نه کرده وه دانیان به وودا نه نا که نه م پیاوه پیاوېکی
 زانابه ، به سوکو آسانی له هه مو کس گه بشته وه هر چونک
 یه وی نه یانبا به ربوه . . . وه هردو لایان لبره دا لیک جوی نه بونه وه ،
 دوسته کانی باوه ریان قلم نه بو به وه که نیازبکی پاك وه دلیکی ساف
 وراست نه یانبا به ربوه وه ناحهزه کانی وایان نه زانی به ره و خراپه
 به ری به کی چه وتو چه وبلدا نه یانرره تینی .

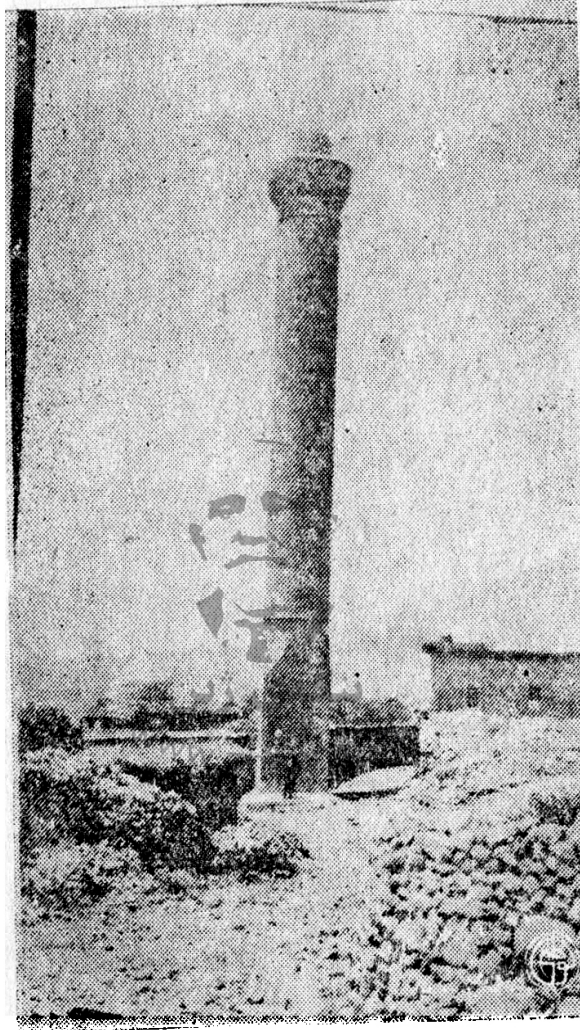
نه مه باسیکی کورتو بچوکی له نین و کرده وهی له نین بو ، نه
 له نینه که دوا ی شهرری گه وره ی را بوردو دانېشتوانی سهرزه مینی
 به جاریک سهرسام کرد وه روسیای سهرتایا شله قاند ، آواته کانی
 له روسیادا هینابه دی و باوه رره کانی به گشت سه لماند ، وه هه مو
 گوی یان بو گرت وه نیگرا به ژنو پیاو و پیر و گه نجه وه شوینی
 که وتن نه م روسیایه ی ایستایان لی هاته به ره م و ناحه زکانیان
 به ره دروی نه م فداکاری و له خوبوردنی مله تی روسیابه نه که ینه وه
 که له م شهرره گه وره به دا نه ینوین که نا دی کلپه و بلسه ی بو هه مو
 شوینیکی سهرزه مین نه نه ینته وه .

پوستی گه لاویر

تاساتی بهختی من

تاساتی بهختی من بهم نهوعه له دهورا بی
 لیوم له ۹۰ بی مه تلهب بی شوپه به تهر نابی
 میرم نهعه دنیا به ، ههر تاوه به ره نگی که
 نازانی مه گهر تا سهر بو کس نه بوه و نابی
 نه ستره ی اقبالت نه مشه و که دره خشانه
 فکری بکه له وساتهی له م بورجه که آوایی
 بو هیمنه تی مهردانه ثابت قهده می شهرته
 ژن چاره له و پیاوی بی ۹۰ سه کورا بی
 یاره بی له ژبر زولی فیرعه ونی زه ما بوچ
 نه میلته زاکهی بی ره می بکه موسی بی
 چیم داوه له باسی خه لک با بیمه وه سهر مه دخی
 شوخی که سهری کولی وه کو نوری چرا بی
 لیو له علی به ده خشانی دم حوقه بی مه رجانی
 رو وه ک مه می تابانی گهر دن وه کو مینا بی
 نه م دیوه له جوانانا شوخی وه کو تو ماهر
 بو غاره تی دین و دل وا چابوک و وریا بی
 (ره می) که وه کو عه بدی وه ستاوه له قاپینا
 نه سری بکه یا برروا ، لوتفی بکه یا بابی
 له هره بره وه (ره می)

چاو ته‌ندازی مه‌ناره‌یه‌کی زور کونی شاری عمادیه‌یه که له
زهمانی عباسیه‌کانا درست کراوه

بنکهی ژین

www.zheen.org

فلسفہ کی کوردیک

جار جارہروا لہ خومہوہ ، زورز کہ تہنہا تہماشای منظرہیک
 دہکم ، یا کہ تہچمہ سہرجی بنوم لبکی تہدہمہوہ پباوان بوچ تہمہندہ
 خراپن ! داروبہرد و گول و گیا و گیانداری چوارپی وتانہنانت
 دو پی لہ جنسی خویان بوچ تہوہندہ بہ دہستیانہوہ لہ ہاواران ، بہ
 فرمودہی خوا و بہ پی تاریخ خو تہمانہ ہویان لہ بہک رہ گہز
 ویک توو لہ آدم کہ وتونہرہ وہ کو حکمای اسلام فرمویانہمو
 بہ عضوبک تہزمیرین و جسمین و مادام بہک جسمن تہشی کہ جی یکیان
 ہانہ آزار عضوہ کانی زیشی لہ گہل پینہ ژان کہ چی خویان تہو پارچہ
 تہعضابہی خویان بہ ہوہسی دہایشین و بہ کتری تہ کوژن بہ آزانی
 و شجاعتی تہزمیرن . جارن لہ تہولہوہ کہ تہستیان بہ کوشنی بکتری
 کرد تیغ و دہمانچہیان تہو بہ بہرد و دار سہری بہ کتری پان
 تہ کردہوہ یا زورانیان تہگرت بہ یکیان تہوی زری تہدا بہ زہویدا
 دہستی تہنابہ پینہ قاتہی تہی خنکاند مامہ قابلان کہ ہابل برای
 خوی گوشت ہابل لہ خہوا بو سواری سنگی بو تہی ہبشت خہ بہری
 پینہوہ خنکاندی لہرہ خوشتر تہوہ کہ زانی یکوژی تہیزانی لہشی
 بشاربتہوہ تا دو قہلہرہش شہرریان کرد بہ یکیان تہوی زری گوشت
 و بہدہندوک رای کبشا خستہ چالبکہوہ بہ چنگ گل بہ سہردا کرد
 شاردہوہ انجا تہویش لہشی براکی خوی شاردہوہ لام وابہ

ئەمە ھەم سەرى خواپە ئەگنە چۈن ئەزانى بېكۆزى ، چۈن نازانى
 پېشارىتەو ؟ ھەزاران خوزگە بەو دەورە كە ھەم بەشەر تېك ھەل
 چوناپە بە گورزو كەمەند لە روژبېكدا چواركەس نەدە كۆزرا ايسنا مەدە نېت
 آلانى وای پى دروست كردون لە ساتبېكدا بە بوپا و طوپ و تەنگ
 ھەزاران ئە كۆزرى !! ئەمە تا عضوی بەك ؟ ھەم بوشبان ئەزان خراپە
 وە كوكسى خویان رېنداركا ، خویان چەدىان پى ناخوشە . ئەبىنە ئەوانى
 كە خویان رېندارى ئەكەن ئەویش ئەو نەدى لا ناخوشە . شېخ سلام
 لە گلاوېژدا رىعبانى خىام ئەنوسىتەو ناورىم بېم خىام يا سلام
 راست ئەكەن بلام من مەجىرم لەو ئەوئەى كە ئەمانەى خلاق كرده
 وەمە ھەلسان و دانىشتان بە دست ئەو بوج ئەھىلى وا بېكەن ! ديارە
 خوا ئەم نەئەوئەى آدمەى بوپە خلاق نە كرده كە لە دنيا دا بھەسېنەو ،
 ئەگەر مەبەستى ئەو بوپە باوكيانى لە بەھەشت دەرنەدە كرد بېجگە لەو
 دنيا وەك بەھەشت نېە بلى جىي نيا دە پتەو ئەگەر لە چەند سالىكدا
 بە كۆزى نە كۆژن و سوك نەكەن جىيان ناپتەو جا لە بەر ئەوە حكفى
 ئەم شرروكوشتارە ئەو تائېرە بە ، پېرە مېرد لەم پېنەدا آيتىكى
 لە سورەى طە رچە كردهو كە خوا آدمەى لە بەھەشت دەر كرده فرموى :
 (اھبطوا) ياللە خوارەو بچن پېشە تان ئەمە پى ھەمبەشە بە گژ بە كا
 بچن ، باشە وا پياو خوا بە درندە پى خلاق كردون ئەى آفرەت
 گوناھى چىبە كىرودەى شررو شوررىان بون ، كوررىان ئە كۆزرى ،
 چەرگان تەبرى ، مال و بران ئەبن ، كە سېش ھاواريان ناپە ؟ .

پىرەو

لە سلېمانپەرە

باشماوهی زبانی مولانا خالد

مولانا خالد که له مزگهونی شیخ عبدالکرمی بهرنجی جیگر بو ، دهستی کرد به تدریس و بلاوکردنهوی علم و معارف بی ههواو ههوس به ناو خه لکیدا و به زبانیکی جوانوشیرین هانی هه دان بو کردهوی چاک و خو پاراستن له خراپه و ژبانی برایانه له گهل په کتزا وه له سالی ۱۲۲۰ دا سهودای جهجی هه که ویته سهر و له سلپانیه وه به ره و موصل که و ته ری و له ویوه بو حله لب و شام و لیره له گهل زانایانی گه وره و تیگه یشتوو دا دورودریژ گفتوگوی علی هه کا ، وه هه مو له بهر زیره کی و تیگه یشتوی سهریان سورته مینی و لهوی شیخ محمدی کزبری مدرسی دارالحدیث و شیخ مصطفی کوردی له گه لیا هه چن بو جهج . که نزیک مدینه هه بنه وه مولانا خالد قصیده بهک به فارسی به سهر پیغمه مر (ص) دا هه لته دا وه تا میشک برر بکا بلاغت و اعجازی تیا هه نوینی ..

دوای جهج مولانا خالد سهر به وری به دا هه گه ریتسه وه بو کوردستان و دهست هه کاته وه به تدریس

وه له بههار و هاوینی هه و ساله دا له گهل کومه لی له زانایان و فقها بو سهیران هه چن بو دی (عبدالان) و به قصیده به کی زور تالیب باسی آو و هه وای عبدالان هه کا و ناوی هه نی (جنات عدن) چونکه له نیوه شمیریکیا هه لی : « هذه جنات عدن فادخلوها خالدین » .

مولانا خالد له سالی ۱۲۲۴ دا به نیازی چوونه هندستان ته چی
 بو سنه وله ویوه بو ههمه دان و تهران و لیره له گهل زانای گه وره
 شیخ اسماعیلی کاشیدا گفتوگویه کی علمی یان ته بی و مولانا بورری
 ته دا له هونراوه لامیه کیدا ته م باسه ته گیریته وه وه سهره تا گهی
 ته مه یه :

کلت مسافة کعبه الامال   حمدا لمن قدمن بالا کمال
 له دوا ییدارو ته کاته بسطام و خرقان و سمنان و نیسا بور وله ویوه بو شاری
 طوس — مشهد و غزه لیکي نایب به سهر امام رضادا ههل ته دا
 گه وره و بچو کی شاری طوس له بهری ته کن وه به جوشه وه ته پنخویننه وه
 وه سهره تا گهی ته مه یه :

این بارگاه کبست که از عرش بر تراست
 وز نور گنبدش همه عالم منور است
 له دوا ییدا ته چپته شاری (هرات) وه له ویوه بو قندههار انجا
 بو کابل و غزنین وه له دوابی له بهر دوری له خاکی نیشتمان
 غزه لیکي زور تاثیر به خش درته نی که ته مه دوا شعر به نی :

خالد اگر نیستی دیوانه و سحر ا نورد
 نو کجاو کابل و غزین و خاک قندهار

دوای ته وه ته چی بو لاهور و تهران و ته گاته (دهلو - جهان
 آباد) وه هره پاره و پولیکي پی ته بی به سهر هزارو لی قه و ماوانا
 دابشی ته کا و به ری شیرازو یزد و اصفهان و همدانا دپته وه

سنه وه لهویوه بو سلبانی .
 نهم پیاوه گه وره به به نیشکی علم و عرفان خاکی کوردستان
 و تورکستانو عربستان روناک و آوه دان نه کاته وه ، محمود پاشای اورحمان
 پاشای بایان خانقابه کی زور گه وره و جوانی بو دوروست نه کا وابستا
 به خانقای مولانا ناوی روبشئوه .

عبرالمحسن هوشیار

بو آکاداری

هه مو نه بزانی که (یانهی سه رکه وتن) چن سالیک بو داخرا بو
 به لام له م دوایه دا به سایه ی هه ندی له نیشمان پهروه رانه وه له
 نیسانی ۱۹۴۲ دا دوباره کرایه وه به لام به هوی نه وه وه که بهشی
 زوری قوتابی و نائب و مأموره کورده کانی بهغدا له سه مانگی
 هاویندا بو ماندو سه سانه وه نه چنه وه شوینی خویان یانهی ناوبراو
 له سه ره نه سری معتمد جهانی معروف جیاووک له مانگی حزیرانه وه
 تا مانگی ایلولی نه سال داخرا و پشت نه ستورین به وه که — دوای
 کردنه وهی — هه مو کورده کان تیگرا به قوتابی و مأمورو
 بازرگانه وه هه ول و ته قه لا نه ده ن بو بهرز بونه وهی نهم یانه به
 تا نه بگه بیته راده بهک که شان به شانی یانه کانی نری بهغدا له ری
 خزمهت کردنو به فریا گه بشتنی قوتابه کورده که م ده ستو بی نه وا کاند
 بو پیشه وه برروا .

وبہم بونہیہوہ ناوی دوازه ماہگہی سالتان بہ کوردی له
 خوارہوہ بو تہنوسین کہ له وهختی خویا له سیدپارہی حق بہرستیدا
 نوسرا بو :
 روز

بههار	{	مارت	۰۰۰	۳۱	۴۴ھرمی پشکوان
		نيسان	۰۰۰	۳۰	شہستہ باران
		ميس	۰۰۰	۳۱	بہختہ باران
ھاوین	{	حزيران	۰۰۰	۳۰	باران بران
		توز	۰۰۰	۳۱	میوہ گہنان
		آگستوس	۰۰۰	۳۰	گہلاویژ
پانز	{	اپریل	۰۰۰	۳۰	ھوہل پانز
		آشرفی بہکم	۰۰۰	۳۱	گہلاریزان
		دوہم	۰۰۰	۳۰	گہو بہدار
زستان	{	کانونی بہکم	۰۰۰	۳۰	ھوہل زستان
		دوہم	۰۰۰۰۰	۳۱	چلہ
		شباط	۰۰۰۰	۲۸	بازہ بہران

بشبر مشہر

بہغرا

تکا له خویندہوارانی گہلاویژ تہکہین له عانی
 جی گورریندا ناوونیشانی تازہی خویانمان بو بنیرن .

بنکهی ژین

www.zheen.org

شرکت الحیاة الالهیه المحدوده

جی فابریقه - جادهی غزالی ژماره - ۲۳۳/۵۵

ژمارهی تلهفون - ۲۶۲

دوکان - جادهی مستنصر ژماره - ۹/۲۰۰

همو چهشنه بهرگیکی آوریشم و خوری ولوکه

جلی تهواو کراوی ژنانه و منالانه ههروه ها

ژیر کرامی پیاوانه به دانه وتیکرا نهفروشری

ناوونستان کرلاوبژ

بهغدا - جادهی سمواتل، خان استرآبادی، ژماره - ۱۴

مدیری اداره علاه الدین سجادی

دینار	فلس	آبونہ -
۱	۰۰۰	آبونہی سالانه بو هههوان
	۵۰۰	« بو مهلا و قوتایان
	۱۰۰	نرخهی ژماره بهك

پارهی آبونہ به ناوی علی کمالهوه نهفیری

مدیری مسؤل ابراهیم نهدم مصطفی

گهلاوڙ

گوفاريکي تهدهي و نه قافي مانگي کوردي به

ژماره ۸۰۷   سال ۳ -   تموز و آب ۱۹۴۲

له م ژماره به دا :

کوردي به ناوبانگک	.....	محمد امين زكي بگک
بايمه نبي	.....	ا . احمد
لويس پاستور	.....	احمد رفوق
خوای ژاپون	.....	ا . احمد
تاواني ماريشال	.....	جليل . هوشيار
سهر بهستي	.....	ف . هوشيار
لامارتين	.....	يونس رؤف
دبواني گهلاوڙ	.....	.....
تفسيري قرآن	.....	شيخ محمدي خال
جغرافياي کوردستاني عراق	.....	مصطفي شيخ زنه الله
فلسه فهاي جمال عرفان	.....	نوري محمد سليم
هاودهم	.....	محمد شا کر فتاح
چيروکي مهم مانگه	.....	پهروين
وه گهلي بامی خوشي تر	.....	نه خوښنه وه

بنکھی ژین

www.zheen.org

گه لاؤمير

گورقاريكى نه ده بي و نه قافى مانكى كوردى به

ژماره ۸ و ۷ سال ۳ - ۱۹۴۲ توموز و آب

كوردى به نيا و بانگ

به قلمى محمد امين زكى بك

بنگه زين

www.zheen.org

نورانشاه

كوردى ملك صالح نجم الدين اير به ، له زه مانى باوكيا حاكى جزيره بو به عجله هات بو . مصر ، باوژنه كى (شجر الدر) ، تا گه بشته . مصرى وفاتى باوكى شاردده . نورانشاه له پاش قبول كردنى بيعت له گهل ايشو كارى مدافعه به رامبه ر به اهلى صليب مشغول بو . (سان لوي) ، له دواى وه رگرتنى امداد روى كردپوه . (منصوره) ، نورانشاه ترتيباتى مدافعه ي باش ربك خست و دونمابه كى پارچه ي به بارى حوشر تا بجرنارد ولهوى تنظيمى كرد و امرضى پى كرده سهر (دمياط) و خطى رجعتى صليبيانى له بجه وه برى و آوى جو كه كانيشى

بهردابه‌پشت و پیش اهلی صلیب . نهایت (لوبی) به خوبی
 اردوه‌کبهوه له‌برسبتی و نخوشی و به هجومی به دواسی اردوی نورانشاه
 ابجگاری شیرزه‌بون زور ضابماتیان دا تا به ناعلاجی رویان
 کرده (دمباط) . بهلام له‌شکری تورانشاه تنگیان پی‌هه‌ل‌چنین
 وذاتاً (دمباط) یش له‌طرف قوتی مصری‌بهوه زوت کرابو بهم نه‌رحه
 ریگهی ده‌رچونیان نه‌بو و هه‌مویان اسپربون (۶۴۷ هجری)
 به‌طیبت قرالی فرانسه (سان لوبی) ش له‌ناویانابو ، نهایت مقابل به
 ۸۰۰۰۰ آلتون به‌ردرا و له‌گهل تورانشاه معاهده‌به‌کبشی امضا
 کرد . ضابماتی اهلی صلیب له‌م سفره‌دا له‌سی هه‌زارکس زیاتربو .
 (عالم تاریخ المصور الوسطی ، لاپره — ۱۷۷ — ۱۷۸) .

تورانشاه ، به‌را‌به‌ر به‌مملوکی بحری مصر ، که‌خربکی
 تغلب بون ، به‌شدت بو و امنیه‌تی زوزی به‌مملوکی (برجی) و به
 قونه‌کهی خوی بو که له‌جزیره‌وه هینابوی . اسرای مملوکی بحری مصر
 به‌دزیه‌وه و ناگانی تورانشاهیان له‌سه‌ره‌نای سالی ۶۴۸ ی هجری
 (۱۲۵۰ ی میلادی) دا شهید کرد .

واقعا تاریخ له‌م جهته‌وه وسکوت‌بوه ، بهلام له‌م سوئی قصده‌ی
 مملوکیا ته‌بی دهستی (شجرة الدر) ی باوه‌ژنی مطلقا نیایی ، چون‌که
 تم آفره‌نه به‌طیبت حزی له‌تورانشاه نه‌ته‌کرد و له‌گهل مملوکی
 بحریدا زور ربک بو وحق له‌پاش شهادتی تورانشاه ته‌دیان له‌سرتنقی
 سلطنت دانا و له‌پاشدا شوی به‌قوماندانه‌کیان کرد که ناوی (ته‌بک) بو .

توران‌شاه که آخر حکمداری ایوبیه ، به‌عزم و ثبات و به شدتی ضبط و ربطی و به‌اداره‌ی حریبه‌ی حقیقه ممتازبو . به‌کی له مفاخری دهای عسکری‌ی نقل‌کردنی دونما به حوشتره و ئەم خارقه‌به که له طرف تورانشاه‌وه نشان درا اینجا له پاش دو عصر و چوار سال له طرف (سلطان محمد خان فاتح) ه‌وه به نقلی بعضی سفائن به سرنخته‌دا بو خلیج ، تکرار کراوه‌نه‌وه و شرفی ابداعی ئەم خارقه‌به به طبیعت بو تورانشاه ، علاوه‌ی ئەم اعحای اردوی اهل صلیب واسیر‌کردنی قرالی فرانسه‌ش یاد‌گاریکی ابدی‌ی شان و شرفه بو ئەم حکمداری شهیده .

ابن فخر اریلی :

عنوان و اسمی : شیخ بهاء‌الدین ابو‌الحسن علی بن عیسی نخر‌الدین ابو‌الفتح اریلی‌به . ذاتیکی فاضل و محدثیکی مشهوره . له دوا‌ی استیلا‌ی بغداد له طرف هلا‌کووه و له زمانی علاه‌الدین صاحب دیواندا بو به رئیس انشا و له سالی ۶۹۳ هجری‌بدا وفاتی کرد . بعضی تالیفاتی وه کو (کتاب مقامات اریله) ، (رساله‌اللطیف) ، (کشف‌الغمه فی معرفة‌الائمة) ی ه‌به . ئەم اثری دوا‌ی‌به‌ی له ۶۸۷ و له مانگی رمضاندا نه‌واو کردوه . دیوانی اشعاریش ه‌به (انارالشیعة الامامیه . چوارجزو) .

ابو‌الفتح نصر :

کورری سلطان صلاح‌الدینه ساکن حلب بو وله ۹۵۲ دا له‌وی وفاتی کرد .

ابو الفتح محمد :

کوری (عنان) و مؤسسی امارتی (بنوعنان) . له ۳۸۱ هجریدا
حکومتی گرنه دهم خوی و بیست سالیك ادارهی کرد .

ابو الفتح :

کوری (ابو الشوق) ی امیری (بنوعنان) ، له استیلای قومی
(غز) دا خدمتیکی زوری ۴۰۰ به و له بهر (دینه وهر) دا زوری لی
کوشتن و به دبی گرتن . له ۴۳۰ هجریدا (قرمیسین) وولاتی
جبالی دا گیر کرد . له دواییدا به اشکره و چوه سهر قه لای (بکورا) .
به لام له شهردا که ونه دهم (مهامل) ی امایی و له چپسرخانه دا مرد .

احمد تیمور پاشا :

باعثی فخری خاندانیکی قدیمی کورد که له تیمور پاشای کوری
محمد کوری اسماعیل کوری علی کورد هانوته خواره و . تیمور بك
له کوردانی ولاتی موصله له زدمانی محمد علی پاشادا هاته مصر و ورده
ورده نزيك محمد علی پاشا که ونه و بو به والی حجاز . له زهمانی
خدیبو اسماعیل پاشادا اسماعیل تیموری کوری محمد تیمور پاشا رئیس
دیوانی خدیوی بو . له پیش وقتیا به سه روز کوریکي بو و ناوړا
احمد تیمور که صاحبی ترجمه به . له دوای وقانی باوکی ، شاعره ی
به شوره ت طایشه تیموری خوشکی هینابه لای خوی و له سنی تحصیلدا
ناردیه مکتبی مارسیل (فرانسه) ، چند سالیك له و مکتبه دا

خویندی و زور شیدا آدابی عربی بو .

له دوای نه‌واو کردنی مکتب له معلمی خصوصی درسی صرف و نحو عربی و زمانی تورکی و فارسی خویند و زور پیش‌کوت . مرحوم زور سراقی موتالا و کتبی بو ده‌وله‌مندی و مه‌راق کردی به صاحبی کتبخانه‌یکی زور نایاب که عددی کتبی ۵۰۰۰ یک بو . حه‌زی له وظیفه‌ی حکومتی نه‌ته‌کرد . له دوای مدتی رتبه‌ی پاشایی درابه و کرا به اعضای مجلسی شیوخ . به‌لام له سالی ۱۹۳۰ دا استعفا کرد . احمد تیمور پاشا بیکه له مؤسسائی جمعیتی هدایه اسلامیه و له مجلسی اداره‌ی دارالاناری مصر دا و له جمعی علمی مصر و شامدا عضو بو . نهایت له ۲۶ نیسان ۱۹۳۰ دا به رحمت چو وله مصر له مقبره‌ی خاندانی تیموربه‌دا نبرتا . آناری مطبوعه‌ی :

(۱) قبر السیوط (۲) بالبریدیه (۳) العلم العثماني (۴) الرتب والالقب (۵) المذاهب الاربعه (۶) تصحیح القاموس (۷) تصحیح لسان العرب

بیجکه له‌مانه شش جهوت اثری له چاپ نه‌دراویشی له پاش به‌جی‌ما . مرحوم زور خیرخواه بو و به فریای داماوانا زور ته‌گه‌بشت .

اهمیر المشطوب :

کوری ابو الهیجا و حاکی قه‌لای (توشی) بو . امیر سیف‌الدین علی المشطوب کوری ته‌م امیره‌به . عماد‌الدین زنگی له دوای وفاتی ابو الهیجا ما‌که‌که‌ی له وارثانی زهوت کرد و له‌م تاوه‌دا امیر احمدیش

(نوٹی) لہدہس چو .

امیر بك :

کوری (عرب بك) وامیری (کلاس) لہ دوای (امیر جمال) ی
کاکی بوبہ امیر . دوری امارتی تصادفی لہ ناو چونی حکومتی ایوبیہی
مصری کرد . و وہ کو امثالی ٹہویش اعلانی استقلالی کرد و چند سالیک
بہ سر بہ خوینی ادارہی امارتہ کی کرد .

بلیمرنی

بلیمرنی بہ ہر بہ کہ خوا ٹہیدا نیشانی ہر لہ ساوایی بہ وہ دیارہ .
لہ وساوہ ایتر ٹہم بہ ہر بہ ہمیشگی منالی بلیمرت رابہری ٹہکات و گیانی
بہرہ و بہرزی ٹہبا تا کہ گہورہ بو ہر لہ خوبہ وہ بی ٹہرک بہ کی ٹہبی
لہ ہا کہ وتوان .

ہندی جار لہ منالییدا نیشانی دہر نا کہوت ، منال دہوری
پیشوی بہ سہر ٹہبا ، بہ کیکہ ناونجی یا کہ متر لہ ناونجیش لہ ٹہفلا بہ لام
ٹہوہندی پی ناچی کہ کہوتہ سالوہ و پی گہبی ہل ٹہدا و نیشانی
بلیمرتی لی دیاری ٹہدا ، ہر وہا گہلی جاریش یتر اوہ کہ بلیمرتی
ساوایی لہ سہری نارروا و ٹہوہندی پی ناچی ٹہ کورٹہ وہ خواوہ نہ کی
ٹہ پینہ وہ پیاویکی وہک خہلاک .

بلیمه تی له هه مو په لویو بیه کی زانین و کارو فرمانا دهر ته که بیت ،
 گه لی جوړه بلیمه ت بوه و هه به و نه بی له دنیا دا ، ههر وه کو له
 فه لسه فه ی بهرزا بلیمه ت ته بینیت ههر وه ها له ایشی ده ستی شدا . که و ابو
 بلیمه تی له چند صغه تیکسی تاییه تی هره به که به جیا له هه مو
 حالیکدا ته بیت و نه بی به هوی هه ا- که وتن و پیگه بشقیکی بی و نه .
 هه ندی له سایکولوجی یان ته این بلیمه تی « ته قلبی کی بهرزه ویستیکی
 به هیز خزمه تی ته کات و لیکدانه وه به کی به هیزه احساسی کی تیز هانی
 هه دا »

ماهوستا « ابو » خزمایه تیه کی نزیکی خستونه میانی شیتی و بلیمه تی به وه
 و له هه بدا پروفیسوری گه وره (لومبروزو) ی دانهری علمی
 هوی جهر به ش له گه لیه تی . و نه بی نیازیان له شیتی ههر شیتی
 ته و او بیت بگره نیازیان له بی راهاتیو (مألوف) ده رچونه له
 هه ندی شتا .
www.zheen.org

صغه تی هه ره تاییه تی بلیمه تی داهینان و دورست کردنه ، بلیمه ت
 به ته یمه ت تازه گره چونکه ته توانی له جوانترین باری ایش بگات
 و لیکدانه وه و تصوری ش یارمه تی ته دن له وه دا که ری پی بشکه وتن
 و چاک کردنی پیشان بدن .

آبا پی گه بانره و پروره رده کردنی باشی بلیمه تی دورست ئرکات ؟
 ته هه نه بیغراوه ، به لام آشکرایه که په وه رده کردن و پی گه یاندنی
 خراب یا به ساوایی له ناوی ته با و یا ته یا بو لای خرابه کردن که زور

لاساړو بهد و درره ندهی لی دهر ته چیت .

سړی بلیمه تی به پسته و خنډه وی بلیمه تی هر بلیمه تی سړی ؟

پیچه وانهی ته مه بیغاره که زور له بلیمه نه به ناو بانگه کان
ته ته وی له خوار ناو نچی یان خستوه ته وه له ژبریدا ، پریکلیس
دو کورری گه وچ وگیل کوریککی وکر و نیوه شتی هه بو
وار بستیب وشه شهرون و مناله کانی تری (سقرات) و (نیموس توکل)
له وانه بون که تهو باو کانه یان پی نه شی . و هه رده ها مناله کانی هاری
چوارم ولویسی چوارده بهم و کر و و بیل و په تروسی گه وره و گونه
ونا پولیونیش ، بیکاره و گیل و گه وچ بون . به پیچه وانه باکون
و پریکلی و کونت و کو په ربک و دیکارت و پیچونوزا و گه لی له بلیمه تانی
کهی هره به ناو بانگی دنیا نه وی هه ژاری و گولی دین .

ومان بلیمه تی هندی جار له ساوایی یا دهر ته که وی و هندی
جاریش له گه وره بی یا هه پی گه وره بی ته و نده شایانی سه ر
سوررمان نه چونکه زور خونینده وی بهری به شک و قه له سی
نی گه بشتوان ورد بونه وه له دنیا و سه رنج دان له خه لک خویان هوی
ته بیعی هه لکه ون و پی گه یین به لام سه بر تهو بلیمه تی به به که به
ساوایی له عوسبکا خوی دهر نه خات که خاونه کهی به پی عوسری
نایی بنوانی بزانی بیر کردنه وی راست و کاری ته قلی ولی کدانه وه
بهری چه داریکن . وه کو موزار موسیقار له چوار سالا پارچه به کی
موسیقی داناره که چوار آوازی تیا به و که بو ته یازده سال دو اوپرای
پچوکی داناره .

و له ۱۹۰۰ دا له مرضی سایکولوجیدا منالیکیان پېشان دا
 ناوی (بیپوتو. اربولا) یو سه سالونو عومری یو کهچی هـ هر له
 بهر بوره مقامی دانه‌ا و له هـ هر پیانو لی یی ته‌دا . ماموستای
 فیزیولوجی شارل ریشی باسی هم مناله ته‌کا ته‌لیت : « له بهرده‌می شاو
 سازنی اسپانیادا شش نوتی دست کردی خوی لی داوه
 وموسیقاره‌کان نونه‌گیان ته‌نوسی چونکه هم ناک نوت هـ هر
 نه‌ی ته‌زانی ته‌لفوی چی به و ته‌لین پیانو لی دانه‌کی ته‌م‌نده جوان
 یو که ته‌گر موسیقاریکی تر وای لی دایه به هـ هر که وتو ته‌ناسرا .

و « فیرروس » ناو منالیکیی چوار سالونوی سه‌رپه‌رشق
 اورکسترای تیاتروی (ته‌لفولی په‌رژبر) یی ته‌کرد له پارس که ژماره‌ی
 موسیقاره‌کان (۸۰) که‌سی زور په‌ناو بانگ بون له‌گه‌ل ته‌وه‌شا
 هم مناله به جوریکی پیاو سه‌رسام که‌فرمانی خوی پیک ته‌هینا .
 و (هاری دو هینگ) دو ساله‌ی ته‌واو نه‌کردبو که سه زمانی
 ته‌زانی .

(رامبراندت) گه‌بشپوه ریزه‌ی ماموستا چا که‌کانی رسم که‌چی
 هینا له و عومره‌دا نه‌بو که له قوتابخانه رای‌گرن خوبندن
 ونوسین فبریت .

(اریکسون) بلیمتی میکانیک یو هر له منالیه‌وه به جوریک ۱۲
 سالی ته‌واو نه‌کردبو کرا به مفتشی قه‌نالی ده‌ریایی سوید ، (۶۰۰)
 کریکاری له ژبر ده‌ستدا یو زور چاک فرمانی به‌سه‌را دابه‌ش
 ته‌کردن و ایشی هه‌ل ته‌سورران .

(ولیم سید بس) ی تہہ ریکی بہ دو سالی خویندہ وہ و نوسین
 فیر بو کہ گہہ بشتہ (۴) سالہ چوار زمانی زور چاک تہ زانی و کہ بو بہ
 (۲۱) سال ہرچی ماموستای جامعہی ہاروارد ہہ بہ سہریان
 سرر ما لہ محاضرہ کانی لہ بابہت ریاضیاتی بہرزہ وہ .

ماموستا (یونگک) کہ دانہری نظریہی (شہ پول دانہوی
 روناک) دو سال نہ بو بو نوسین و خویندہ وہی زور چاک تہ زانی
 و کہ عومری ہوہ ۸ سال ۶ زمانی تہ زانی و (ہازی ہابنک) ہبشتا
 چند ہفتہ بہ بو لہ دایک بو بو فیری قسہ بو و دو سالہی تہ وار
 نہ کرد بو بہ چند روزی زور چاک فیری نوسین و خویندہ وہ بو ، کہ
 بوہ دو سال ونیو لہ جغرافیہ و تاریخی نازہ دا لہ امتحان دہرچو و ہبشتا
 ہر لہ ہر دایہن بو ، کہ برری یانہ وہ دایہ باربک و بنیمی
 تالہ ۵ سالیا سرر .
بنکھی ژین

انجا لہ توانای فیزبولوجیدا تہہ لہم پایہیہی ایستہ پیدا کہ
 تہم چہشنہ یینہ سہ برہمان بو لیک دانہ وہ وہ رہن گہ
 ہرگیز نہ توانی تہہی پی بکرت .

گرلاویش

جی تہ زہر بو حاشیہی زولفت لہ سہر آیانی روت
 زور موتالام کرد وہ کو دہورو تہ سہ اسل مایہ وہ .

نالی

لويس پاستور

به کيکه له پياره هره هره گوره کاني دنيا که عومري
 خويا له ريگه ي خزمهت و رزگاري به شهردا به سر بردوه ، چاره ي
 بو گه ليک دهر دو نه خوشي زور گوشه دوزبوه ته وه پاستور له
 ۱۸۲۲-۱۲-۲۷ دا له فهره نسه له شاري (دويل) له دايک بوه ، له
 عومري ۲۷ ساليدا بوه به پروفيسوري کيميا له (ستراسبورگ)
 دواي (۵) سال بوه به (عميدي کابه ي ليل) له دواي ته مه نزيکي
 ۳۵ سال له (سوربون) واکادېمي علميدا خزمهتي علمي کرده له
 ۲۸ ي اپولي ۱۸۹۵ دا به هه وه شهره ي و سه ربه رزي و حورمه نيکوه
 دنياي به جي هيشنه دواي ته وه ي ناويکي نه سرو خزمه تيکي
 بيرنه چوه وه ي بو خوي جي هيشته . له سه ر قه بره کي هه بيکلي ۴
 فرېشته ي له مهرمه رري سپي دورست کراو دانراوه که ته م هه بيکله لانه
 نيشانه ن بو اخلاص و هبوا و به شهر په روه ري و زانين بيچگه
 له دوزينه وه ي چاره ي گه لي نه خوشي ، پاستور گه لي خزمه تي کي
 کرده که بونه ته بنچينه ي به رزي بونه وه ي علمي باکترېولوجي . له
 پيش پاستوردا هر چه نده فهني جراحی پيش که وتوبو به لام زور
 بريندار له ميکروبي هه واوه خراپتر نه خوش ته که وتن و برينه کانيان
 ته بوه هيلانه ي هه وه جوړه ميکروب و نه خوشي به ک . (لېستنه) که

به گی بو له جه راحه به ناوبان گه کانی ان کلز له رای پاستور زور کله کی وه رگرت و بهم جوړه تعقیبی آلائی جراحی بو به هوی پیشکه و تنبکی زور مهم له (عملیات) دا . پاستور زور به جوانی اثباتی کرد که له ناو هه وادا . (ذراتی گیان له بهر) و گه لی جوړ می کرو ب هه به که نه به سببی نه خوشی و زانندن و نشانندن .

نه خوشی کرمی آوریشم

له ۱۸۶۵ دا دهر دیکلی اقلیمگیر نوشی کرمی آوریشم بو و ههرچی فابریقهی آوریشم هه به له پهریشانی و داخستنا بون ، فهره نسه ، ایټالیا ، اسپانیا ، تورکیا و نانه نانه چینشی گرتیوه وه و نه گهر پاستور چاره یی هم نه خوشیه یی نه کردایه له وانه بو کرمی آوریشم ههر له طاله ما نه مینی . هیشتا پاستور ناوی دهر نه کردبو به لام (دوماس) که به کی که له نوسه ره ههره به رزه کانی فهره نسه پاستوری تقدیر و تقدیس نه کرد . پاستور له نه لاکت و پهریشانی به کی خپزانیدا بو ، هاوکی سردبو دو کورری هه بو نه و انیش سردن ، زور بزار بو بو ، نه خوش که و تبو و له گوی قهر نریک بو بو وه که چی هیشتا نه به زی ، عزم و باوه رری خزمه تی به به تر بو و هه همیشه خهریکی دوزینه وه ی چاره یی نه خوشی بو .

نه خوشی مالیت — Anthrax

هم نه خوشی به که زور کوشند و له هزاران ساله وه هه به و ههر سهاله زیانده کی زوری نه دا له مهرر و مالیت تا دواپی عصری

هزده بهم . له ۱۸۵۵ دا میکروبی تم نه خوشی به له لایمن (پولیندهر) هوه
 باسی کرابو بهلام نه برابوه شکلیکی واوه که چاره ی نه خوشبه که ی
 پی بدوزینه هوه له دوا پیدا (روبرت کوخ) میکروبی نه خوشبه که ی
 له ۱۸۷۶ دا دوزیه هوه بهلام میکروبه که له کوپوه دیت و چاره ی
 چیه وچون ته بیت ؟ تم پرسیارانه مانه هوه بو پاستور وه رامیان
 بدانه هوه .

پاستور چاره ی ته هوشی دوزیه هوه وه ختی که تم دهنگه بلاو
 بو هوه نیوه ی خه لاک هـ هر گالته ی لی ته هات تا پاستور داوای
 (۵۰) هرری کرد وه له (۲۵) یانی دهرزی دا و له دوا ی ۱۲ روز —
 که به پیری پاستور ته وسا مناعت له لشی هرره شرنقه کراوه کاندای
 په یا ته بو — جارر درا قه له بالفیکسی زور له دوکتورو به بتار
 وخواهن روزنامه و نوسهر ولادی پی گرد بو نه هوه وه (۵۰) هرره که هیفرانه
 مه بدانه هوه و گیایان دهر خوارد دان که وا میکروبی تم نه خوشی به ی
 پیوه کرابو . له دوا ی دو روز له و (۲۵) سه رهی دهرزیان
 لی نه درابو (۲۳) یان سردار بو هوه بهلام (۲۵) . دهرزی
 لی دراوه که زرت وزبندوبون بهم تجربه آشکرایه نه که به ته نیا ناوی
 پاستور به لکو ناوی فهره نسهش له دنیا دا دهنگی دایه هوه و بهرز بو هوه .

تروفوسی هاری — Hydrophobia

ته هوش به کی که له نه خوشی به هرره خرابه کان که انسان له
 حیوانی مالیه هوه توشی ته بیت وه که گرتنی سه گی هار . پاستور زور
 هه ولی دا بو دوزینه هوه ی دهرمانی تم دهرده (۵) سال شه و روز

تیگوشا به هزاران تجربہ ہی لہ سہر حہیوانی وردہ کرد تا لہ
 تہنجامدا سہرگہوت بہلام ہیشتا نہی ویرا تہاری خہلک بکات .
 بہیانی دوشہمہی ۶ تہوز ۱۸۸۵ ژنیک (الساتیان) ناو لہ ری
 قوتانجانہ سہگہکی ہار منالہکھی گرتبو ہیناہ بہردہمی پاستور وپی
 وت : « بوم تہار نہکیت لای خہلک و خوا خوبی تہم ناقانہ بہم
 بہ تہستوت بیت و تہگہر تہارت کرد و منالہ کہ مرد گہردنت
 آزاد بیت » پاستور بہم قسانہ غیرہنی ہاتہ جوش و گہوتہ تہاری
 منالہکہ و چاکی کردہوہ بہم جورہ تہم نہخوشی بہش کہ لہ سہدا سہد
 کوشندہ بو ایستہ لہ سایہی پاستورہوہ رہننگہ لہ سہدا بہک بکوژی . بہم
 خزمہنہ گہورانہ ناوی پاستور و فہرہنسہ لہ عالما بہرز ہونہوہ .
 لہہوشوینیکی دنیاوہ خہلک تہہاتہ فہرہنسہ بو دہنی و تقدیری
 پاستور و لہم گردہونہوانہدا رئیسہی جہور خوی بہ فخرہوہ پاستوری
 پی تہناساندن .

بنکھی ژین
 محمد رفیق کردوبہ بہ کوردی
 www.zhen.org

بو آگاداری

تہوانہی تہمسال نیازی اشتراکی گو قاری گہلاوژیان
 ہہیہ ژمارہی تہمسالیان بہ تہواوی بو تہنیرری وہ ناتہواوی
 ژمارہکانی سالانی پیشوش بہ ترخیکی ہہرزان دہست تہکوی .

خوای ژاپون

ایمپراتور رهبر وهینو

ټم پیاوه سېسویاریکه به ژنی له پېنچ پی و دو اینج نی پهر ناکات و کیشی له ۱۳۵ رهنل بتر نه جله وی (۶۶) ملیون ژاپونی و (۳۰) ملیون کوریایی و (۳۰) ملیون مانشوکی و او به ده سته وه نه ک هر ټه شبه وی (۴۵۰) ملیون چینی به شکو هر (۸۵۰) ملیون ایفسانه گی آسیاش بگریته ده ست خوی ټه میش هر وه توبه که ای به ایمپراتوری ژاپون و ټم ملیون ملیون خه لکش به کوری آسمان و کورره زای روژی ناو ټه با .

وه نېی ایمپراتوری ژاپون وینه ی ټه و پاشا ده ستوریانه ی ټه وروپا پی که هر خاوه نی شان بن بی ده سلات به لکو ټم وه کو خوی له روژی هاتنه سه رنه ختیا وتی : سیاسه تی قهومی ژاپون به — کورتی — ټه و نامه پیروزه به که خوای ر ژ بو ایمپراتوری کورره زای ناردوته خواره وه .

ژاپون هرچی نیشانه ی پیروزی هه به له دوری ایمپراتوری کو کردونه وه نای هیچ گیان له به ربک ، له وه زاره تا نه بیت ، ده ستی لی بکه ویت . ټه گهر دوکتور بیه وی ده ستی بگریته ټه بی ده ست کیش له ده ست کا ، وکه مأموری حکومت فهرمانی ایمپراتور بو مبله ت ټه خوینته وه ټه بی هه مو روه و (نوکیو) که پای ته ختی ایمپراتوره سه رشورر راوه ستن پیش خویندنه وه ی ، که شا به شویندیکدا رایپوریت

نایت هیچ کسی له سر زوری نهو چېگابه بیږی ، سهربان
 و بهر مال نای کسی لی راوستی نه گبر نه وه جارېک کریکارېک سر
 نه که ویته سر شوینیکې بهرز وله ربوه قسه بو هاوکاره کانی نه کات
 و هانبان نه دات که مان بگرن تا روژانه یان بو زیاد بگری ، پولیس
 نه دا به سهریانا هر چه ند نه کهن و نه کوشن به هر ره شهی توفه ننگ
 پیوه نایش ناتوان کابرا بهیته خواره وه تا ناچار نه بن فیلی لی بکن
 وا پیشان نه دن که ایپراتور لهو ریگابه ه تی نه پهری ، کابرای
 کریکار هر زو بازد نه داته خواره وه نه وه کو له شوینیکې بهرتر له
 ایپراتور بیږت . به زوری نهو ژاپونیهی فرمانیکې وای له دست
 بهوسی که ایپراتوری لی نارازی بیت خوی نه کوژت . جارېک
 به کک له کریکاره کانی شه نه ندوفر به ختی سستی نه کات له ایشه که بدا
 و نه بی به هوی دو دقیقه دوا که ونی ایپراتور له وه ختی خوی
 کریکاره که بی سه و دووهل نه کشینه دمانچه وای نی به سهری
 خویه وه بو نه وهی نه م تاوانه ی بی بسریته وه و کوری آسمان لی
 رازی بیت . و نهو روژهی ایپراتور نه سری له هه مو شوینیکې
 ژاپون نه بی به شین و شه پورر نه ک هر بو ایپراتور نه گرین به
 نه نیا ، بو نهو سهر کردهی له شکر و پیاوانی گه وره ی حکومته
 نه گرین که به فهرزی نه زنان به شوین ایپراتورا بچنه گورر ...
 زور له دوه وله تان نه بیته نا کوکیان یا شهریان له گهل ژاپون نه نیا
 له روی نه وه ره که به کی لهو ملته به جورېک باسی ایپراتوری
 کرده که له گهل نهو هقی خوایه تبه رېک نا که وی که ژاپون

داو به تی له سالی ۱۹۳۵ دا گوډاری (ژبانی تازه) ی چینی ته نوی
 «ایمپراتوری ژاپون له حاکم زیانر زانایه» له پاشا له بسی ایمپراتوری
 «نچو کودا تهلی» بووکه دارینه به که بووکه دارینه به که یاری ی پی ته گات
 له سهر ته مه له شکر ی ژاپون کردیان به هه را و بو (شان کابشاک) نوسرا
 که ته می ته م نوسره دم پیسه بکات و له سهر ته مه مه حکمه ده
 مانگک کابرا ته گریت له پاشا به سهر (۴۰۰) ملیونا ده مانگک بلاو
 کرایه ده که «نای هبچ ورنه بیان له دم بته ده ری به جوریک که
 ژاپون داسگریت .»

له گهل ته مه شا ایمپراتور هبروهیتو زوری له ره وشتی باو باپیری
 نیک داوه ، چونکه به کم ایمپراتوره که بچینه تیارو و تمیل
 بی بی ، به کم ایمپراتوره له ژاپون هاتینه ده ری و دنیا گه رایت ،
 به کم «کورده زای روزه» رازی بونی ده سقی خه لک بگوشی و له بهر
 ده میا قسه ی پی که نین بگری ، و یاری له گهل خه لک بکا هبچ شایه کی
 که ی ژاپون وه کو ته م ژنی بو خوی هه لته بژاردوه و له و شا له زی
 باو باپیری لای داوه که ته وان کومه لی (جاریه) یان له مالا راه گرت
 و ته م هه ر به (ناجا کو) ی ژنی داسر کاوه که دو منالی لی هه به
 به کی کبان ۸ و ته وی تریان ۶ سالانه .

ایمپراتوری ژاپون له پاشا به کیله له هه ره خوینده واره گانی دنیا ،
 زوری وه خقی به خوینده وه به سهر ته با له (با یولوجی — علمی ژیان) دا
 ده سقبکی نه واوی هه به به ناییه تی بسی (وراهت) له سهر ده ستوری —
 مه ندل) .

سه‌ررای همو ئەمانە بە کێکە لە هەرە دەوله‌مه‌نده‌کانی دنیا، بیجگه‌ له‌ مانگانە‌کی، به‌ ملیون دوئم بیسه و دارستانی ژاپونی هه‌به‌ که‌ زرخ‌ی به‌ (۶۵) ملیون لیره‌ دانراوه‌ و له‌ زور ابشوکاری (مالی) ولاته‌کیا به‌شداره‌ که‌ تیکرا ۴۰.۴۱ یایی (۳۰) ملیون لیره‌ ئەبی به‌سه‌ر بانکه‌ گه‌وره‌کان و شپ‌که‌تی پاپور و اوتیله‌ گه‌وره‌کانا به‌ش کراوه‌ به‌لام خانوو مه‌ررو مالانی هه‌ر یایی (۸) ملیون لیره‌ هه‌به‌ بیجگه‌ له‌ همو ئەمانە نەک هه‌ر به‌ قسه‌ به‌ی‌ی قانون هه‌رچی له‌ ژاپونایه‌ به‌ خه‌لاک و دارو ئەرز و ده‌ریا و گیان له‌به‌ره‌وه‌ هی ئەون . له‌گه‌ل ئەمه‌شا ابپراتور کم جار ده‌ست ئەخاته‌ ایئنی حکومه‌نه‌وه‌ و زور جار په‌بره‌وه‌ی آموزگاربه‌کانی ئەکا وه‌کو له‌ ۱۹۳۶ دا کردی که‌ له‌سه‌ر قسه‌ی حکومه‌ت له‌شکری نه‌ی کرد له‌ سه‌ر ئەو هه‌رابه‌ی هه‌لی گیرسان .

بهنکه‌ی ژین
www.zheer.org

له‌شکری ژاپون وه‌ به‌ی وه‌ک ولاتانی ز له‌ ژیر ده‌ستی حکومه‌تا بیت ، ئەتوانی ، بی‌فه‌رمانی ، یا هه‌ر راست پیچه‌وانه‌ی فه‌رمان و قسه‌ی حکومه‌تیش بچولینه‌وه‌ و ئەتوانی له‌ باب‌ت سیاسه‌تی ده‌ره‌وه‌ی ژاپونه‌وه‌ ره‌ئی وا پیشان بدات که‌ چه‌ ده‌ستی حکومه‌تی تیا نه‌بی، و له‌شکری ژاپون ده‌ستیکی زوری هه‌به‌ له‌ دورست کردن و لابردنی وزاره‌تا چونکه‌ وه‌زیری شه‌رر به‌ قسه‌ی له‌شکر دا‌ئه‌نزیت نەک به‌ هی حکومه‌ت و ئەم له‌شکری ژاپون نه‌یا ابپراتور هه‌قی لی پرسینه‌وه‌ی هه‌به‌ .

وه‌رگیراوه‌

تاوانی مارپسال (نای)

نوسہری بہ ناوبانگی فرہنسہ فیکتورہوگو لہ داستانی
 (ہہزاران) یا ہم جوہری خواہوہ باسی مارشال نای ٹہکا :

» مارشال نای بہ دلہکی پرر جوشو خروشہوہ لہ شہری
 (وانہرلو) دا سنگی دابوہ بہر گولہ و آگری دژمن لہ مہرگ
 ٹہگہرا ، پینج ولاخ لہ ژیریا کوزرابو سواری شہشہم بوہو آرفہ
 وٹٹ لہزمہی باران لہ نیوچہوانی ٹہہاتہ خواری ، دہمی گہنی
 ٹہچہن ، چاوی بروسکی ٹہدا ، شیر دوگہو نیشانہکانی سہر
 شانی پھراندبو خوینو دوگہو فورر سہر و روخسارو لہٹی
 داپوشیدو . نای شیرہ شکاہکے گرتہ دہست و ہاواری کرد »
 وہرن بیڈن مارشالہکانی فرہنسہ چون لہ کوزری شہرا ٹہسرن . «
 بہ تاو کہوتہ ناودوژمن لہم کانہدا چاوی بہ گولہ نوپی کہوت زور
 تریفی پیاوہکانی دہوروشتی کوشت و وتی » بو بہکی لہمانہ بہرم
 نا کہوی ؟ چہند آرزو ٹہکم ہہمو گولہی انگلہز بہرسنگی من
 بکہوتایہ . « نہا ٹہی ہہزار تو بہ گولہی دژمن نا کوزریبت چونکہ
 گہردون ہہلی گرنوبت کہ بہ گولہی برا فرہنسہکات ہریت . «
 ٹہم قارہمانہ گہورہ بہ مہزترین بہردی ٹہو پناغیہ بو کہ
 بہرزی فرہنسہی لہسہر بنیات را بو . لہ دہوری ناپلیونا کہ جہانیاں
 شہزان و شایانیاں توقان و گشت اوروپایان خستہ ژبر دہستی

خویان و ته‌گهر روزگار یاریان بویه همو دنبیان داگیر ته‌گرد
 مهرگک له سهد کورری شهر پتر دستق آسنبی بو ته‌م قاره‌مانه
 نه‌برد تا به ناوی خائنه‌وه به گوله‌ی دوانزه سهر بازی فرمسه‌بی
 بکوژری که گه‌لی جار له زیر فرمانیا بو آزادی و سهر به‌رزی
 و شهره‌فی فرمسه شهرریان کرد بو . نازام چون ته‌و دسته وشک
 نابی که ته‌نوسی « نای خائنه » و چه میشکی پروا ته‌کات که نای
 خیانه‌تی کردبی نای مارشالی فرمسه دوقی « ایلشن‌گن » ، پرلمسی
 موسکو و خاوه‌نی ته‌م همو ناوونیشانی شهره‌فه و ته‌نداسی کومه‌لی
 پیاو ماقولان و قاره‌مانی شهرری روسیا و واگرام و پینا و مارینجو ،
 واستراتز ، به‌لی خاوه‌نی همو ته‌مانه به تاوانی خائنی ته‌زیته‌وه
 به نیشان ، به راستی ته‌م حوکه که له لایهن کومه‌لی پیاو ماقولانه‌وه
 به سهر نای‌دا درا ناشیرین تریت پهل به له ته‌وبلی عا که مه
 سیاسیه‌کانی تاریخه‌وه ، راست ته‌کا ته‌وی ته‌لی « که سیاست له
 ده‌رگاوه هانه ژوری راستی له به‌بجهره‌وه بوی ده‌ر ته‌چی »

له سالی ۱۸۱۵ دا حوکه‌می قدررالی دوباره گه‌رایه‌وه فرمسه
 و لويس هه‌ژده‌به‌م له سهر به‌خت دانیشت و ناپولبون دور خرابه‌وه
 بو (ته‌لیا) .

شه‌م روزی مارت مارشال‌نای به اجازه له شوینیک له نریک
 شاری (شاتودان) رای ته‌بوارد نامه‌یکی له لایهن وه‌زیری جه‌نگه‌وه
 بو هات که ایسته ته‌بی بچینه شاری (بزانسون) . مارشال خیرا
 خوی آماده کرد له ریگ‌ا لای دابه پارس بو ته‌وه‌ی له ده‌نگو

باس بگا تبسگه بشت که وا ناپولیون له (نه ابا) رایکردوه لهشکر یکی
 کوکردونهوه و گهلی کهسی شوین کهوتوه و شاره کان به که
 به که بی شهر داگیر نهکا و ابسته روی کردونه پارس . (نای)
 نوزبک سه ری داخست و پیری کردهوه و وتی « نه مه کاره ساتیکی
 گه وره به چه هیزیکی مبری نه توانی له بهر نه پیاوه دا
 بوهستی ؟ » له پاشدالی بدا و روی چاری به قهرالی کهوت
 که پی وت « نای تو ناقانه قاره مانی که پروام به آزایی
 و دلسوزیت بی بو رزگار کردنم لهم بهلا گه وره به »
 نهم قسانه بهر نهلی حه سامی مارشال کهوتن خوشه و بستنی
 ناپولیون لای مله نی فرمسه و بی هیزی حکومه تی قهرالی
 هه مو له پیر بردهوه به لینی دابه که ناپولیون بخاته قه فزیکه وه
 و بی بی بو پارس . مارشال لهم به لین دانه بدا که به قهرالی وت
 بر روی بی بکا و پشت له توری دروی نه نه کرد چون که
 تا گه بشتوبه نهم پایه بهی دلسوزانه خزمه تی فرمسه ی کرد
 بو بی نه وه ی گوی بدانه چه شی حوکم قهرالی بی ، امپراتوری
 بی یا جه موری ، سه ربازیکی پچوک بو له ده وری لوییسی (۱۶) مینا
 گه بشته مارشالی له ده وری ناپولیونا و له دواییدا بو به نه ندای
 پیاو ماقولان هه همیشه آمانجی نهم پیاوه نه مه بوه که نه نیا خزمه تی
 فرمسه بکا و خزمه تی پارتی نهکا . مارشال نای به بیریکی پا کو
 دنایی به وه ملی ری گرت بو (پزانسون) به و ته مابه که له وی
 لهشکر یکی گه وره و آماده چاره روانی بکا به لام چه ند ناهومبدو

خه مبار بو که یینی به شیکی زور که می اتم له شکره ماوه ته وه نه و بش
 بی توپو جبه خانه که هیج بهرگهی شهر ناگری . و له لایه کی
 نره وه (دوق ده مایه) له (لیون) ره هات و پی وت که واله شگری
 دارتو له هی اتم باشتر نه را کردنو باخی بوت تا دی له زیادی به
 و ناپولیون ته گاته هر شاریک هر به دهر که وتی هه مو - گیان
 له بهر یک نه هینته جوش . له بهریا و هستان بی سوده و هیج هیوا به ک
 بو قهرالی به کان نه ماوه ، مارشال نای بو قهرالی نوی که فریای
 بکه وی و یارمه تی بو بنیری به لام بهر له گه یشتی اتم یارمه تی به
 سسته قهرال رای کردبو و پاریسی به چی هیشبو و شاری لیون بی
 شهرر گیرابو . مارشال به موش نا هومید نه بو و پیوستی خوی به چی
 هینا ، دوم نامه ی نارد بو وه زبری جه ننگت به لام ناپولیون زور
 نریک که وتبه وه ماوه ی چاره دروانی نه ما بو فرهنسه هه موی وه ک
 کچیکی جوان خوی ها و یشتبه باوش به وه بو مارشال وای لی هاتبو
 که هیج ده سه لاتیکی به سه ره سهر بازه کانیا نه ما بو و خوی به
 نه نیا نه یینی .

له م بهر آورده دا بو که له لایه ن سهر کرده ی جه نگی امپراتوره وه
 نامه ی کی بو هات ته لی « هه ولی خوررانی مه ده شهرر کردت بی
 سوده ، امپراتور له سهر په یمانی حکومه تی انکلز و نه سه گه راوه ته وه
 مه به ره هوی خوین رشتنی هزاران له هاو ولاته کاتمان پیری نه و
 کامه رانی و خوشبه بکه ره وه که ناپولیون به فرهنسه ی به خشیبو نه و
 فداکاری به بی هه منایه که که سی تر نه ی کرده و هه مو نه و نازو

نیمه تو سامانو نیشانو ناوبانگی دهستان کونوه هموی له سایه ی
 نه و گوره یوه به که نه و نده حقی به سه زمانه وه هه به له
 روژه دا پشمان پی بهستی و داوای بارمه تپان لی بکا و خیانت ،
 نه گره لیره دا چه خیانه تیک هه بی ، نه و به شیر هه لگری له روی
 نه و که سه دا که شیره کی داوه ته ده ست تا له روژی ته ننگانه دا
 له پستی بی . ۱۱ مارشال دو سه جار نه و خوینده وه سه ری خسته
 ناو هه ردو ده ستی وه و له ده ریای لی کدانه وه دا نقوم بو و هه ر
 له بهر خوینده وه نه یوت به لی هه موی راسته . . . له شکره کی
 و هه مو فره نسه چاوه رروانی نه م روژه بون . . . قهرال رای کرد
 جا بوچی پاریزگاری شتی بکا که خاوه نه کی خوی به چی هه شتی
 به لی سویندی خواردوه له بهر ده بی قهرالا که مخاصی ته حتی بی
 به لام تا ایسته چه که لیک کی لی ده ست که نوه بیجگه له به سوک
 نه ماشا کوردنی میر و نه شرافو دهره به گی به کان بوچ خوینی نه م
 نازدارانه بررژیت بو پاراستنی مولکی نه م میرانه که خوینی لاتو
 هزاران نه مژن وا ناپولیون بانگی نه کت آیا به ده ننگه وه
 بچیت ۱۱؟ له دوا پیدا به کی له لایه ن ناپولیونه وه هاته لای
 و پی یوت نه م فه رمانی امپراتوره بو له شکره کتی بخوینده وه ،
 مارشال هه مو له شکره کی کو کرده وه و فه رمانه کی بو خوینده وه ۱۱
 نه ی زایته کان ۱ نه ی سه ربازه کان ۱ امرو دوا روژی (بوربون) هه کانه
 و روناکی روژی فره نسه ده رکوت که مژده ی رزگار بوتان
 نه دانی له دیلی و کویله پی میر و خانه دانه کان . امرو روژی نوشینی

مہی آزادی و آسودہ بی تانہ . تھی زابنہ کان ا تھی سہرا مزہ کان ا
 زور جار لہ ژبر آلائی سہرکہ و تنا لہ کورری شہرہ فو فداکاری و
 شہر را پیشنان کہ و نوم وا ابروش پیشنان تہ کہوم بو پارس کہ
 لہوی بہختیاری فرہنہ سہ پیک بین لہ سبہری تہو بہرزی و آشتہدا
 کہ آمانجی ہہ ممانہ . ہر بڑی ناپولیون ا ا کہ لی بوہوہ لہ شکر بہ
 جاری ہاواریان کرد « ہر بڑی امپراتور . »

پاش تہہ مارشال چوہ شاری (اوکیر) لہوی چاوی بہ
 ناپولیون کہوت و پیوت « گہرہم ا تہوہ بزائہ کہ وا من
 و نہ بی تہم کارہم لہ بہر تو کردی چونکہ شہرہ کانی پیشوت
 گہلی کلرلی و سہرگہردانی و کارہسانی ہناوہ بہ سہر ولانہ
 شیرینہ کہ ا و تہہوی ایستا بہ لیم بدیتی کہ ہر بو آشتی و
 آسودہ بی ولات ہول بدی و ہو پازایستی نیشمان نہی شیر روت
 نہ کی بہم شہرتہ دست تہ خہوہ دہمتہرہ « ناپولیون باوہشی
 پیا کرد و خوشہ و بستی کونیان نازہ بوہوہ . سہد روژہ گہی
 ناپولیون برابہوہ شہرری (واتہرلو) بہ ژبر کہوتنی امپراتور و دور
 خستہوہی بو (سہنت ہیلانہ) دوای ہات و لوبزی ہہژدہ مین
 گہراہوہ سہر تہختی فرہنہ . مارشال نای بہو مادہ بہی
 اتفاقنامہی سویند خوارہ کات دلخوش بو کہ تہلی « ہبچ کہس
 پرساری تہو ابشانہی لی ناکری کہ لہ پیش بہستنی تہم
 اتفاقنامہ بہدا کردوہنی بہلام قہرال گوی نہدایہ تہمہ و خوبی
 تولہ سہندنی ہانہ جوش مارشال زوہہزو پاسپورنی بہ ناوبکی

ژه وه دهرهنا وهه ولی دا بچینه سوبچره له سهر سنور له کوشکیکا
له گهل ژنه گهی بو، سهر باز دهورو پشتیان گرت له کوشکه گدا
له غه میکی نهی هه بو ته بتوانی خوی لیه رزگار کا بهلام نهی کرد
و خوی دا به دست سهر بازه کانه وه .

مه حکمه بهک له چوار مارشال و سه قوماندان به سهر کردهی
مارشال (مونس) داترا بهلام مونس له موحا که مه که دا دا نه پشت
کاغه زبکی بو قهرال نوی وتی « گه ورهه ! خوم له میانی دو
فرمانا ، بیم یا نه بی له فرمانی تو یاخی بیم یا له هی وجدانی خوم
لیره دا ته مه وی به گه وره ی خوم بیم که وا سهر برین و کوشتر
پاربه دهرو و خوشه ویستان لی گونا کانه وه تو به قسه ی ته و دژمنانه ی
دوبنی مه که که ابرو خویان به سویند خوارت نه زانن و نه یانه وی ته و
سهره نازداره نیشمان په روه رانه له ری ی خویانا لابه رن که هه همیشه
درر کیکی زور تیزن له چایان ، چه قین ته وه شکی آشکرابه که
نایانه وی بهم کرده وانه نه خته کهت به هیز بکن به لکو ره قه بهری و
نه فرمت بچنه دلی مله نه وه و شوره بی خویان بسرنه وه نابی به
گویان بکی گه ورهه بیم بهوره که له خومو له جلاله تان پرسم
ته و دژمنانه ی امرو (نای) به خان دا نه فین ته و روژه له کوی بون
که نای هه و اروپای کردبو به کورری شهر ناو و نیشانی
فره سه ی تیا بهرز ته کرده وه ، انجا ابسته من بیم حوکی کوشنی
ته م قارمانه بدم ؟ ته مه نه وه و نابی تسکا ته کم گه ورهه ته م
سهر به ستیم زویرت نه کا ، ته م سهر به ستیه که ته گهر به رامبه ر به

قهرالیکي وه کو ایوه ژپرو تیکه بشتوو و دورین نه بوا به فولا کتنی له دو بو له گهل نه مه شا هه رچی بی بی خو نه توانم که مردم وه کو به کی له پیشینه گوره کانت بېم هه مو شتیکم له دست چو شهره ف نه بی نه و دمه دلشادو آسوده نه سرم . « قهرال به راه بهر بېم نامه جوانه پرر شهره فو پیاوه تی بهی له له شکر دهری کرد سه مانگت خستیه به ندی خانه وه .

له ده بېم روژی کانونی به گهی سالی ۱۸۱۵ دا مجلسی عه سکری گیرا ژوری مه حکمه پرر بو له نیشمان په روره رو پیاوی گوره و پرنسه کانی پروسیه و قوماندانه کانی له شکر سونید خواره کان له گهل پرنسی مینه ریخ . مارشال نای به بهرگی مارشالی به وه هاته ژوره وه له لایهن تم مجلسه وه زور به حورمهت مقابله کرا ، سه رکده پی ویوت : جنابی مارشال نه فزه ویوت پیمان بلیت ناوونیشانو عوسرو وظیفهت چیه ؟ مارشال به گران هه لساو ونی : « نکا نه گم مه ته له ی من کاری ایوه نه چونکه من نه ندامیکم له کومه لی پیاو ماقولان و نه نه نه و کوله نه توانی عا که هی من بکا . « تم قسه به باربکی زور گرانی له سه ر شانی مجلسی عه سکری لارد چونکه دو ریگایان له پیشه وه بو ، یا نه بو حوکی کوشنی قاره مانیکي دلسوزی فرهنسه بدهن یا نه بو فرمانی قهرال بشکینن که نه مه ش زسیکی زور گوره ی له دوا بو .

له کومه لی پیاو ماقولانا مارشال نای و نه وقانه کانی به گهرمی

دفاعبان کرد مارشال وتی « من ئەم ایشەم کرد بو ئەوەی فرەنسە
 لە شەڕی بێکی گەورە ناوخوا رزگار بکەم و خۆینی ئاوانان بە
 خۆرانی نەرژیت . » لە دوای دا وکیلی عەومی هەستا پاش قسەبێکی
 دوو درێژ وتی مارشال نای لەوانە نیە بەزەبێ مان پیا ییتەو
 چونکە رابوردوی ناتوانی بگا بە فریای ئەم جەرەبەبەیی ابستەیا کە
 ئەویش لە ریی شەرف لادان و گرتنی رینگەیی دەسکەوتو
 خۆپەرستیه . کە ئەم قسەبەیی کرد مارشال وەک شیر راپەرری
 پەلاماری دا وتی : « دەمی خوت بگرە سەگی پیس . » بەلام
 ئەوقانەکانی ساردیان کردەو بەکی لە ئەوقانەکانی بو ئەوەی اثبانی بگا
 کە ئەم کومەله حەقی عاکەمەیی مارشالی نیە وتی : « مارشال نای لە
 شاری (سارلوی) لە دایک بوە کە ابستە لە فرەنسە جوی بوەتەو لە
 بەر ئەو ابستە فرەنسەبێ نیە . » مارشال ئەم قسەبەیی زور پێ
 ناخوش بو وتی « ئەمە تووچی ئەلیت من لە فرەنسە لە دایک
 بوم و ئەبێ بە فرەنسەبێ یش بمرم یا شتیکی تر بلی یا کرر بە . »

حوکمی کوشتنی درا کە بوی خۆیغرابەو بە بی نرسولەرزو
 پەشوکان گویی لی گرت تەنیا کە رەئیسێ مەحکەمە ویستی ناوونیشانی
 بە دور و درێژی بخوینیتەو وتی : « ئەکا ئەکەم مېرم واز لە ناوونیشان
 یینە بلی مېشیل نای . »

لە بەندی خانە ژنو منالەکانی هاتە لای ، ژنەکی زور گریا تا
 بی هوش کەوت بە راستی مەوقبکی ستم و غەمگین بو . نای ویستی
 تووزی لە پەژارەیی ژنەکی سولکات پێی وت بچپنە لای تەرال

و لی بیماریتو ره ننگه رزگاری بی نای کاغذبکی زور
 دلیگیری بو ژن برا کهی نوسی وتی نهه دواپی ژینه حوکی
 کوشتم بو خوینرا به وه هشتا سه طانی پی ناچی له گهل خوی خوم
 به بهک نه گه یین ، تکا نه کم نه م خه به ره ناخوشه بنباو که پیره کم
 مه گه یینه ، داخ بو هیچ شتیک ناخوم نه نیا نه وه نه بی که له مه پتر
 خزمه تی ولاته کمم نه کرد خوا نه زانی که شتیک و ام نه کردوه
 وجدانم آزارم بدا . مارشالیان برده جیگای کوشتن نه ویش راسته و
 خو پستی کرده دیواره که و روی کرده نه و سهربازانه ی هاتبون بو
 کوشتی که زابته گه یان پی وت له سهر نه ژنو به چوکا بیت نای
 وتی نازانی کورری خوم پی او بکی وه کو من هر له بهر دهی
 خوادا به چوکا دیت ؟ که و یستیان چاوی به سخته وه به پیکه نینه وه
 وتی یستوپینج ساله من سنگم داوه ته بهر گوله و توپی هه مو
 له شگری اوروپا ایسته تفه ننگه کانی ابوم نامترسینی منالینه . پاش
 توزیکی تر مارشال دهی کرده وه به لام هیچی نهوت زابته که پی وت
 نه گهر قسه به کی هه به بیکا نه ویش وتی : « من له م حوکه ی خوم
 احتیاج نه کم له بهر دهی خه ا کو خواو تأریخا ، دهی ایترا ایشی
 خوتان بدین . « سهربازه کان نیشانیان له سهری گرتوه نه ویش نه رانی
 وتی « له دل بدن سهربازینه . « انجا بی گان لاشه کی گه ونه
 سهر زهوی .

د لایحه هه بیل هه بیا ره وه

وهر گیرا وه

دېهني شوبني له شاخه کاني بارزان که به اوښان ټپي به
هوارگا و سه برانگای دلخوازان

بنکهی ژین

www.zheen.org

سهر بهستی

ف . هوسبار

تهی سهر بهستی ، له کانی دلمانوه بانگت ته کین ، گویت
لبان بی ا . .

لهم تاریکهدا دهستت بو دریز ته کین ، چاوت لبان بی ا . .

لهم نه گه تیه دا هانات بو دینین ، بهزه بیت پیامانا بی ا . .

له بهرده متا هه لوستاوبین ، بهرگی خویناری باوک و باپیرامان
وا به شانوه ، خاکی تهو گوردهی که تیا نیزاون وا به
سهرمانوه ، تهو خه بجه ردهی که جهرگی برین وا به قهدمانوه ،
تهو تیرهی که کوله واری کردن وا به دهستانوه ، تهو کوته و
زنجیرهی که پی پی پیوه ند کرابون وا پسانه .

له که ساسیا چون هاواریان ته کرد ، ایهش وا تهو هاواره
ته گه پنهوه ، تهو ناله به که به ندیخانه تاریکو نووته که کانبانی پرر کرد بو
وا دیسانوه جاریکی که ده بیبه یتهوه . .

ده گوی بکره و گویمان لی دا گره تهی سهر بهستی ا

له کیوی قافهوه تا گه روی بصره و له ایرانهوه تا ده ریای

سپی .. هیوایان توی ، به چاری پرر له خوینهوه و به دلی پرر
له داخهوه دهستی لهرزوکیان بو هیناوت . .

(۱) له وتاریکی (جبران) هوه وه رگبراهه .

ده آورريك بهر وه سه بر بجان كه ، نهی سه بهستی ا
 له مهله بندی هزار و بیکه سانه وه به سنگه کوتی هاواری
 تویانه ، لهو شوینانه وه که نه زانی ره گی تیا دا کوناوه همو دلیک
 به تهماته ، نهو چی یانهی که تهی زورداری له چاوی ون کردون
 ههر به هیوای تون ا . . .

ده بر روانه و دلت پیمان بسوتی ، نهی سه بهستی ا
 له مالاندا ، له قوتانخاناندا ، له مزگه وتاندا ، چاویان له
 ریته ا . . . کاسبه کاتان روز تا ابواره ره نیج نه دن ، دینو نه چن ،
 به لام بو کی ؟ بو بیکانه ا . . .

چوتباره کاتان به چنگه کرری زهوی نه کیلت ، به تووی
 دلیان ده بچینن و به فرمبسک آوی نه دن ، که چی له درک
 به ولاره هبچ نادرونه وه ا . . .
 لادییه کاتان ، روت و قوت ، لات و له وار ، برسبو پی خاوس
 به دهشتو دهردا ویان ، کهس نه لی یان پرسینه وه ا . . .

ده بلی ، ربان نیشان ده نهی سه بهستی ا
 مهروو مالانان له وه رریان ههر درک و داله ، داد له ده ست
 تهم حاله ا . . .

ده وه ره رسگارمان که نهی سه بهستی ا
 له نه زه له وه تا ایستا ههر له شه و داین ، نازانین کهی روز
 نه بیته وه ا . . .

گدابه به دیل گیراوین ، گدابه تی هلدراوین . . .
 نازانین تا کھی تهره خوری چه رخی چه واشهین ا . . .
 لهم آگرهوه بو نهو آگر دهستان پیوه نهین و خوشیان له
 دورهوه تا قا پیمان پی نهکن . . . نازانین تا کھی وا پیمان پی
 نهکن ؟ . . .
 یا تهوق له ملین ، یا پیومند له پیین ا . . .
 نه پیومند نه پسی ، نه تهوق نه شکی و نه ایش نه سرین ،
 نازانین تا کھی هم کوله هرگیه ؟ . . .
 له به زده گی نه مانده بو شهره شقی نهوان . . .
 له بن چه پوکی نهوه بو بهر نه قهری نهو . . .
 به دم شقی نه ملاوه بو بن کلهبی نهولا . . .
 یا زورداریه ، یا ته اعکاری ا . . .
 نازانین ایستا بو کومان نه رره پین ، نه مانده نه دست کی تر ،
 و چپان به سدر دین ا . . .
 ده به سه ایتره دابکی خاک مانگره خوت و رسگارمان که ا
 به چنگک و پهلای ایه و به شان و باهوی ایه بنچینهی کوشکان
 دازا . . . تا کھی تهلار و کوشکان پی دروست کن و خوشمان
 جیگامان په تا بهرد و سدر کوچک و کلهک بیت ؟ .
 تا کھی سهری کووپه و خه زنه مان پی بنهوه و خوراکی
 خوشمان هر نان و پیاز بیت ؟ . . .

تاکی آوریشم و خوریان پی برین و کچی له خام جاو زیاتر
به بهردا نه کین ا . . .

تاکی ، تاکی ، تاکی به همه؟ به سه ایتر ا . . . برریته وه ا . . .

به دل پیسی و فیل و فورهج هم براین له و برا کرد .

هم تیره یان کرد به گژ تهو تیره دا . . .

دراوسی یان کرد به دوزنی دراوسی . . .

تاکی هر خاکی بهر پی یین ا . . .

تاکی له پیش چاوی دایکت-برا ، برا سهر بری ؟ . . .

تهی سهر به سقی ا . . .

ده گوی بگرو گویمان لی را گره . . . .

آوریجان لی به ره وه و چاویکت پهان بکوی . . . .

آه له نه وهی تو نین ا ! www.zheen.org

به لام ا . . . له گهل به کی-کیشان بدوی هر باشه ا . . . .

کای کون به پزیسکی آگر کلپه نه سینی ا . . .

خو ته گهر ، به بای هه ناسهت به کی-کیشان خه بهر که بته وه

هیشتا زوره ا . . .

تهنما له هه وریکه وه به بروسکه و گرمه په بیدا تهنی . . .

وههر تهو بروسکه به شه که له چاو تروکانیا چیا و دول و دهشت و

دور تهکا به روژی روناك . . .

ده نوش وهك بروسکه وه ره خواری . . .

ئەم ھەورە رەشەمان لە سەر رامالە ...
 سەر زەمەن بە کۆشک و تەلارەووە زېروزەبەر کە ...
 چونکە ھەموی لە سەر اېسک و پرروسک راوەستاوہ ...
 بە پارەى کەم دەستان و بەرتیل روکەش کراون ...
 بە خوین و فرمېسک آو دراون ! ...
 ئەى سەر بەستى ! .. باوکى ھەتیوان ... کەسى بى کەسان ...
 مشور خورى خەمباران ... دالەى لى قەوماوان ... ھىوای
 گەشت کەسان ... بەزەییەکت پىامانا بېتەوہ ... دات پىان
 بسونى ..

بگەرە فریامان ، چاریکان بکە ، رەسگاران کە ...
 اعمە ھەورەمان لە نو ئەوی : بمانگە بە نیتە پابە بەک کە بتوانین
 سەر بەست بژین ، یانوش بێ دەست بێدەرە دەست دوژمنان نا بە
 جار بەک بە ناخی ئەرزای بچینە خواری ، وەرە چە لە کان نە بى ...
 با چاویک لیک نین و ساتیک بمرەوین ! ...

بو آماداری

گەلاویژ بە ناوبانگترین گوڤارەکانى عراق آمادە بە بو چاپ
 کردنى ھەموو چەشنە اعلاناتیک بە زرخبکی ھەرزان .

لامارټين

هاوملی خوشه وېستم نورالدین بهاءالدین له گوډاری گلاوېژا له ژماره ۹ تا ۱۲ ی سالی ۱۹۰۱ قصیده گوی « گوم » ی لامارټینی به کوردی ترجمه و بلاوی کرده وه ، خوا هه نا گری زوری پېوه مانوو بوبو و ماندوبه تیشی به خه سار نه چوبو چونکه حقیقتی نه ده بی نه قصیده به ناو بانگه ی نه م شاعره بزور گوی فرانسه ی به دیاری خست . هه ر تاثیر و نه شه ی نه مه به که ایستا منیش میژوی ژبانی « لامارټین » و نه دیاتینان پیشکش نه کم .

لامارټین کی به ؟

ناوی به ته وای (نه ل فونس لامارټین) ه سالی ۱۷۹۰ له (ماکون) له دایک و پاوک کی زاده گان له دایک بوه . ژبانی مندالی له ژر بال و چاوه دبیری دایکدا له (میلی) رابواردوه . جاری به کم دایکی بو نه مه ی که فیری خویندو نوینی بکات تسلیمی قه شه به کی کرد که ناوی « دمونت » بو ، نه م قه شه به زور له نه دب شاره زاو پیاو بکی خه یال په روه و وردبو لامارټینیشی به م جه و هره زاغدا ، له پاش نه مه ی که هه لاش و با هوش بو ناررایه شاری — لیون — که له وی له ه کتب بخوینی و هه ر له وینده ریش داخلی ممدیکی بسوعیه کان بو وثقافتی اکمال و له فلسفه شهادی و هر گرت له سالی ۱۸۰۸ گه راپه وه لای کس و کاری .

نهوسا که نابليون پوناپارت حکمی به سهر فرانسهدا نهکرد ،
 لامارتین زور قینی له امراطور و حکمهکمی دکنتاتوری نهووه ، له
 بهر نهوه له مالوه دانیشن و موتالا کردنی بهسهر سیاست بازی و
 وظیفه‌ی حکومتدا ترجیح کرد و مایه سهر نهوه که زور بهوردی
 کتیه‌کانی « روسو ، ناس ، دانتی ، پهترارک ، شه‌کسپیر ، ملنون ،
 شاتوبه‌ریان ، آسیان » بخوبینهووه . لهوسا گدا فیری زمانی
 انگیزی و ای‌تالیایی بو زور چاک « ناسیت » ی خویند و تی‌کیش
 نهام فرصته بو لامارتین زور به قیمت جیگای مهمدیکی نه‌دبی زور
 باشی بوگرتهوه ، تیر لهم سهرو چاوانه‌ی خواردهوه .

لامارتین و دل‌راسی .

شتیکی زور بدیهه که عاطفه و خیالی‌کی نازک و حساسی و کو
 عاطفه و خیالی (لامارتین) نه‌بی له خوشه‌وبستی و دلداریدا زور به
 نه‌وژم بی . له گهنجیتیدا جاری به‌کم برکانی دل‌داری به سهر
 کچیکی زور دل‌آرامی (میلی) به‌وه نه‌قیوه ، به‌لام چه نه‌فینیک ؟
 چه‌ند به تین ؟ لامارتینی به نه‌واوی گورریبو صحت و هوش و عقلی
 نیک دا بو ، روز به روز زهردوبنسه بو نه‌وه‌ی سه‌پوری بیت نهام
 کیژه له بیربچینه‌وه ناردیانه ابطالیا . به‌راستی نازانم که چه‌ندی
 له ایتالیا رابواردوه به‌لام واده‌ره‌کوی که نهام سه‌فهره‌ی زور
 بو باش بووه صحنه و عقلی هاتوتهوه سه‌رخوی ، به‌لام نهام
 خوش‌وبسته‌ی که له دلایا بو بررا بووه و یا نهام آ‌گره‌ی که

گه نجایه نی له سینیه یا هلی کردبو کوزابووه . . ؟ من له رأی خومدا وا تیده گهم که نه کوزایه تیهوه بهلام توجیهی گوررابی ، چونکه نه وخته ی که له ابطالیا گه رابهوه و داخلی سلکی عسکری بو وله دواجارا خوی فری دابه نار کفه لواکه و گیزاوی سیاست بازی وازی له شورو به دبارختنی دلداری خوی هـ ۵۴ نهینا بو ، هم چورره فرره ی که نهو له باده ی دلداریدا فرری گرد بو وا تأثیری نی کردبو که هـ ۵۴ مو دهم به نه شه و سه رخوشی هم دلداریهوه بزنی له سالی ۱۸۱۶ لامارتین نوشی نه خوشی (جهرگک) هات و دکتوره کان وایان به چاک زانی که بچینه ده رماناوه ی (اکس) و خوی بهر آوه بشوا ، لهوی چاوی به ژنیکی نه خوش وره نسگ زهردی به ژن و بالا جوان کهوت و جی به جی خوش و بستنی هم آفره ته ی که نه دل و خوی لی نربک کرده وه . هم ژنهش (چولیا شارل) ی ژنی مسیوشارل گه وره ترینی زانایانی نه نجیه نی علمی فرانسه بو .

« چولیا » وه نه ی هـ ۵۴ به ره نیگی زهردی و بنیسان و بی ناقه نی خوبه وه عطف و دلسوزی لامارتینی بو خوی احراز کردی و بهس ، به اکو به حاز له تنهایی کردن و فتنه جویی چاره کانی و نه قافه نی بهرزو سحری گفتاره کانیه وه هـ ۵۴ چهنه کونه برینی دلداری لامارتینی که هـ ۵۴ یو هـ ۵۴ لی کولانده وه سه ر له نووی باده بیکی پری دلداری دابی . لامارتین به ده رجه بهک « چولیا » ی خوش و بست که نه توانم بلم خوشه و بستنی جاری به کم به نسبت ته و ژم و

به تینی خوشه و بستی « چولیا » شقیکی ناو نه بر او بووه . له ناو
 هه وای بون خوشی هم دلداریه تازه بیدا ، له سه ر گومی (بورچیه)
 که پیرو زربنی شوبنانی دلداری بووه مدهی سه هفته مدهی دلداري
 زورخاوين و پاکبان نوشی . جاری دووم له سالی ۱۸۱۷ له
 پاریس له مالی میردیدا « چولیا » و « لامارتین » گه یشته وه به کتر
 له دواي ليك جدا بونه وه به کی کم چووار مانگک له ناو باغچه ی
 دلاگیرانی پاریس و سه برانگیا دلفینه کانی زور به خوشی و شادی
 دلداریه وه رایان بوارد ، جاری دووم له سه ر مدهی سه که له
 « ساڤووا » ی بگه نه وه به کتر به لنینان به به کتر دا لامارتین بو
 « میلی » گه رایا وه ، که لامارتین له « اکس » زور چاومری کرد
 و مده به ک به سه ر ژووانیا ندا تی به روی له هه ژمه تان چووه « ما کو »
 که له سبی نه هاتی « چولیا » بگات له وی بی یان وت که
 مردن که وتوته هم بهینه و نه یشته وه که چولیا به لینی به نیته چی .
 هم خه به ره چرای شادی و آهه نگی له لامارتین کوژانه وه و روزی
 شوره ت و عظمتی له افقی نه ده بیدا هه لنینا « چولیا » لامارتین وه
 « لامارتین » چولیای به هه مو عالم به ناسین دا .

ژیانی لامارتین

لامارتین هه روه کو به عاشقیکی مال ویران ناسراوه وه نه بی
 خه یال په روه ری و شعر بازی نه وی له دنیای واقعی و خه باتی ژبان
 دور کردینه وه به لاکو به عکسه وه لامارتین خاوه نی دو شخصیتی

زور به تینه به که میان شخصیتی تہدبی و له دنیای دلداریدا زعم
 و پشمره و بوو و دوه میان شخصیتی دنیایی که کوشش که ریگی
 بی پشوو ماندینه بوو . زور قبی له م که سانه ههلساره که به تم-ا
 هر لایه کی کردینه مسلاک ، به-کو تہو وای لاساغ بو بوو و که
 « شعر سه بوری کوری به تالی و رازبندی ژیا نه » و له لایه کی
 تر بشه و تہلی « خوارده-انی ررزی و ملائکتی ژیا ن تیکوشین و
 ره نجدانه » . له بهر تہمه لامارین دور له واقع و له ناو دنیای خیال و
 تہدیاتی-کی مجرددا نه ژیا ره ، تہ-گر و او بو به هینده موقعی سیاسی
 و شخصی له (برج) به قوت نه تہو که تہو به بی تہو هی له فرانسه بی
 به نائی انتخاب بگری ، تہوسا که خوی و ژنه کی له « بملیک » بون
 که تبلیغیان کرا به لام مردنی کچه کی که له « بیروت » مردبو
 بوو سببی تہو هی که به لیوبکی به بی که نینه و تہم خبره تلقی بکات ،
 تہو وخته هی که بوو نائیب و له حیاتی به پرله مانیدا زور زبه
 ولاتهریکانه که تہه ایش و کار ، تا که لی یان پریمی آیا له مجاسدا له
 کام لا داده نشی دهستی بو بن ساپینتهی قاعه که درپژ کرد ، تہمهش
 معنای لاتهریکی و حزب په روهی نه کردنه ، حقیقه وظیفه نائی بحق
 و به درجه به کی زور ممتاز اداره کرد ، تا به درجه به ک اعتمادی اضراب
 و چو بوو ناودلی ملت تہ-گر « لوئیس نابلیون » له سالی ۱۸۴۸
 انقلابی به حکومت نه کردا به لامارین یان تہ-کرده رئیس جمهوریتی
 فرانسه ، به لام هاتی لوئیس نابلیون و انقلابی حکومتی جمهوریت بوو
 باعث تہمه هی که نهک نهینته رئیس جمهوریت به-کو هر به جاریک

له سالی ۱۸۵۱ واز له سیاست بازی بهینی و له کونجیکه وه دابنیشی و فقیری و قهرزرداری سهری نی بکن . بهلی لامارتین هم شاعره ایش گوزاره آیا برامبه ر هزاری و قهرزرداری دهست له نه ژنو مایه وه ؟ نه به لکو له مدهی پانزه سالان که هه ر به تألیف و نوسین شش ملبون فرم نیکی په پیدا کرد و ۴۵ و قرضیکی خوی پی دابووه . و له آخری عمر پیدا حکومتی فرانسه به چاوی تقدیر و عطفه وه سهری لامارتینی کرد و قرار ی دا که هه تا ماوه هه مو سالیک پنج سهد هزار فرم نیکی بداتی . هه ما مردن نه هه پشت که له دو سالان زیار هم مو چانه یه بخوا ، له سالی ۱۸۶۹ دور له هه مو که سیک به بی کسی — چونکه ژن و هه منداله کانی له پیش خوی د امر د بون — له عومری ۷۹ سالیدا مرد .

ژدی بیانی لامارتین : بنکه ی ژین

www.zheen.org

ماموستا دومیک له نامیدا که کیدا که له سالی ۱۹۰۵ بلاوی کرد و ته وه هلی « تأثیری چولیا به سهر لامارتیندا له تأثیری خاتو فرانس به سهر روسو که متر نه بوه » حقیقه گهر به کیک زور به وردی و به چاویکی هه لپژارده سهری ژدی بیانی لامارتین بکات هه وساکه عظمتی ژن له دنیای ژدی بیاندا که له چولیا دا مته هله دینه بهر چاو . چونکه بالاترین و به سوزرینی شمرد کانی لامارتین هم قسیدانه به تی که له (القیر) دیناوه ، به راستی هه چ شاعر یک له پیش لامارتیندا و له دوا بشدا نه یه توانیوه که سوزی دل و فرمیسکی

چاوانی به‌اوته ناو چوارچبوهی شعرو له سهر کاغزدا دای بی ، به درجه‌ییکی هینده طبعی سکالای دلداری خوی پیشکش طالم ده‌کا که هه‌مو کسه‌سبک له‌گهل خوی نه‌گرینی و اشتراکی احساساتی خویانی پی‌ته‌کا . هه‌مو مزبه‌تیک ان‌کشافییکی ته‌وی ، وا بزایم ته‌گهر لامارتین وا زو به مردن له‌گهل چولایا ده‌ستیان له به‌ک بهر نه‌دابه مزبقی راسته‌قبنه‌ی لامارتین ان‌کشافی نه‌ده‌کرد ، نه‌ک له فرانسه‌دا شاعری دلداری وه‌ر بگری و به‌س ، به‌ل‌کو له هه‌مو دنبادا نه ته‌بووه روزی حقیقت به‌خش شاعری و دلداری و له سالی ۱۸۳۰ دا به عضویتی له ته‌نجومه‌نی (آکادیمی) فرانسه دعوت نه‌ده‌کرا . هه‌ر کسه‌سبک به وردی بچینه‌ناو روحی تصبده‌کانی لامارتین و آ‌گای له ژبانی دلداری ته‌و بی زور به‌چاکی له معنای خوشه‌ویستی افلاطونی که خوش‌یستیکی روحی و هر چه قابلی کون نه‌بونه ته‌گات ، و ته‌گهر ته‌م که‌سانه که ان‌کاری فلسفه‌ی خوشه‌ویستی افلاطونی ته‌گن لحظه‌به‌ک له دهر‌گابه‌کی الصافه‌وه بچنه ناو طبیعتی ته‌دیاتی لامارتین به آشکرایی له غلطی اعتقاداتیان ته‌گن ، چونکه شهره‌کانی هینده بی تکلف و طبیعه ، هینده جوان نمبیلی دلداری خویانی پی ته‌گات که غبره‌ز له دماغیکی به ته‌دب آو دراوی به فلسفه په‌روه‌رده کراوی و کو دماغی لامارتین نه‌بی له کسه‌ی تر ناوه‌شبنه‌وه . لامارتین له شعردا زور بی تکلف ودانه ماوه یعنی هه‌ر و کو خوی و نویه‌نی ته‌و هه‌ر و کو انسانیک هه‌ناسه ته‌وژی و با ته‌ورشین و آو ته‌خوررینی و مه‌ل ته‌چربکیکی ته‌ویش به‌و چه‌شانه شعری داناوه ،

انسان هر چه نديك شعره گاني لامه رتین هه ل گبر و وه رگبر بگات
 شتيكي وای لی نایفته وه که بونی غیره طبیعی و تقلیدی لی بی و یا
 له گهل دهرونی دلداریکی شاعری چه زلی کرده ی یار سردوی جگه ر
 سوتاری له دنیای او میدیدا توش معکسی خیال هانودا ربك
 نه گوی .

جاریك له روی خو هه اکیشانه وه به خوی ونوه که نه
 جهوت نیله گهی تاری دهستی خوای شعری به ده مارانی دلی آده مزاد
 بگوریته وه که هه رچی به دلی انسانا دی و پیی نه هه ژی له وانه
 نه دا ، حقیقتا لهم کاره ی زور موفق و نه و خوشترین و به سوزرینی
 نه و ده نگانه مان نه هاوینه بهر گوی .

لامارترین له شعردا متفائل نیه یعنی هیج وه ختیك به دلیکی
 شاد و چاویکی گهش و ده میکی به پیکرینه وه شعری دانه ناوه — و یا
 ممکنه له و حاله تانه شدا شعری هه بی به لام له بهر دهست به ناوبانگ
 نه بن — به اکو له وه ختی شعردانانا (چولیا) ی به بیرکه وه
 تونه وه ، جا شعری نه ونوه به اکو سوزی دلی و فرمبسکی
 چاوانی بو عالم آشکرا کردوه و یا به لیویکی بو گریان هه اکورژا
 وه وه نه مه ی له طالم گه یاندوه که نه و له دوا ی (چولیا) لهم
 دنیا به بزاره ، انسان که نه مانه ی لی نه بینی زوشکی بو لای فلسفه
 نه رروا که نه بی شعری لامارترین به فلسفه ی تشاؤم بویاغ کرا بی
 والحال هر چه نديك که لامارترین له فلسفه شهادی وه رگرونه

بهلام له شعردا حسیاتی عاشقیکی بیان کردوهو بهس ، یعنی ئەم شاعری دنیای دلداریه هەر دەم له وەروردی دلی و جوانی طبیعت باوهریکی حماسی الهای وەرگرتوه ، له دەرگای مایوسیت و ناکامیهوه چووته ناو دنیای دلداری ، له بهر ئەمه سببی تفوقی و نهیاتی برکاتی کمال و ئەدیاتی دوخته بهکیهان (جولیا) ئەوی تریشیان نا اومیدی و مایوسیت و ناکامیه .

هەر چه ندىك له سەر ئەدیاتی لامارتین بنوسری هیشتا كهمه ، بهلكو من له وختیکی وا تنگدا وله بهر نهیاتی مصادری كافی ئەگەر هیندىك نقاطیشم له بیر كردنی و یا نهیاتی بی معذور و به مەش باوهرییم ههیه كه ههتا له تاقمدا بو بی ههولم بو ئەمه داوه كه وتهیهکی راسته قینهی ئەم شاعره گه وره بهی فراسه بخرمه بهر چاوی خوینده وارانى خوشه و پست كه چهز له ئەدیات و گه لىك جار و بهی ئەمهی كه بی ناسن ناوی « لامارتین » ئەهت . وا بو ئەمهی كه بزانی تا چه درجه یك لامارتین و ئەمانه ی كه تقدیمات كردون له گه ل شمه كاتیا رىك ده كوی ترجمه ی قهیده مشهوره كەتان تقدیم ئەكم كه ناوی « نهیاتی » به .

ئەم قهیده به له ۲۴ اغستوس سالی ۱۸۱۸ - یعنی له پاش سردنی جولیا به سالیك - له « میلی » پهوه بو « فربو » بو براده ریکی له کاغذیکا نوسبو به كه ئەلی :

سهرایی

۱ - « به دلپسکی غه بارو سه سامانه له سەر قوتكه چیا یك

دانشتم ، له سایه سیهری پیره دار سندیا نه گدا
چاوه دپری روزم نه کرد که آوا نه بو و سه رنجم نه دایه
روی زه مین که نه گوررا . «

۲ — « روبریکی شه پول زلی که فالوم نه دی که نه ژرابه ناو زکی
گومیک ، هینده پی نه نه چو که له سیهری دوری
وتاریکدا ون نه بو ، گومیک مهندي آو وه ستاوم لیوه
دیاربو که نه ستیره گانی آسمانی لیوه نه دره وشایه وه »

۳ — « هیشتا زه رده پی روز له سهر لوته کی هره به رزه شاخه
به بیدسه داره گاندا مابو ، که شای شه و به سهر پی پله کی
آسمان بکوی ، دهوران دهوری زه مین گولی ده رخت
و افق کرایه وه »

۴ — « ده نگی زه نگی کنیسه پی (گولی) به سویکی دینداریه وه
چوه بهر آسمان ، ره مجیره له ره نج ریوار له رویشتن
وه ستا ، سوبه سو نه م ده نگیه پیروزه تیکلی پاشماوه پی
ههرا هه رای روز بو »

۵ — « بهلام دلی من چه خوش و شادیه کی نه له م دنیا به
ونه له م سه هرا نگا نایابانه و نه له م وینه جوانانه
وهر نه ده گرت ، هه ر سه بری زه مینم ده کرد زور له
خه یالیکه گهریده و یا سیه ریکی جولانه وه ری ده کرد ،
روژی زبندوان مردوان گهرم ناکاته وه »

۶- « هرچه نديك چاوم له دهشتاي وچيا تهبري وه له ژور و ژبريم تهواري و سه رنجي تاريكاي ابواره وياسورايي روز ههلاتم تهدا ، رهن و ههل ديران و آوايي و كوله شوينام تهپشكنيهوه كه هيلانهي راحه تيك بو دلم له انسانيك بدوزمهوه ، به دهست به تالي گه رانهوه »

۷- « تم گه لي و زنجه خانوان و قصرى شانشينانه چيم لي بكن مادامكي من له چاوي خومداچه آو رينگي جووانيان لي ناييم حتى له دلي خومدا حسي فتهي سحره كانيان تا كم . هي روبران و تهستوران و بيشه داران و شوينه واراني خوشه ويست ، نه بوني به كيك له ناوتاندا آوه داني ابوهي ويران كردوه و خوشي ابوهي به وحشت گوربوتهوه »

۸- « لام به كه چهن روز هه لاي يان آوا بي ، آسمان ساو بي يان هه ورين بي ، شهو تاريكاي بكات يان به ياني روناكاي بدات ، چه آوميديك به لاسو نيه و چه داوا بيه كيشم له به يانيدا نيه »

۹- « كه بهم دو چاواتهوه به دواي روز تهكوم كه له مداره به رينه كيدا تهسوررينهوه ، له به تالي بي شوينه واري زياتر چيتر ناييم ، چه پيو بستيك به مانه نيه كه آسمان سيهريان لي دهكا و چه آره زوييه كيشم له وانه نيه

که روز رونا کیان ته کاتهوه «

۱۰ - « بهلام له پشت تم گهردونهی گهردانهدا و تم روزه تیشک بهخشهدا ، جیگایانی تر همن که روزی حقیقت لهوی ته بریقتهوه ، ته گهر له نفسم ههلبکه وتایه که له قفسه کی رزگارپی ، لهو آسمانانهدا ته گه ییشته تم خوشه و بستهی که زور جار بوی نالیوه و گریاوه «

۱۱ - « لهوی ههنگوینی شادی ته چیژم ، ته گه هه هیوا و دلداریم ، ته گه هه تهو شتانهی که نهوسم بوی چووه و هیچ گوی بهک نه بیستووه و به سههر چه میشکیکا نه هاتووه «

۱۲ - « چهنده کولانم که بفرمه لات ، چونکه من به کوتی مادهوه گران بوم و بو جافییهی نهرض سهرم دا نهواندوه . بریا ته مزانی که بوچی خوا وای داناوه که له سههر روی زه مینی جیگهی دهر کراوانا بینهوه ، خو چه به ندیک منی به تهو به ندنه کردوه و چه شناسیک منی به دانیشتوانیا گیروده نه کردوه «

۱۳ - « من ههه بهو په لکه هه لوه ریوانه ته چم که له پاوانان چوزریان دهر کردبی و سهرمای پایز خستیتی و له دوله کانی که پاندبی ، بای نسیمی به سهردا هانپی و په رش و بلاوی کردینهوه . تهی باا ده منیش ههلبگره

دیوانی که لاو پتر

دیاری خوی شهر

دیاری خوی شهرر خه شمه و قینه ،
 دو شمه نیه و رقه و کینه ،
 بهد خواهیه و نیهادی پیس ،
 باری لیکدانه وی ابلیس . .
 دیاری خوی شهرر: پرر به دل ترس ،
 بهک زیانور سهد ههزار پرس ،
 گومان له راست ، بهلامی باو پتر
 به درو سه (آخ ، دیاری خوی شهر را)
 دیاری خوی شهرر ره نجه و آزار ،
 مهرگی له شکر ، ویرانی شار ؛

ههروکو تهوانت هه لگرتوو ، له ناو فضا دا بلاوم که وه
 ههروکو تهوانت بلاو کردوته وه . له دوی بهیانی
 له ایواره زیاتر چی تر نیه . له دوی بی بهری و ته نهایی
 له نه مان زیاتر چی تر نیه .

بونس سو ف

بو دايك تاقانه كوشتن ؛
 بو كورپه‌ی ناز هه‌تیو خستین . .
 خوای شهرر انسان له هاوجنسی
 ئەكا به گورگیکی برسی ،
 آگر ، قورقوشم ، غازی خنكین
 ئەداته دهستی و پرد له جوین
 ئەكا دهسی و پبی ئەلی : عەرش ،
 بو بن ده‌ریای تارپكو رهش ،
 بو ناو ههور و بروسكه‌ی به‌رز ،
 بو جی دور دور له سه‌ر روی عەرز .
 عەرش ! وهك دررنده .. وهك هار ، عەرش !
 دنیا ره‌نگك كه به خوینی گەش !
 په‌لامار ده ، ده‌ستو برد كه ،
 بگره ، بیره ، بدرره ، ورد كه ،
 قه‌لا ، ته‌لبەن ، شورا ، سه‌نگەر ،
 بی شیلکه هه‌رچیت دیته بهر .
 حیوان ، انسان : شاری ، عەسكەر ،
 ژن ، پیاو ، پیر ، جوان ، ده‌ست ، قاج ، سنكك ، سه‌ر
 بی سوچ بكوژه ، سه‌ره‌ست دبل كه ،
 ده‌رگای مېشك و دم كایل كه ..

کومهل برسی ، ولات لات که ،
 نه خوشی زور ، دهرمان قات که ؛
 قوتابخانه ، پارس-تانب ،
 کوگای فهن کردی کونو جوان
 شوبنی به کلک گشت خاپور که :
 بنچینه و بان خوار و ژور که ا
 دهزگای شارستانی تیک ده ،
 نه سرو و روژی مه حشر لیک ده ..
 گورابه

دنيا دورمى دانا به

www.zheer.org

نیگه بشتن لهم زمانه دهرده نه ما دهردی سهر
 طالبی جهان به جاری دورمى علو هونهر
 خو نه گهر بیتو بزنان تو له دنیا ننی نه گهی
 نایه ان سانی ره حهت بی نه تکوژن خاکت به سهر
 (ماری دیمی) چا کتره لای من به کولی زه هر وه
 گه به شهر آوا به شهر بی تف له نه خلایقی به شهر
 نوب و ته یاره و تفنک بو کوشتنی به ساز نه دهن
 بی په نا و بی ملجای بو کوی نه چی ؟ این المفر

ری حقیت بگره تا ماوی نه کی لادهی له حق
 حق بلی ناحق مهلی نه کی له حق صرفی نظر
 آخری هر شه کوزی نابی له دهستی دهر بچم
 شه کوزی جار و جهنم وهی به فیناری سقر
 سلیمانی سلام

عهره و چونه شهونم

مولوی

عهره و چونه شهونم نیشتهن نه روی گول
 نهرر کهردهن تانای توغراکی سونبل
 نه قازانی خهم دل کهردهن وه او
 وه درو ماچوو مه گیروم گولاو
 آبزیم گولاو خوی بوی کولی نون
 نهر بوی تو نه بو بوی گولاو چه کون
 زهرری بوی زولفت کفتهن سر بهرزان
 بوی گولاو کهردهن چه بهرزان ههرزان
 آزیر وه مهرگت نهر انسافت بو
 هنی کافهن بوی زولفت پهی تو
 ایتر چه حاجت ویت مهدهی طازاو
 وه سهد چهقا و چهور مه گیری گولاو

گور ریبی مہمنوی

علی کمال باپیر

پیایوی بہ توندی روژی لہ نا کاو
 رای کردہ مالی زویر و پھشو کاو
 تھہ عزای تھہ لرزی ہوشی نہ ما بو
 رہ نگی رو خساری زہرد ہا لگہ ررابو
 خاون مال وتی بوچ وا شیواوی ؟
 توخوا بوچی وا ہل بزرکاوی ؟
 جوانی دایہ وہ وتی : تھی برا
 بہ سوخرہی تھہ گرن کدر بہ تھہ سری شاہ
 وتی : تھی برا تو کدر نیت پیایوی
 من لہ لام وایہ تو خہ لہ فاوی
 وتی پی بہ خوا تھی برای عزیز
 لہم زہمانہ دا نہ ماوہ تھہ میز
 تھہ گدر بگرن بلین تو کھری
 کورتانم لی کھن ہر زہ و سہرسہری
 ہزار ہاوار کم پی سودہ بہ خوا
 لہ ناو ولاتا فہرقو تھہ میز کوا ؟

نمونه‌ی کوردی بێنی

ئەستێرە بەرزەکان ئەدرەوشینەووە بە شو
 وەك من بە داخەوێن ئە سرەوتیان هەبە ئە خەو

***

چەند سالە آشنای شەوی بیداری بەکترین
 وەك سەر سەڕین شەوی سەری نا کەینە سەر سەڕین

***

من خوار و ژور لە دەست چۆم کە بێ ولەت ، ئەوان
 وەك خێلی خوار و ژور کەری کورد و بێ آسمان

***

شو شەوئمی ئەوانە چیمەن آوی ئەخواتەووە
 روژ هەلی آوی چاوی منە سەر بە خاتەووە

***

دوی شو بەری بیان بو دە گریان بە سەر منا
 میان کە ساس ئە بێنی لە ناو دوست و دوژمن

***

دلسوزی وام نەدیو کە بوم بگری وەك خەشیم
 فرەیسکە کە بێ ئەوان بو بە آونگی نەیسگە بێم

***

بام راسپارد بلی که خهفت بوج نه خون نه وان
وهك ایه نین نزیبکتری لای باره گای خوان

* * *

راسپیریان نوسیدو به شهونم له سدر گیا :
تا آسمان پریشیکی بهدی ابوه هه لپژا

* * *

هاواری کورده گانی سهرو گه ییه آسمان
بهو دوکلی هه ناسه به آو دی له چاومان

پیره سهر

پینج گه زینگی
www.zheen.org

نه ما ترسی قهلو کوتر ایتز داخی دل نه درزیم
به جهیشی معرفت نه سرو سپاهی جههل نه درفیم
به سه بهستی نهوی دهردی دلم بو ظاهر نه نویم
له مهولا خانقا ناچم به مهولا توبه نه شکیم
حقی نهام کورده بیچاره له چاودا بهستی نه ستیم

زه مانیکی فراوانه نه نوشم شه به تئی تالی
دهروم پرر له نه شمارو له ترسا ده فنه رم خالی
شکور ایستا که کوکومه به جهشنی کوتری مالی

کهوای جههلو خرافاتم درربو بهك دهفمه دامالی
 به لافاوی خهیلانم نه مامی علم نهروویم
 خه یالم وایه نا نهو روزه نه سرم حورر و سه ربه ست بم
 به روح دوزمن به نه خلاتی ره زبلو حیزو نا کهس بم
 نه گهر ده ستم به حهق بېرن له مهر حهق خوشه بی دهس بم
 له سهر نه م پارچه شعرانه م نه گهر گبرای محبهس بم
 ده بیکه حازری دار و شهلاخو کوشتنو جوینم

سهرم گهرمه و به ده نگی بهرز نه لیم نهی مله تی هوشیار
 نه ماشا کن له نه وزاعی زه مانه و چه رخی چه پ کردرا
 مه لی باو کم چلون ژیاوه منیش ههر وا نه کم ره فنار
 فلیمی سینهما چه رخی نه گورری روژی دو سه د جار
 ده می مخلص به مهی خورم ده می سهر مهی گهرر نه شکیم

غمه و غصه ی زه مانی زوو وهها چاکه که بهر با دم
 به سهر چو ده وری مه حکومی له بو حورری ته قه لا دم
 له سایه ی علمه وه شانی له شانی شیخی علیه دم
 له چاو رشتن له گهل ربشی دریزو شانه با لادم
 کوررانی پی گه بشتوی مه کنه بم نه بجاره نه دویم

ده سو فی سه د نه سه ف بو تو نه ما شه و قی دلی خوشت
 مه حاله تازه رامم که ی به مه کرو حبله ی بوشت
 بغمه قورر به سه ر چاوت هه لینه وا له کوی هوشت

ته گهر تو ته هلی کشفی خوینی عالم بوچ ته گهی نوشت ؟
 وهره سهیری دلی من که که چهنده پاکو خاوینم

له هه رلا شوری مه جنونه بزانت حوسنی ایلابه
 که چون هه ر کس به امید وصالی یاری رسوابه
 دلی من بو تهرقی کوردشانه شینو شه بیدابه
 به دهستی چه پله ایدم داخه کم ده نگو ته قهی نایه
 گهلی کس وا ته زانی خهو ته یینم یا ته رراوینم

ته ماشای پیره مه گرون که ده ماخی چهنده سه ر به رزه
 له باغانی طیبیدا گولاهی سهد هه زار ته رزه
 هه و ته شکوتو بن به ردی اشاره و جله وه و ره مزه
 له قورآنا ته ماشاکه به دل مهری وه تن فه رزه
 بلم جی کس به گویم تا کا که آغا نیم و مسکینم

چه خوشه زه جهتی بی حد له پاشا ره جهتی تیابی
 چه شیرینه ده وای تالی به شهرتی صحهتی تیابی
 نه بونی خومو ته ولادم قبوله عزهتی تیابی
 به روح کیشانی خوم رازم رفاهی میلهتی تیابی
 به لام هاواره کم هیچه به بی مالو به بی شوینم

وه تن سوینم به کوبستانات له روی دنیا هه تا ماوم
 فداکاری به لای کوردم به کوردی بومو خو لقاوم
 ته ماشای زاهرم نابی بکهی بی پختو داماموم

وهڪو ماسي به سهر بهستي له توفانيش نه ترساوم
 له بندي به جري بي پهي گهوههري عهنتبکه دهردنيم
 خودا بو خانري جهمي وهتن خواهاني دلاپاکان
 به خويني ناحقي کوژراوي تهشکهوتانو بن بهردان
 به حقي حضرتي پهبنه مبهه و سي جزه ي قرآن
 به دلپاکی همو بهک بن سهراسهر کومه لي کوردان
 ته گهرچي قائم کورده ده خبلو ده سته داوويم

فانغ

پيسپيناښه و نويانه

- * سه گک له کوليره رانانکهي ژين
- * ههرگس ديشي سوزا بي همز آغا نيه
- * رژدي رسوايي له دوايه
- * فهزاي ديزه کهوت له گوزه
- * خنجهري دهبان خوي له کبلانا نا گري
- * کهر له کوي کهوتوه کونده له کوي درراوه
- * ههرگس له آشپک لي تهکا
- * کونهک تهزاني قوناغ له کوي به
- * که زور هات فهواله بهتاله
- * له زستان شهوي له پيران نهري

تفسیری قرآنہ

بہ قدیمی سُبْحِ مُحَمَّدی خَمَال

(والہکم الہ واحد لا الہ الا ہو الرحمن
الرحیم . ان فی خلق السموات والارض
واختلاف اللیل والنہار والفلک الی تجری
فی البحر بما ینفع الناس وما انزل اللہ من
السماء من ماء فاحیا بہ الارض بعد موتہا
وبث فیہا من کل دابة وتصریف الریاح
والسحاب المستخر بین السماء والارض
لا یات لقوم یعقلون)

(والہکم الہ واحد) خوی ایوہ خوابہ کی بہ کتابہ ، وہ بی وینہو
مانہند وہ تا کو نہ نیابہ ، بہ رہ نہ گبکی وا کہ (لا الہ الا ہو) ہیچ
خوابہ کی نہ نہ نہ نہ نہو نہ بی (الرحمن الرحیم) بہ خشنده بہ کی مہرہ بانہ ،
کہ روا بو ہاوری بی بو پہیدا مہ کن وہ لہ کانی نہ نہ گانہ تا ہر ہر
بناسن وہ ہاوری نہو نہو مہ کن .

لہ پاش باسی تا کو نہ نہ ایو مہرہ بانہ خوا اجما دہ لیلیان لہ سر

تہہینتہوہ تہفہرمویت (ان فی خلق السموات) ہبہ بہ لہ دوروست کردنی آسمانانا ہم رہنگہی کہ تہی پین نیشانہ لہ سہر تاکو تہہایو مہرہبانی خوا .

چہند ہزار ملیون سال لہہو پبش تہم جہانہ تہہوہ غیری (اُتروسدیم) تہی کہ خوا لہ قرآنا ناوی تہبا بہ دوکل وہ تہفہرمویت (ثم استوی الی السماء وہی دخان) لہ پاشا بہچہن ملیون سال لہو دوکلہ روز و زہوی و جہونہ وانہی گہروک « سبہی سیارہ » ی لی دوروست کردوہ وہ ہر بہک لہم جہونہ بہ فرمانی خوا وہ بہ ہوی ہیزی کیشندہ « قوی جذبہ » وہ لہسہر مداری خوی بہ ربکو پبکی بہ دەوری روزا تہسوررتہوہ . لہپاشا مانگبش لہ زہوی بچراوہ و جیا پونہوہ وہ لہو جہلہوہ بہ دەوری زہو پبدا تہسوررتہوہ .

بنکھی ژین

www.zheeh.org

(عطارد) ۳۶ ملیون میل لہ روزوہ دورہ ، (زہرہ) ۶۷ ملیون ، (زہوی) ۹۳ ملیون ، (صربخ) ۱۴۳ ملیون ، (مشتری) ۴۸۴ ملیون ، (زحل) ۸۸۷ ملیون ، (اورانوس) ۱۷۸۲ ملیون وہ (نبتون) ۲۷۹۲ ملیون میلی لی دورہ .

(عطارد) بہ ۲۸ روز چہرخہ بہکی روز تہدا ، (زہرہ) بہ ۲۲۶ روز ، (صربخ) بہ ۳۲۱ روز ، (زہوی) بہ سالیک (مشتری) بہ یازہ سالو ۳۱۳ روز ، (زحل) بہ ۲۹ سالو ۱۶۷ روز ، (اورانوس) بہ ۴۸ سالو ۷ روز ، (نبتون) بہ ۱۶۸ سالو ۲۴۸ روز چہرخہ بہکی روز

نه دن . مانگيش به مانگيك چهره يه کي زه وي نه دا .

رونا کي روز به ۸ دقيقه و ۱۸ ثانيه نه گانه زه وي که رونا کي له ثانيه به کدا ۱۸۶ هزار ميل نه بری وه له سالکا شش بليون ميل نه بری که بهمه نه لين سالی نور . نزيکترين نه ستيره به ک له وانهی که له بهر چاوی ايه ناچولين رونا که کي به چوار سالی نور نه مانگاني ، نه ستيره ی واش هه به که به هزاران مليون سالی نور رونا که که بان نه گاتي ، هه وهك نه ستيره ی وا هه نه وه تي خوا دوروستی کردون هيشتا رونا کي کيان نه گه بشتونه سر زه وي . وه نه ستيره ی واش هه نه پيش دوروست کردنی زه وي دا له جي خويان نازاونو که ونونو نه ماون که چي هيشتا رونا که که کيان به ريگاو به وه له بهر چاوی ايه نه کوزاوه نه وه .

بنکهي زين

نه مه تا ايستا باسی کومه له ی روزی «مجموعه ی شمسی» خومان بو که رونا کبان بو نه نيرن وا دياره هه مو کومه له روزی به کانی نربش هه ر وا پهيدا بو بن وه نه وانيش هه ر به که جوړه ده سنور و باوبکيان بي وه هيجيان ده سنور و باوی په کتری تیک نه دن . نايين هه ر وهك بو به که په کيان ده سنور و باوبک هه به وه به هوی هيزی کيشنده وه هه يشه نزيکو دوری بان له په کتری وهك به که و بو هه موشبان ده سنور و باوبکی تاييه نی وه هيزی کيشنده ی وا هه به که هه ر په کي له جيگای خوی را گرتووه وه نابه ليت له بهك پکونو به سر به کا بروخينو جهان ويران بکن که نه مانهش هه مو

نیشانان له سهر ته مه که تاقه په کیکی وا تم جهانہ جوانی ہم
 ریکو پیکی به دوروست کرده که رفیقو یارمہ تی دہری نپہ له ہیچ
 کار واریکا ہر وک نیشانان له سهر مہرہانی خوا بہ راتی
 ہہ بہ له دوروست کردنی آسمان بہو جو رہی کہ ومان (والارض)
 وہ له دوروست کردنی زہوبدا نیشانہی زور له سهر تا کو تہنہایو
 مہرہانی خوا .

حہلی خوی زہوی کہ پارچہ بہک بوہ له روز و لی جیا بو تہوہ
 وک پشکو بہک آگری گہورہ وا بوہ ، بہ چند ماہون سال
 سارد بو تہوہ و خولی لی نیشو بوہ و کوژاوم تہوہ و شاخو داخو
 دار و درہختو زبرر و زیو و کانیو بہرد و ناشو دولو غار و گولو
 شیو و دہرہ و گرد و تہ پہ و دہریا و چہمی لی پیدای بوہ ، وہ تم
 ہہمو خواردنو میوہ ہاتہ خوشہی له سهر رواوہ ، وہ ہر بہک
 لہمانہ بہ دہستور و باویکی تابیہ تی پیدای بون وہ ابستاش ہر بہک
 دہستور و باویکی وایان ہہ بہ بو پیدای بونو مانہ وایان تہ گہر آدمیزاد
 جوان لی یان ورد بیٹہوہ تی تہ گا کہ تہمانہ ہہمو دہست نیژو
 دوروست کردی خوابہکی مہرہانی تا کو تہمان .

بہلی روز بہ روز آدمہ بیزاد له زانی تی تہ سرار و نپہی زموی آگادار
 تہین تا لہم چہندانہدا بویان آشکرا بوہ کہ زہوبش تہستیرہ بہک
 وہ کو تہستیرہ گہر روک کانی تر وہ بہ ہوی روناکی روزوہ کہ ای
 تہدا تہبش تہدرہ و شینہوہ بو حالہمی بہرہ و ژور ، ہر وک تہستیرہی

تهوان بو ايمه تهربسکينهوه ، چونکه زهوی له (۱۰) بهش (۷) ی
 آوه تهوبکه یزی گه لیکي بهرده و زبخه و چهوه و بهفري به سر
 بهکا که وتوی سر شاخه کانی قطبي شماليو جتوني به ، انجا که نيشکی
 روز اي دا ته مېش بو عالی می بهره و ژور - وهك مانگک بو ايمه -
 ته تربسکينهوه ، وه هر وه کو ايمه هه پشه له مانگو ته پيره ورد
 ته پينهوه و ته لین آخو ته مانه چی یو چوڼ یو چی یان تيا بی ؟
 ته وانېش به و جوړه له زهوی ايمه ورد ته پنهوه وه هه پشه آهو
 هه ناسه می بو هل ته کیشن وه ته لین آخو ته مېه چی یو چی تيا
 بی ؟ (واختلاف الليل و النهار) وه هه به له گوررانی شهر و روزا
 - به هانو چویان له دواي بهك وه به کورتیو درېزیان - نيشانه
 له سر تا کو ته مایو مهره بانی خوا .

آشکرا به که زهوی وه شوونی گزډو خرره وه به دهوری خویا
 ته سوررېته وه وه هه پشه نیوهی روی له روزه و رونا که وه نیوه کی
 نری تاریکه .

له بهر ته مېه کی که زهوی به دهوری روزا ته سوررېته وه هه
 سانه روز ته که وینه لایه کی وه انجا ته گهر روز که وته سر خطی
 استوا تهوا شهر و روز بهر انبهر ته و ستن وهك له سره تاي به هارو
 پاژه وه ، وه ته گهر هات بو لای قطبي شمالي به وه تهوا بهر بهر
 روز درېژ ته بی تا ته گانه دائره ی قطبي شمالي لهوی روز ته بی
 به (۲۴) سات ، له وه بهولا بهر بهر روز درېژ ته بی تا وای

لی دی روز تهې به شش مانگک له قطبي شمالي ، له قطبي جنوبي نهو شش مانگه شو تهې انجا روز ته که درینه وه بو سهر خطي استوا و له وپوه بو لای قطبي جنوبي انجا له ویش شش مانگک روز تهې ، له قطبي شمالي نهو شش مانگه شو تهې ، که واپو له قطبي شمالبو جنوبي سال شو و روزکه ، شش مانگی شو و شش مانگی روزه .

دياره هه به لم هاتوچوی شو و روزه بهرو دوا به درېزایي سال که نه شش له سورراندهی زهوی پهیدا تهې به دهوری خویا ، وه له کورتبو درېزيانو پهیدا بونی چوار فصله که نه شش له سورراندهی زهوی پهیدا تهې به دهوری روزا — که نه مانه هه مو سه راسه مایه ی قازانجوا سودن بو آده بیزاد — دلیل له سهر تا کو ته پایو مهره بانی خوا (والفلک التي تجزي في البحر بما ينفع الناس) وه هه به له که شتیانی قورسی گران باری نهو ته واکه له ده ریادا نه سوررینه وه بو کاروباری مهردومو قازانجو سودیان ، وه له روزه لانه وه بو روزاوا و له شماله وه بو جنوب هه همیشه پیویستانی آده بیزاد نه به نو نه بین — دلیل له سهر تا که ته پایو مهره بانی خوا که وا ده ستور و باویکی داناوه له آوا بونوقوم نه بونو هاتوچوی تم که شتی یانه نه خوازه لا که شتی جهنگی اسرر که به قهد شاربک ته بین وه باخو باخانو شه قلمو حه مامو چاپخانه و چاپخانه یان تیا به ، وه روز به روز به هوی رادیو و نه لسه وه که ده مانگو باسی جهانیان پی وه رته گیری روزنایان تیا ده رته چی .

خوا ناوبکی دا ناوه بو جسم له آوا ، نهو جـمـهـی سکـه له قهباره « حجـم » دا ربکی آوه که یه نه گهر له کیشانه دا سوکتر بو له نه اندازه آوهی که نه قهباره به چوته جیگناکی نهوا به آسانی نه سورینهوه به سه ریا وهلی نه گهر فورس تر بو نهوا نوقوم نهی وهک پارچه آسنيک يا بهردیک ، بهلام نه گهر له کیشانه شو له قهباره شا وهک بهک و ابون نهوا ربکی آوه که نه و بستینهوه و ناتوانی بیتو بچی وه به شه پولـبـکی سوک نوقوم نهی . له سه ر نهم دهستور و باوه که خوا دایناوه وه (آرخبـدس) ۲۸۷ ۲۱۲ سال له پیش عیسی دا دوزبویه نهوه ههرچی کشتی هه به له ده ریا کانا نه سورینهوه نه گهر هاتو کشتی بهک نهوه ندهت شت له سه ر دانا نا له کیشانه دا له آوه که فورس تر بو نهوا کوتوبرر نوقوم نهی .

بهراستی نه مانه سه راسه ر مه ره پاتی خوا پيشانـ نه دن به بهنده گانی خوی کهوا نهم دهستور و باوه جوانانهی بو داناون وه ری پيشان داون بو دوزینهوه و دوروست کردنی نهم جوړه شاننه له جهانا ، نه گهر نهم دهستور و باوانه نه بونایه نهم نظامو انتظامه نه نه بو ، که و ابو له نه ساسا خوا بهم بیره وه بو نهم روژه نهم باوانه ی داناوه تا آده مزاد بیان دوزنهوه و به هره یان لی وه ر بگرن (وما انزل الله من السماء من ماء) وه هه به له و آو و بارانهی که خوا ناردویه ته خواره وه له آسمان یعنی له هه وره وه (فاحيا به الارض بعد موتها) وه زهوی ی پی زیندو کردوتهوه له پاش مردنی یعنی

به هوی نهو بارانهوه ههمو جوړه گزوگیا و گولو گولوکو
 دار و دره خیتکی تیا پهیدا کرده (وبت فیها من کل دابة) وه
 بهوی نهو بارانهوه دروستی کرده و بلاوی کردونهوه له سهر
 زهوی ههمو جوړه گیان له بهریک ، چونکه ههراوه مایه ی بونی
 سهوزایی وه ههراوه مایه ی بونی گیان له بهر ، وهک له آبتکی ترا
 نههرومی (وین الماء کل شیء حی)

کاتی خوی زهوی که پارچه بهک بوه لهروز و ایی بچراوه
 به چن سهد هزار سال توزی سارد بوتوهوه وه خولی لی نیشتووهوه له
 پاشا مادهی آوه که خوا له زه ویدا دروستی کرده وه زانایانی
 کیمیا پسی نهلین (اوکسجین و هایدروجین) بهره بهره به هوی گهرمی
 زهوی بهوه بوه به ههلو بهرز بوتوهوه و له پاشا بوه به ههرو
 بارانی بهسهر زه ویدا بارانهوه تا زه ههمو سهر زهوی بوه به
 دهریا ، ههراوه وهک اشاره نهکا بوتههوه به آبتی (وکان عرشه علی الماء)
 له پاشا زهوی که سارد بوتوهوه و بارانی کم بوه انجا بهره بهره
 وشکانی لی پهیدا بوه و چله چله گیای له سهر رواوه ، وه
 ههمو جوړه گیان له بهریکی له سهر پهیدا بوه .

که وا بو مه بهس لهم بارانه نهو بارانهیه که نهومل جار له سهر
 زهوی باربوه ، وه ههمو گیان له بهریکی تیا ههله هیناوه ، نهک
 بارانیکه که ههمو سال نه باریتو زهوی زیندو نهکا توهوه به قربنهی
 (وبت فیها من کل دابة) چونکه ههراوه بارانی نهوه له بوه که

همو گیان له بریکی له زه ویدا پهیدا کړدوه ، به راستی هه به له مانده نیشانه له سهر تا کو تنه ایو مهره بانی خوا (و تصرف الریاح) وه هه به له هینانو بردنی بادا به همو لایه کا دلیل له سهر تا کو تنه ایو مهره بانی خوا .

با شتیکی زور سوکو نازکه نه بونی هه به نه رهنګ ، له دو غاز دروست نه بی به کیکیان (اوکسیجن) که مایه ی سوتانو هه ل گپرسانه وه مایه ی ژبانی گیان له بهر و دار و دره ختو سه وزایی به . نه ویتریان (آزوت) . همو گیان له بهر یکه هه ناسه له ناو بادا نه دا وه به با نژی بهو هه ناسه بهی که نه پیدا هیندی با نه چیته وه ناو رنجوله کانیه وه انجا (اوکسیجن) که له ناو نهو پایه دا هه به (کاربون) نه کاته دهره وه که ماده به کی کوشنده به له جهسته ی گیان له بهرا ، نه گهر (اوکسیجن) نه بی گیان له بهر کونو پرر نه سری ، نایینی که سی که له آریکا نوقوم بی زو به زو نه ختیکی چونکه اوکسیجنی لی نه بررته وه ، هه ر وه ک موم یا چرا تا اوکسیجنی بی نه سونی که ای بررا — بهم رهنګه سهری چرا که نرابه وه — کونو پرر نه کوزنه وه چونکه اوکسیجنی نامینی که یارمه تی بدای وه له گه لیا بسونی .

خوا باویکی داناوه لهم جهاندها بو با نا گهر متر بی سوکتر نه بی و سهر نه که وی بو بهر و ژورر وه تا سارد بی قورستر نه بی و دا نه که وینه خواره وه ، بو ناتی کردنه وه ی نه مه نه گهر پیتو له

هوده به کا دو پنجهره بکتهوه به کیکان له بن مېچو ئه ویکيان له
 ته خق زهوی وه دو موم دا گېرسینبو له ناو ئه و دو پنجهره به دا
 دایان چه قینیت ئه پینی زبانهی مومی سه ره وه یان رو ئه کاته دهره وه
 به هوی بای گهرمی ئه و ژوره وه که سر ئه که بوی وله پنجهره
 به رزه گیانه وه ئه چینه دهره وه و له زبانهی مومه که ئه دا ، به لام
 زبانهی مومی خواره وه رو ئه کاته ناو ژوره که ، چونکه ئه و ندهی
 بای گهرم له سه ره وه دهر ئه چی ئه و ندهش له خواره وه دینه
 ژوره وه و ئه دا له زبانهی مومه که .

انجا به پیی ئه م ده ستوره هه همیشه له خطی ئه ستواو ولانی
 گهرمیاندا با به هوی گهرمی وه سه ره ئه کوی ، وه له قطعی
 شماليو جنویدا به هوی ساردیه وه دائه کوی انجا له م سه رکوتو
 دا که رته وه هه همیشه له لای راستو چه پی زه ویه وه شه پولی با
 پهیدا ئه بی جگه له وه که له هه مو خيگا و ولاتیک جوره به رزیو
 نژی به ک وه جوره گهرمیو ساردی به ک هه به که ئه مانهش هه ر به که
 مابهی پهیدا بونی با و سره هه ل کردنو شه پول دانه تی .

له مانه وه دهرکوت که بوچی با له روزا له لای دهریاوه و
 له شهوا له لای وشکانیه وه دیت چونکه زهوی له پیش دهریادا
 گهرم ئه بی به تینی هه تاو هه ر وه که له پیش ئه ویشا سارد
 ئه پته وه انجا له روزا به هوی گهرم بونی زهوی په وه بای سر
 زه ویش گهرم ئه بی و سه ره ئه کوی وه له وشکانیدا بوشایی پهیدا

تهېني جا بو پرکردنه وې تهو بوشاييانه بای سهر دهریا رو به روی زهوی هوروزم تهبا . هر بهم رهنگه له شهوا چونکه زهوی له پیښی دهریادا سارد تهپته و ه بای سهر دهریا به هوی گهرمیه و ه سهر تهکوی وه بوشایی انجا له سهر دهریا په پیدا تهېني وه بو پر کردنه وې تهو بوشاييانه با له وشکانیه و ه هوروزم تهبا رو به روی دهریا .

به راستی هاتوچوی با گهره ترین نمئیکی خوایه بو هه مو گیان له بهر و دار و دره ختو سهوزایی ته گهر با تهېني له ساتیکا ته مانه هیچیان نامینی ، نه خوازه لا که هور له سهر دهریا کان هه له ته ستنیو تهیا بو سهر وشکانی وه باران ته باری که هر بارانه مایه ی ژبانی هه مو شتيك به راستی ته مانه هه مو نيشانه ن له سهر تا کو ته نهایو مهره بانی خوا (والسحاب المسخر بين السماء والارض) وه هه به له هه وری مسخري رام کرده له به پنی آسمانو زه ویدا نيشانه له سهر تا کو ته نهایو مهره بانی خوا .

آشکرایه که هه همیشه گهرمی روز و هالای هه و آو و تهریو نمی سهر زهوی تهکا به هه لم ، انجا به هوی باوه که لی تهدا بهرزه پته و ه سهر تهکوی بو بهر هوزور وه لهوی به بونه ی ساردیه و ه هه له که ته نيشته سهر به کو تهېني به هه وریکی شیداری نمدار انجا که به نوندی بای باران له هه مو لایه که وه لییدا و گوشي ، توك توك بارانی لی ته که وپته خواره وه .

په بیدابونی هور و کو بونه و بو نزم بونه و بهرز بونه و بو ،
 سهر که وتو سهر به که ونیو ، روئیو تار بکیو ، نه ستوریو
 ته نگیو ، باران بارینو بلا و بونه و نه مانی هریه که به
 دستور و باویکی تایه تیه که خوا بوی داناون .

نه وانهی که به چای ورد بونه و نه ماشای همو شیک نا کن
 وه له نه سراری جهان نا گهن نازان که نه مانهی پیشو چه
 نیشانه به کن له سهر تا کو نه نهایو مهره بانی خوا . به لام نه وانهی
 که تیگه بشتون به ورد بونه و له مانهی پیشو خوی خویان
 نه دوزنه و وه کو نه فرمویت نه مانهی که به که به که باسمان کردن
 (لآیات لقوم یعقلون) نیشانهن له سهر تا کو نه نهایو مهره بانی خوا
 بو گه لیکي ژبر و خاوهن پیری بهرز چونکه هر نه وانن که
 به دل و به گیان ورد نه بونه و لهم جهانه ربکو پیکه وه لهم همو
 شتانه که هر به که دستور و باویکی هبه وه هیچیان ناتوانن له
 دستور و باوی خویان لا بدن وه به مانه خوابه کی مهره بانی تا کو
 نه های بی وینه و ماتدی پی نه دوزنه و ، که وا بو که مو زوری
 ایمانو باورر به پچی تیگه بشته له نه سراری جهان تا تیگه بشتن
 زورتر بی ایمانو باورر به هبتر نه بی .

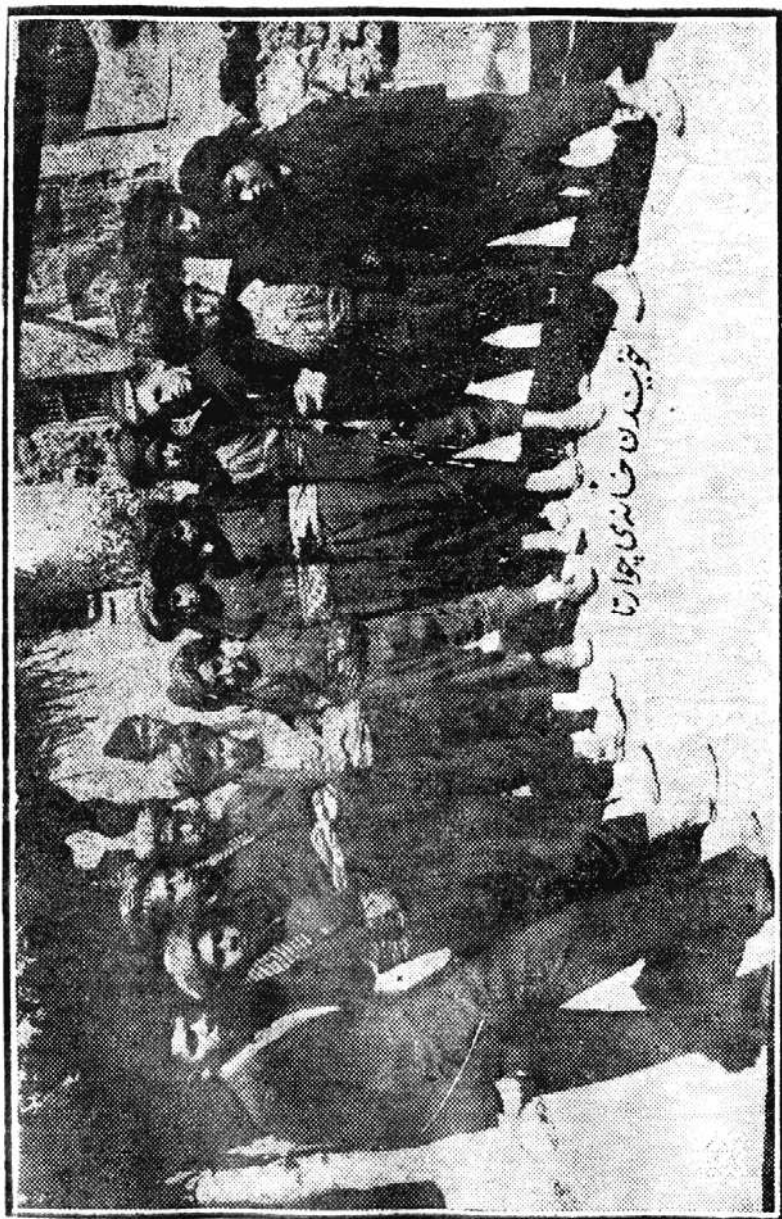

پوستی که لاویر

ئی وه نه

ئی وه نه تو وا مهزانه شادمانم آره زوی سه بران نه کم
 چهز به له نجوه و لارو چاوی دیده مه خوران نه کم
 سه د هزار چاوی خوماری عشوه داری کچ کولاه
 بو سه تانی شادمانی خاکه کت قوربان نه کم
 نامه وی بو چیمه به زمو ده بده بیدی جانانی شه
 من ته منای وصلی به زمی خاکه کی کوردان نه کم
 شه و له داخی روژی توبه ریز به یادی شه و ته وه
 مه بلی ده شتی چولی بهستی گه زمی گوی سبروان نه کم
 شه رته ایسکم تا نه بینه خاک له بو کوشکی ولات
 من له فبرا بو که ساسیت شبوه نو گریان نه کم
 ئهی وه نه با جاری وا بی تا هلیکت دینه پیش
 نی نه گیت نه وسا شیرانه آره زوی مه میدان نه کم
 ئهی وه نه من خامو خامهش دهردی توی گه وتوته سر
 هم قسانهش آگره (هه وری) بی بوریان نه کم

سلیمانی
 ب . هوری

ویندی قوتایانی قوتابخانهی چوارتا به جلی کوردیهوه .

بنکهی ژین

www.zheen.org

جغرافیای کوردستانی عراق

نویسنده: مصطفی شیخ نعمه الله

بهشی سه‌یدم

مپولوجی کوردستانی عراق (۱)

په‌برا بونی چیا و زهوی و روباره‌به

ئه‌گه‌ر به وردی سه‌رنج بده‌ینه که‌ند و کوسپ و چیا
 و زهوی کوردستانی زورو و زیخ ولی خواری عراق زور چاک
 بومان ساغ ئه‌پته‌وه که‌ ئهم دو شوینه له دو چهرخی گه‌ورده
 جیولوجیدا په‌یدا بوون که‌ چهرخی سه‌یدم — Tertiary و چهرخی

www.zheer.org

(۱) جیولوجی — Geology و ته‌به‌کی گریکی کونه له دوو
 بهش په‌یدا بوه ؛ له (Geo = زه‌مین وه logy — علم) وه
 هه‌ردوکیان پیکه‌وه ده‌بنه علمی زه‌مین . ئه‌مه هه‌ر وه‌کو و ته‌ی
 جغرافیا — Geography که‌ دیسان وشه‌به‌کی گریکی به‌ وه له دوو بهش
 په‌یدا بوه ؛ له (Geo وه Graphy) که‌ هه‌ردوکیان پیکه‌وه . معنایان
 (علمی روی سه‌ر زه‌مین) . بو زانینی معنای ئهم دو و ته‌یه به
 جوریکی بلاوتر ته‌ماشای (فه‌ره‌ه‌نگ — قاموس) . گه‌وره و به
 ناوبانگه‌کانی انگلیز بکه وهك (ویسته‌ر ، اوکسفورد و چاپه‌ر)

چوارم - Quaternary « یان پی تهلین . وه تهبی بزاین که هندی له شاخه‌کانی ژوروی روزهلانی کوردستانی عراق له « چهرخی دوم - Secondary » و هندی له شوینه بهرزه‌کانی هره سهروی روزآوای له « چهرخی جیولوجی برکانی » دا په‌یدا بوه . هره وه‌ها سهروی کوردستان له سه‌ره‌تای چهرخی چوارمدا په‌یدا بوه ، بهلام بهشی زوری خواری عراق که زه‌وبه‌گی لم و زینجه بنکی زه‌ریا و روباره‌کانه به کشانه‌ویان ده‌رکه‌وتوه که تهمیش به هزاران سال انجا گه‌بشتوته حالی ایستای وه به انگلیزی بهم چه‌شنه زه‌وبه تهلین : The Alluvial Plain .

له چهرخی کامبرین Cambrian دا زه‌وی عراق سه‌ر آو کهوت له حالیکا که له پیش تهم چهرخه‌دا آو دای‌پوشیو و زور جاری وا بوه لافاو زه‌وی عراقی نشانوته زبر آو و دوی کشانه‌وی آوه که بوناو زه‌ریا‌کان دوباره ده‌رکه‌وتوه .

وه له ده‌وری میوسین - Miocene دا که به‌شیک چهرخی سه‌به‌ه عراق و ده‌روپشتی له‌گه‌ل جزیره‌ العرب دا په‌یدا بو وه له مه‌وپیش زه‌ریای سوور خلیج یک بو له خلیجه‌کانی زه‌ریای ناوه‌راست .

بهلام له ده‌وری دوابی چهرخی سه‌به‌مدا که (پلیوسن - Pliocene) ی پی تهلین زورترینی شاخه‌کانی عراق په‌یدا بون وه له‌وه ده‌مه‌دا زه‌ریای ناوه‌ند - - Mediterranean به زه‌ریای هندپه‌وه نوسابو

و خلیج فارس زور تهسك و تا شاری ناصریه ایستا
 در بڑ بوبووه هر دو روبره گانی عراق كه ده جله و فرائن
 به جیاوازی تیسكل به نوخلیجی فارس نه بون و گوندی (فورنه) كه
 هر دو روبری ناوبراو ایسته له ویدا به بهك نه گهن هر وما شط
 العربیش ناویان نه بو و دوای نه مه به هزاران سال پهیدا بون و به
 هوی نیشته وهی آر و لافاوه وه زهوی به کی زور به پیت و راست و
 رهوان هاته بهر هم كه در بڑابی نژیکی (۲۵۰) كیلو میتره . ده لئای
 نیلبش بهم جوړه پهیدا بوه چونكه له وه پیش زه ریای ناوهند
 تا شاری (قاهره) ایستا ككشابو (۱) كه ماوهی بهینی قاهره
 و زه ریای ناوهند (۱۵۰) میل نه بی ، او نه م ماوه زه وویه نه وه نده
 به پینه كه نه توانین بلین هاوتای زور كه مه له سهر روی زه مین .

بهلام له دهوری پلوسن (Pliostocenc) دا بومه له رزه به کی
 به هیز روی دا و چرچ و لوچپسکی بی شمار گه ته ناو زهوی
 عراقه وه و همو روزاواوی ابرانشی گرتوه و له ناوچهی
 (لورستان) چیا گانی بهختیاری و له سه روی نهو ناو چه به وه
 شاخه گانی زاگروس - Zagros پهیدا بو و به پی (نظریه ی
 توازن) نه م شاخه به رزانه له هیزی باله په ستوی
 ماده گانی ژیر زه مین هاوتونه به ره هم و به پی نه م نظریه به

---

(۱) به عنی تا شاری (مه مفس) كه پایته خنی فرعه ونه گانی
 مهر بو له مصری خوارودا .

پیوسته له ده وروپشتی ئەم چیا بهرزانهدا زهوی نزم و پان و بهرین هه‌بێ تا نهوازن په‌یدا بکا و ئەم جولانه‌وه‌ی جیولوجیه که له ژبر زه‌ویه‌وه روی داوه بوه به هوی په‌یدا کردنی زه‌وی نزم و پانی خواری عراق و شاخه بهرز و خواری خه‌چه‌کانی سه‌روی (۱) و هه‌ر بهم چه‌شنه نوخایه‌جی فارسی و زه‌ریا و شاخه‌کان له سه‌ر روی زه‌مین په‌یدا بو .

وه‌کو چالانی ده‌ریا‌کان و خلیجه‌کان له لایه‌که‌وه وه له لایه‌که‌یه‌وه چیا و گرده‌کانی کوردستان په‌یدا بو . وه ئەگه‌ر هاتو خه‌تیکی قه‌دبر (۲) را‌کیشین هه‌ر له روزه‌هلانی منده‌لیه‌وه تا‌بدره و شاری عماره ئەم به‌رزبو نزمه‌مان نیشان ئەدا .

ئه‌و به‌شه عه‌رد و خول و گردانه که له هه‌ر سه‌لواکانی سه‌روی عراق‌دا به (موصل ، ئەریل ، کرکوک) زوریان رسووییکی به‌پینه که له چه‌رخنی چواره‌م له ده‌وری (پلستوسن - Pliostocene) دا هاتوه‌نه به‌ره‌م .

به‌لام به‌شی شاخاوی له لواکانی کوردستانی سه‌روی عراق

(۱) ئەو به‌رز و نزمه که به هوی توانه‌وه‌ی ماده‌کان و پاله په‌سنووه په‌یدا هه‌بێ له جیولوجیدا گه‌لی ناوی هه‌به وه له هه‌مویان باوتر له ان‌گلیزیدا دوانه : (أ) زه‌وی که به‌رز بینه‌وه (Aticline) (ب) که نزم بینه‌وه (Syncline) ی پی ئەلین .

(۲) قه‌دبر = مقطع .

وهك (سلېمانی ، ټهریل ، كركوك و موصل) زوریان ته باشیرین كه له
 چهرخی دوها هاتوته وجود ، وه هـ ر وه كو ټهزانین نه وه
 مهرمهريك هه به له ژېر خولی عهردی شاری موصل وه چبای
 صلاح الدین له لوای هه ولېر وه له چند جیگابه کی لوای سلېمانی دا
 هـ مو ټم بهره مهرمه رانه له پاشه روژه کانی چهرخی دوم
 (Secondary) په بیدا بووه ، وټم شاخه زور بهرزه كه له لواکاتی
 موصل و ټهریل و سلېمانیدان له هر دو دوری جیولوجی
 (میوسن و پلپوسن) Miocene ، Pliocene كه له چهرخی سه ټم
 (Tertiary) هاتوته بهره م . و هر له چهرخه دا بو كه (چبای
 حرین) په بیدا بو كه سه روی عراق له خواری جوی ده کانه وه ،
 یا به عباره ټیکی جیولوجی (عهردی خول ولی خواری
 عراق كه له آو هه اسان و لاڅو په بیدا بووه وه زور به پټه وه
 كه پې دهوژی (the Alluvial Plain) ، له شاخه کاف و گردو
 کوسپه کانی کوردستانی عراق جوی ده کانه وه .

قزاق قه تاران قوله نگان چه وایی

چه بهن بالا کت شو وه ته نیایی

مولوی

فلسفوی جمال عرفانه

روژیک چاوم به کتیبه کانا نه خشان ،
 له ناوه راستی به کیکیانا چهن پهره به کی
 نوسراوم دوزیه وه ، که سهرنجم دایه
 بوم ساغ بوه وه که ههندی وتاری
 فلسفوی جوان و نایاب و نه مری جمال
 به گی عرفانه که نه هینی هه مولاو و گه بنجه
 بی گه یشتوه کانی کورد بیکن به وردی
 شه و بنور و زیان له بهر نه مه پیشکشی
 که لاویژم کرد بو نویسنه وهی .

سلیمانی نوری مجیر سلیم . هوسیار

- ۱ — خیر به سوال کوری که کویر بکه چونکه چاوی لیت نه ،
 سپله بیت له گه ل نا کا ، نه گه ر چاوی لیت بی به به بنجه چاوت
 دهر نه هینی .
- ۲ — عهقی دوینی که روی هه ایناوه و هی سبهینی فه تیره ، بو
 انسانی نه مررو فکری نه مررو پیویسنه .
- ۳ — سه گت نه گه ر لغاوی بکه ی خوی به نه سب نه زانی نه جیلینی .

- ۴ — پياوې طاقل له مقامې بهرزا گهوره دياره بهلام له په سندا
گهوره تر دياره .
- ۵ — كنيب وزن به بهرگانا ديارې نادن هه تا مندهره جاتيان
تي نه گهي .
- ۶ — هه مو شتي نه بي له جيگاي خوي بي ، له مزگهوت به
سه يه و له مه بخانه به فتي باوهرر مه كه .
- ۷ — دهر گاي بي نه خلاقي گريزه نه ي شله ، هه نه ختي بيكه بته وه
نه كه ويته سهر پشت .
- ۸ — مثال به بهچكوله بي سهر ايشه به ، به گه وره بي دل ايشه به .
- ۹ — هه تا عهردى درو هه ل نه كه تي نه مسي راستي مه نيزه چونكه
بهر نادا و ناهروى .
- ۱۰ — له چاكي هه ر پياوې چاك تي نه گاي ، له خراپي هه مو كه س .
- ۱۱ — چاو بو هه ندى سهر په بجه ربه ، بو هه نديكيش آوينه به و
بو هه نديكي تربش دوورينه .
- ۱۲ — ضرب المثل البيت « هوى نايته نايته » بهلام به شهرتي زه ويه كه ي
پر له په ين بي .
- ۱۳ — نه گهر بهرز و قايم قسه بكي زه روى نيه به شهرتي فكرى
فسه كه به قهدهر بهرزيه كه قوول بي .
- ۱۴ — ماموستا ! دوينى به سه ، دهرس نه سرويه ، جبر و معادله ش
سه ينيه .

- ۱۵ — هه مو کس نه بهوی له دنیا دا هه لگړسی به لام نه بی له
 نه لکوی گور گرتن برسی .
- ۱۶ — به ه بچ وه عدیک باوهرر نه کردن چا کتره له وه که به
 هه مو و عدیک باوهرر بکی
- ۱۷ — له هه مو بارانیک به کاکتر بارانی نهره فی ناو چه وانه .
- ۱۸ — عظمتی درو وهک لاستیک وه هابه ، شلی بکھی زوو
 دیته وه بهک .
- ۱۹ — عقل هه به وهک آو به بی دهننگ نفوذ نه گانه ایشه وه ،
 عقلیش هه به وهک بهرداش به گره گور ایش نه هارر بته وه ،
 نه بکا به برویش .
- ۲۰ — فرمیسک آوی چاوه آره قیش فرمیسکی ناو چه وانه .
- ۲۱ — گوررینی حس چهن سوک بی گوررینی فکر نه وه نده گرانه .
- ۲۲ — پباو پی بکھی نه ختیک له زن ، ژنیش پی بکھی نه ختیک له
 پباو نه چی .
- ۲۳ — نه گهر خوت زور خوش بوی خوت کم خوشه و بست نه کھی
- ۲۴ — پباوی عاقل وهک نیرگه له قسه نه کا له سه ره وه نه چینه
 ده میه وه انجا له ده میه وه دیته ده ری .
- ۲۵ — بمضا دروم خوش نهوی چونکه اعتباری راستی زیاد نه کا .
- ۲۶ — شعر مطلقا قافیهی پیو بست بوا به نه بوا به هه به به قه در
 قافیه نه شمار بیژرا به .
- ۲۷ — حیات ناوری وقوطانه قوماندانه کھی ناوی تصادفه .

هاوده م

نوسری : محمد شاکر فلاح

نه خوم به آره زوی ماله وه به بند نه کم ، نه بهی خزمانه وه ...
 نه دبی بهندی کرده وه و ره وشقی کونی رزبوی کومه لابه نی
 نه هم ، نه هی دین ، نه هی آیین ...
 نه ره گز لیک نه ده وه ، نه شار ، نه نشنان ...
 نه له نمهن ورد نه به وه ، نه له هزاری ، نه له بابه داری ...
 چونکه لهم جهاندها ، به نه بانی بوم ، به سه ره حتی بوم ، به
 آزدای هانومه ته ناوه وه ... خوم گبروده ی هیچ کونه و
 زنجیریک نا کم ا ...

بنکه ی ژین
 www.zheen.org

لهم جیهاندها ، نه گهریم بو به کی له هوش و تاسه دا له خوم بچی .
 نهوی به من خوشه ، به ویش خوش بی . نهوی دلم نابگری ، دلی
 نه ویش نه بگری . له خوشیدا له گه ملا بی ، له ته نگانه شا هه ر
 له گه ملا بی یارمه ایم بدا و یارمه نی بدم . در بقم لی نه کا و در بقی
 لی نه کم . هه بیه نیرم لی نه خوا و منیش بی هاوده می نه و هل
 نه کم .. به بهک شت پی بکنین ، به بهک شتی بگرین ...

***

ما کچ بی یا کور ، زن بی یا پیاو ، هاو آیین بی یا

جياواز ، دهوله مهند بي يا هزار ، هاوکار و فرمان بي يا نا ...
 نهيم به هاو دهه بي تا سهرى ، تا گيانه بي پاكي هه بي ، دهرونه بي
 خاوبن ، تا دلبه بي پرناسه و بهجوش و خروشي هه بي ، کرده وه بهه بي
 جوان و رهنگين له گهلا بهه کوى و له گهلا بهه کوى ...

• • •

برا دوست ا...

گه ليک لام پيروزي . چونکه تاسه و بزه گت ، هه بيشه ، له
 خه و بيدار بدها نهيم گه شيننه وه و دلم پندر نه کانه وه ...

چهند خوشه ا که له بهر گوى آگره نيله نيله کهى شهوانى
 زستاندا ، بي ترس و لهرز هه وه راز بهه بي دلى خومت پى نهيم
 و هه وه په نهان بهه بي زينت لى آشکرا نه گم . نوش به و چاوه گه شا
 نه نه وه که بر شنگى خوشه و بستی تيا نه چرسي بکنه وه ، نه ماشام
 نه گيت و کون و قوز بهى دهر د و آزارم نه پشکى ... انجا به
 نه رى و شير بهى برايانه وه بر به سار به نه گيت و کلپه ي دهر ونم
 نه کوزيننه وه ا .

چهند خوشه ا که له نه خوشيا سهرم لى نه ده بت و له نه نگانه دا
 به هاوارمه وه ديت ا ..

چهند خوشه ا که له سهر خراپه ، سهرزه لشم نه گيت ، انجا
 به سهرما ديت و رى چا گم پيشان نه ده بت ا ..

چهند خوشه رازو گله بي به کانت ا که پى په پمانبت له گه لا

تھکم و گھٹ و بہ لینم بہ جی ناہینم ا . .
 چند خوشہ کہ توورہت تھکم و آشت تھکہمہوہ ا ہیچت لہ
 دلا ناہینی و ہیچم بہ دلہوہ نامینی ا . .
 چند خوشہ راواردنی آہنگان وسہ بران و گشت
 وگوزارات ا . .

* * *

برا ا . . تو دہرمانی دہردی ، شنوی ژبسی ، روناکی دلی .
 تو سروہی خوشیمی . .
 لہ نووہ شادیم دہست گھوت ، لہ نووہ بہختباری . .
 لہ نووہ سہر بہرزیم دہست گھوت . . .
 چونکہ خوم بہ بیک بوم ، بہ نووہ بوم بہ دوان ا . .

بنکھی زین

www.zheen.org
فسی زین

قوتابخانہ گہورہ ترین اختراعی آدمہ مزادہ — ہوراس من
 تھموسی پبسی بو خراپہی خہک درپڑمہ کہ — ایتالابی
 ربوی لہ نوسقتیشا خہو بہ سریشک خواردندہوہ تھینی — روسی
 پیاو لہ زمانی مار رزکاری تھنی بہلام لہ زمانی خہک نا .
 ہندی

پارہ لہ ہمو تاپیکا ہاورری پیاو نہ بہلام ہاورری لہ ہمو
 تاپیکا پارہ بہ — روسی

بیکي له هونراوه کافي شاعري

به ناربانگي چيني

(نهمي سیاو)

(له نورو راپورته)

له يادتان نه چي !

تهوي ليوې بررا دانه کاني سه رما نه يا .
 لاي ژورومان وا به خوښي پراکمان آودرا ،
 شنهای کهوته ژبر بي دوزخي کينه جوړه وه ،
 له بهرده ميا بهرده کاني شووړه ي چيني که وړه رما ،
 خاكي پروزمان بو به ژبر سني ولاخانه وه ،
 به دسقي خوښاويانه وه توردگي که لپان وشيوه .

***

تهي که نينه ، تهی نه به ردينه !
 غيره ته ! چه کي بي ساماتان ده رکيشن !
 آيا کهستان نه تانه وي بينه کوبله ي ژاپونه کان ؟
 با دسقي به ک بگرين هه - گاوې هه لمت به اوپژين .

***

اچه پاسه واني نهم خا کين ،
 تهې نه گهني شهرر به دلبکي قابعه وه بگرينه باوش ،

تهبی بچین به پیر به فرو آ گره وه ،
تهبی سنگ بنین به گوله وه .

* * *

تهبی بزانی ایسکان تهشکی ، ده-نگان تهسویت ،
بهلام ایه هر بو پیشه وه تهبی برروب .

* * *

له باغی سه ده ریادا ،
همو شتی ههلساوه ههتا آوی ناو گوله کانبش ،
مانگک به تیشکی زبرینی شهو تهرازیبنته وه ،
لهولاشه وه دهستی زور کولانه کانی پر له لاشه کرد .

* * *

آسمانی شینی ولانم هه ور دای پووشی .
وهک آونگی سه رگای وشک ،
دلویی خوبین تیکا .

* * *

وا به کومهل قوتایان ملیان نا بو مهیدان ،
خویان به خاک ناسی که رولهی دلسوزی تهون ،
تهو رولانهن به ده-نگی توپ دل شاد تهبن .

* * *

لهو ده رگابهی که دوزمن شکانی ،
گه نجان بونه ته سه نگه ری پولا ،

نه پرسن نه زورداره کی بو خانهی ویران کردین ؟
 نه بی توله ی لی بگریته وه .

• • •

چهند بی شهرمه گیرانه وهی نه حکایه ته ،
 بایته خته که مان که عوسری بو به دو هزار سان ،
 به دست دوژمنه وه به بهک روز سه ری له واند .

• • •

که نهجه کانهان بی بیان ناخوشه ،
 بهلام به غم خواردن دلان آو ناخوانه وه ،
 پول پول نهچن بو مهیدان ،
 بو نه مهی نه شهرمه زاربه به خویناویان بشورن .

بنگه ی ژین

www.zheer.com

نهی براینه ا نهی لاوچا کینه ا
 کیتان چهز نهکا لهم وهی شومه به دا به ده سقبه سراوی پیننه وه ؟

• • •

بو پیشه وه رولهینه ا
 سردانهان به شهرمه وه چا کتره ،
 پینه کوبله ی زورداره کان .
 خوینتان روبره های لی هانوته به رههم ،
 لاشه ی هاوزماتان به بلندی شاخان بهرز بوته وه .

• • •

تهی تهو کهسانهی دستبان خستوه ته خوبانه وه ،
 تهی دوژمنینه باش نی بگهن ،
 تهم ملیونانه هه وه جگه رسوزهی چین ،
 تهگه ردوا بهردی شوورهی چینی گه وره بگه ویت ،
 بی گومان له سنه گمان شووره تان بو ته که بن .

• • •

تهم شهره شهرری مردنه یا سه رگه وته ،
 له مردنیش زیار بو ابوه ،
 نابه ته به ره هم تهی خوینخوازینه .

ابوه به نه یاره کانتان ،
 وه نه بی دلمان بترسین ،
 عزمو اراده تمان ته زین که ی ژین

www.zheer.org

با دوژمنی بهد خواه بزانی ،
 ابعه هر لهو گه لانه بن ،
 که لوتکهی شاخان بومان ته نه وی ،
 ده ریایان له ژیرمانا ته نالینی .

• • •

کهلی زندوی چین ،
 هرگیز نابی به گالته چی به دست زورداران وه .

ع . چالاک

سلیمانی

بوپیکه نهن

رهم گر — ره سمه کتان زور جوان دهر نه چي نه گهر که چه کت
ده سقی بخاته سر شانت .

باوک — کهچم طاده تی خوت نیک مده وهک روزان ده سفت
بخه ره گبر قامه وه .

***

ژنو میردیک پیکه دانه شتون رهم بگرت ، له و طانه دا که
رهم گر سهری کردبوه زیر پردوی ره شی مکینه که دا نا له
زیره وه ، تماشایان کا بزانی له جامه که دا باش دیارت یا نه میرد
رو نه کانه ژنه که ی نه لی له تا ژیره ی دهر نه هیناوه ماچیکم
بدهری . www.zheen.org

***

شیر فروش — کوررم ایسته من چی نه کم ؟

کورر — آو نه که بته نار شیر وه

شیر فروش — کوررم قهت فیری درو مه به . . چی نه بینی نه وه
بلی . . من شیر نه که مه ناو آوه وه .

دوکتور — پبویسته هـ مو به یانه که له پیش به رچایی
خواردنا که میک بچینه دهر وه بو پیاسه کردن .

نه خوش — جه نابی دوکتور چارم چیه . . من تا چیشته انگاو
خه بهرم ناپینه وه .

• • •
ماموستا — پیستی گا به گاهکی چی دی ؟
قوتابی — بی وهستان . . بو تهوهی گا کی تبابی . .

* * *

ماموستا — چی پیویسته بیکهی بو تهوهی ناوت بچیته ناوکاره مانه
گه وره گانه وه .

قوتابی — خو به کوشت دان .

* * *

پیاویکی گه وره تهوهی سه سال له لهندهن به ایش مایه وه
و له و ماوه به دا لای ماموستا بیکهی به ناوبانگی انگلیز زمانی
انگلیزی ته خویند به لام هیچ غیر نه بو . له طانی گه رانه وه یا
بو پاریس له ماموستا بیکهی رسی چی تهوهی له و بوه بوی
بنیری له وه رامدا ماموستا گهی وتی نکات لی ته گم هیچم
ناوی ههر لای گهس مهلی قوتابی من بوی . .

* * *

ماموستا — چه ندیم پی وتی که به یانبان دینه قوتابخانه سهرت به
شانه داهینه .

قوتابی — شانهم نیه

ماموستا — به شانهم گهی باوکت

قوتابی — باوکت سهری روتاوه ته وه .

چپروکی نهم مانگه

دهماری کورد بهیت له باره یه ؟

هزاردهی قهرا بچری سورانه

کاتی که ههر گوشه ییکی کوردستان یشه بیک بو بو شیران
 وحکمداران و میر و مهزنان ، نهم مشنه خاکه پاکه که له چاو
 (گویی چه قینی) ی جهاندا به قهرا ده ییکی ته نگی دلبر بکه که مبالقه ی
 شاعرانی ایران به نقطه ی موهومی دانه نین نهمه نده ی حکمداری
 ناودار تیا هه لکه وتوه نه گهر نه مانه بکه وتنا به (گلوپ) ی
 الکتربیکی تاریخه ره ساحه ی اقبالی استقبالی مبله نه که یان رون نه کرده وه
 بو چاو لی کوری ههر نهدره وشایه وه !! آخ چه قائده تا نه سرو
 له ناو خوماندا چاپخانه بیک و زبانیکی خومان نه بوه که بیان خانه ریزی
 چاپه وه و ون نه بن .

نهم به ره و نه و بهری روبرای بادینان که گویمان له ده نگی به کتره
 لهم به ره وه بابان و له و به ره وه رواندز و سوران نهم هه و به چه
 شیرانه ی تیا هه لکه توه مه گهر هیز و کرده و میان له کون و قورژبندا له
 سه ر پارچه کاغذ بکی شریا له بهندی لاک و نهم سرانی
 پیره پرداندا بینین و بیسه بن

خانزاده‌ی سوران که هم خانزاده هم ناوی خانزاده بوه ده‌ماو
دهم ده‌پهن .

خانزاده کچی قولی به‌گی حکمداری سورانه خوشکی سلیمان به‌گه
که سلیمان بک زور به ناو وداو بو تا ته‌هات قه‌له‌سره‌وی حکمی نه‌نه‌یه‌وه
تا هه‌ولیر و کوبه و حه‌ریر که‌وتنه ژیر فرمانیه‌وه به‌خت و پیدسه‌ی
حکمدارانی کوردستان که پی‌ی له ناو چون وایه . تمم پیاوه دلی له
بوداق به‌گی برای و قباد به‌گی آموزای پیس کرد ناردنه باتاس له‌وی
وهک ده‌ت به‌سه‌ر که‌س نه‌ی ته‌ورا بچی به لایاا جگه له‌وه‌بش
پادشاهیکی وهک سلطان مرادی عثمانی طرفدار و حمایه کاری کوردان بو
نه‌و له‌گه‌ل شاه عباسی ایراندا خه‌ریکی رابطهی به‌نده‌گی بو و به‌که هیوا
و قسه ره‌وای میرانی حسین بگی به‌زیدی بو کوردوبه پیدسخدمتی
خوی و به راو تدیری ته‌و هه‌ل ده‌سیا تا ته‌وده‌مه سلطان مراد
نصوح پاشای وزیر خوی نارد که له‌م ده‌وره له‌شکر کو بکانه‌وه
و بچی بو سه‌ر به‌غده‌ه نصوح پاشا هاته هه‌ولیر نویسی بو سلیمان به‌گ
که به خوی و لشکر به‌وه بیت . جاری له پیدشا ته‌ی ویت بچی تا
میرانی حسین به‌گ هه‌لی فریواند بردی و لای نصوح پاشا چلو چوبی
کرد وتی له‌شکری کردوه بیته سر تو که له هه‌ولیر ده‌رت په‌رینی
تا به دزبه‌وه نصوح پاشا خن‌بکانی هیشتا آرازه‌ی خن‌بکانی نه‌گه‌په‌وه
سوران ، میرانی حسین به‌گ خوی گه‌یا‌نه (هه‌ریر) وتی سلیمان به‌گ
به دبل گیراوه مال و منداله‌کی ته‌بهم له جی به‌کی امین ته‌بیان
شارمه‌وه . چوار بار آلتونی خه‌زبه و بوک شه‌پینی ژنی و علی به‌گی

کوری برده لای خوی و بوک شبرینی کرده مه ترسی خوی ئەم
 واوه یلابه کونه ناو سورانهوه قباد و بوداق بک هه ره به که بو خویان
 کهوتته سهودای امارت. خانزاده ی خوشکی و نی جاری با توله ی
 ناموس و خویی برا که مان له میرانی به زبیدی بسینین دوا ی ئەوه
 بکهونه هه رای امیری. برا کان گوی یان نه دابه هاته ناو پیاو
 ماقولانی سوران و نی ئە گهر ابوه پشت ئە ستوریم بکن من ئە چمه سه
 به زبیدیان ئەم توله به ئە سیم. وتیان تو کچی دنیات نه دیوه چون
 سه ره رشتی ئەم کاره هه زنه ت پی ئە کری ؟ .. خانزاد هه ره له و شوینه دا
 پرچی خوی بری ، شال و شه پکی کرده بهر ، خه نه جهری کرد به که ره دا
 و چه تانی به سته پشت ، روی کرده لای قباد بگی برای پی گو ت
 برامان کوژراوه ، ناموسمان به ده ست بزید به وه پامال بوه جاری با توله
 بسینین انجا میری آسانه . قباد بک تویره بو گالی دا بیکوژن و نی
 چون آفرهت وا بی آبرو ئە بی ؟ خانزاد چه تانی هه ل کیشا دای له
 ئەوقی سه ری تا ناوچاوانی هه نا کوشتی . بهر بوداق آموزای به لاماری
 دا بیکوژی له ویشی سه ره وان بریناری کرد . پیاو ماقولان که
 ئەمه یان دی لی کوپونه وه وتیان هه ره له ری ئەم غیرت و شجاعتی
 توبه دا سه ره مان بهخت ئە گهین ، فه ره مو بچین بو سه ره بزبیدی یان . خانزاد
 و نی من ری به کم دوزبوه ته وه له زور به ی له شکر باشتره . ههوت
 سه د که سبکی هه ل گرت پیشیان کهوت شهو له ناو بک چونه قنبدیل .
 میری قنبدیل سه ره به سلیمان به گت بو ، له شکر یان له شیوی پشت قنبدیل
 دامه زران ، خویان چونه ناو دی به زبان خو به وه فرستاده بیککی

نارد بو لای میرانی حسین به گگ که من قبادی برام خه ریکه بندا به بوداق
 بگی آموزام منیش دهر باز بوم به مال و دهواتیکی زوره وه خوم کوتاوه ته
 په نای تو، وهره هم بهره لای خوت. میران باوهری کرد به سه د که بکه وه
 هاته قندیل خانزادی دی، خانزاد گریا ونی هم گره ژیر بالی خوت
 و له مالی غنار له ژوره وه هه گه به کم داناوه خشل و پاره ی تیا به جاری
 با بچین شهوانت بده می هه رد و کیان به ته نیا چونه ژوری،
 خدمتکاره گانی میران شوینان نه که و تن وایان زانی میر بو چاو
 باشقالی دوی خانزاد که وتوه که چونه ژوری میران له پیشه وه بو
 خانزاد له دواوه چتیا نیککی سره و انده گپه ره ی ملی به جاری نقه ی
 لی بری، هاته دهری به دزبه وه پیاویکی نارد شهو له شکره ی له پشقی
 دی خویان له بوسه دابو به چاریک رژانه تاو مالانه وه قریان خسته
 به زبیدیان که سیان لی دهر باز نه کردن ی دوا ی شهو ده نگی هه مو
 عشیره تی سورانیان دا، به له شکر یکی زوره وه چونه سه ر یزیده کان
 به راستی کوشتاریکی وایان لی کردن ره چه له کیان دهره نینان به وه
 ناوی خانزاده به هه مو ولاندا رو بشت و دهستی کرده ده ست در بژی به
 چوار لادا ته لای آکره ی گرت عادل به گی شه بر کرد.

خانزاد جهوت سال سه ره به خو حکمداری کرد شکلی اداره
 و عدالت و سه خای چاریکی تر شه نویسن.

په روین

فهره‌نگی که لاویر

له هولا گه لاویرژ هه ووو جاری ووشه‌ی کوردی وپه‌تی بلاو نه‌کانه‌وه له ژیر ناوی « فهره‌نگی گه لاویرژدا ». ئەم ووشانه جه‌نابی توفیق وهی به‌گت کوی کردوونه‌ته‌وه مه‌به‌سه‌مان له بلاو کردنه‌وه‌ی ئەم ووشانه له‌په‌ش هه‌مو شتی‌کا هیزدانه به نووسینی کوردی په‌تی ، له باش نه‌وه‌ش به‌ک کردنه‌وه‌ی ووشه‌کانه . انجا له خوینده‌واران تکا نه‌که‌ین ، نه‌گه‌ر ووشه‌ی تریان له لایه به‌رامبه‌ر به‌و ووشه‌هه‌ره‌په‌انه‌که بلاویان نه‌که‌ینه‌وه ، بیان نین بو گه لاویرژ .

که لاویرژ

بنکه‌ی ژین

به‌تپسی‌الاتینی	کوردی	هه‌ره‌بی
Kat	کات	آن :
Newe	نه‌وه	احقاد :
Dahênan	داه‌بنان	اختراع :
Ajawe	آژاوه	اضطراب :
Bayex	بایه‌خ	اعتبار :
Dirh pêdan	درپی‌دان	اختراق :
Dirkandin	درکاندن	اعتراف کردن :
Twana yara	توانا ، یارا	اقدار :

عەرەبی	کوردی	بە تەپسی لاتیفی
امین :	سەرراست	Serrast
اقلیت :	کەماڵەتی	Kemayeti
اکثریت :	زوربەتەتی	Zurbeyeti
بەحر :	زێرە	Zirye
پروباگانە :	چاوەراو	Chawerhaw
تەجارت :	بازرگانی	Bazirgani
تەبیر :	لابەنگەری	Layengiyri
تەردد :	سەلمەینەو	Slhemiynewe
تعاون :	هاوکاری	Hawkari
تعلق :	پێوەندی	Pêwendiy
توسع :	پەرە سەندن ، تەبەقەو	Pere sendin, teniynewe
تم التدارك :	لە بەر بوورە	Leberbuwre
جزا :	سزا	Siza
جزیره :	درگە	Dirge
جزئی :	بە آستەم	Be astem
جبهه :	پیشانی (هەمی جەنگ)، رووکار	Pêshaniy (hiy' ceng) rhuwkar
حزب :	بەرە	Bere
حادثة :	قەوماو	Qewmaw

<u>به تپیی لاتیانی</u>	<u>کوردی</u>	<u>عەرەبی</u>
Parêzer	پارزەر	: حاسی
Hawpeyman	هاو پەیمان	: حلقاە
Serpishk	سەرپشک	: حکم
Barge	بارگە	: حموە
Genjiyne	گەنجییە	: خزینە
Peyam	پەيام	: خبر (رساله)
Nemir	نەمر	: خالد
Gêtiy	گەتی	: دنیا
Dawên, kilk	داوین ، کلک	: ذیل
Qule	قوله	: ذروه
Bezeyi pya hatin	به زەبی پیاھاتن	: رحم پی کردن
Barimte	بارمته	: رهن
Dem	دەم	: زەمان
Nihêniy	نہنی	: سرتی
Nirx	نرخ	: سەر
Saman	سامان	: ثروت
Piysheziy	پیشە سازی	: صناعة
Ashtiy	آشتی	: صلح
Kutek	کوتهک	: ضربە

بنکھی ژین

www.zheen.org

شرکت الحیاة الالهیه المحدوده

جی فابریقه - جادهی غزالی ژماره - ۲۳۳/۵۵

ژمارهی تلهفون - ۲۶۷

دوکان - جادهی مستنصر ژماره - ۹/۲۰۰

همو چهشنه بهرگیکی آوریشم و خوری ولوکه

جلی تهواو کراوی ژنانه و منالانه ههروه ها

ژیر کراسی پیاوانه به دانه وتیکرا نهفروشری

ناوونبستانی گرهلاوبژ

بهغدا - جادهی سموتل ، خان استرادی ، ژماره - ۱۴

مدیری اداره علاه الدین سجادی

— آبوننه — فلس دبتار

آبوننهی سالانه بو هههوان ۱ ۰۰۰

« « بو مهلا و قوتایان ۵۰۰

نرخنی ژماره بهك ۱۰۰

پارهی آبوننه به ناوی علی کمالهوه نهفریری

مدیری مسؤل ابراهیم نهدم مصطفی

گه لاویژ

گرافیکی نهدنی و نه قافی مانگی کوردی به

ژماره ۹ و ۱۰ سال ۳ - ایلول و تشرینی به کم ۱۹۴۲

له م ژماره به دا :

کوردی به ناوبازگک	.....	محمد امین زکی بک
دوانزه ناوداره کانی دنیا	.....	عثمان ابراهیم
جغرافیای کوردستانی	.....	مصطفی شیبخ نعمه الله
کرده وهی لاویژ	.....	ف . هوشیار
نالهی هه ژاری بک	.....	ع . چالاک
تفسیری قرآن	.....	شیخ محمدی خال
دیوانی گه لاویژ	.....	.....
فهرسه وهی جمال عرفان	.....	نوری مجید سالم
میزروی جه لانه وهی ژنان	.....	عبدالصمد محمد
پوستهی گه لاویژ (گویم زرنگا به وه)	.....	ا . خ
پی زانیی دل به سزا کیشان	.....	دلسوز
له کونو قوزینی تاربخدا (گاللو)	.....	نه ژاد . عبدالله . عزیز
چبروکی ژماره	.....	(ن . ا)
فهرسه مانگی گه لاویژ	.....	توفیق وهی بک
و گه لی باسی خوشی تر	.....	نه خوینقه وه

بنکهی ژین

www.zheen.org

گه لا ویرت

گوفاریکی ته ده بی و ته قافی مانگی کوردی به

ژماره ۹ و ۱۰ سال ۳ - ایلول و تشرینی به گه ۱۹۴۲

کوردی به ناو بانگ

به قردمی محمد امین زکی بک

قازی احمد افتری طم زاره : www.zheen.org

له اعبانی حلبه و به چلی مشهوره . له ۱۱۷۷ ی هجریدا وقانی کردوه اصلا له کوردی عراقه و ره ننگه تولدی له دهوری ۱۱۱۰ دابی . له ۱۱۴۷ دا بو به نقیب الاشراف له قدس و بنیاددا قاضیه تی هی به و له ۱۱۶۵ دا گه رابه وه حلب و (مدرسه ی احمدیه) ی بنا کرد و نزیک سه هزار جلد کتبی له م مدرسه به دا وقف کرد و بو اداره ی مدرسه و قفیه کی زوری تخصیص کرد . و شرطی وقفی و ابو که مدرسی ته م مدرسه به ته بی کورد بی و باقی موظفینیش وه کو مؤذن و امام و ساثرهش وه مو کورد بی سوران و یا کوبسنجق

ویا کوردی نهو ناوه بی . و له حیاتی خوبدا شیخ احمدی کوری
 کورد ابراهیمی کرد به مدرس و شرطیکیشی نهوه بو که ساکنی
 ده هوده‌ی مدرسه نهی کورد بی .

اتابک احمد بیل :

نه‌هوه‌ی خاندانی (روادی) ی (آذربایجان) و کوری
 (ابراهیم سالار) ی کوری (مرزبان) و امیری (مراغه) بو . عنوانی
 (اتایک) ی بو . نهم امیره له سالی ۵۰۵ ی هجریدا له گهله
 (سوکان قطبی) ی حاکمی (تهوریز) و (امیرمودود) ی حاکمی
 موصل و باقی اسرای سلجوقی له مبعی سلطان محمدی سلجوقیدا
 چو بو شهری روم و له سوربه له گهله (ژوسلین) ی سرداری
 (ملك قدس) دا شهری کرد . له دواییدا گه‌راپه‌وه مراغه .
 (ابن الجوزی) نهلی : نهم امیره له شکرینی ۵۰۰۰ سواری دائمی
 هه‌بو و ایرادی سالانه‌ی مدینه ۲۰۰۰ دینار بو .

له سالی ۵۱۰ ی هجریدا که (اتابک طفتکین) ی حاکمی شام
 به میوانی هانبوه بغداد سلطان محمدی سلجوقی به مناسبتی نه‌هوه
 بیضی له اسرای و له‌وناوه‌دا اتابک احمدیلشینی دعوت کردبو و له‌و
 یته‌دا روزبک له طرف (باطنی) به‌گه‌وه کوژرا .

آن سو-نگور احمد بلی :

کوری اتابک احمد بیل و له دوای وقانی باوکی بو به حاکمی
 (مراغه) . له ۵۱۴ ی هجریدا که حاکمی موصل و آذربایجان

(ملك مسعود) له سلطان محمودی برای طاصی بو ، له شکر بکی ناردده سهر احمدیلی ، و به مجبوری احمدیلی (مراغه) ی به جی هیشت و چوه بغداد . له ۵۱۵ دا هم هه رابه برابه وه و آق سونگور هانه وه (مراغه) . له دوا ی بیذیک له گهل سلطان محمود تیک چو و به سبب معاونتی بو سلطان طغرل (مراغه) ی له کیس چو . به لام زوری پی نه چو دبسانه وه آشت بوه وه و له طرف سلطان محمود وه کرابه (اتابک) ی (داود) ی کوری . له ۵۲۳ دا اشتراکی سفری (دویس بن زیاد) ی کرد .

له دوا ی وقاتی سلطان محمود بو دامزرانی (داود) ی ولیمد زور فعالیتی نوان . وحقی له سهر آومه (مراغه) شی له دوس چو . له دوا ییدا اتفاقی به ملك مسعود و ملك داود ککرد و سهرله نوی مراغه و آذربایجانیان سهنده وه و (همدان) بشهان له سلطان طغرل زهوت کرد و له م شاره وه آق سونگوریش وه کو باوکی له طرف (باطنی) بکوه کوژرا (۵۲۷ هـ) . هم قاتله له طرف وزیری سلطان طغرله وه نیرابو .

امیر نصرت الرین :

له دوا ی (افراسیاب) ی برای بو به اتابگی لوری گه وه و له ۶۹۶ ی هجره وه تا ۷۳۳ دوا می کرد . امیر بکی عادل و عاقل بو . وقتیک زوری له سرای ابلخانی دا رابوارد بو . عجبی علم و عطا بو . مشهور ملا فضل الله قزوینی (تاریخ معجم فی احوال ملوک المعجم) ی

به ناوی نهم اتابگه وه نوسبوه و به دیاری بوی ناردوه .
 (جمع الانساب) عنوانی (پیر) ی نهدانی (ابن بطوطه) زور مدحی
 تأسیسانی معارفی نهم اتابگه نیکا . له سالی ۷۳۳ دا له (ابراج)
 وقانی کرد .

ملك اوامر :

عنوانی نجم الدین واصل اسمی (ابوب) . کوری ملك عادل
 و برازای سلطان صلاح الدینه . له زهمانی باوکیا کرا به حاکی
 (مباقرین) و بعضی شارانی نهو ناوه . له ابتدای حکومتیدا سعی
 بو گرتنی (خیلات) کرد و له گهل حکومتی گورجیا زور شهر
 و هه رای هه به . حتی له ۶۰۶ دا ابوانی سه ره لشکری کورجی
 (اخلاط) ی محاصره کرد . له بریکا ملك اوحد بوی ده رچو و
 له لشکری گورجی شکاند و (ابوان) ی اسیر کرد نهایت
 مقابل به سه ده هزار دنیار و زهت کردنه وهی ملاکی زهوت کراوی
 اسلام و دانی کچه کدی به ملك اوحد صلح کرا له سالی
 ۶۰۹ ی هجریدا له (مباقرین) و یا له (ملازگرد) وقانی کرد
 (وفیات الاعیان . سرآة الزمان) .

اولونمانه بك :

کوری مراد بکی سلطان احمد بکی (سویدی) به و له امرای
 دیار بکره له اواخری عصری دهه می هجریدا و معاصر می صاحبی
 شرفنامه بو .

اوغوز شاه :

کوری شاه رستمی حاکی لوری پچوکه و سردار یکی ممتاز بو .
له ۹۴۰ ی هجریدا شاه طهماسب کردی به سر لهشکری ایران
و ناردی بو سهری ما وراه انهر ، لهم سفره بیدا جهانگیری برای به
وکالت به سهر لورستانه وه به جی هیشت . (عبدالله خان) اوزبکی
شکاند و گه رابه وه و چونکه برا کهی حکومتی لورستانی زهوت
کردبو ، له گه لیا که ونه شهره وه و له شهر بکدا کوژرا .

اوغوز بک :

امیری سورانه و کوری علی بکه . اوغوز بگی گه وره بیان
پی ته گوت مرکزی امارتی له (کالیقان) وه برده رواندز .
امارته کهی گه وره کرد ، سیدکان ، هاویدان ، دهشتی دیانا و عشائری
گاوری ته و ناوهی هینایه زیر اطاعت .
www.zheer.com

اوغوز بک :

کوری احمد بگی کوری اوغوز بگی گه وره ی امیری سورانه .
له ۱۲۲۵ ی هجریدا بو به امیر و له گه ل مصطفی بگی کوریدا زور
خهریک بو . عنوانی پچوکی بو و خدمت امارته کهی کرد و بعضی
جیگه شی خسته سهر .

الپارغونه :

عنوانی (شمس الدین اتابک) . کوری هزاراسپ و برای اتابک

تیکله به . له دواى له ناو چونی برا گهی له طرف هلاکوه کرا
به اتابگی لورستانی گهوره ، بو تلافی و نخریبات و خراپه‌ی موغول
له لورستاندا زور سعی کرد و ملکه گهی احیا کرده وه . رفاه
و سعادت لورستان له زمانی ۱۸م حاکمه عادلهدا بوبو به داستان
و بهم نهرحه پانزه سالیک حکومتی کرد .

الله ویردی بگ :

له خاندانی امارتی (چمشکزک) و کوری علی بگی حاکمی
غجگر دبو له دواى حیدر بگی برای بو سنجاق بگی و معاصر ی شرفخان
بتلیسی به و شرفنامه ۱۹م : ایرو (۲۳ نیسان ۱۰۰۵) حاکمی غجگر ده .

اوعموره بوداخ :

له امرای عشیرتی چنگک و شهردارانی شاه عباس اول بو .
حاکمی (خوشان) ی خوراسان بو .

www.zheen.org

اولیا بگ :

کور ی (بوداق بگ) ی خاندانی برادوست و امیری قوی
(صومای) به . معاصر ی شرفخان ی بتلیسی بو و له مبادی عصری
پانزه مینی هجریدا حاکمی (صومای) بو .

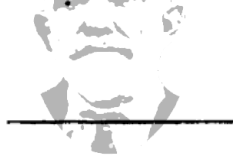
ارپسی بگ :

ناوی در امیری کورده :

۱ - کوری (چولاق خالد بگ) ی شهسوار بگی امیری (پازوکی) به
و له دواى کورذانی باوکی له طرف یاوز سلطان سلیمه وه

چوه لای شاه طهاسب و کرا به امیری (طاد لجواز)، و سه سالیک ادارهی کرد له باشد له گهل (موسی سلطان) ی حاکمی (نهوربز) بیی تیک چو و دخالتی کرده حکومتی عثمانی به لام عفو نه کرا و قوماندانی کیفی (درزی داود) به امری سلطان سلیمان کوشی .

۲- کوری قلیج بگی اویس بگی امیری بازوکی به و له دوی وقتانی ذوالفقار بگی مامی له طرف شاه طهاسبه وه کرا به امیری (بازوکی) . به لام چونکه مندا له بو یادکار بگک کرا به نائبی . له باشد له دابکی هلی گرت و بردی بو فزوین واماره کوش بو یادکار بگک ما .

دوانزه ناودار لکانی دتیا

نه ناوبانه گلفی دنیا کهن ؟

نهم پرسیاره له لاین کوهلی آشنی نه صربکاره له هه مو قوتاییه کانی جهان کرا . وه ۱۲۰۰۰ دولار بو سهر که وتوان دانرا انجارتیکی نیو میلیون قوتابی دهستی دایه قه لهم بو وه رام نویسنه وه . نهو گهورانهی که هه لیزیران له وه راه راسته کانا نه وانهی خواره وهن :

(۱) — پاستور (۲) — ابراهام لنکوان (۳) — کریستوف کولومب

(۴) - جورج واشنگتون (۵) - بنیامین فرانکلین (۶) -
 ویلسون (۷) - فلورانس نایتینگل (۸) - ژان دارک (۹) -
 سقراط ، (۱۰) - جون گوتمبرگ ، ۱۱ - لیفتنانتون (۱۲) -
 جورج ستیفنس . له بهر شهوه كه دو به شبان شهسركاين ناتوانين
 بليين شهانه له ههوه كهس به ناوبانگك تر و گهوره ترن له دنيا دا
 بهلام بي گومان شهانهش ناويان زور بهرزه له بهر شهوه به كورتي
 سهر گوزده شتهيان بو ناسين و شاره زابي ده نوسين .

ياستور

(۱۸۲۲ - ۱۸۹۵ م)

له زانا ياني گه وده ي فرانسه به به هول و تيكوشين زور
 نهزه ريان ي به كه لك ي داناره وه له علمي كيمادا پابه به كي زور به رزي
 هه بوه . بو باريزگاري وه له ميكروب وه له نه خوشيه پيسه كاني ناو
 كومهل زور ريگه ي باشي دوزبوه ته وه وه ك باك كردنه وه ي شير له
 ميكروب وه كوتان وه به خبو كردني كرمي آوريشم و ده رهيناني
 عرق ، شراب ، سرگه زور ده وشنو ده ستوري گوربوه . به م
 جوړه به هه زاران انساني له نه خوشي و مردن رزگار كردوه .

ابراهام لنكولن

(۱۸۰۹ - ۱۸۶۵ م)

گه وده ترين سهر كرده ي ولاياته به كه گرتوه كاني امريكايو . له خبزانيكي

فلاح په بېدا بوه له هونډر و زانانی خوی بوه به سهروکی کومه لیکي
 سبایي به هـمو امریکادا گهر راوه بو بلاو کورنوهی پیره
 پیروزه کی کها ته ویش له ناو بردنی جبارازی له میانې ره گهز کانی
 انسان وه سه ربه ست کردنی قوله شه کانی امریکابه . له سه ر ټم
 پیره چاکه کی که بو به رټیسی امریکا دانېشتوانی ولانه کانی خوارو
 هه رابه کی زور گه وره یان هه ل گیرسان بو مانه وهی قوله کانیان .
 لنکولن ناچار به شهر ر پی سی سلمان وه هه راکه کی کورانه وه به لام
 له پاشر چه ند روژیک ټم پیاوه نازداره و انسانیت په روره به
 ده تی دېژنه ناپاکه کانی کوررا

کریموف کولومب

(۱۴۶۹ - ۱۵۰۶)

بنکه ی ژین

که شته وایکی ایټالیانی بو به دوزینه وهی امریکا ناوی په بېدا کرد
 ټم پیاوه باوهرری به خریته تی زمین کردبو وه له پری خویا ونی
 ته گهر بیتو به ره و روژ آوا بروین بی گومان ته گه ینه روژه لانی
 هندستان که ته وسا به ولاتی زبرد نا سرا بو . بو به جی هتانی
 باوهررکی چوه لای هه و باشاکانی ته وروپا که یاریده ی بدن
 به ریگه تازه که یا بچینه هندستان به لام بی سود بو . له پاش
 نه فله لایه کی زور نوانی که سه که شتی له شازنی اسپان وه ربگری . به م
 جوړه له سالی ۱۴۹۲ دا له به ندهری (بالوس هه لقه) هوه ناوړوی
 کرده روژ آوا له پاش دو مانسک و نیو گه پشته به کی له جزیره کانی

(باما) که که نوتنه خواروی امریکای ژورو . خوی لای واپو ته .
به که که له جزیره کانی هندستان . بهم جوړه دنیای نازهی بو عالم
آشکرا کرد . له پاش چند گه شتیک به قسهی نا حهزه کانی خرابه
هندي خانه وه دوابی ژبانی له بهندی خانه دا برده سر .

واستظوره

(۱۷۲۲ — ۱۷۹۹)

به که پا له وانی به بدانی سه به خوبی ته امریکایه . هر له زده وه
چوه ته له شکره وه بهر بهر گه وړه بوه هه تا کو بوه ته سر له شکرې
هه وه امریکا له هه رای سه به سبدا ۸ سال شهرری له گه ل انگلیز
کرد بو آزادی و سه به خوبی ولاته کدی له پاش سه کونتی دو
چار له سه به به ریسی جمهوریت هه لېژبراه وه بوه ته دانهری
بناغه ی حکومتی امریکای سه به خو ژبرکه جاری سه بهم هه لېژبره را
به ریسی نهی کرد به لکو ژبانی ناو زه و بو دبهانی لا خوشتر بو
له ژبانی ریسی له بهر نه وه چوه گوندیکی خوی نا له وی نه سری
خوای به جی هینا .

بفیا مین فرز کلمین

(۱۷۰۶ — ۱۷۱۰)

نم پیاوه به منالی شا گرد بو له چاپخانه به کی به چو کدا چونکه باوکی
دهستی کورت بو نهی توانی له قوتابخانه به کی گه وړه دا بخوینت به لام
زور هه ره سی خویندنه وهی هه بو شه و روز هر خبریکی خوننده وه بو

هتا کو چاپخانه به کی دامه زران وه روزنامه به کی ده رکرد .
 ره وشنو اخلاقی به رزی تیا بلاو ته کرده وه که هه رای سه ره به سنی
 امریکا هل گیرسا وه ریگیرابه سهر سیاست وه بو آزادی تی کوشا له
 لایهن نیشتمان پهروه رانه وه یاریده ی درناو یکی زور به رزی وه درگرت وه
 دو جار بولندن وه جار بک بو پاریس نیرا چونکه له سیاستدا پایه به کی
 زور به رزی هه بو وه هه وه ها له کیمیاشدا شاره زایه کی ته واری
 هه . دا هینه ری بروسکه (گیره وه — مانعة الصواعق) .

ریلسون

(۱۸۵۶ — ۱۹۲۴)

رئیس جمهور به تی امریکا بو له شهری گه ورده دا به ۱۴ ماده کی
 ناصراره که به پیوستی ته زانی سهر به سنیو اداره ی هه مو گه لیک
 بدریته ده ست خوی .
 شهادتی دکتورای له فلسفه و حقوق و آدابدا وه درگرتوه به کم
 جار بوه به محاسی له باشدا بوه ته ماموستای تاربخ و اقتصاد و سیاست و
 حقوق له جامه ی (پراسن تاون) له پاشا کرا به رئیس جامعه ، له
 دوای نه ره بوه حاکی و لایه نی (نیوجرسی) له وه شه وه بو به
 رئیس جمهور بهت .

نایب مکمل

(۱۸۲۰ — ۱۹۱۰)

له ژنه به ناوبانگه کانی دنیا به لکو له هه مویان گه ورده نره

چونکه بوه به پیشره و بو خزمه تیکی بهرز که هویش ههلاگرتی ایشو
 آزاری بهخوشان وه دهرمان کردنی برینداران بوه له وهختی شهررا .
 له شهرری قرمدا بوه ته گهورهی (سسته ران - ممرضات) وه
 قاپی خذتی له ری انانیه تدا خستونه سهرپشت

ثم ژنه انگلیزه ناویکی زهر بهرزی له دامه زراننی خسته
 خانه کان وه ههلا سورانی ایشوکاری برینداره کانا هه بو . داهبانی
 کومالی خاجی سور (صلب الاحر) له پاشا هوی سور (هلال
 الاحر) به هری کرده بوی ثم ژنه وه بوه

ژانه دارك

(۱۴۱۲ - ۱۴۳۱)

کچیکی فریسی آزا و آزادی بهرور بو ، به نه خوینده واری
 بی گه بشته وه . کچی شواینک بوله بهرور له وه رانن زیاتر ههچی تری
 نه زانیوه . ژان دارك له ۱۶ سالیدا بو که انگلیز بهشی زوری فریسهی
 داگیر کرد ، بهرگی عسکریی کرده بهر له حیاتی گوجان جلهوی
 لهشکری گرتنه دهست بهرام بهر به دوژمن راده ستا ازاییه کی
 بی هاداتی پیشان دا هه تا هه مو ولانی له دهست بیگانه رزگار کرد
 له دواییدا چهرخنی گهردون خسته ناو داوی دوژمنه وه و به
 دیل گبرا وه به سوتانن دوابی ژبانی ثم ژنه آزابه هات .

سفراف

(۴۶۹ پ م - ۳۹۹ پ م)

له گهوره ترین زانایانی یونانه . بلاو کردنه وهی خوی چالك ،

راست گونی ده وشتو خوی بهرز به که مین آمانجی بو له . له بهر وتاره راست
و ده فقه کانی زور کس بوته دوزخی به پیانوی تهوه که له ریگا
دهرچه گرتیان وه حکمی اعدامان دا . ههر چه نده له توانایا بو که
له به ندرخانه رابکات وه خوی رزگارکا به لام ده عیبهی
نهینا غیرت مه ندانه ههسا جابک ژه هری خوارده وه
و گبانی ده رچو .

اطلاطونی به ناوبانک قوتانی ته م کابرا ناوداره بو .

گورنم بهر گک

(۱۳۹۷ — ۱۴۶۷)

له شاری (مایانس) ی المانیسا هاتوته دنیاوه . له آوینه دورست
کردنا وه سنا به کی ته و او بو . له باشا گه دراووه بو آسان کردنی له چاپ
دانی کتیب ههتا کو پیتی به جیاداز داربیرزای دوزبه وه به کاری
هینا له جیانی دارشتنی لا پهره بهک له نوسیندا بهم جوهره نوسین و له
چاپ دانی زور آسان وه ههرزات کردوه . وه بهم بونه به وه
کتیب له روز آوا و روزهلان به نرخیکی کم توانرا بلاو بکریته وه .

مورج بهشینه کهنه

(۱۸۱۳ — ۱۸۷۳)

دنیا گه رریکی مهزنی از گلپزه ، به دوزینه وهی سه ر چاوهی
روباری نبل و زمبیزی ناوی په یا کرده و ..
له پیشه وه لاهوت و طی خوننده ، نیکلی کومه لی بهشرین بوه .

چره افریقای خوارو به نیازی بلاو کردنه‌وی آیین . چونکه
 هه‌وه‌سی گه‌شت و گوزاری هه‌بو . به هه‌مو شوبنه به‌رزه‌کانی افریقادا
 گه‌رراوه به‌رام‌به‌ر به هه‌مو درنده‌ر نه‌خوشیو ترسو بی‌ربگانی به‌ک
 وه‌ستاده وه هه‌ر چه‌نده توشی دهرده سه‌ری و پرسینه‌تی و نینوه‌تی
 ناسازی هه‌وا بوه نه‌گه‌راوه‌ته‌وه هه‌تا کو توشی نه‌خوشیه‌ک بو
 وه‌کوشتی . لاشه‌کیان برده‌وه ان‌کاتره وه له‌که‌نیه‌سی (ویست مینده‌تر)
 له‌نه‌نیشت پیاوه مه‌زنه‌کانی ان‌گه‌بزه‌وه نیژرا .

سقبانسون

مهندسیکی به‌ناوبانگی ان‌گه‌بزه به دوزینه‌وه‌ی شمنده‌فهر
 وه‌را کیشانی ربگای آسن ناسراوه . هه‌روه‌کو باوکی بوه‌ته‌میکایک
 به‌لام به‌وه وازی نه‌هیناوه ده‌ستی داویه‌ته‌خوندن و موتالا وه بو
 نه‌وه که پاره‌ی کتبی ده‌ست که‌ری جل و به‌رگی بو خه‌لک پینه
 کردوه وه‌سه‌عات سازبشی کردوه هه‌ر چه‌یکی ده‌ست که‌وتبی داویه‌به
 کتیب ، ما‌کینه‌ی (هه‌لم) ی بو شمنده‌فهر دورست کرد وه به‌م
 جوړه به‌کم شمنده‌فهر له‌سالی ۱۸۱۴ دا به‌سه‌ر ربگای آسنا له‌جیانی
 ربگای دار رویشنه‌وه وه‌گرانی ی ۳۰ تون باری له‌و شوبنه‌دا که
 سقبانسون ایشی نیا نه‌کرد را‌گیشاوه‌ته‌ده‌روه .

عثمان ابراهیم

هه‌ولیر

جغرافیای کوردستانی عراق

نویسنده: مصطفی شهبخ نعمزاند

بیشی چواره‌م

— ۶ —

عراقی (نویسنده‌ی روی کوردستانی عراق) (۱) در گل میولوجیبرا

بیشی زوری ولاتی عراق ده‌شایه و له بیست به‌شدا به‌شکی
چبایه . یعنی ته‌گر بئو چبایکان و ده‌شنه‌کان له به‌ک جوی
و به‌راوه‌ردی مساحتی هار دولای بکری ته‌بیزی که بانابی نه
زه‌ویه که چبایا داگیری کردوه به‌ک به‌شه له بیست به‌شدا .

له‌که‌ل ته‌ه‌شدا هر دو لا زور به‌ربک و پیک دانه‌زراون
و هر به‌که شوبنی تایه‌نی مه‌به ، و له خواروی عراقه‌یه تا ب

(۱) خه‌ریته‌ی روی کوردستانی عراق یعنی (چبای ، گرد ،
گل ، خول ، به‌رد ، روبار ... هتد) . ته‌مانه نیگرا به انگلیزی
(Relief) وه به‌عهره‌بی (نضاربس الارض) ی بی ته‌لین (یعنی ته
عوامله ته‌یمیانه که به هوی هیزی میولوجی—هوه له سه‌ر روی
زمین په‌بداوه) .

بهره و زور بروین بهرزابی دست پی‌ته‌کا وه به پچه‌وانه‌ی ته‌مش
هتا له سه‌روی ولاته‌که‌مانه‌وه بو بهره‌وخوار بروین هدرده و چیا
دینه‌که‌می تا ته‌یته کوسپایی انجا ده‌شانی .

هر بهم جوړه ته‌گهر له روژه‌لانی ولاته‌که‌مانه‌وه بو روژاوی
بروین زه‌وی‌ی شاخایی که‌تر و نرم‌تر ته‌بی (وه ته‌وی به‌شی زوری
ولانی عراقی دیوه یا شاره‌زای خه‌ریته‌کی بی باش آ‌گاداری ته‌و
شانه‌به) . و ته‌و که‌سه که سنوری (خلیجی فارسی) دیوه ته‌زانی
چون له وه‌حق آ‌وه‌ه‌لساندا (۱) آ‌و زه‌وبه‌که دانه‌بوشی به‌ده‌دا
نی‌ته‌که‌ین که به‌شی هه‌ره خواری عراق زورنزه له چاو روی
زه‌ریادا . (وه له هندی شوینی ترا زه‌وی چند مه‌تره به‌ک به‌رزتره له
چاو روی زه‌ریادا) .

ناوه‌راستی عراقیش زوری ده‌شانییه و خا که‌کی خولاوی
ولماویه . به‌رزابی به‌شی ده‌شانی به‌زوری له (۲۰۰ متره‌وه تا ۱۰۰۰)
مه‌تره‌به . به‌لام به‌سه شاخاویه‌کی بلندایی له (۱۰۰۰ متره‌وه تا
۴۰۰۰) مه‌تره ، ته‌م هه‌ره به‌رزه‌به‌ش لونه‌کی (۲) شاخی
(حساروست) ه که (هال‌گورد) ی پی‌ته‌این له سه‌روی روژه‌لانی
لوی هه‌رلیر له ناحیه‌ی (روست) نزیك سنوری عراق و ایران .
به‌رزابی لونه‌ی (هال‌گورد) نزیك نیوه‌ی به‌رزابی شاخی

(۱) آ‌وه‌ه‌لسان ، لافاو ، فیضان . Flood

(۲) لونه‌کی ، ته‌پولکه ، پوپه‌نوچکه . Summit , Top , Dome

(هبالایا) به له سهروی هندستاندا ، كه لوزكه گهی (مهفهرست - Everest) ی پی تهلین و بلندی زبکی (۸۸۹۰) مترههین ، و هم شاخه (هبالایا) بهرزترین شاخانی سه زهمنه ، هر دو چبای (هالگورد و هبالایا) زور سهخت و خواریخیج و قهلبهزاوین و به دربرایی سال به فریان لی ناچینهوه ، وه له دامینه که یانا گهلی چهشته درهخت و گزوهگای خوا کرد هه به ، وه ته بی بزاین که چبای هالگورد بهرزترین چبایه له کوردستانی عراقدا .

وه ته گهر نه ماشای خه رینهی چبای عراق بکین ته بینن که چبای (طوروس) له خواری نورکادا به چبایکانی سکوردستانی سهروه وه به ستراوه .

انجا بینه سهر بسی ده شتایی ولانی عراق که به پیت و بره گت و به چاکگی خاک و زوری آو و باران ناوی رویشنوه .

سهروی عراق له بهر زوری باران و روبار و خوشی هوا گزوهگای زوره و شینایی به کی زور ده شنه کانی داپوشبوه که (۳-۵) مانگک ته مینته وه به تایه نی له به هارا شینایی و سهوزایی خوا کرد تا (۹) مانگک له هندی شوبنی زور سارد و هوا خوشی کوردستاندا دوام نه کا . به لام له خواری عراقدا هم چه شنه شیناییانه له بهر هیزی تینی گهرمانی و کم بارانی له بهک دو مانگ زیاتر نازی . ته گهر سهرنج بدهینه خه رینهی روباره کانی عراق ته بینن گت فوله کانی روباری دجله و فرات له سکوردستانی عراقدا به وه له ناوه راست

و خواری عراق هم چشنه قوله روبرانه زور کهه ، بهلام له بهر
 زمی خواری عراق نهوانری زور به آسانی له روبرانی
 دجله و فرات قول ههلبگیری ، نهو حالته به پیچهوانهی
 سهروی عراقه که روبرهکان و لقهکان زور نزن وه چونکه
 بهناو چیاکانا زور به نهوزم نهرون کهاگیان زور کهه .

به ناوبانگترین قولهکانی دجله و فرات له کوردستاندا (روباری
 خابور ، ههردو زابی کهوره و بچوک ، عظیم و دیاله) به . پیچکه له
 قوله بچوکهکان و جوکهکانی وهک (خوصر ، خازر ، کومهل ،
 روبری رواندز ، وناجهرو . . . هند) (۱)

هم روبره قولانه زور به **رېك** وپیکي وه به دورایهکی وهک
 بهک دامهزاون .

نهو زهویه که له کوردستانی عراق و تورکیا وایراندایه زور
 شاخویه و چیا ی زور به رزی تیدایه ، وه له هندی شوینا به رزایان
 تهگانه (۲۰۰۰ تا ۳۰۰۰) مهنر .

زور به آسانی نهوانین به رزایی کوردستان بکهین به چوار به شهوه :

- (۱) له سه روی دهریاوه تا ۵۰۰ پی .
- (۲) له ۵۰۰ پی وه تا ۱۵۰۰ پی .
- (۳) له ۱۵۰۰ پی وه تا ۳۰۰۰ پی .

---

(۱) که هاتینه بهنی روبرهکان به دور و درپزی بسی لی
 نهکهین .

(۴) له ۳۰۰۰ پی وه تا ۱۴۰۰۰ پی (به معنی ۴۰۰۰ متر که ته پواسکی (هال-گورد) ه وهک له سهروهه باسمان کرد .

چیاکانه

ته گهر سه رنج بدهینه خه ربهی چیاکانی عراق نه یینین بهی زوری گوتوهه ته سه روی روزهلانی ولانه گمانه وه . وه به پی پیدابونی تم شاخانه له چهرخ و ده ورکانی جیولوجیدا (به ملیون سال له هه و پیش) هه وه کو له و تارهکانی پبهودا به دوور و درپزی باسمان کرد ، وا دهه ته گوی که گشت چیاکانی کوردستان له چیا (آارات) جوی بوته وه که کوتونه قافقاس و ترکیبا و ایرانه وه و بهرترین هه وه چیاکانی کوردستانه ، به رزایی لونه کی زیبکی (۴۵۰۰) متر نهی ، به معنی له لونه کی (هال-گورد) (۵۰۰) متر به رزتره . هه وه چیاکانی سه رو و خوارو روپان کردونه دو شوین : —

- (۱) نهو چیاپانه که له ژوروی ولانه وه به زیبکی گشتیان له روزاواوه بو روزهلان درپز بونه وه .
- (۲) وه نهو چیاپانه که وه وتونه ناوه راست و خواروی ولانه گمانه وه به زوری له روزاواوی سهروهه بو روزهلانی خوارو درپز بونه وه .

سارپنی

کردهوی لارویک

- د بو نیشتمان په روه ران ...
 د بو لار و گه نیجان ...
 د بو کار گوزاران ...
 د نهم سهر گوزه شته به پیش کهش نه کهین .

ف . هوسبانه

د هوسبانه په چند سهر بهرز و دلشاد بوم که له ری ی نیشتماندا
 کوره تا قانه کم ناره کورری شهروه ا .. وام نه زانی که هر
 خوم نهم فرمانه به جی وری بهم کردوه .. به لام داخی به جهرگم
 (مستران) نهم نه زانی نهم کوردم وا زو بنچینه ی هیوام نهر مینی ،
 هر چند گوناخی نه ویشی تا نیه و هموی به د به ختی خومه وام
 به سهر دین ا ..

د جورجی کورم له ایشکدا و نه وزیکی داوه . گومانم نیه که
 له وه زیانتر خو نه یرد و ته وه ، چونکه (جورج) له وانه نیه ایش
 بخانه پخت گوی ، به تایه نی نه گهر له ساتیکی واشدا بیت ؟ ..
 د خوم نه زانم بوچ نه و تاوه خوی لی سکه ونوه ا .. زور

مناله ، له ههژده سالان نى نه په ربوه ، شه و نوخونى پى نا كېشرى .
 « ابستا نه يينين به گوله وه ، باش ۲۴ سمانى تر ، تنها ۲۴
 سمانى تر ، هه مو كارېك نه برېته وه : گياڼ نه سپرى ا . . . نه و
 تفرافه ي كه ابستا رهرم گرت نه م دهنگو باسه ي تيا بو .

« آخ ا . . . كوا جورج ؟ له كوى ي نو ؟ كورپه ي نازدارم ا . . .
 ليره دا مستر الن له سهر خو پى و ت : « هاورى خوشه
 وېستم ، خه فته مه خو ، كاربه خوا چاكي نه كا . . . نه وېش وهرامى
 دابه وه : « بهلى ، بهلى خوا راست و دل نهرمه . . . » ، باش نه مه
 هه ر وا له بهر خوبه وه نه بو ت :

« هيشتا نه و روزم له پيره كه جورج منال بو ، پى نه ونم .
 « بابو گيان ، من زور رو زهرد و شه رمه زارم كه وا نه م باهوه به
 هېزم - ده ستيكېنى بهرز نه كرده وه - له رى نېشاندا به كار
 ناهېم ا . . . »

« نه و سانهش كه روېشت خوم نه م گفتاره يم هينا به وه پى
 و ده ستيكې دا به پشقا و دامه ده ست خوا كه آ گادارى بى ، وا
 آ گادارى كرد ا . . . (لوزا) كه خوشكى جورج بو لاي باوكى
 و مستر الن دانېشبو و گوى له م راز و گله بيه ي باوكى بو ، به چاوبكى
 پرر له فرمېسك و فورگېكى پرر له گريانه وه مات و مه لول ده سته و نه ژبو
 دانېشبو ، له ناكو به بېك له ده رگاي دا ، لوزا راي كرد كرده وه
 به بېك نامه به كى داپى ، نه وېش ناتوانى قېزانى : خوبه نى ، هه

خوبه تی ا . . باوکی به ده سنیکی لهرزو که وه په لاماری دا ولی ی
 فران به لام له ده سنی که وه خواری ، انجا مستران هه لگیرته وه و
 ده سنی کرد به خویندنه وه ی . . نوسرا بو :
 « باوکی خوشه و بستم :

«مه کوچی دوایمه ، ره ننگه تا شم نامه به تان هه گانی له
 خاکدا شارابعه وه ا . . هر چه نده له پیشه وه زورم لا گران بو
 و ترسام به لام که لیک دابه وه زانم هچمی تبا به سته نه له بهر نه وه
 گوی ناده می . . ایستا پی یان ونم که له و سانه دا شم بهن چاوم
 نا به سته وه ، زورم پی خوش بو ، چونکه هه گه ر و ابی هه توانم بلم
 خوم وهك پباوکی آزا به ره و پیری مردن چوم . .
 باه گیان :

من وام زانی له ری نیشاندای ، له مه بدانی شهردا باش نه وه ی
 چاو به خوینی دوژمن هه لدینم انجا خوشم شم به تیربگه وه ،
 چونکه به وه ملته کم نه توانی سهر آزاد و دلخوش بزی ، که چی
 داخی گرانم ایستا وا وهك پباو خراپیک شمین به نیشانه وه ، اوف
 چند ناخوشه ا . نهها بیر لی کردنه وه ی کوشنده به ا . .
 باوکه ا . .

وا من نهروم ، انجا باهر چهك روی داوه و چیم له دلدا به
 پینسانی بلم بو نه وه ی له باش من بچیت بو سهرداره کانی
 بگیرته وه :

خوت شمزانی که هاتین گفم دا به دایکی جیمس آگام له

کوره‌کی بیت . من گفقی خوم به جی هینا . . له و روزه‌وه که جیمس نه‌خوش کتو چیم له بارا بو بوم کرد ، هیشتا له نه‌خوشیه هه‌ئه‌سایه‌وه فه‌رمانی ره‌ویان دا ، له به‌رته‌وه‌ی توانای هه‌لگرتنی که لوپه‌له‌کی نه‌بو من بوم هه‌لگرت ، که شه‌ومان به سه‌ردا هات زوریان لی کردین خیرا بروین ، جیمس به جاریک په‌ربشان بو ، ناچار چومه بن بالی تا گه‌ینه‌ی باره‌گا ، ده‌ی روز آوا بو ، هینده هیلک و ماندو بو بروین ته‌وه‌نده‌ی نه‌ما بو له سه‌ر خومان بچین ته‌وشه‌وه‌ش نوره ابشکی جیمسی نه‌خوش بو . . تا چار له جیانی ته‌و ابشکم گرت ، به‌لام به‌چه حالیک ؟ خوتان ته‌زانن که حالم چون بوه . . که شه‌وره‌دزه‌نگک بو خه‌و دایگرتم . . هه‌ر چیه‌کم کرد بی سود بو . . وه‌ک بی هوشم لی هاتبو . . وه‌نه‌وزیکم دا ، ته‌وه‌نده‌ی بی نه‌چو زاپه‌رم و خه‌ به‌رم بو‌وه ، به‌لام له پاش چی ؟ کار له کار ترازا بو . (لیره‌دا باوکی قیزاندی : آفرین روله‌ی آزا ، من ته‌زانم جورج ته‌مه‌ل نه‌ه) مسته‌ر الی ده‌ستی کرده‌وه به‌خوبنده‌وه .

• • • ته‌مه‌رو له سه‌ر فه‌رمانی کولونیل ته‌مه‌نده‌یان موله‌ت دام که ته‌م نامه‌یه‌تان بو بنوسم ، بابه ، نوخوا ته‌گه‌ر له کولونیل نه‌بو بیت ، چونکه وه‌ نه‌بی هه‌زی به‌م ده‌زدی سه‌ریه‌ی من کردنی و ته‌م کرده‌وه‌بش پی وبست بو که ده‌رحقم بگری . . له جیمسی که ساسینش مه‌چن به‌قینا . . ته‌ویش ته‌م کاره‌سانه‌ی زور لا گران بو و هه‌زی به‌مه‌ردنی خوی ته‌کرد نه‌ک من وام لی بیت . .

بابه گیان ، هرچند نه کم ناتوانم بیر له لوبزی نازدار
 بکمهوه ، آگانان لی ییت ، پی بلین که وا من وهك پیاویکی
 آزا نهروم ، و نه سرم ، پاش نه م شهره شوومش نه توانی له
 گشت شوبینک به سه ربه رزبه وه نام به ریت ، منیش بو نه
 مه م به سه . . ایز له په نای خوادا بن . .

چاوم رهشکه و پیشکه نه کا ، لام وابه مانگه شهوه ، رانه که
 له له وه ره گه راهه ته وه ، لوبزا له دواپانه وه به به رزبه که وه وه ستاوه ،
 وایز نام چاوه ری منه ، به لام آخ . . هی های . . تازه من
 ناگه ربه وه . . ا

هوام وابه ایوه هر له خوشی و سه رکه و تا بن ، له جورج
 بیورن ، نه جورج که وا باره ها ایوه ی توشی نا خوشی و دل
 آزاری کرده وه .
 (جورج)

نه شهوه لوبزا خهوی لی نه کهوت ، له نیوه شهودا ده رگا
 کرایه وه ، کچیکی لی هانه ده ری که نه ویش لوبزا بو ، پی
 آوردانه وه ، خیرا ملی ری ستاسیونی گرت ، دهستی راست
 وچه پ له سه سنگی دا نا بو ، جاجار له بهر خوبه وه لوبی
 نه جول . . که گه یه ستاسیون راوه ستا ، چاوه ری
 شمندفره که ی نه کرد ، که ابشکچی ستاسیونه که هات بو نه وه ی بیبا
 بو سه شمندفره که زور سه سام بو که دیی هم کچه لبره دا به قولی
 گریانه وه وه ستاوه ، چند پرسباریکی لی کرد ، به دم هله که وه
 وه رای دابه وه ، کابرا گورج نه گه بی که نه م کبزه به جه رگه چی

وا له دلدا ، دلخوشی دایه وه و دهستیکی دا به شانیا .
 لویزا به ره و واشنگتون بولای سهردار فرنگلین ته چو بو ته وهی
 داوای ژبانی براکی بکانه وه . . .

که له مال هانه دهری به باوکی نهوت بهلام نامه ی براکی له گهل
 خویدا هبتا و چند دبرربکیشی بو باوکی جی هبشت .

به ره به بیان له گهل تهو ایشکچیه نه مینه که دلی نه هات به جی ییلی
 گه بنه نیویورک پاش چندیک چونه واشنگتون . دهست به جی لویزا
 خوی گه یانه (کوشکی سپی — White House) ، سهردار له
 جی به کی خوی سهری به سهر چند نوسراوبکدا شورر کردبوه وه
 و خهریک بو ، له پرر دهرگاکی کرایه وه و تم کچه بیچکوله به
 چاویکی پر له فرمیسک و دلپکی پر له گریانه وه هانه ژوری ، هه مو
 نه داسی له شی ته لهرزی . . سهردار سهری هه لبری و ونی : کچم
 خیره ؟ چیت تهوی ؟ بو ج واپه شوکوی ؟ . .

— ژبانی جورج ته وینه وه ، گه وره م ، ژبانی جورج ا .

— جورج ا . . جورج کی به ؟

— گه وره م ، برامه ، نه نین به نیشانه وه چونکه له ایشکدا
 خهوی لی که وتوه .

— ها . . ه . . زانیم ، نوسنته گی زور نا به جا بو ، ژبانی
 هزارانی خستبوه خه نهره وه .

— به لی باوکیشم وای وت ، بهلام جورج زور هیلاک بو بو و

جیمسبیش نه خوش بو هر چند نوره ایشکی جیمس بو بهلام
جورج به نا چاری فرمانی دو کس بی جی هینا و ایشکی
بو گرت .

— کچم نهوه تهلی چی ؟ . . وهره ایره وه ، نریک بهره وه ،
با نیت بگم . .

لویزا چوه نه نشیه وه ، سرداریش هستا و دهستیکی نابیه
سدرشانی ، نهویش سر گزه شته کھی له نوو کوره بو گیرابه وه
و نامه کھی جورجیشی دایه . . سردار نامه کھی به وردی
خوبنده وه ، له پرر دهستی دایه قهلم و چند دیرریکی نوسی و له
زه نگیکی دا فراهه گهی هات ، پارچه کاغزه گهی دایه و پی وت
هر ایستا بیگه به نه . . آوریکیشی دایه وه سه بریکی لوبزای کرد و پی
وت : توش بروره وه بو لای باوکت و مزدهی بهری که نابی ژبانی
کوره کھی وا به فیرو بدری ! . و نه گهر جهزیش نه کھی تاسه بی
بینه ره وه چونکه زور پی وبسته جورج توبینی له بهر نهوهی نهوه
به بیدکه تارمایی سردنی وا له پیش چاو . .

لوبزاش وتی : گه وره م ، پا به تان بلند بی و بهر قهرار بن . .
بو سه بی جورج و خوشکه کھی هاتنه کوشکی سپی ، سردار به
تایه تی بازگی کردنه لای خوی وروی کرده جورج و وتی :
« نهو که سهی بتوانی له عسکریدا و له شهو یکی وا نه انگو چه له مه دا
که لوبه لی به کیکی تربش هه لگری و یارمه تی بدا و له جیانی نهویش
ایشک بگری ، سه ره رای نهوش به سردن حکم بدری و که چی

نالای هر زار يك

روژيك سهر له ابواری زهرده پهرر له گهل شنهی شمالا ، به سهر نارای آل و والای خاكا ، به بوی گولاسکی شهو بووه ، به آوازه و چریکی مهلانهوه ، له گهل یاری به سهد طرز رازاومه ، به جوته ، به لهنجو لار ، به مهستی بهستهی خانم خاسهوه ، دهست له ملان و لبو به کولمی آلهوه ، بو گهشت و به بادانی خهم بهرهو باخی روشتین باخی ارم له چاویا دهستی کولک بو .

له پاش گهرران و نوشینی بادهی مهستی ، له گهرانهوه مانا له سهر کانی و آوی له ژبر دار گوبزیکا به رامبهه به یشه بهك بهره ننگاری کورری پولیک له خانم ازان بوین . وهك قومری و بلبل له گوی شهو آوه نیشنبور . **بئنگه ی هر ژیک** به آوازی گری غمی هونراوهی دلی کولیلان شهروانهوه . له سهر فهرمه و دهیان لامان دا . به دلپکی گهرمی دلسوزانهوه خوش هان یان پیش کاش کردین .

لبو هه لانه هینینهوه ، هه لانه گری پی بیژری (قارمانیکی آزا) . شهروژه ههروا دهسته دهسته خلق شهچونه ستاسیون بو بهری کردنی جورج ولوزا ، که گه بینه مالهوه جورج باوهشی کرد به باوکیا ، باوکیشی به دهنگیکی بهرز بانگی کرد :

« یاخوا روله بهر خوردار بیت » . دو دلوپیش فرمبسکی شادی له چاوی هاته خواری . .

ایهش له پال تیلای چاو و گوشینی مهماندا کومهل مان هینابهوه جوش
و خروش .

زوری نهخایان به تاو پولی مهل ههلیان کوتایه سهر تهو آوه .
که ههستیان به ایه کرد به شیرزهنی جلهویان بادایهوه . لهمهدا
به کیکیان له ناو توترک و بیههکهدا گبری خوارد . ههر چند
پهلهقاژی کرد خوی پی رزکار نه کرا . دوباره ایهش ماوهی تهوهمان
تهو بهره لای بکین . زوری پی نهچو چند مهلیک به سهریهوه
پهیا بون به بی سود ههرچیان پی کرا دربنخیان نه کرد . تهوهندهمان
زانی به کیکیان دای له شهقهی پال و روپی . جگهره کیشیکی نه برد
به خوینو پولیک له هاوری کانهوه گهر رانهوه . ایهش ههر وا
سهرنج یان نهدهین . برروا بکه چاره کیکی پی نهچو توتررکه کیان
ونجرر ونجرر و هاوری آیزمه کیان لهو تهنگه رزگار کرد .

تا هم کین و بهینه کرا بیههنگی تاریکی شهو لوتی کیشا
زه مینی گرت ه باوهش . ایهش به دل گوشادی و به سهندنهوهی
بهستهی تهرو تازوه به سهر خاموشی شارا ههر بهک بهره و مال
بوینهوه ، بهلام کاروباری تهو پهلهوه رانه منی بی چارهی سهرسام
کرد و کردهوه کانیان له میشکا ههر تههات و نهچو .

شهو کردی و من کردم به لیکدانهوهوه گینگلم دا تا
تاریک ولیی بهری بهیان . هیشتا نهسیره کان جریوهیان تههات و
مانگت بو پیشوازی روز له کهرنوشا بو وا ربکوت بهناوی

چون نهوه بو، زگهوت له کوچه‌ی کولانیکا ده‌نگی به‌ک په‌رزادی نازک و نازدار که زلیخا له په‌ریزا هیشوی نه‌ده‌کرد هاته‌گویم . به منالیکي ساواوه نه‌گریا و نه‌ینلان .

نهوه ده‌نگه‌غه‌مباره پرر ده‌رده که له دلی هه‌اقرچاوی نهوه نازنه‌نهوه به‌ر شنه‌ی سوزی به‌یان نه‌گهوت و له‌گویم زره‌نگه‌ی نه‌دابه‌وه سه‌ر تا‌پا آگری تی به‌ر دام و هه‌ناوی لی بریم و قه‌له‌می نه‌ژنوی شکام . به‌لام به‌زور و به‌ته‌کان خوم به‌کیش کرد تا ده‌م‌گه‌یه‌ده‌می . لیم پرسى خوشکی شیریم بوچی نه‌گریت ؟

به‌کولی گریانه‌وه وتی : برای دلسوز ا‌کاکه‌ی نه‌رجوان ا‌چون نه‌گریم ؟ چون نه‌نالیم ؟ من که کچه‌کوردبکم و له‌پیناوی کوردان‌دا که‌سو‌کارم سه‌ریان نابه‌وه ایستاش داماو و سه‌ر گه‌ردان و بی‌کس ماومه‌وه . نه‌مه‌چهند شه‌ر و چهند روژه بی‌شبو سه‌ر نه‌نیمه‌وه سه‌دان له‌هاوخوینو و هاو‌زمانه‌کانم به‌لاما رانه‌بورن و گوی‌یان له‌نالهی خوم و نه‌م‌جگه‌ر سوزه‌یه‌م بر بوه‌که‌سیکیان آورم لی ناده‌نه‌وه . چون نه‌گریم ؟ چون نه‌نالیم ؟ چون به‌په‌لکی پرچی زیرینی شیواوم نه‌ختو به‌ختی چه‌پگه‌رد نه‌نه‌ویم ؟ چون به‌آه و ناسوری دلی پرر ده‌رده‌وه گره‌ر به‌ر نه‌ده‌مه‌گه‌ردون ؟

انجا نه‌ی برا ا‌نه‌ی خوشکی ا‌

که‌میک سه‌رنج بدن و ره‌فتاری نه‌وه مه‌لانه و پیشه‌ی خوشمان به‌راورد بکن . نه‌وه په‌له‌وه‌ره بی‌کارانه هاورى‌کى خویان فه‌راموش

نه کرد تا رزگاریان کرد بهلام ایهای نابهار نهك نهو آفرمه ته بگره
 زورمان بهو جوړه بی کس له کولانه کانا بی یار و هاوډمه بی بهرگت
 و خوراك به تینی خوری چلهی هاوین ههله ته فرچین و له برسا
 وهك داسك و دهرزی یان لی هاووه له پبسیدا ته سپی داویه ته کالانهی
 چاویان . وهك کدر و کوپرو لال به لایانا تی ته پهرین وهك انسان
 نه بن یا هاو خوین و هاو زمانان نه بن به ته نگانه وه نین و فریای
 هیچ دهردیکیان نا کوین .

برا گیان !

توخوا نه مه شه ربه زاری نه له م چهرخی بیسته مه دا هاو خوینه کانهان
 له برسا برن و له پبسیدا برزین و کسبک مان نه چین به
 هاواریانه وه ؟

ع . چاك

سليمانی

بنكهی ژین
www.zheen.org

قسی نه ستی

ته گهر حکومت له سهر کهوتنا بو آره زو خدمه تی ژبری ته کا خو
 ته گهر ژبری خدمه تی آره زوی کرد نهوا له ژبر کهوتنا به .

افلاتون

به کی له چا کهی علم نه وه به که هدر خوت خزمه تی نه کهی و هه نا
 لبت وهر بگرن زیاد ته کا —

افلاتون

دعوتِ نیکی شاری عماد بنہ بنہ

بنکهی ژین

www.zheen.org

تفسیری قرآنی

به قدمی شبنم محمدی مال

(الطلاق مرتان فامساک بمعروف او تسریح
 باحسان ولا یحل لکم ان تأخذوا مما آتیتموهن شیاً
 الا ان یخافا ان لا یقیمیا حدود الله فان خفتم ان لا یقیمیا
 حدود الله فلا جناح علیهما فيما اقتدت به تلك حدود الله
 فلا تمعدوها ومن یتعد حدود الله فأولئك هم الظالمون .
 فان طلقها فلا تحل له من بعد حتی تنکح زوجا غیره فان
 طلقها فلا جناح علیهما ان یتراجعا ان ظنا ان یتقیمیا حدود
 الله وتلك حدود الله یدینها لقوم یعلمون)

آیینی اسلام هر وقت دستوری زن باره کردنی داناره دستوری
 زن طلاق دانو بهره لا کردنیشی داناره .

طلاق دانی زن وه نه بی هر له آیینی اسلاما بوبی به ا-کو له ناو
 عهده بو فارسو یونانیو رومانیو جوله که و گاوریشا بووه ، وهلی
 له باش چهن سالی گارره کان طلاقیان ههل گرتوه مه گهر له کاتیکا
 نه بی که ژنه که داوین بیسی بکا نهو حهله به لایانه وه دروسته .

له پېش آيينی اسلاما طلاق دانی ژن ژماره يه کی نايه تېی نه بوه
 به اكو دروست بوه تا هزار جار طلاقان بده نو بيان هيننه وه ،
 زور جار پياورقی هه ستاوه له ژنه کی وه وبستويه سزاو
 دهردی سهری بدا هاتوه طلاقى داوه له پاشا له آخری عده دا
 بردويه تېه وه دوباره طلاقى داوه تېه وه اېتر ههر بهم رهنه گه نه جارى
 نه دو نه ده نهو ژنه قور به سه ره ههر بهو رهنه گه ماوه تېه وه
 نه طلاقه کی که وتوه تا له مېرده کی ده ست بهردار بې و بېچى
 شوو بکا به به کی تر ، وه نه مېرديکېشى يوه تا به خبوی بکا و
 گوزهرانى بدا .

وه حق که آيينی اسلام هات له مه شا زور زور به زېنى به ژنا
 هاتوه وه له بهر نه مه سه طلاقى داناوه له دوانيان رى داوه بو
 په شبان بونه وه و هينانه وهى ژنه که وهى له جارى سه به بدا اېتر
 په شبان بونه وه و ماره گردنه وه بيه وه ژنه که به ته وادى رزگارى
 نه بې له چنکې پياوه که وه نه توانى شوو بکا به ههر کس که خوى
 آرەزو نه کا وه کو نه فه رموى (الطلاق مرتان) طلاقى که په شبان
 بونه وه و آشت بونه وهى له پاشه وه بى تا دو جاره يعنى تا دو جار پياو
 نه توانى له عده دا ژنى طلاق دراوى خوى يېفته وه به بى ماره
 گردنه وه ، انجا له جارى دوو بدا حال له سه فقره به دهر بيه
 وه کو نه فه رموى :

(به کم) (فاساك معروف) يا بيان هيننه وه و گوزهرانىان

له گه لا بکن به خوشی وه به پی عرفو عادت له هه ایـکا که
زانیتان گوزهران ته کن وه له گه ل به کا هه ل ته کن .

(دوهم) (اوتسریج) یا بهرهلایان بکن بهم ره فـگه مهیان
هیته وه تا عدهیان به سهر ته چی و طلاقه کهیان ته گه ری ته گه ر زانیتان
که دانوتان پیکه وه نا کولیو هه ل کردنتان تابی ، وه لی تم بهرهل
کردنه شیان (باحسان) ته بی به چاکیو جوانیو رضامه ندی بی به بی
ته مه ی که جنبویان پی بدن یا دلایب یه شینن یا له ناو مهردوما
له که داریان بکنو شتیان لی بدوزنه وه یا شتیک له ماره یه کهیان گل
بدنه وه وه کو ته فهرموی (ولابجل اکم) دروست نه بوتان

(ان ناخذوا مما آیتموهن شیئا) ته مه که گل بدنه وه لی یان شتیک
له و ماره یه ی که داوتانی یعنی نابی هه چیان لی گل بدنه وه نه له
ماره یو جیازی یان ، نه له جلو بهرگیان ، نه له نویو پی خفیان
وه نه له زهردینه و پرروپیتیان به لـکو ته بی سهر باره ی ته مانه شتی
تربشیان بدنه ی وه که له آیتکی ترا ته فهرموی (فتموهن وسرحوهن)
به لام ته مه کاتی وایه که پیاوه که به ژنه که راضی نه بی وه یه وی
طلاق بدا و بهرهلای بکا .

وه لی ته گه ر ژنه که جهزی له پیاوه که نه ته کرد و لونی پیا نه
ته ژمند وه هه میشه پی ی لی ته کرده که وشه وه بو طلاق سه ندنی
خوی ته و هه له — بو ته وه ی پیاوه که مال ویران نه بی وه ته و
هه و مصرفی که کردوبه تی یه وده نه رروا — دوروسته له سهر مال

طلاقی بدا وه کو ئه فرموی دروست نه هیچیان لی گل بده نه وه
 (الا ان یحافظان لا یقبا حدود الله) مه گهر حهلی نه بی که ژنو میرده که
 یترسن له مه که نه توانن فرمانی خوا به جی بین وه له و سنوره
 که خوا بوی داناوون دهرنه چن ، بهم ره ننگه ژنه که به دل
 میرده کی نه بوست وه همیشه په لپو به هانه ی پی نه گرت وه میرده کوش
 نه ترسا له . که به هوی خرابی ژنه که وه نه مېش خراب بی دهرباره ی
 نه وه وه سزاو دهردی سهری بدا (فان خفتم ان لا یقبا حدود الله) انجا
 نه گهر نه ترسان له مه که نه وه ژنو میرده فرمانی خوا به جی نه هنین
 وه دلی به کتری را نه گرن (فلا جناح علیهما) ایتر هیچ گونا هیکیان
 له سهر نه (فما افتدت به) له مه دا نه گهر ژنه که بو رزگار کردنی
 خوی فدی به که بدا به میرده کی ، یعنی نه گهر ابش وای لی هات نه وه
 حهله دروسته بو ژنه که دست له ماره بیه کی هه لگری تا رزگار
 بی هه ر وه که دروسته بو پیاوه که که له ژنه کی وه ر بگری تا زور
 ضرر مه ند نه بی .

نه گیر نه وه که جاری جبهلی کچی عبداللهی کورری سلول که
 ژنی ثابتی کورری قیس بو هاته لای پیغه مبه ر ونی یا پیغه مبه ر
 حهز له میرده گم ناکم وه به دیار به وه دانا نېشم له به کات جیا
 بکه ره وه ثابتی میردی ونی یا پیغه مبه ر پی ی بلی نه وه باخه ی که له
 ماره بی دا داومه نی بداته وه انجا دست لی هه ل نه گرم . پیغه مبه ر نه ی
 فرمو چی نه لیت جیه له ونی زور چا که باخه کشی نه ده مه وه

و شقی تریبی نه ده می پیغه بهر فرموی هر باخه کی بد ره وه به سه ،
 له پاشا به تابی فرمو باخه کی لی وهر بگره ره وه و طلاق یکی بده
 (نک حدود الله) نه می که باس کرا سنوریکه که خوا بوی داناون
 (فلا تمدوها) که وا بو لی لا مه دن (ومن یتعد حدود الله) هر
 کسی لا بدا له و سنوره که خوا بوی کیشاوه (فأولئك هم الظالمون)
 نه وانه ستم کارن ستم نه کن له خویان به تک دانی آسایشی ناو
 مالیان ، وه ستم نه کن له ژنه کانیان به طلاق دانو دهر به دهر
 کردیان .

خولاسه کانی دروسته ژن طلاق دان له سهر مال که سوچ
 له لایهن ژنه کوه بی وه ژنه که راضی بی به و مال پیوه به سته وه
 چه زی بی بکا ، به لام نه و ناوردانی که چهز له ژنه کانیان تا کن
 وه سزاو دهر دی سهری یان نه دن بو نه وهی که وه ره سیان بکن تا
 مال به خویانه وه بیهستن نه وانه بوئی پیاره تیو آیینی اسلامیان
 نه کردوه .

(سه بهم) نه به که ژنه طلاق دراوه که به پهنه وه و له پاشا
 سه باره طلاق بده نه وه وه کو له آبی پاشودا باسی نه کا .

آیینی اسلام نه سه طلاقه ی داناوه وه له دوایاناری په شیان
 بو نه وهی داوه چونکه زور جار ژنو پیاو دم قالی یان نه بی وه
 له سهر شتیک تیک نه چن وه پیاووه که ژنه کی طلاق نه دا وه لی نه گونجی
 له پاشا چن روزی هر دولا په شیان نه وه وه نه و شته ی که له

سہری تیک چون چاکی بکن ہم رہ ننگہ پیاوہ کہ بچینہ سہر
 قسہی ژنہ کہ یا ژنہ کہ بچینہ سہر قسہی پیاوہ کہ ، جا ٹہ گہر
 شرع یہ بہ کم طلاق لہ یہ کی بچرینو ری آشت بونہ وہ یانی نہ دا
 بی گومان ہر دولا مال ویران ٹہ بن ، انجا لہ بہر ٹہمہ شرع ری
 داوہ بو پیاوہ کہ کہ لہ عدہ دا ژنہ کی بی نیتہ وہ بہ بی مارہ کردنہ وہ .

دوبارہ ٹہ گونجی ٹہو ژنو پیاوہ لہ سہر شتیک تر بیران بہ یہ کا
 ہل تہ قیتہ وہ و بچن بہ گز بہ کا وہ پیاوہ کہ ژنہ کی طلاق بداتہ وہ
 وہ لہ باش چہن مانگی دوبارہ ژنو پیاوہ کہ پشبان ہنہ وہ و تو بہ
 بکن کہ جاریکی تر ابشی وا نہ کن وہ دلی بہ کتری نہ شکیکن ، لہ
 بہر ٹہمہ کہ شرع ہبشتا بہ تہ واوی لی یان دہست بہر دار نہ بوہ
 وہ ہیوای آشت بونہ و بہ ک کہوتنہ وہ یانی ہر ہہ بہ دوبارہ ری
 داوہ کہ پیاوہ کہ لہ عدہ دا ژنہ کی بی نیتہ وہ بہ بی مارہ کردنہ وہ .

وہ لی کہ جاری سہم پیاوہ کہ ژنہ کی طلاق دا بہ وہ و دہری
 کرد ایتر بہ تہ واوی دہر ٹہ گوی کہ ٹہو پیاوہ و ژنہ دلیان بہ
 بہ گہوہ نیہ وہ لہ ژہریو ہیرو رہوشنو خودا زور زور لہ بہ گہوہ
 دورن وہ لہ وانہ نین کہ ہرگز لہ گہل بہ کا ہل کت ، لہ بہر
 ٹہمہی کہ شرعیس ہیچ ہیوایہ کی آشت بونہ وہی ایجگاری نامینی
 بہو ژنو پیاوہ ایتر ری نادا کہ ٹہو ژنہ شو بکا نہ وہ بہ میردہ کہ بو
 بچینہ وہ لای وہ کو ٹہ فہر موی (فان طلقہا) ٹہ گہر جاری سہم
 پیاوہ کہ ژنہ کی طلاق دا بہ وہ (فلا بجل لہ من بعد) ایتر ٹہو ژنہ بو

ټه و پياوه ناشی وه به هیچ کولوچیک دروست نیه بچپته وه لای
 یا شوی پی بکاته وه (حق تیک زوجا نیره) تا ټه و ژنه به آره زوی
 خوی شو نه کا به میردیکې تر و طلاق نه دری (فان طلقها) انجا
 ټه گهر به ریکوت میرده دوه مه کی طلاق دا یا مرد (فلا جناح
 علیها) ایتر گونا نیه له سهر ژنه که و میرده کونه که (ان یتراجما)
 ټه په شپان بنه وه به ماره کورنه وه به کی تر بچنه وه لای
 په کتری ، یعنی ټه گهر آفرنه که به آره زوی خوی وه به بی شرط
 شوی کرد به به کی تر وه له پاشا به ریکوت ټه و میرده ی سرد
 یا طلاق دا ټه و هله ټه گهر ژنه که و میرده کونه کی په شپان
 بونه وه وه دلپان هاته وه سهر ټه وه که بچنه وه لای به ک دروسته
 ژنه که شوی پی بکاته وه ، چونکه ټه گونجی له م بیندا ټه ژنه
 به هوی شو کردنی به میرده تازه کی ده زسیکی وه درگرتی وه
 باشر له ژپانی ژنو میردی که بشتی وه گهلی گهلی په شپان بوینه وه
 له و کرده وانه که وه حق خوی له سهری جیا بونه ته وه ، جگه
 له وه که ټه گونجی له گهلی شنا یرده کونه کی پی باشر بوبی له
 میرده تازه کی وه زور جار دلی بوی لیدا بی وه هه ناسه ی ساردی
 بو ههل کیشا بی ، جا هلیک که ژنو پیاوه که دلپان هاته وه سهر
 ټه وه که بچنه وه لای به ک ایتر له سه دا سه د معنای وایه که هیچ
 له دلپانا نه ماده وه به هه و جوړی به کتری یان قبوله وه له گه ل
 به کا هه ل ټه کن ، وه به هاوسه ری په کتری ایتر زور مخنون ،

جا له بهر نه‌مانه شرع هېوايهك په‌يدا نه‌كاته‌وه به ژنه‌كېه و مېرده
 كونه‌كېه نه‌گڼر ماره بگرينه‌وه له بهك ايتر هه‌ردولا بو خويان
 زور به باشي پېكه‌وه دائه‌نېشن وه به بي قرره و برره به خوشي
 رانه‌بوېرن بوبه رې داوه كه له بهك ماره بگرينه‌وه وه كو نه‌فهرموي
 نه‌م ماره كړدنه‌وه و چونه‌وه لاي به‌كترې به له پاش طلاق داني
 مېردې دوهم ومختې دروسته (ان ظنا ان يقيا حدود الله) كه ژنه‌كه
 و مېرده كونه‌كه به لايانه‌وه وا بي كه له‌هولا نه‌توان فدرمانې خوا
 به‌جې پېنن وه حقوقي به‌كترې رابگرن به‌م زم‌نگه كه نه‌چن
 به‌گڼر به‌كا وه دهم‌قالي يان نه‌يو دلي به‌كترې نه‌شكېنو له و ستوره
 كه خوا بوي كېشاون دهر نه‌چن
 جگه له‌مه مه‌ردوم كه زانې هر حه‌لي زنه‌كېه سه به سه
 طلاق‌بدا ايتر بوي دروست نه‌ه جارېكي تر ماره‌ي بكانه‌وه تا نه‌و
 ژنه شو نه‌كا به مېردېكي تر و طلاق نه‌درې له لابن نه‌و مېرده به‌وه
 ايتر زور چاك نه‌ترسي له‌وه‌ي كه ژنه‌كېه سه باره طلاق بدانه‌وه ،
 چونه‌كه هر پياوي توزي غيرتي هېه بي نابه‌وي ژنه‌كېه طلاقې بگويو
 بچي شو بكا به به‌كېكي تر نه‌خوازه‌لا نه‌و كه‌سه‌ش كه ژنه‌كېه ماره
 نه‌كا دوژمن وه ناحه‌زي پي ، كه‌وايو لېره‌دا جگه له و فلسفه‌به‌ي
 كه له پېشه‌وه باسماڼ كړد نه‌م فلسفه‌به‌شي تيا به كه هېچ كسي
 نه‌وېرې ژني خوي سه به سه طلاق‌بدا وه به ده‌سقي خوي مالي
 خوي وېران وه منالي په‌رره‌وازه بكا (وتلك) نه‌م نه‌حكمانه كه
 باس كران (حدود الله) نه‌ندازه و ستورېكن كه خوا دايناون

(بینہا لقوم بملہون) ہاںی تہکا بو گہلبکی وا کہ تی بگا لہ فلسفہی
تہم دستورانہ .

ہلام داخی بہ چہرگم گہلی کہس لہم فلسفانہ نی نہ گہشتون
ہانون فیلبکیان دوزبونہورہ بہم نہحرہ تہگہر بہ بیک ژنہ گہی سہ
بہ سہ طلاق بدا دین جانی تہکن بہم رہنگہ لہ پیابویکی تری
مارہ تہکن بہو شرطہ کہ لہ پاش شہوبک طلاقنی بدانہورہ بو میردہ
کونہکی زور جار پارہش تہدن بہ جاشہ کہ بو تہوی کہ زوتر
طلاقنی بدا .

جاری پیشہکی تہمہ مخالفی تہو فلسفانہ بہ کہ اچہ لہ پیشہورہ
باسمان کرد وہ آیینی اسلامیش مہ بہ سہنی وہ لہ بہر خانری تہو
فلسفانہ سہ طلاقنی داناورہ . دوم نکاحی موقت وہ نکاحی منہ
بطالہ بویہ حضرنی عمر رضای خوائی بی بی داری حدی داوہ لہ
ژنہ کہشو لہ جاشہ کش چونکہ بہلابہورہ وا بووہ کہ زانیان کردوہ .

پیشہمبہر درودی خوائی لہ سہر بی فہرمویہ (لسن اللہ المحلل
والمحلل لہ) یعنی لعنتی خوا لہو کہ سانہ بی کہ ژنی طلاق دراوی
مہردوم مارہ تہکن لہ خویان بہ پیری تہمہ کہ گویا بویان حلال
بکنہورہ ، وہ لعنتی خوا لہو کہ سانہ بی کہ ژنی طلاق دراوی خویان
مارہ تہکن لہ بہ کیکی تر کہ گویا بوی حلال بییتہورہ .

جگہ لورہ کہ تہم مسئلہ بہ بووہ بہ پہلہ بہکی زور رہش بہ ناو
چہوانی آیینی اسلامہورہ لہ لای پیگانہکان وہ بہ کم کونہکی دستبانہ

دیوانی که لاو پتر

بادی ناز دارانی به اف

پبره سیرد

پورده جوانه کئی دهوری زوردیان
 های بو کناچت ا دهی بیان
 کاتی ، سفدهی سهحر ده رکی
 پدشخنی شهق له (کهژ) سرکری
 دهی بیداری ، که دهستی مریم ا
 مه لوزکی (عیسی) نه شوا له سهر چم
 آری زنده گی دینه زه زه
 نین به (زه زه م) آری نهو چه
 (زلم) و (تاجهرو) دست له ملان بن
 سهر پوهی گولان ، جی بلان بن
 دهنگی کناچت ، بهرز و سهر آزاد
 دهنگ بدانهوه بی ترسی صباد

نهوانی که هم ایشه ناشیرینه نه کن نه گور بیان زانیا به چه عب
 و طار و نهنگ به سهر شانی آیینی اسلاما نه هین له تولهی نهو
 کرده و به یانا خویان به رده باران نه کرد .

له كه ناری (زلم) نهو سه رزه گيا به
 نووی كه نيشكي جافي تدا به
 نو به كناچهو له نچهو لاره وه
 من به دو دیدهی ا فریك باره وه

به رانبهر به بهك زار ، زار بنالین
 هردوكان وهك بهك ، بو خیل نهودالین
 شیوهی نهو سنگی (جهودانه) ی سه د تهرز
 له سینهی مندا شیوهن بکا بهرز

گویم له دهنگت بی به یادی جاراف
 كوا (ماله گوره) و بولی نازداران ؟

منیش به فهردی (مولوی) به وه
 به (هوره) ی جافی ناو دهر به ندیه وه

به شینی تبیی نازدارانی جاف
 دوکلی آم شین کا سهی ساف
 وهك چهرهی خیال رخساره کی خوی
 له پهردهی دلهی پر شهراره و خوی

شلهی ری نواند شای سوسهف خانان
 کم ، کم ، له گوشهی بورجی ره شمالان
 له تری تاریکی (شده) ی بی گهردا
 له تافت (آوی زندهگی) ی دهردا

ایستا لهو شوینهی نهو عشوه و نازه
 (بابه قوش) له گهل تودا هاسرازه
 ایل جاف ریگی کویستانیان نه
 نازام خواستی فهلهك به چی به
 (وهلی دیوانه) ویستی له بهزدان
 ریگی (شه) نه بیچی بو کویستان
 نهو سایه دوعای نهو گپرا بو بو
 ایستا بازاری وهلی به سرچو
 جی نشیف نهو نم نهو وهلی
 ایل بو ههوارگی کویستان سررکری
 بهلام کوا شکوی سای ماله گهوره ؟
 کوا نهو زه مزه مه و شادی نهو دهوره ؟
 ایستا قهل و دال له سر دررکو و دال
 لهو شوین ههواره نه پرسن نه حوال
 منیش به وینهی نهوان داخ له دل
 یادی نازداران نه بهمه ژیر گل
 نه گرم و نه لیم به دیدهی نم ناک
 دادی نشیان نه بهمه ژیر خاک

کچوله نه شمیل

(ف . محمد)

کچوله نه شمیل دل بوت په روزه
 په روانه نوری چرای دله که ت
 بو بالای شمخال رومه ت گوله که ت
 کپرودهی داوی دوطا و نیازه .

ته و تهی خولای توی که وتوته سر
 زه بونو لاواز سزایه سانی
 له جیگای خوشبو پی که نین کانی
 شینه و شینه و که وتته دهشتو دهر .

برا سا جامی شهرابی بنگولی ره نیگک
 کله کله و سه ودای سه رم زور تر بی
 خولای دلداری جوشی خوشتر بی
 یته بهر چاوم له یلای شوخو شه نیگک .

پی بایم شربین بینابی چاوم
 بوچی وا بی مهیل دوره و په ربزی
 گوا به تو سزای عشق ناچیزی ؟
 بروانه من چند بی تینو تاوم .

شمال وا دیاره ده نیگم نابگانی
 وهره ده خپله بگهره فریام

تو چاک تهزانی که من چه تند گریام
بی برانهوه و به کول هر سانی .

ته گهر نای نامی شوخی دیده مهست
کچه کورد بکه شوشو عه رعه ر نه رز
برج زبر رین لیو آل ناسک گهر دن به رز
بی عه باو په چه بی باکو سه ر به ست .

پی بی هیمن زور به تکاره
بی رابو برین به شادمانی
بی شهرو بی ترس به کامرانی
ایتر به سیه تی ژین به سزاده .

www.zheen.org

تهم شه ره هه ورامپانه هی شاعر یکی نه خوینده واره که له ژوبی
(سه بده) ی خه لکی شاری هه ورامانی ایرانه دیوانی نه شماری هیشنا
له چاپ نه دراوه له گوژاری گه لایوژی سالی (۱) ژماره ی (۳) دا
غه زه لبکی نوسرابو . منیش حه زم کرد تهم غه زه له کوردیه په تبه
هه ورامپه ی بنوسم بو خوینده وارانگی گه لایوژ چونسه ژبانی
هه ورامی کونی زور تبا به .

محمد امین طارونی

بیاره

ریون

ریون داخو بالاتهوه هزاربو دهرده داره نی
گرد کوشتهو آدیده ته نی ته دیدت جادوکاره نی (۲)

* * *

بالات نه می نه بهرو دیدت نه رگی مامهرو (۳)
کولیت ساوو دلی دهره مه بیت ماره جیو ناره نی (۴)

* * *

زلیت گرنجو خاره نی سهر لوله نی سیاره نی (۵)
چنورو راگاو کاره نی کهنده یا شاناره نی (۶)

* * *

تهر لومه نو ته گرمه نو ته ز ماشقو بالاو ته نو (۷)
پی دینه باته پلم ژنو و مس نیا خام یاره نی (۸)

www.zheer.org

(۱) ریون : ره بجان ناوی خوشه و بسته که به تی (۲) گرد :
گشت . دیده : چاو (۳) نه بهرو : ناوی شوبندیکه . مامهرو :
جیگایه که له هه ورامان نه رگی به ناو بانگه (۴) ساوو دلی
دهره : سبوی ناو باخ . ماره جیو : لیت (۵) سیاره نی : رهشن .
(۶) راگاو : ریگه . کاو : ریگایه که له به نی هه ورامانی عراق
و ابرانا به چنوری زوری لی به (۷) ته لومه نو : ته گرمه نه کن .
ته گرمه نو : ته گرمه نه کن . ته نو : تو (۸) پی دینه : لی گه ری .
باته پلم ژنو : باته پلم لی دریت ناوم بزرنگی .

سینی قالہ

(سہ لاسم)

تہ بلولہ دبسان وا شہون خبزہ
 پاخو پازہ وہختی گول ربزہ
 مہ شہر ہہ سارہ دنیا آخرہ
 مہ ناسم سارہ دل کوی آگرہ

نونی جہ یاتو نہ فہسم سا با مہ نام کرا کہسم (۱)
 کلام اللہ و بابویم فہسم من ہر ایدم گوفتارہنی

بنگہ زین

ہاوارو من پھی تہ زہ زین دل مہ بہ عہ بدالو برین (۲)
 ویلو کہ ژوکو و ہرمہ رین بہر گو لہ شیش دہ وارہنی (۳)

***

(سہیدی) فدیو سیمین لہ شون گوفتار و بالا و ہ شون
 خہ یالش لاو دیدہ رہ شون چہ مہ سیاویش دہ کارہنی (۴)

(۱) سا با مہ نام کرا کہسم : سا با کہسم نہبی (۲) تہ زہ زین :
 نویہ (۳) و ہرمہ رین : بہر تہ شکوت . دہ وار : رہ شمال (۴) چہ مہ
 سیاو : چاو رہش . دہ کارہنی : کارہگرہ .

چی به ؟ هہی هاوار آخ چی قہوماوہ
 بوچ کورد به جاری پشقی شـکاوہ ؟
 گہرمہ شین بگت دەی قورر پیوانہ
 مہیتہ کھی (قالہ) امشہو میوانہ

گہلای گولنچھی شادیم وەر یوہ
 دلہ قہت کوسی وھات نہ دیوہ
 توبش خہبر بدہ سا بہ دلہ کت
 فرریدہ بو چاو قولپی کولہ کت

با ہونہ بکا فرمیسکی خونین
 کواپلی گہرسی شیوہ ز بی رنگین
 : - پہنای بیچارہ و بی کہسانم رو

قہلای قانچین کوردستانم رو
 بی بہش لہ باغی زندہ کانیم رو
 آصفی ثانی سلیمانیم رو
 کانی تہ خلاق و سبای جوانم رو
 قالہ رو قالہی آیتہ خانم رو

بوچی خالیہ کاکہ جیگا کت ؟
 کوا اونومبیل لہ بہر درکا کت ؟
 کوانی هاوراز و هاودھی شہوان ؟
 دہک لالیم تہ نهای لہ گردی سہ یوان ! !

قافله‌ی کوردی لی قه و ماوه کان
 بی نه‌واو بی کس زک - و تاوه کان
 به ده‌سنه ده‌سنه مه‌چن بو (بارزان)
 له‌وی نه‌ماوه قاله‌ی آیشه‌خان
 وبل وبل بگه‌ررین به شاخانه‌وه
 بی پشتبوانو بی کس مانه‌وه
 نوخوا مه‌لین قاله‌ی سر دوه
 پیری کیری برای کوردوه
 های (کریم) بزده نه‌و سبا جوانه
 کاکه قاله‌ی لای نو - میوانه

بنکه‌ی ژین
 به‌رزه‌وی
 www.zheeno.org

نه‌م به‌رزه‌وی به‌ی به‌ندی پیشینان
 بو گه‌لاویژی به‌رزی آسمان
 نه‌ی گه‌لاویژی به‌رزی شاخه‌کان
 تاربخنی تازه چبروکی کوردان
 نه‌گه‌ر له‌حالی دنیا نه‌پرسی
 نه‌ر آگای نه‌له‌حالی برسی
 نه‌م کرده‌وه به‌جوانیه بو به‌شهر
 نووی نفاقه تا روزی مه‌حشر

بهلام هندی کس نهونه هوشباره
 له حالی برسی زور خه بهرداره
 چونکه نهزانی چه رخنه کی دهوران
 وا له گهرانا له نهرز و آسمان
 هندی کس هابه لای خه لاک کده
 که چی کرده وی جهور و سته
 نهوی زانا بی هر آگا داره
 خوی لی ناگوریت دائم هوشباره
 ناکانه کاریک پی بلین مهسته
 تازه خوی دیوه جا چه دهر بهسته

به ننگینه

دایک و کور

د : بوج خهوت نابه رولهی شیرینم
 شهوگار درنگه سه رکه سه رینم
 ک : نوجی نهزانی داخم له دلابه
 شهو خهوم نابه بی لای لابه
 د : رولام تیرشیری آخر بوج نهگری
 خوا بهی داوی کی تو پی نهگری
 ک : له شهو بزارم دهردی گرانه
 چاوهری روزم روز هی کورانه

فلسفہٴ جمال عرفانہ

در رو سیمای نضاد را سیاحتی خیالیہ

وہ کو چون حقیقی محض مجہولہ عبارتہ تہ لہ حسو خیال ،
خیالیش ، فکریش بعضاً عبارتہ تہ لہ حقیقت و بلکہ ہر عینی حقیقتہ .
من تہ لیم ہر وہک سیاحتی جسمانی ۵۴ بہ ، بہ فکر و حسیش
سیاحت ۵۵ بہ و قابلہ .

تھی حسی ناسوت سوز و لاہونی نوازی شرق ! تھی سہی
عطالت و مانعی تکاملی مادی ، تھی جناحی شعر واساطیری مولوی
و خیام و نالی !

علویہٴ منی وقوت . سفلیتی مادہ و عرضی ۵۶ مو شقی زادہی
حسو خیال و فکرہ ، تھی بخشی بدیع بنو مولودی زادہی جسم
نہ بویتاہ و لہ مہشکبکی منقسخ صورت نہ کرداہہ و ہل نہ قولایتاہہ .
مجرد بی واسطہ و مستقل بویتاہہ . آلامی امراضی لوئی شونان بہ
سہرتودا تأثیری نہوایہ عضوی غیری عضوی شقیبکی بہ قدر دہرزبہک
شوق و شونی نہ کرداہہ ، بہ شین و فغان ، وتو لہ ہیچ متاثر
نہ بویتاہہ و أفوات نہ کرداہہ ، تہو وختہ حاکیقی مطلقہت دہو .

د : موژدہ بی رولہ وا باز گردانہ

نوش وہک براکت ہستہ مہردانہ

ع . س (دلگیر) روانہری

بہ غذا

ٲه وٲه ځٲه راستو روان له گٲل نا منٲاهٲ قریب و فرین ده بوی .
 پرواز و نفوزت به هوی دوست خونین ، چوار پینچ هوا ره گو
 ریشه ، سه و چوار کون و منافذ . له سه ر ٲهم هموانه شه وه
 پارچه روزیکې صبحینی و معظم ، امانت نه بویه ، وساطت نه بویه ،
 ٲه و وخته ٲهم گوت تو حقیقی و ٲیم بروا ده کردی به لام هیوات ...
 بعضاً بو نا منٲاهٲ په روازه بیکې موقت ده کړی فقط آخ کاکت به
 په نجه بیکې عقور گیره وه بلا اختیار پا شه و ٲاش ٲه گریٲه وه .

مقرویکې نه یغراو واسطه به کی بچوک هر دویات ده شکینی ،
 فررینت لی نیک ادات ، به فررینی له نگو بی منا ، نه خشو بی مجال ،
 به گوپچر گوپچر خوت ده که پینٲه وه ناو هیلانه ی دماغ ٲه و وخته
 چه ندیم به زه بی ٲینا دی ، نه ماشاٲ ده کم له خومه وه ده لیم (ٲه ی
 طاٲری فکری که کشدیند جناحت) و ٲه و وخته له خومه وه ٲه لیم
 به لی عظمتی جسم و حقیقی قوت .

سلیمانی www.zheen.org نوری مجیر سلیم

بو آگاداری

ٲه وانهی ٲه مسال نیازی اشتراکی گو قاری گه لایو ٲریان
 هه یه ژماره ی ٲه مسالیا ن به ته واوی بو ٲه نیرری وه ناته واوی
 ژماره کانی سالانی ٲیدشوش به ارځیکې هه رزان ده ست ٲه که وی .

تاریخ و امخاص

شاهی شاہی

تہوہنی دنیا دانراوہ ایران کشوہری شاہانی جہان بوہ بہکم
 شای ایران ناوی (کیورٹ) کی و مرٹ بہزانی سریانی - زندوی
 فرمان رہوایہ - کی = حی ، مرٹ = آسر - کیورٹ گوابہ
 آدمہ و ناوی پادشاہی کیورٹہ بہست تہوہ بہ لہ سرہ تہی آدمہوہ
 ایران آوابہ و حکمداری تیابہ زخمیرہی پادشاہانی ایران گوم
 نہکراوہ ایران تا اسرو و ایستایش شاہنشینہ چہندیک آشوبی اسکندرو
 چنگز و گہردشی اوغانی غلبجانی تبارودا بہلام تہوہ زہدی نہخایاند
 تہی لہ سہر رہوی بہدہ ابلکہی ژین

لہ پادشاہانی دہوری دوانی ناصرالدین شام تہناسنی لہ دہوری
 خویا ہیچ پادشاہی بہ قہد تہو دہوامی سلطنتی تہبوہ عالم ترین
 و شاعرترین شاہانی ایرانہ زبان زان و مجلس آرا و نکتہ زان
 و شارہ زای آدابی معاشرتی اوروپا بو سیاحتی اوروپای لہ ری
 تہستہ مولوہ بو واپوری (سلطانیہ) کہ لہ پیش تہودا سلطان عزیز پی
 چوبوہ تہوروپا تہوہ میان دابی پی چوہ لندن !!

ہندی خصوصاتی ہ بہ کم پادشا بوہنی باپیرم کہ لہ خدمت
 احد باشای بابانی حکمداری سلیمانیدا چوبوہ (تاران) باوکیشبان

بردیو جار به جار باو کم هندی له دده بده به و دارات و نکتہ سنجی
 نهوی نه گپرا بوه ایستابش لذتی نهو گفته گوبه و ذوقی نهو شمره
 جوانانهای نهوم له که له دایه شا غزه لیک و به سته بیکی هه به (کلام
 الملوك ملوك ال-کلام) له به رمه نزله کی زور بالای به سته کی
 ترجمه بند بکه نهلی .

من به حال دل گریه میکنم دل به حال من خنده میکند
 مشک در خطا گشته بی بها زلف تا پرا گنده میکند
 امل در من گشته بی نمن تا به زیر لب خنده میکند
 عشق پنجه دارد آهین
 چون بر آورد سر ز آستین
 صد هزار شه چون سبک میکند
 در بنگری ژین اباز بنده میکند

روایه تیکی شاهانهای نهوم به سته هه جگار لام خوشه .

میرشکار یکی کوردی بوه ناوی میرزا سمید خان نه و جوان
 و کاردان وله راودا مهردی نه بهردی مه بدان کچی شاه مه بلیکی
 دلداری له گهل په بیدا نهکا چه بیک رشتهی عشق دلی نهم جوته
 نه بهستی به به کوره به لام هه هر چند نه کن چشتی نادر زنه وه که شا ،
 یفینه سهر نهوه بیاندا به بیک خو ، خوازیینی له شاش نا کری چاره بیک
 نه دوزنه وه شاه جوجه بیکی نه بی به ابینی بهرتیلی نه دهنی که له وه ختی
 نشته دا وا بکا شاه نه مانه له بهک ماره کا نهو شه وه نهوان بهو هیوا به
 نهین شاه له یرر فرمان نهدا نه داره کی راوی چل شه و چل روزه

دین خوی به کچه‌کوی نه‌فرموی خه‌به‌ر بنیره بو میرزا-کار آماده بی
 نه‌بیش تذکره‌بیکی بو ده‌نوسی .

سه شه‌کارش به خیال آمده نا‌گاهانی
 ان چهل روزه شه‌کاری است که خود‌مبدانی

به خیال آیم پیشت همه شب پنهانی
 بعد منزل نه‌بود در سفر روحانی

میرزا سعید خانیش له زیر تذکره‌که‌دا نه‌نوسبته‌وه .

به قربانت شوم شبهای هجران بردم بگذر

که این دریای آتش دوست‌ود دشمن را نمیداند

کچه بو تسلائی دل همه نه‌خانه شه‌ردلی و له‌ومه‌دا شا دینه
 ژوره‌وه که کرنوشی بو ده‌با تذکره‌که له باخه‌لی ده‌که‌وبته خواری
 شا هلی ده‌گری نه‌یینی خطی کچه‌کوی و میرزا سعید خان دست
 به‌جی نه‌روانه‌وه دیوان ایتر کچه‌چاوه‌ری جلال نه‌بی دوی نه‌ختی
 نه‌روانی جوجه‌هات تذکره‌کوی هینابه‌وه له ژریا به خطی شا نوسراوه .

به غیراز اهل دل شور محبت‌را که میداند

دودل در ناله‌کاری بلبل و قمری همی ماند

رها کردم زبند بسته اژد دل نه‌رنجاند

رضا دادم که آخوند خطبه‌ی کابینشان خواند

نه‌می‌شاه نه‌تیریکه له تاریخی نه‌دیانتا به آوی آلتون و له

صحایف آناری شاهاندا به دبری زرگون بنوسری .

پیره‌میرزا

له سر چه فی ریگما

له کوفای - الهمزل - هوه

پیکه نیم ، داشاد نه بوم . . . وه گریام بهلام فره یسک گهرمانی
دهروونی کهم نه کرد ، به لکو زورزی جوش دا .
باوهریم هینا ، بهلام هوشم ریگای بی گرتم وونی : بو کوی
ته چی بهم چاوه کویرانهی باوهریت ؟ . . . وه که ونه کفر کردن ،
بهلام بهرامهر بهو آیدانه که به دهستی خوم نیکم دابوون ، دلم
له رزی .

سهرم بو ناوهندی شانی ژن دانه وانند ، دوابی به دهستم کهوت . .
ته بجا بی هیز بووم وه له به بدانی زیان وهک سهر بازیکی
تفه ننگ و بی باوهرر مانه وه . . . ته بجا دلم به جوانی ی ژن نه بهست
و خوم به نوسین و شمر دانان خهریک کرد و له میانی خومه وه وه سما
چه پهریکی بی ته انداز نا خوشم دانا ، که چی سهرم گژ بو وه دلم
له ژیر باری گه وره بی و خو پاک را گرتن ته ننگ هات . .
وه گهرامه وه خوینو پیاره تبه کی ما بوم ته ویشم نه هیشته .

شهرام خوارده وه هوشم نه ما . .

هانه وه سهر خو خیالم بزر کرد

چومه سهر لونه کی کبوه که ، داوای لونه که به کی کهم کرد ،

چومه سهر ته ویش که چی دلم لونه که به کی کهی و بست . . . هه نا

گه بستمه بلندترین لونه‌کی بلندترین کیوان ، که چی شورشی
 تمام هر دا نه مرکا به وه نهجا داوای مانگو روز و نه سترانم کرد ..
 دوابی لهم جیگا بلنده وه ، هانه ناو چولو ده شتاف ، وه دلم
 آزاری قهرالبکی نهخت پی چول کراو و تاج لی سندرایی هانه
 ناو ، وه بومه دلداری هه مو زه بینو آسمان که چی قالی دلته‌نگی
 کردم .

بی ده‌نگک بوم .. شاخه آگرینه‌کان — برکان — داوایان لی کردم
 که ریگایه‌کی بهرز بو خوم خوش بکم .. هاواریشم کرد ،
 که چی هوشمه‌ندی پی گوتم : بهسه بی ده‌نگک به چونکه بی
 ده‌نگی له زبرر دروست کراوه ، وه نه‌ماشا که چونکه نه‌ماشا کردن
 له سروشتی مه‌زانه :

بومه داد په‌روه .. بیوهی ظالم بونه دوزنم ، نهجا بی
 دادیم کرد که چی وهخت بو دم به گوریسی قوربانی بم‌خفکی .
 پیش که‌نم .. به شورش‌گیر ناویان بردم ، دوا که‌نم
 که چی وتیان : نهی چند ترسنوکه .

بیرم له دوینی کرده‌وه اسروم ملی بو دریز کردم .. نهجا بو
 اسروم هانم که‌چی روزی هانو لی سهندم .

امبدم په‌بدا کرد هه‌ل‌خه له‌نام وه بناغه‌کی روخا .. نهجا
 پیوستی هانه سهرم وه هه مو له‌نی له‌رزانه‌وه داوای چونه
 شهری لی کردم .

پارم کو کردهوه ، که چی خونکاری پاره دهستی به سهرا
 گرنم وه خانوهکانی بهندیان کردم . . هموم هاویشنه زریاره ،
 وه گهرامهوه ههزاری و زنجبهکی خوم . . که چی دهسم کرده
 خهو بینین ، به پاره و سهرمابه .

خانوم دروست کرد که چی همبینی له میانی چوار دیوارا
 بهندم . . وه له گهل هوا قاچم هاویشته ، دهستم راخست بو
 شهوی نامی سهر فرازی بکم ، وه خوم له ژور بهستهوه رزگار
 کرد ، که چی دزیک نوشم هات و دزیی وه جاریکی تر بهستهوه
 و گهرامیهوه ناو آزاری نهسدوی .

چاکم له گهل عالم کرد ، زوردهاری یان لی کردم . . به خراپه
 له گهلان جولامهوه ، تیرهکم بهر فوررگم گوتوره .

لافم لیدا کهچی لاف لیدان وردی کردم . . بومه پیباویکی
 لهسهرخو کهچی گورگان چنگیان لی قایم کردم .
 نوشم ، شهوم بزر گرد . . گهرامهوه روناکی ، ماندو بوم .

تهی پهروهردگار ، هم آزاره چیه که نوشم نهی ؟ هم کم
 بونیه چیه له تواناما ؟ تهو سهر سامیه چیه له ناویا ته گهوزم ؟
 بوچی لهم دو ریپانه رام تهگری ؟ نازام چه ریگابهک بگرم ،
 وه له چه جیگابهک فوربانی خوم دابنم !

کهمانچه بهکم گرنوته دست ، ههر چند له تهلبیکی تهدهم ،
 لی بی زار هم آورده زوی به کیکی که همکم ، ژانی خوشم

راڻه ٻوڙيم ته گهر ۾ له شوين گوران بهڪ بو وٺن تا گو ڀم بجه سڀيٽه وه و ٻي
دلشاد ڀم . .

ههتا گو ٺهرو به ناخوشي زياوم ، وه نازانم ٺهه ره شه بابيه
چيه که له کاني دله وه ٺهه له رزبيٽه وه ؟ .

چيم بوي ؟ . . چه جابڪ بخومه وه ؟ . . چه جابڪ که
بيخومه وه ، له بي موشي رزگارم ته کا وه دهر وڻم سارد ته کاته وه ؟ .
جام ته خومه وه ، که چي دلم جوگاي تهوي ، جوگا ته خومه وه ،
آره زوي سهرچاوه ته کم ، سهرچاوه ته خومه وه ، پير له آو
خواردنه وي گوم ته کم که ته وڻم خوارده وه ، آره زووم ته که ويته
سهر آوي زريا . آوي زريا ته خومه وه ، که چي دلم زي به کاني
به هه شتي تهوي . .

من آره زوي تهو آوه ته کم که نينه وي ته کوزي ، ولسان
له دواييدا داواي هيچ شتي که تر ناگات .
ته ماشا که ته ي پهروه رذگارم . . چون لهه سه ره ريگابه
سهر سام راهه ستاوم . . ته ماشام که ، وه ريگام نيشان ده .
ٺهه ته موو مڙه بدرينه ، وه له ناو ٺهه به ره شه به هينه ده .
ٺهه بي ، دواي له بوون به زار ٺهه ڀم .
ته خومه وه دواي جامه که ته شڪيم .
به ده ستيک دروست ته کم ، وه به ده سته که که نيکي
ٺهه ده وه .

له ناو تاريکو روناکي ، هه وه من رام ته کيشي . وه له پيش

روژ و مانگا، گاتهچی رازم، وه گهپ بی کرای روژ گارم.
 من ۰۰۰ نهجا نو نهمنده چاخهت ههیه، له میانی گهوره بی
 و توانا که گویت اېم بی، وه یم بینی وه پېم بلی ۰۰ من کیم؟
 تو رونا کیت به خورابی نه داوسی ۰۰۰ چونکه پهروه ردگار
 به خورای ایش نا کا .
 نهجا پېم بلی .. نه من شته چیه که له بهر نهو رونا کیت بی به خشیوم؟
 پېم بلی ۰۰۰ پېم بلی ۰۰

محمد عبدالغفور دلسار

په پېښانه و نوبانه

- د روى خوى به كونه نه نه چوړه ز گېكېشى به كلكه وه بو
- مانگا مرد و دو برورا www.zheer.com
- دز خيرا بي تاريخه شه زوره
- كورر نه بي كورر بي له آشان نوره برر بي
- دار پير نه بي جارى بازي به سهروه نه نيشى
- دوم بي و كلاش بو خوى بكا
- مشق نمونه خاړوارېكه
- كه چهل نهار كدر بوايه تبارى سهري خوى نه كرد
- بو ريش چو سمبلېشى نابې بان
- زبان بوه سقى سهر سهلامه نه

میروی جولانروی زنانه

له سهه لای (عصری) تازلا

عبدالصمد محمد

زور له مېژه گهلی کهس داوا کردنی آزادی ژانایان به پېوېست
 زانیوه ، ناکو له پاش شری گه وړه پېشو زورترین دهسهلات
 و سه به خو بیان له لاین دهوله ته پېشکه و توه کانه وه درابه . بهم
 هوبه وه بهکی له نووسه ده گه وړه کانی اوروپا نهلی « پېش کهوتنی
 ژنان له گهلی ایشو و کار و دهست ره نگیښی دا بوه توله کردنه وه
 دورانندی آده مزاد له پاکی و توانای و مهره بانیدا . له م باسه دا
 جولانده وه ژنان نه کهین به دو بشه وه ، له هه رای (نوره)
 فرانسوه تا پېش شری گه وړه پېشو وه له شری گه وړه
 پېشو وه تا هم نژیکانه .

۱ - له پېش شری گه وړه پېشورا

له فرانس : هه را (نوره) ی فرانس که هه مو روی سه
 زه مېنی تیکدا و شه قامی وه کو به کون ، برابته نی ، ته بانی
 و راستی بو هه ، تاک و گه لیک روناک و به ناویش باوهری به
 به ک بونی ژن و پیاو کرد له بهش کردنی ایش و رای و
 دهسه لاتدا . به لام له نصویندا له برلمان ته نیا پیاو به شدار بو . سه درای

نهمه چند ژنیکی خوینده وار داوای وەك بەك بونیان کرد له گەل
 پیاو دا . له ژنانه ناسراوتریان (اولامب دی جوج) . که ونی :
 « پیویسته حقوقی ژنانیش وەك هی پیاوان بزازی » . بیجگه
 لهه گەلی پیاوی خوینده وار و نیگه بهشتو لهه جولانه وه به دا
 ههول و تهقه لایان دا بو سوک کردنی نهم قورتو ستمانه
 که ده بنه هوی نه دانی سه ره خوینی به ژنان . وه زور یانه
 و کوپونه وه و باس کردن بو نهم آمانجه پیک هیزا ، به لام نهم
 توند و تژیبه و کاپه سه ندنه هینده یی نه چو هاتنه کزی
 و کوژاندنه وه . هه تا نهو وه خته که ناپلیون له مصر
 گه رابه وه هه یچ بلیسه به کی نهم جولانه وه له فرانسادا نه ما . به لام
 نهم بیره به تاییه نی له سالی ۱۸۴۱ دا سه ره له نوی گری سه ندنه وه
 که جمهوریه تی دوومه یی فرانسای دا ئه رابه وه و گەلی ههول
 و کوشش کرا لهه بابه نه وه تا کو دولاره نا چاری سستی و بی هیزی
 بو به نه مانو کوتا بونی جمهوریه تی دووم له سالی ۱۸۵۲ دا .
 جمهوریه تی سه بهم هه رچه ند زور ترین ده رگایان بو ژنه کان
 خسته سه رپشت که له وه پیش لی یان پیوه درابو به لام دیسان حقی
 ده نیگی سیاسیان ده ستگیگر نه بو .

له انگلترا : میژوی داوا کردنی آزادی و ده سه لانی ژنان
 له سالی ۱۷۹۰ دا له انگلتزه ده ستی پی کراوه . (ماری ولستون
 کرافت) به کم ژنه که نهم مه به سانه و پیویستانه ی

دارا کرده . یارمہ تی فیلسوفی انگریزی (ستوارت میل) بو
 جولانہ وہ و سہرہستی ژنان له رادہی باوہر کردن تی پیری کردوہ .
 بہم ہو بہوہ له سالی ۱۱۶۰ دا ژنان بو دہ سنگیر بوونی سہر
 بہ خوبی و آزادی خون نو سراوہکی مور کراویان له ۱۴۹۹ ژن
 پیشکشی دانیشتوانی (مجلسی عمومی) برنابا کرد کہ
 فیلسوفی ناو براو بہکی بو له نہندامہکانی بہلام مجلسی
 ناوبراو نهم داوا کردنہی پھسند نہ کرد . وہ بہ ہوی
 خہریک بوئی (میل جون رایت) ژنہکان سہرہستیکی کہبان له
 بابہت ایشوکاری شار (بلدیہ) وہ له سالی ۱۸۶۹ دا پی درا ، لہم
 روزہ وہ دہ سالانی ژنانی انگریزہ روا له زور بون بو ہہ تا کو
 له سالی ۱۸۷۰ دا (عضوہ تیاب) له (کومہلی قوتابخانہ
 - Shoolc Board) درای وہ له سالی ۱۸۷۵ حقوقی دہنگک دانو
 ہہ لہ ژاردنیان له مجلسی یارمہ تی دانی گورہ دا دہ سنگیر
 بو وہ له سالی ۱۸۸۸ دا توانیان دانیشتوانی (مجلسی
 مقاطعات) ہہ لہ ژرن . وہ له ۱۸۱۴ دا توانیان له
 (عضوہکانی) کومہلی یارمہ تی میلہت بن (مجلسی
 اطانہی عمومی) وہ له ۱۹۰۷ توانیان لہ گہل
 (عضوہی مجلسی مقاطعات) بن . بہم چہشنہ بہرہ بہرہ
 ژنانی انگریزہ سہرہ خوبی و عضوہ تیاب له برلمانا
 دہ سنگیر بو له پاش ماندوبون و داوا کردنیکی زور ک
 بہ تاییہ تی له سالانی ۱۷۸۰ ، ۱۸۸۴ ، ۱۹۱۰ ، ۱۹۱۳ دا نیشانیاندا

بهم هوپهوه آمانجیان زور لی نزیك بووه . سهررای ئه‌مه ژناتی
انگلیز له داوا کردنی سهربهستی و آزادی و گه‌بشتن به آواتیان
هه‌ندی جار به خوشی و نهرمونینانی و هه‌ندی جاری تر به نونگک
وتیژی هه‌ولیان داوه و داوایان کردوه و بهم چه‌شنه کومه‌لی
ژناتی انگلیز له پیش شهری گه‌رره‌ی پیشوداله (۶۰۰۰۰۰) ئه‌ندام
تی پهری کرد .

له مستعمرانه‌کانی انگلیزدا : له گه‌ل ئه‌وه‌دا که له انگلتره‌دا
له پیشه‌وه ژن حه‌قی بونه ئه‌ندامی پارلمانیان نه‌درابویی به‌لام له
ولانه‌کانی وه‌ک آوسترالیا و نیوزیلاند له سالی ۱۹۰۷ دا هه‌مو
ده‌سه‌لات و سهربهستی یان پی به‌خسترا و ماوه‌یان درا که حه‌قی
هه‌لبژاردنی ئه‌ندامی پارلمانیان هه‌بی و خوشیان بینه ئه‌ندام ، سهررای
ئه‌مه ژناتی (که‌نادا) حه‌قی هه‌لبژاردنی ئه‌ندامی لیژنه‌ی
بلدیه‌کانیشیان ده‌ست کهوت . له‌م روه‌وه انگلیز پیش هه‌موان
ئه‌که‌وی له به‌خشینی ئه‌م چه‌شنه حه‌قه‌دا .

له سکاندیناویا : ولانه‌کانی سکاندیناویا له پیش هه‌مو ولانه‌کانی ترا
هه‌ستیان به پیووستی به‌خشینی آزادی کردوه به ژنان چونکه ژنه
ده‌ستدار و خاوه‌ن زه‌ویه‌کانی سوید که سالی له ۲۰۰ فرانک
زورتر باج ئه‌ده‌ن به حکومه‌ت له زور ده‌میکوه له ده‌سه‌لاتی
سیاسیدا به شدار بون . وه حه‌قی هه‌لبژاردنی ئه‌ندامه‌کانی لیژنه‌ی
(بلدیه‌یان) دراوه‌تی . بهم چه‌شنه له سالی ۱۹۰۹ دا ژنان تیگررا

بی جیاوازی ئەم حەقەنەیان دەستگیربۆه . هەر وەهاش لە دانبارك .
بەلام لە فنلاند و نورویج حەقی تصویت و بۆنە ئەندامیان لە لایەن
کۆمەلانی بلدیەوه پی بەخشراو .

لە ولانە بەك گرتووەکانی ئەمریکادا : لەم ولانەدا جیاوازی لە
میانی ولانە کون و تازەکانا زورە . لە ولانەکانی بەری روزه لاتیا که
کون ترن دەسەلات و سەر بەستی گەمیان بە ژنان داوه لەوانەی
بەری روژآوای که پیر و هوشی تازەیی زورتر تیا بلا بوتهوه ژن
و پیاو لە سەر بەسێدا وەك بەك وە ستاونهوه .

لە المانیا و اوستریادا : دەولەتە چەریه نیهکان لەم روهوه زور دوا
کوتوترن لە ولاتانی وەك سکازدیناڤیا و سا کسونیا و ئەین ژناتی المان
دەسەلاتیکی گەمیان هه بۆه لە هه لیزاردنی ئەندامی کۆمەلی بلدیەکان
هەر وها لە اوستریاش . **بنکەیی ژین**

www.zheer.org

دوای سەری گورەیی پیشو

شەری گورەیی پیشو بو بە هوی پیشکەوتنی جولانەوهی ژنان
لە ماوه بەکی کهما که ئەگەر ئەو شەره نەبوایه بە سالهها
دەستگیریان نەتەبو . لە بەر ئەمە جولانەوهی ژنان بە یاریدهی هەر
دو کۆمەلی اشتراکی سەر بەست (احرار) و (محافظین) زور پیش
کوت نەتیا بەشکی گەم لە (رجیی) بەکان که — وەك کردویانە
بە پیشه — نەکوته یارمەتی دان . لە گەل ئەمەشدا حکومەتی
انگلیز بەزەبی بە ژنانا هات و لە هه مو ولانەکانی تر زورتر حەقی

پی به‌خشین و چا‌گهی تهو خذمه‌ته گه‌وره‌به‌ی دانه‌وه که له شه‌را
 پیکیان هینا بو . بیجگه له‌مه روزنامه‌کانی انگلتره وهک (تاپس
 و دایلی میل) زور له داوا کردنی حقوقی ژنان دوان و ده‌رحال
 بلاویان کرده‌وه هه‌ر که له سالی ۱۹۱۷ دا له پارلمانا آشکرا کرا که
 هه‌مو ژنیک له سی سالان به‌ره‌وژورتر حقی هه‌یه هه‌لیبژیری به
 ته‌نداسی پارلمان و یا لیژنه‌ی بلدییه و یا (القاب‌ی علمی) ی به‌سه‌را بیری .
 هه‌رچه‌ند محافظین (کونه په‌رسته‌کان) له کومه‌لی لورده‌کانا په‌ستی
 و ناره‌زاییان نیشان‌دا به‌لام کله‌کی نه‌بو چونکه کرا به‌قانون
 و به‌پی ته‌وه شه‌ش ملیون ژن سه‌ره‌به‌ستی و ده‌سه‌لانی سیاسی به
 ته‌واوی ده‌ستگیر بو .

له روسیا : روسیا که له حکومت‌ه دیموقراتیه تازه و باشه‌کانه که
 آمانجیان کاسرانی گه‌لانی سه‌ره‌زه‌میننه ژنانی له آزادی و سه‌ره‌به‌ستی
 و دارا‌ییدا به‌شدار کرده‌وه . وه حقی گه‌نگ دان و بونه
 ته‌ندامان له هه‌مو کومهلان و برلمانا پی درا و له‌وه هه‌له‌وه
 به‌ته‌واوی له‌گه‌ل بی‌باوا هی‌چ جیاوازیک نه‌ماوه . هه‌رچه‌ند
 له پیش هه‌رای (نوره‌ی) اوکتوبر یعنی له زه‌مانی چاردا حه‌قیکی
 که‌مبشیان پی نه‌به‌خشبون .

له ولانه به‌ک گرتوه‌کانی امریکادا جولانه‌وه‌ی ژنان له‌پاش
 شه‌ری گه‌وره زور پیش کوت و هه‌مو حقوقیک که داوا‌یان کرد
 پی‌یان درا ، هه‌روها هه‌مو حکومت‌ه‌کانی نه‌ورویا چاولیکه‌ری به‌کی
 باشیان کرد له‌م بابه‌ته‌وه ، بیجگه له المانیا که تا‌پاش هانی هتله‌ر

ایسه بیونین ایوهش جهوه •••

ایوه میشکنتان پرر کرده له بیریک به گه-کی خوتان بی و زیان به هه مو کومه لیک بگه-ین ، نه تانه وی بان گهریننه دواوه و ایسهش نه مانه وی پیش که وین ، ریگه-یکی نوی و پاک بگرین و له سه ری بیون . نهو بیرهی ایوه نه یکن بوتان سه ری نه گرتوه و سه ر ناگری .

لاتان باشه ده سته دار دهستی گم ده ست بیری ، دانا فیل له به سته زیان بگا . ایسهش ده مانه وی ریسهان (زه مین) به ده ستو مه چه کی خومان بکلین و نه وهی چاندومانه خومان به هیزی خومان بیدورینه وه ، خانو له به ردو قورر دروست بکین و جلو به رگی خومان له جانگو ده ست کری خومان دروست بکین ، مه به سمان خوشی گه له نه ک سه رایسه و ناخوشی
www.zheeh.orf

ههول بو پاره کو کردنه وه نه دن ، زورداری له قورر به سه ران نه کن ، ایشان بی نه کن توله ی ماندوبونی خویان ناده نی ، مالیان ویران نه کن بی نه وهی کنزه به کتان به دلایت و ههول بو نه وه نه دن کس به سه ر که سا زور نه کا .

بو سه ر ته خت ژن هه ل نه نه بیژیرا بو نه نداسی پارلمان . وه له دانیمرک ژن حهقی بونه وزیریی له پاش شهر به چه ند سالیک ده ست کهوت . و هه ر چه ند فرانس حهقی هه لیزاردنی سیامی نه داوه به ژنان دیسان جولانه وهی له پیش کهوتنایه .

هه مو آمانجيان كه لكى خوتانه ، هواتان سه ركه وتنى خوتانه ، هه رچى
 ته بكن بو خوتانه . آمانجيان يار بده و كه لكى هه مو گه ايكه
 و هه ولو نه فلامان خوشى و سه ركه وتنى هه مو گه ايكه .
 ته تانه وى هه مو دونيا بخنه ژبرده ستنان و به هه وه سى خوتان
 دست له كوتو كاژيركى هه مو جيگه بهك بو خوشى خوتان بخشين و
 ته تانه وى هه مو دم شهرو شورو ناكوكى له هه مو شوينيك
 هه بى ، بهلام كوشمان بو سه ربه خوڤى و سه ربه سقى هه مو
 كومه ايكه .

هه ردم داواى شانشين و كوشكو بالاخانه ته كن و هه ولى هوى
 خوشى ژيان راباردن ته دن يا به دزى و يا به ايشى سوک و پرر و
 پوچ ايش به كن به ژيان ناكوى ته و ندهى هه مانى به ستانه له
 كهس نادزين و آراوه ناخه يه هه چ شوينيك . ژيان لاتان شبرينه
 ته و ش ماوهى كوله واريتانه .
 ته لين ژن بو منداك بونه هه چ كه لكى ترى نيه له ژيانى
 كومه لايه تى و له توانايا نيه بهم جوړه ايشه ي كه پياو ته يكا پى
 بكرى . ايش ته لين ژن نيوهى كومه له ، دايكى هه مو پياويكه
 و خوشكى هه مو پياويكه و كېژى هه مو پياويكه و له هه مو ايشيكا
 لاسايى پياو ته كاته وه .

لاتان وايه كه دزى ، چه ته بى ، چه رده بى كوشتنو برين
 ته و تى هه مو كومه ايكه و له كن ايش زارواوه كه دزى
 له ايش به ده ستانه وه ديتسه و رى گرتن و چه ته بى و چاوبنى و پيك

هه ما لاین له جیا کردنه وهی هیندیک له هیز بکی تر له کومه لدا به هوی
باره وه پهیدا نه بی .

خه اسکاتان بهش کردوه به هانه هانه دینه وه : دگا ور ، جو ،
مسلمان و زه رده شتی . لای ایه هه مو دونه یه که بو ته چهن پارچه بک
نهک له ریگه ی آینه وه هه ر وه کو انگوسته کان چون له ناو
له پا جیا ده بینه وه .

له میشکی خوتان چه قاندوه : نه بی له هه مو کومه لیک ده وه
مه ند و هه ژار هه بی . ایهش ته لاسین : کس ده وه مه ند نیه هه مومان
وهک بهک هه ژارین جگه له زه مین که ژیا مان پی ته به خشی .

لاتان وایه پاله وانانی پیشکوتنی مه تان : اسکندر ، قیصر ،
بسمارک ، ناپلیون صلاح الدین بو به لام به راستی وه کو ایه پی
ده بیژین پاله وانانی پیشکوتنی بری مه تان افلاطون ، سقراط ،
فولتیر ، مکسیم گورکی ، لنین و مارکس بو .

ته لین حهق له ژیره وه به و هیز به کار ته هین بو دوزینه وه ی
حعق توپ ، تانک ، گه شتی ژیر آو ، فروک هوی حهق دوزینه وه به
و ایهش هیز ته ده بینه حهق و حهق له سه ره وه دائه نین .

وه ختی که نه خوشدیک کی پیس وهک تاعون ، ایسقا و رشانه وه
ته یه ن زراوتان ته چی وه که گوتیان له ناپلیون ، بسمارک ، اسکندر
ته بی ده هولو زورنا لی ته ده ن به لام ایه هه ر دولا ، یانی
نه خوشی و اسکندر لیک جیا نا که ینه وه .

له کویه وه وه رگر : بکر عمر بچی

دەھنی ئافەگە آویکە لە ولاتی کوردستانا

بنکهی ژین

www.zheen.org

پوستی که لاویر

گوبم زرنگابه ره

له ژووری خویندنه و هم که به ته نیا بووم بیسم ونی .
تو کی ۱۱؟

ته وهی شهو و روز پیری لاته .

دل و هوشی لای آوریکته .

له هه وهی ژینه وه تا هم هه ناسه به دل په ریشان و سه رگه ردانی
هه واله یکنه .

بو ژین و رازاته وهی تو قوولی خوی هه لکرده و سزگی
پر آزار و ایشی قه لسانی پارنگارته
خهو و خوراک ، ژینه و ککرده وهی قه دخی دوزینه وهی
ریگای سه رگه ونن و بی په روایتنه .

منم ا

منم بو تو ا

توی هیزی هه ناوم ا توی به خشته دی ناوی آزادیم ا

من کیم ۱۱؟

ته وهی کلاوی آزادی ته نی به لابه کی سه رمه وه .

ده نگی بوونی من به هه مو لایان و گیاندارانا ته گه بی .

سردنم به ژین ته گیری .

توبت ۱

توبت بو من ۱

من رولهی شیرین بهندی دلم .

من به چست و چالاکی ته تباریزم .

خوینی گهشی دلمت به سهرا ته ریژم .

نوی نیشنام ۱

نیشنام توبت ۱

باش ته گوفتو گو به بیان به آ گه هانم .

۱. خ

رانیه

فسمی نیشنام

به کی جله و گبری تاقه نه نفسی خوی پنی نه کری چلو گیری شتی
 زوری پی تا کری .
 افلاتون

هیچ شتیک له گه وره ی چاک بو خه لک چا کتر نیه و هیچ
 شتیکیش له گه وره ی خراب بویان خرابتر نیه ، گه وره بو ژیره دهس
 وهک گیان وایه بو لهش .
 ارسطو

به کی هاومالی چاوی له شور به نیشنامی بی گه وره نابی — ارسطو
 نفسی چاک به توزی ته دهب سهر ته گوی نفسی خراب کو گای
 ته دهبی تبا نیانه چی .
 سقراط

ژبری به خواپیدانه و زانین به دهس خوته .
 سقراط

بی زانیی دل به سزا کیساره!

همیشه دل کزو زه بوونه . وه ته لیسم له مینای دل بوونه وه .
 وه ریزه دلویی خونین تک تک به لولهی مینای دلدا دیته خواره وه ا
 جوگه له خوبی خه ماوی دست نهکا به پیچه کردن تا ده ریاجهی
 غه مناکهی لی پهیا دهی ، وه تینی گهرمای غه مناکهی تم دله
 کوله ده هه ژینی وه دبواری دل دانه ته پینی . وه هه وری
 غه مناکهی ، له سهر کونه ولاتو هه واری دل ، کو نه پیته وه . بارانی
 زه بوونی به دلوپهی بی ده نسگی جهرگت نه توینیته وه وه هه ناسه
 نهبری وه ورشهی کزه بای وشک کزه له دله وه دینی ا
 نهی دلهی زه بوون ، چون خوت له ژیر تم باره گرانه دا
 بی را گیراوه ؟ وه چون مینات نا توینیته وه له بهر تم زه هری پیتا
 پاربزراوه ؟

آه ، نهی دل ا گولی بهختت چهنده سیس نه پینم ، له بهر
 کم آودانی وه له بهر کم بی که ونی تیشکی سه رهستی .

داخی گرام نهی دل ا پاسه وانی ده ووهی په رژینی باغت
 وا گیراوه و به خسیره . وه بلبلی خوشخوانت — کهوا بهر مالی
 گه لای چلی گوت بوو وه بهر نوپژی غنچه کی امیدت بوو
 وه چریکه و خویندنی بو دلوپه کی آوی زبانی بوو — اسرو
 تهره کراوه و هه لفرینراوه ا

له کول ئه مه مهرا له ره له سورانهوه دایه

گابیلو

سه سهده و نو سال له مه و پېش به عنی له سالی ۱۶۳۳ دا حکمی
تفتیش له ایټالیا له شاری « روما » حکمی دا به سه ر گابیلودا
چونکه نظریه ی (کوپرنیکوس) ی په سه نه د کرد بو که وتویه (نه رز
به ده وری پیکی خوبدا نه سورته وه) .

ایرو نه گهر به منالیکي قوتابی ی ابتدائی بلین نه رز له جی ی
خوی وه ستاوه (ثابت) . روز به ده وریا سورر نه خوا گالنه و
فه شمریان پی نه کا چونکه ایرو هه و زکس لای معلوم بو که نه رز
به ده وری خوی و روزدا نه خوبته وه . به لام زانایان و پیشیان

نه ی دل خوا ره نجه روت نه کا ، و تمام ، له ژبانی خوت بکمی .
وه نه م هه مو بی نه وازانه ش هه مو نازیان بگری — وه خوت
له بهر ژه هری نه یارت رابگره ، نا چه ندیکي تر . . به زدان
گه وره و به زه داره ، خاتونه ، « آزاد » تان ، به پیکه نینه وه بو
په نینه وه . وه نه م هه مو چه رگ بر او انه به زه رده خه نه به کی
پاکیزه ی ، ساریژ بکات ، وه گشتیان بخاته خوشبو زه ماوه نده وه ا

دلسوز

وایان نه‌زانی که نه‌رز له جیگای خوی وه‌ستاوه ، روز و مان‌گک و نه‌ستیره‌کان به دوریا نه‌سورینه‌وه .

له سه‌د ساله‌ی یازمه‌ه-ه‌می میلادیدا زانای به ناوبان‌گک (کوپرنیکوس) ده‌سی کرد به تی‌گه‌یاندن و بلاو کردنه‌وه له ناو خلقدا که زور به غلط چوون نه‌این نه‌رز له جی خوی وه‌ستاوه . اثباتی نه‌کرد به پیچه‌وانه‌ی تی‌گه‌بشتنی خلقی نه‌و زه‌مانه‌ی نه‌یگوت نه‌رز ، مان‌گک و هه‌ندی له نه‌ستیره‌کان به ده‌وری روزدا نه‌سورینه‌وه . نه‌م نظریه‌ی (کوپرنیکوس) له‌ناو خلقدا ده‌نگی دایه‌وه و بلاو بوه‌وه نه‌گر کوپرنیکوس هه‌تا زه‌مانی گالیلو بزیا به محاکمه‌ی نه‌و نه‌گه‌وته پیش محاکمه‌ی گالیلو .

گالیلو له سالی ۱۵۶۴ داله‌ایتالیا له‌یشاری (پیزا) هانوته دنیاوه . له علومی ریاضیات و فزیکات و طبیعیا‌ندا زور پیش گه‌وتبو . عالم قرضداری فضلی نه‌م زانا خوشه‌وبسته‌به که (ترمومتر) به‌نی ته‌را - زوی گه‌رما و سه‌رما و (تلیسکوپ) به‌نی ورده بین به‌ری تی‌کوشینی نه‌م زانا گه‌وره‌به‌به و له هه‌مو تی‌کوشین و تاقی کردنه‌وه‌یدا له سه‌ر ره‌وشتی کوپرنیکوس نه‌روبشت و به‌ناو خلقدا بلاوی نه‌کرده‌وه . نه‌م کرده‌وه‌به‌ی له ناو علمای دین و زانایانی نه‌و و قته‌دا وه‌ک بومبایه‌ک ته‌قی ولی‌ی که‌وته ته‌قه و پیاوانی دین له روما به‌گرتیا چوون ، قراری (کفر ، زندیقی ، و بی‌ایمانی) گالیلیان دا .

بهم جوړه (پاپا) یان لی هاندا که فرمانی دهرهینا گالیلو نه بی
 لهم فکره پروپوچه واز بی بی و منع بگری له دهرس و نر له
 (جامعه) کانی ایتالیا دا . اجا گالیلو مجبور بو رقه بگری پی نه کرا
 بهرام بهر به « پاپا » و نه مارنه کانی ایتالیا . وازی له تی کوشین
 و تبعاتی آشکرا هینا ههر به دزیه وه له سهر ایشی خوی نه رویش .
 له سالی ۱۶۳۲ دا دبسان فکرو و نظریه کی آشکرا کرد . و وتی
 ناتوانم بهرام بهر به حقیقتیک سکوت بکم که بهشی زوری خلقه که
 به غلطی نی گه بشتون کتیبکی له چاپ دا و بلاوی کرده وه و له وه دا
 نظریه ی (کوپرنیکوس) ی په سهند کرد .

دوژمنه کانی که زانی یان کتیبه کی ده ستاو دهرس بلاو و ته وه
 دهرسورد که و ته جووله و کاریکی و بیان کرد نوسه ره کی حواله ی
 مجلسی تفتیش (مجلسی جزای پاپا) کرا چونکه نه م کرده وه به ی به
 کافری نه ژمیرا . له و زه مانده دا حکمی کنه سه و پاپا زال بو تا ته نانه ت
 به سهر هه و قرال و میره کانی اوروپادا گشت عالمی خرسقیان
 گهردن که چی پاپا بون . بهم جوړه نه م زانا پیره خوشه و یسته له
 عومری (۷۰) سالی دا راپیچ کرا بو محکمی تفتیش و محاکمه کی
 ۲۰ روزی خایان . ههر وه کو دوسته کانی امیدیان نه کرد ، گالیلو
 مدافعه ی خوی و نظریه کی نه کرد چونکه نه یزانی مدافعه کرد
 بی که لکه بهرام بهر بهم بی میشکانه که آرزویان نه کرد بو حواله ی
 محکمی جزای مدنی بگری نه که نظریه کی خوی به نه ندانه کانی
 محکمه به لینی . اجا زوریان لی کرد بهرام بهر به خه لک آشکرای

بکا که نظریه‌های چوتو و له‌گهل تقالیدی کینسه‌دا ریک ناکوی .
چونکه کتیبه مقدسه‌کان (انجیل) کم و زور باسی ته‌وه ناکا که
ته‌رز به ده‌وری پیکی خوبدا و یاخود به ده‌وری روژدا بسورینه‌وه .
ته‌یان وت ته‌م نظریه‌به ناریکی و چوتیه‌ک ته‌دا به نظامی علمی فلک
و نظامی دنیاش شلوق ته‌کا .

گالیلو ته‌نگه‌تاو کرا که نظریه‌های خوی به آشکرا به درو
بخانه‌وه . اجا ته‌لین گالیلو له سهر چوک را گیرا بو وکه نامه‌ی به
درو خسته‌وه‌ی نظریه‌های خوی درایه دست بو امضا کردن ده‌سوبرد
راپه‌ری هه‌لسابه سهر پی به هه‌موه‌ه‌زی خوی قیژانی و پی‌ی دا
به زه‌وبدا ووتی (له‌گهل ته‌ه‌شدا هه‌ر له سورانه‌وه‌دابه)

مه‌به‌سی گالیلو ته‌مه بو که تی‌یان بگه‌بینی هه‌ر چه‌نده
انکارنامه‌ی نظریه‌های به زور پی امضا ته‌کرت به‌لام ته‌رز له
سورانه‌وه‌ی خوی نه‌که‌وتوه .

محکمه‌ی تفتیش اعلانی کرد که (گالیلو له محکمه‌دا دانی پیا نا
که نظریه‌های چوت و بی‌اصله) و مجلسی تفتیش قراری دا که له
خانوه‌های خویا که له (ارستری) دابه ده‌س‌به‌سهر پی به شهرتیک
له مه‌ولا ده‌رس و نظریه‌ی خوی به هه‌ب‌چ کس نه‌لی و نظریه‌ی
کوپرنیکوس به سهر زمانیا نه‌یه‌ت .

اجا مجلسی تفتیش به هوی جاسوس ، پولیس ، راهب
و قشه‌کانیه‌وه سهر‌به‌رشتی گالیلویان کرد .

نهم پیاوه خوشه‌وبسته دوا روژی ژبانی زور به که‌سای
 و هزاری رابوراد له سالی ۱۶۳۴ دا کچه خوشه‌وبسته‌گی مرد
 جه‌رگی برا، شعور و عواطفی له میشکا نه‌ما و له ۱۶۳۶ دا نه‌خوش
 کهوت هر دو چاوی کویر بو وله سالی ۱۶۴۲ دا له خانوه‌گی
 که مجلسی تفیش تیدا چپسیان کردبو مرد .

نهمه سالی سه سه‌دهه‌بنی مردنی گالیلویه . ناوی گالیلو به
 یادگاری له ناو کورری علم و کومه‌لی زانایانا نا کورژبته‌وه .

مسئله‌ی گالیلو لهو مسئله‌انه‌یه که زوررداری و نادانی‌ی تبا
 نجوم‌نه‌کا و لهو نوعه « اغلاطی قضائی » یانه‌یه که زور جار محکه‌کان
 وا به غلط‌نه‌چن و یا لهو نوعه حوادث‌انه‌یه که زور جار عدالت
 تبا، که‌وبته ژبر پی اغراضی شخصی به‌وه .

زور جاری وا نه‌بی که عدالت و حقیقت له ژبر په‌رددی حرص
 وطمع و ناپا‌کیدای خوی، شاربته‌وه و چرای حقیقت و سه‌ربه‌ستی
 و آزادی له ژبر هیزی ره‌شهبای ناحقیا نه‌کورژبته‌وه .

نرژاد . عبیرالله . ع

میشی خالت نافرې بهس باوه‌شینی که به ناز
 چونکه پا به‌نده به شه‌دی رومه‌تی زیباته‌وه
 شینو واوه‌یلایه آساری قیامت ههل‌نه‌سی
 گول به‌دهن اسرو روهو، هشرق نه‌گهر لا کاته‌وه

ناری

چپر و کی نه م مانگه

گروه

نوسه ری به ناوبانگی روس « اتون

چیکوف ۱۸۶۰ - ۱۹۰۴ .

شویک له شهوانی تاریکی پانز کا برای پیره ی دهوله مند به زوری مه کنه به کپا نه هاتو نه چو پیری نه کرده وه له و زیافه ته ی پانزیک ۱۵ سال له مه و پیش کردبوی و گه لی نیگه یشتوان و پیاوی گه وره ی بانگ کردبو له هه مو بابه تیکه وه قسه ی خوشیان نه کرد تا باس به باس هات هاتنه سه ر باسی (اعدام) کردن . به زوری لایان جه زابه کی خراب و دراندانه بو گه لی له ادیب و خاوه من روزنامه کان که له وی بون به نارمه وایان نه زانی که حکومه تیکی خرس تیان حوکی وا جانه وه رانه بدا . هه ندیک لایان وا بو که نه بی اعدام بگورریت به به ندیه تی تا سردن (حبس ابدی) خاوه من زیافه ته که هه لی دایه وتی هه ر چه ندنه من حوکی اعدام یا به ندیه تی تا سردن نه دراوه به سه را به لام به پیری من اعدام گه لی حوکی کی به رزتره و گه لی به زه بی زورتر تبا به و مک له به ندیخانه دا مانه وه تا سردن . اعدام پیاو گورج نه کوژیت به لام به ندیه تی به ره به ره پیاو نه کوژیت کامیاتان لا به ره حم تره نه و پیاو

کوژی که به چند ثانیه به یک پیانو کوژیت یا هودی ژیان به
چند سالیک له پیانو نه سینی ؟

به کی له میوانه کان هلی دایه ونی « هر دو کیان درندهن چونکه
هر دو کیان هر به یک نیازان هه به نه ویش گیان دهر کیشانه .
خو دولت نه بوه به خوا چه حقیکی نه شتی وا له پیانو بسینی که
ده سالانی دانه وی نه نی که بیهویت » له کومه له کدا نه وقانیکسی
۲۵ سالی هرزه کاری تیا بو که لی یان پرسی لای نهو چونه ونی
(اعدام و به ندیش تامردن هر دو کیان کاریکی جانده و رانهن
به لام نه گهر له من پر سرسی که به کیکیان هه لبریم بی گومان
دومیان په سهند نه کم چونکه پیانو به هر جوریک نه بیت پژی
له وه چاتره که هر نه زی)

انجا ده مه قال گهرم بو کارای دهوله مهنندی خاوهن مال نه وسا
منال کارتر و خوین گهرم تر بو بویه زو که لانی بو و به نوره بی -
به کوه مستی کیشا به میزه کدا و به نه وقانه جوانه که کی وت
(تودرو نه که بت . من گرهوت له گهل نه کم له سهر دو ملیون
نه گهر تو توانیت نه تیا هر پینج سال به به ندیق هه له که بت .)

نه وقانه که وهرامی دایه وه ونی « نه گهر نو به راستت بیت من
گرهوت له گهل نه کم که نه که چند سالیک به لاکو پانزه سال بیمنه وه
تیا . »

دهوله مهنده که ونی « پانزه سال ا باوا بیت . خه لکینه من
گرموم کرد له سهر دو ملیون »

نهوقانه که وتی (زور باشه نو گره و نهکیت له سهر دو ملیون و منیش له سهر سه ربه سینم) بهم جوړه هم گره وه سه بره درندانه بی یان کرد .

کابرای خاوهن مال وه ختوبو له خوشبانا بال بگریت چونکه نهوسا چند ملیون پاره ی هبو به آره زوی خوی بهم دست و به و دست خهرجی نه کرد له سهر نان خواردن به گانه وه به نهوقانه کی رت « هره زه کار زور باش بیر بکړه وه پیش نه وه ی هم هه لته له دست چیت . دو ملیون چه بابه خیکی نه لای من به لام تو سه ، چوار سات له جوانترین سالی عمرت له کیس نه چیت . نه لم سه ، چوار سال چونکه هره نه وه بنده نه توانی خوت را گریت بیرت نه چیت - کولول - به نده بی پیاو به ده سقی خوی هه لیو ژیرت گه لی گران تر و سته م تره له چیس به زور چونکه زانینی نه وه که تو هه مو ده بیک نه توانیت خوت دهر باز که بیت ژبانی به ندیخانته لی نهکات به ژه هری مار . به زه بیم پیا نا به نه وه »

هه مو نه مانهی هانه وه به بیرا که به ژوره که دا نه هاتو نه چو له پاشا له خوی پرسی (بوچی هم گره وم کرد، چه که ا-کیکی بو، نهوقانه که ۱۵ سال له عوسری کم نه یته وه و منیش دو ملیون به بیهوده فری نه ده م گوا یا نه مه خه لک اقناع نهکات که اعدام چا کتر یا خراب تره له چیمی ابدی، نا نا هه مو ی قسه ی هه چه و بیهوده له لایه ن منه وه که یفی پیاویکی ده ولت کهر کردو و له لابه ن نهوقانه که وه زیر په رستی به وه لا هه چی تر نه بو)

گهلی شتی تری هاته وه بیر که له و زیانه هدا روی دا بو وایان
 دانا بو که هه وقانه که مده تی به ندیه تی له ده سته به کی خانوی
 ده وله مهنده که دا به سهر به ریت له ژبر چاود بیرکی وردی خویا و دایان-
 نابو که به دریزایی نوم پانزه ساله هه وقانه که بی نه هینته هه م دبو گری
 ژهنی ده رگا که ، کهس نه یینی گوی ی له ده نگی کهس نه بیت ،
 نوسراو و روزنامه وهر نه گرت به لام ماوه ی هه وه ی درا بو که
 موزیقه لی بدا ، کتیب بخوینته وه ، نامه بنوسیت ، شهراب
 بخوانه وه و جگه ره بکیشی ، و په بجه ره بیکیشی بو کرابوه ژوره که ی
 که له یوه بی ده ننگ چاوی به دنیا بکویت هه روه ها چند کتیب
 و شهراب و آلتی موسیقی بویت هه توانی داوای کا به نوسین له
 په بجه ره که وه پارچه کاغزی فری داته ده ری به م جو ره ریک که وتته-
 گه یان به وردی هه م و شتیکی نیایا باس کرا بو وا که به ندبخانه که
 به نه وای نه نیایی و تاکی و دور له آوه دایه تی تیا بیت و به و
 پی به هه وقانه که هه شی پانزه سالی نه و او له سه طات ۱۲ ی شهوی
 ۱۴ ی تشرینی دوهمی سالی ۱۸۷۰ وه تا سه طات ۱۲ ی شهوی ۱۴
 تشرینی دوهمی ۱۸۸۵ له و به ندبخانه به دا بینه ته وه و هه گه ره هاتو
 هه ولی دا بو را کردن یا به جی نه هینانی به ک که وتته که یان پبش هه م
 مده ته به دو ده قیه ش بیت هه چی نه که ویت سالی به که م هه وقانه که-
 وه که له و یادگار کورته ده ره که وی که نویسه تی - هه رچی
 آزار و ناخوشی نه نیایی و بیزاری هه به هه ی چیرزی شه و روز ده نگی
 پبانو له ژوره که به وه هه هات وازی له شهراب و جگه ره هینا بو ،

نوسیبوی « شراب آره زو هه لئه سینی و آره زوش دوژنه فی خوبنه
خوی بهندی به سهررای هه مهش نه نه وه ندهی شهرابی چاک پیای
نه نیا بزار و جارص بکا » ههروه ها دوکلی جگه رهش هه وای
ژوره کئی خراب نه کرد و سالی به کم کتیبی سوکی وه کو داستانی
دلدارای و دزی و پولیسی و گالته و گه پهی بو نه ایرا .

سالی دوهم ده نگی پیا نوکه برا و داوای کتیبی نه دبی به رزی
نه کرد سالی پینجه م دیسانه وه ده نگی موسیقی یه سترابه وه و داوای
شهرابی کرد .

هه وانهی پاسه وانای بون و چاودیری یان نه کرد نه لین نه م
ساله به در بژایی له گه ل خواردن و خواردنه وه و را کشان خه ربک
بو گه لی جار باویشکی نه دا و به توره بی له گه ل خوی قسه ی نه کرد
بی نه وه ی هه یچ کتیب بخوبینه وه هه نیدی جار به شه و نه ی نوی
مدتیکی زور نه ی نوی به لام به یانی چی نوی نوی نوی دران و له
جاریک زیانر گوی یان له ده نگی گریانی بوه .

ماویه نی .

(نه . ا .)

فرهنگی کوردی

نورسری ، نوبی و هبی

به تیبی لاتینی	کوردی	هه ره بی
Ast, Aqar, Rhast	آست ، آقار ، راست	اتجاه
Hêm, Xuw, Srusht.	هیم ، خوو ، سروشت	اخلاق
Hêmin.	هیمین	اخلاقدار (هی چاک)
Pishêwiy, Gerdesh, Shêwawiy, Shorish, Alhoz.	پشیوی ، گهردهش ، شیواوی ، شورش ، آلوز	اختلال
Wudim.	وودم	اجازه
Rhêk Kewtin, Guncan, Lwan, Sazan, Kok buwn.	ریک کهوتن ، گونجان ، لوان ، سازان ، کوک بوون	ائتلاف
Hetahetayê.	هه تاهه تایی	ابدی ، ابدالآباد
Xo ladan, Xo parastin.	خو لادان ، خو پاراستن	اجتناب
Pêshbiyniy, Duwrbiyniy.	پیش بینی ، دوور بینی	احتیاط
Binchiyne. Binaghe, Binerhet, Binyad, Binechek.	بنچینه ، بناغه ، بنهرهت ، بنیاد ، بنهچک	اساس
Pêwendiy.	پهوهندی	ارتباط
Le berd dan.	له بهرددان	اسراف
Suwse kirdin	سووسه کردن	استطلاع

<u>به تپپی لاتینی</u>	<u>کوردی</u>	<u>عەرەبی</u>
Pê Zaniyn.	پێزانین	اطلاع
Shemuws, Bêgö, Lasar.	شەمووس ، بێگۆی ، لاسار .	اطاعت نەگەر
Destewa, Destiyaw.	دەستەوا ، دەستیواو .	اعارە
Xwastemeniy.	خواستەمەنی	استەمارە
Pêshuwtir, Bertir	پێشووژر ، بەرتیر	اسبق
Pisht pêwe bestin, Pisht pê estuwr buwn Pishtiyan	پشت پێووە بە ستین، پشت پێ ئەستووور بوون . پشتیوان	استناد
Niywrhobar	نیوورھوبار	استراحتی پاش نیووەرو نیووروبار
Lê Xeftan	لێخەفتان	اعتناء کردن
Rhaperhandin, Birdin eser.	راپەراندین ، بردنەسەر www.zheer.or	اکمال
Brhiynewe, Kota K. Dwayi hēnan.	برینەووە ، کونا کردن ، دوایی هینان	انہاء
Lēzaniyn	لێزانین	المام
Werhiz K. carhis K.	وہرز کردن ، جارس کردن	ازعاج
Suwrhupisht	سووروپشت	اطراف
Xo helhkēshan, Naziyn.	خو ھەل کێشان ، نازین	افتخار
Lêk buwnewe, Lêk brhan, Ciya buwnewe.	لێک بوونەووە، لێک بران ، جیا بوونەووە	افتراق

<u>به تپیی لانییی</u>	<u>کوردی</u>	<u>عهره بی</u>
Saz K. Xosh K. taw K.	ساز کردن، خوش کردن ، تاو کردن	اقتناع
Tefre dan, Desxerho K. Des be Zaxa K. Rhiyshgaw K. Dese- -shiKên K. Des brhiyu	تہ فرہ دان ، دہس خہرو کردن، دہس بہ زاخا کردن، ریشگاو کردن، دہ - شکیں کردن ، دہس برین .	افعال
Pey pê birdin, Rhê pêbirdin	پہی بی بردن ، ری بی بردن	ادراک
Feramosh K. Gö nedan, Xistin episht gö	فہراموش کردن ، گوی نہدان ، خستنه پشت گوی	اهمال
Serrhast	سہر راست	امین (لہ، ماملہ دا)
pê lê dagirtin, (hetero) Miych Leser Girtin	پی لی دا گرتن ، (ہہ تہرہ) میچ لہ سہر گرتن	اصرار، (مصر)
Rha permuwn, Rha biyniyn.	را پہرموون ، رایینین	اعتماد
Pena birdin	پہنا بردن .	التجا
Gözanewe, Gwastine- -we	گوزانہوہ ، گواستنهوہ	انتقال
Pashe Kewt K. Gil danewe, Des pêwe girtin, Malhdariy	پاشہ کھوت کردن ، گل دانہوہ ، دہس پیوہ گرتن ، مالرداری	اقتصاد
Lê wergirtin	لی وہر گرتن	اقتباس

به تیمی لاتینی	کوردی	عەرەبی
Pêwyst	پی و بست	احتیاج
Bilhaw buwnewe, Bi-lhawe, Pere sendin, Teniynewe.	بلاو بوونهوه ، بلاوه ، پهره سه نندن ، ته نینهوه	انتشار
Pêshniyar	پیش نیار	اقتراح
Awirh danewe	آور دانهوه	التفات
Pê desht, Deshtaniy Deshtayi	پی دهشت ، دهشتانی دهشتانی	ارض سهل
Barbuw, Piytak	باربوو ، پیتاک	اغانه
Tase.	تاسه .	اشتهاء
Galhte pê K. tiyz pê K.	گالته پی کردن ، تیز پی کردن	استهزاء
Dêmê, malhiy	دیمی ، مالی	اهلی
Pozisht	پوزشت	اعتذار
Twan, Yara, Wuze, Kêsh.	توان ، یارا ، ووزه ، کیش	اقتدار
Rha hatin, Hogirbuwn Pê fêr buwn	هوغر بوون ، پی فیر بوون	الفت ، استیناس راهان
Azar, Rhenc	آزار ، رهنج	اذیت
Bayex	بایهخ	اعتبار
Dirkandin, Ledem derkirdin	درکاندن ، لهدهمده کردن	افشاء

<u>عەرەبی</u>	<u>کوردی</u>	<u>به تیپی لاتینی</u>
اعتراف	دان پیمانان ، پیلی نان ، درکاندن	Dan piyanan, Pê lēnan, Dirkandin.
ایکنزامه	بیرو	Biyro.
اسعاف ، امداد	فریاکوونن	Eiryā Kewtin
الزام	بوردان	Borh dan
آثار	دیرینه	Dêriyne
اصابت	ئەنگاوونن ، پیکان ، بەرکوونن	Engawtin, Pêkan, Ber- -kewtin.
انعاش کردنهوه	پندر کردنهوه ، بووژاندنهوه	Pindir Kirdinewe, Buwjandinewe
اسطوره	ئەفسانە	Efsane
اکثریت	زور به یه نی	Zurbeyeti
اقلیت	گه مایه نی	Kemayeti
انجیهاد	مه یین ، ماسیان ، بهستن	Meyin, Masiyan, Bestin
آرتەزین (بیر)	بیلو	Bêlho'
اضطراب	آژاوه (آشوب) ، شپرزەبی.	Ajawe, Shipirzeyi.
استیلاء احتلال	داگیر کردن	Dagiyr K.
انذار	آگادار کردن	Agadar K.

<u>به تیلی لاتی</u>	<u>کوردی</u>	<u>عەرەبی</u>
Serbar, Sererha	سەر بار ، سەرەرا	اضافه
Berxwardin	بەرخواردن	استثمار
pek Xistin	پەك خستن	اضعاف
Eez, Zewiy, Buwm	ئەرز ، زەوی ، بووم	ارض
Pê geyandin, Der hênan, Encam dan	پێ گەیاندن ، دەرھێنان ، ئەبجام دان	انتاج
Hor Kirdin	هۆر کردن	انتاجی زور کردن
Der Kird, Der Kirdin , Der hênan	دەر کرد ، دەر کردن ، دەرھێنان	اخراج
Tepiyn, Rhiman	تەپین ، ریمان	انہیار، انہدام
Lenaw birdin	لەناو بردن بنکە ی ژین	اعمال
Be cê hênan, Cê be cê kirdin	بەجی هێنان ، جی بە جی کردن	اجراء (تنفیذ)
Le Xishte birdin	لە خستە بردن	افساد ، اضلال
Ciya Kirdin, Cige kirdin	جیا کردن ، جگە کردن	استثناء
Ser, Serak, Serek, Serok, Serdar	سەر، سەراك ، سەرەك ، سەرۆك ، سەردار	رئیس
Ayin, Zêwe	آیین ، زیوہ	احتفال
Bilhaw Kirdinewe	بلاو کردنەوہ	اذاعه

عەرەبى	كوردى	بە تىپى لاتىنى
ارق	شەونخونى	Shewnixuwniy
اوقيانوس المادى	اوكيانوسى ھېمىن	Okyanuws y Hêmin
اوقيانوس المنجمد	اوكيانوسى بەستوو	Okyanuws y Bestuw
اوقيانوس الھىندى	اوكيانوسى ھىندى	Okyanuws y Hyndiy
اوقيانوس الاتلانتىك	اوكيانوسى ئەتلاتىك	(Okyanuws y Etlantik
احمال و اتقال	بارخانە	Barxane
اسىر	بەندە	Bende
اسىر الحرب	دىل	Diyl
ايراد	برە	Birew
اساسى	بىنجى ، بىنجىنەنى	Binci, Binchiyneyi
ايثار	بەربا كىردن	Berpa Kirdin
اداره	ھەل سووراندى ، گىران	Helh suwrhandin, Gêrhan
استىزگاف	بىز نەھاتىن	Bêz ne hatin
امر	فەرمان	Ferman
آمر	فەرماندەر	Fermander
انائىت	خوكامى ، خوپەرسقى ، خوپىنى ، خوپەسەندى	Xokamiy, Xoperistiy, Xobiyniy, Xopesendiy.

عەرەبی	کوردی	بە تێپێی لاتینی
انباری آو	ئەستێرک	Estêrk
انحلال	خیورانەو، توانەو	ẖêwranewe, Twanewe.
اذا به	تواندەرە	Twandinewe
اسرار (عیب خفی)	پرووزات	Prhuwzat
اصل	رەگەز	Rhegez
انتماش	بووژانەو	Buwjanewe
اصطناعي	دەسکرد	Deskird
اطمئنان	دنیاپی	Dilhniyayi
انقراض	داروپەردوو	Daruperduw
استسلام	خو بە دەسه وەدان	ẖo bedesewe dan
افق	آسو	Aso
ادامه	پایە دار کردن	Payedar Kirdin
اعتماد	راپە رموون ، رابینین	Rhəpermuwn, Rha biyniyn
اطفائية	آگر کوژین	Agir kujên.
أزمة	تەنگک و چە لەمە	Tenguchelheme
أضفاف	چەندان	Chendan

نگاره خوبنده وارانى كه لاويژم

هه، و نهزانن لهو روژهوه كه ده رهينانى گوڤارى گه لاويژم
خستوتنه تهستوى خوم نا ايسته تهوى له نهوانا بو بى كردومه بو
بهريوه بردنى و ده رهينانى هم گوڤاره به ريكوپيكي و بى ناتهواوى
بى تهوى به نهنگ گرانى ويا كم دست كهوتنى كه ره سه بهوه
بم . . وه من مه بهسم له پيك هينانى هم واجبه گوره و پيروزه
وه نه بى تقدير كردن و مه دح و ستايش بى به كو به مهمتر وه له
پيشترين واجبيكي خومى نهزانم بهرام بهر به مله تم .

وه مو نهزانن هه ژماره يك له گوڤارى گه لاويژم كه نه گاته
دهستان رهنجيكي زورى له گهل كيشراوه چه له بابهت ريك خستن
و چاپ كردنيوه، چه له بابهت مه سرهف كيشانيهوه به تاييه تي له
روژه دا كه كه ره سه زور به ده گه ان دست نه كهوى و نه گهر ،
دواى ههول و نه قه لابه كي بيداد ده سقيش كهوت ، گهلى به گران
نه كهوى له سه زمان . .

به شيك له خوبنده وارانى خوشه و بست لهم روهوه فداكارى يان
نوانوه و مادى و مه عنهى بارى شانبان سوك كردوين چه به نو سين
و چه به آيونه ناردن به لام زور به داخهوه بلاوى نه كه مه وه كه هم
به شه گهلى لهوه كه متره كه هيشنا پولبكي بو هم گوڤاره له دست
نه بومه نوه و يا به نيوه چلى و ناتهواوى ياريدى داوه . و له گهل

ٺهه هدا — وهك له به پيش بلاوم كردوتهوه — له هه وه وه ختيكا
 آمادم بو به ربه بردني ته گهر يتو بزائم له ناو كورده كانا زور
 كسي تر به له من پيشترين بو ته خزمه نه گوره به .
 له بهر ته به بو دوا جار تڪا ته كه هوه كه پاره ي آونه مه خنه
 پشت گوي يا به سهر به كه وه وه يا به مووچه آونه ي ته مسال وه ي
 ساله كانى پيشومان له پيش سهرى سالى تازه دا بو بنيرن تا كو بتوانين
 له دو سه مانگه دا حسابانى كون دواى بي بينين و به يار بده ي
 به زدان و همهنى اوه ده ست بگين به كه ره سه پيگه وه نان بو
 ژماره كانى سالى تازه وه بو آ گادارى — وهك جارى پيشو — له
 دوا ژماره ي ته مسالدا ناوى ته وانه بلاو ته كه ينه وه كه آونه يان داوه .
 وه ه ي ته وانه ش كه فهرزار ملون له نامانه وي زور له وانه بگين
 بو اشراك ته وه ي كه به دلوان گيان آره زوى اشراك ناكن به لكو
 زور ههز ته كه بن حسابى خوبان به يته وه له وه چا كتره كه به ربكو
 پيكي گوڤار وه ر بگرن و پاره كه ي بخنه به پشت گوي .

على كال

تڪا له خوينده وارانى گه لاويژ ته كه ين له عانى
 جى گورريندا ناوونيشانى تازه ي خوبانمان بو بنيرن .

بنکھی ژین

www.zheen.org

شرکت الحیاکة الاھلیة المحدودة

جی فابریقہ - جادہی غزالی ژمارہ - ۲۳۳/۵۵

ژمارہی تہلہ فون - ۲۶۷

دوکان - جادہی مستنصر ژمارہ - ۹/۲۰۰

ہمہو چہشنہ بہرگیکی آوریشم و خوری ولوکہ

جلی تہواو کراوی ژنانہ و منالانہ ہہروہ ہا

ژیر کراہی پیاوانہ بہ دانہ وتیکرا تہفروشری

ناورونیمانی گروپ

بہغدا - جادہی سمونل ، خان استرآبادی ، ژمارہ - ۱۴

مدیری ادارہ علاہ الدین سجادی

دینار	فلس	— آبونہ —
۱	۰۰۰	آبونہی سالانہ بو ہہموان
	۵۰۰	، ، بو مہلا و فونایان
	۱۰۰	نرخی ژمارہ بہک

پارہی آبونہ بہ ناوی علی کالہوہ تہنیری

مدیری مسؤل ابراہیم تہدم مصطفی

گه لاویژ

گوفاریکی نهدهنی و نه قافی مانگی کوردی به

ژماره ۱۱ و ۱۲ سال ۳ تشرینی دوهم و کانونی به گه ۱۹۴۲

لهم ژماره پیدای :

کوردی به زبانه گن	۰۰۰-۰۰۰	محمود خاوه
جغرافیای کوردستان عراق	۰۰۰	مصطفی شیخ نعمة الله
خولیای شهویکی به مار	۰۰۰	ههوری
دهرد و نه ندیشهی کومهل و چار کردنی		ف . هوشبار
تاریخ و اشخاص	www.zheer.org	پیره میرد
له بابت په یابونی نه ته وهی قانقاسی و آریه وه (نظر بهی دوهم)		صالح قفتان
تفسیری قرآن	۰۰۰ ۰۰۰ ۰۰۰	شیخ محمدی خال
دیوانی گه لاویژ	۰۰۰ ۰۰۰ ۰۰۰	۰۰۰ ۰۰۰ ۰۰۰
ناهیك	۰۰۰ ۰۰۰ ۰۰۰	یونس رؤف
چون سقراط محاکمه کرا	۰۰۰	محمد عبدالغفور دلشاد
چپروکی ژماره	۰۰۰ ۰۰۰ ۰۰۰	(ن . ا .)
گه لالهی نه ره مانگی کوردی		توفیق وهی بگن
وه گه لی بامی خرسی تر		نه خویننه وه

بنکھی ژین

www.zheen.org

گهلاؤمیرتھ

گوفاریکی تہدہ بی و تہقافی مانگی کوردی بہ

ژمارہ ۱۱ و ۱۲ سال ۳ - تشرینی دوہم و کانونی بہ کم ۱۹۴۲

کوردی بہ ناو بانگ

بہ فارسی محمود خواہر

مولانا شیخ اسماعیل سراج الدین سروانی :

کوری احمد خلوصی اقدی (قاضی عسکر) و خہاکی شیروانی
مہزنہ ، ناو و شورہ تی (امیر الکورڈ) ، روزی لہ دایک بونی
داخہ کم نھانراوہ ، لہ سالی ۱۲۹۱ ی روہیدا لہ شاری امامیہ لہ
مزگہوتی سراج الدین نیراوہ ، شعری زور جوانی ہبہ ، بہ
تورکی لہ سالی ۱۳۰۹ دا لہ چاپخانہی محمود بک بہ ناوی « دیوانی
حافظ محمد ثبات الدین) ہوہ لہ چاپ دراوہ .

شیخ حمزہی قرہ باغی :

داخہ کم روزی لہ دایک بونی تہمیش نھانراوہ ، لہ سالی ۱۳۰۳ دا

له مزگهوتی شیخ حمزه له گهره کی بازید پاشا له شاری نهسته مول
نیژراوه ته دیب و شاعر یکی به ناوبانگه .

میبب قره مالی :

له سالی ۱۳۰۶ دا مردوه ، خوی خه لکی دی قهرمانه به
که هه مو کوردن و ایستا بوته مرکزی ناحیه ، تم قهرمانه
له قهرمانی قونیه نیسه وه جوی به ، له مزگهوتی محمد پاشا له
نهسته مول نیژراوه ، شعری تورکی زور جوانی هه به .

پیر الیاس :

ناوی شاه پیر الیاسی ده رسمی به ، له اماسیه نیژراوه ، گه لی
شعری جوانی به زمانی تورکی و توه ، روزی له دایک بون و مردنی
نه نوسراوه .

بنکه ی ژین
www.zheer.org
اهمراهی قنری - قاضی عه مکر :

به پی کتبی حافظ محمد ثبات الدین ، تم زانه له سالی ۱۳۰۳ دا
قاضی عه مکر بوه و باوکی شیخ اسماعیل سراج الدینی شیروانی به ،
و ثبات الدین له دیوانه کتیا ته لی :

چپقمه دی تاریخ ثباتی آه سز بر آهله ،

طیر روحی آشیان قدسه طیران ایلدی .

له اماسیه نیژراوه و مزگهوته کتیا ناوی سراج الدینه
وه شیروانی بی ته لین .

جغرافیای کوردستانی عراق

به قلم می مصطفی شیخ نعمه الله

ناوچه جیبالنی کوردستانی عراق :

بوتی که بشتن به اسانی نه توانین جیباکانی کوردستانی عراق
بکین به سه به شهوه :

۱- جیبالنی به شی ژورو :

ته گور سه رنج بدهینه خه رینهی جیباکانی کوردستانی عراق
له (ته تلهسی کوردستان) مدا ته پنین گشت جیباکانی ته م ناوچه به

www.zheen.org

مافظ محمد نبات الربین :

له سالی ۱۳۰۹ دا له اماسیه توربه داری مزگهوتی شیروانی بو
روژی له دایک بون و مردنی نه زانراوه ، له طائلهی سراج الدینه ،
وه به «شکیوی» ناو بانگی پهیا کردوه ، دیوانیکی نایابی هه به به کی
له شعرهکانی ته مه به .

مرا ای جان یا زاری من از تو هیچ نیازم
ولی از تو نیازم که از من تو نیازی .

ماویه تی .

کهوتونه لوای موصله وه به آسانی نه توانین بیکه بن به چوار به شه وه :

أ — بهشی ژوروی چیاکانی ناوچهی سهرو :

چیاکانی ئەم به شه کهوتونه هه ره سهروی کوردستانی عراقه وه له بهینی سنوری کوردستانی عراق و کوردستانی تورکیادا وه به به گوه به ستراون ، به ناوبانگترینی ئەم چیاپانه ئەمانهی خواره وه به :

(۱) — چپای شرانش : کهوتونه سهروی (دولی شرانش) هوه که له هه ره سهروی قهزای زاخودابه .

(۲) — چپای زاویته له چیا بهرزه کانی ئەم ناوچه به به ، کهوتونه خواروی (دولی شرانش) هوه .

(۳) — چپای کیرا : کهوتونه روژه لاتی چپای زاویته وه .

(۴) — چپای دیر : کهوتونه روژه لاتی چپای کیرا وه .

(۵) — چپای زوزانی هه رور له هه ره چیا بهرزه کانی ئەم ناوچه به به وه شینانی به کی زوری پیوه به که له وه رگهی مهرو مالاتیکی زوره . پیجگه له مه باغ و دارستانیکی زوربشی به سه ره وه به .

(۶) — چپای کهزه ره رور : ئەم چیا به کهوتونه بهینی روبری زانی سهرو وه لقه کی (روبارشین) وه (دولی شه مدینان) هوه .

(۷) — چپای کوانده : له چیا زور سهخت و قه له زاویه کانی ئەم ناوچه به به وه بهم هویه وه پیا هه لگه رانی زور گرانه ،

سال دوازده مانگه به فر له لوتکه هه ره به رزه کانی
ناچپته وه .

(۸) - ریزه شاخه کانی چبای شیرین : له بهینی دولی شه مدینان
وه روکچوکدابه وه به ربکی (موازی) له گهل روبری
(زایی سهرو) دا نهروا .

(۹) - ریزه شاخی باروش : کهوتوته لای سهروه وه له چیا
به رزه کانی ئەم ناوچه به نه ژمیری .

ب- بهشی روزاوا له چیا کانی سهرو :

ئەم ریزه چیا به گشتی کهوتونه بهینی روبری (کومهل) وه روبری
(دجله) . روبری (خابور) کهوتونه سهروی ئەم چیا یانه وه . هه ره
به ناوبانگی ئەم چیا یانه . ئەمانه ی خواره وه به :

(۱) - ریزه چیا کانی (بیخیر) کهوتونه بهینی روزاوا و روزه هلانی
(گهروی زاخو) .

(۲) - چبای نهنگ ده ریا له شاخه زمه کانی ئەم ناوچه به به .
راست کشاوه تا گوندی زاویته وه لیره وه نه کشتی بو
به ره وخوار .

(۳) - چبای سپی : ئەم چیا به بهشی خواروی ریزه شاخی چبای
(نهنگ ده ریا به) و نه کهوتینه لای سهروی روزاوا ی
قضای (دهوک) . و ئەبی بزاین که له نزیك داوینی چبای
(نهنگ ده ریا) دو هاوینگا (مهسب) ی زور خوش و

سازگار هه به ، به کیکیان گوندی زاوینه ، تهوی تریان
گهروی چبای سواره نوکه به .

۳- بهشی ناوئجی له چبای ناوچری سهرو

بهشی زوری تهه چبایانه کهوتوته بهینی ههردو زوی کومهل و
خاوارهوه وه له ههوه شوینهکانی بهرزتر و بهناوبانگتر چبای
(بهرواری ژیر) ه که (چبای رهش) بهشی پی تهلین ، چبایهکی
سهخت وه له تهوقه سهره کهیا چهن تهپواکه بهکی خواروخهچ هه به .

۴- بهشی روزهلانی چبای ناوچری سهرو

تهه بهشه چبایانه به که کهوتوته بهینی ههردو روباری خازهر و
زایی سهرو وه عبارهن له دو شاخی بهرامبهه به بهک ، له روزآواوه
بهروه روزهلات دربژ بو نهوه . تهتوانین زور به آسانی تهه دو
ربه شاخه له بهکتر جوی بهینهوه :
ربه شاخی بهکم : ربه شاخهکانی لای سهروه وه له ههویان
بهناوبانگتر چبای زیباره که به چبای پیره کهپهش ناسراوه وه
به تهواوی کهوتوته خواروی زایی سهروه وه و چهن کوسپایی بهکی
خواروخهچی تیا هه کهوتوه .

ربه شاخی دوهم : ربه چبایکانی لای خواروی تهه
شاخانه به بهشی روزاوی پیی تهوتری (چبای شرمهن) وه بهشی
ناوهراستی (چبای ههقره) ی پی تهلین که به تهواوی کهوتوته نژیکی
تهه شاره وه .

هولياى سويكى بهار

گيارهشى بهاره ، داربك داهات ، چاو چاو ناييني شهوه
 دره ننگه ، ته پونم به باوه باران نهبارى . جار جار بروسكه بهك
 دهشت و دهر روناك نه كانه وه چروى هيواى پي نه گه شينه وو . كاول ا
 له خانوبه كي ته نيا ژوريكى ته ننگ و تار سه راسيمه بي ككس ، بي
 هاو دهم ، بي هاوررى وه بي هاوپير ده سقى سزام ناو ته بهر نه ژنوى
 مه ينهت ، نه ژنو بهر دلى پرر آوات .

وه گاهى به تاريكبو رهشى شهو شادو دل پر آهه ننگم چونكه
 نه گريجهى رهشى دل بهرم دينينه بير ، و گاهى نيمه ي بارانو هوررى
 تونگى به هاران چاوى پرر فرميسكى جوتهى دل دارم بير

بهلام بهشى روژه لاني هم رزمه نى ته لين (چيپاي برات) وه
 هدر لهو ناوهدا رزمه چيابه كى درېژ هه به كه ناوى (بهروارى
 بالا) به وه له روبرارى خابوره وه تا زابى سهرو درېژ بوته وه .
 انجا بينه سهه باسى چيپاي (سهه عماديه - آميديه) كه له قضاي
 آميديه وه هاوينگابه كي زور خوشه وه آو و هه واي زور سازگار .
 بيجگه له مه له قضاي عماديه دا گه لى گوندى خوشى وا هه به كه
 نهشى بكرين به هاوينگا له هه ويان به ناو بازگتر سيانت كه
 هه مانه ن : بامهرنى ، نه راده ن و پيدايى .

ماويه نى .

ٺه خانوهه ڪو بيليل شين پي رهينگين ته ڪم : ناو به ناو خوم به خوم
 تهليم نه گبت درهينگه نيوهه شوهه ههسته سهر خهوي بشڪينهوه
 وه نه وزي بده بي هوش به به اڪو لهو بي هوشيه دا سزاي ٺهه
 چه رخي ناهه موارت له پير بچينهوه تا گهي بهم رهينگه به تاوي
 فريسڪ وهه نسڪي بي سامان بهر به رهه ڪاني له گهل ٺهه هه وري
 فورڪ پر له گريانه ته ڪبت ، آخ هه واري : —

آدهينگ ڪو بهم زرايه وهه دهينگي دل به رهه هاته بهر ڪو بهم ٺهه لبت
 نه نويت بهه خه وهه بوج ته خه وي ؟ آره وزي بي هوشي ته ڪبت له
 به رجي ؟ بو ته وهي منت له پير بچينهوه بو ته وهي دل لادهي له
 بهر تير ته نده وزي من . هه وارا دلي تو په رنده به ڪي هيلانه وزي
 آوه ڪي بو ڪوته داوي زنجيري ته ڪر بجهي من تاماوه مهاري نا ڪم
 (بهلي اجه راو ڪري تهو دلانهين به نه شاره زا ته ڪونه داومانه وهه)
 تاماوه تهني ديل بي بهه خه سيري تهه ٺو بيليل و من ڪولم تو فه رهادو
 من شيرين تو مهه و من خانو زين : —

(ڪه شه پولي راديو بي دلداري ٺهه دهينگهي هينايه بهر ڪو بهم)
 موچرڪي له ته وقي سه ره وهه هاتو له پي وهه ده رچو ايتر چون بجهوم
 چون بسره وم دل ڪوته ڪور په وهه خور په . ته ونو هاته له رزين
 چاو پر بو له تهم دل به به ڪدا هات . هه ر چوني بو به له رزه له رز
 هه لسام روهه هوارگهي دولبر له بهر خومه وهه ونم : — آرزو
 له گيان شيرينتر شيرينتر له گيان آره وومه بنوينم شيوهي دوريم بهلام

دل نه و نه دمه سه راهه به به له لانه ی هېوادا وهك پورری خوراو مات و
ده بنگ بی چرپه وهك بهرد هه رچه ند کرد بوم نه هاته جولان .

دوای نه وه داوام له خامه کرد (باخامه بش بی دسگری دل)
به لاکو نهو بیته رابه رم (کهچی له بهختی کهچم) نهو بش ورکی
لی گرتم به ههزار پهیمان و به لین بوم ژبر نه بووه . ایتز چون
گوله کم بی خامه بی دل چی بلم چی بنوسم :

دهی تو به تیشکی کاره پای گونات سهر پردی یادت روناک
که ره وه تا منیش به برژانکی نه برو بی سالم نهك خوا نه کرده له کانی
گوزهرتا به لانه ی دلدا دررکی دوری چهن ساله داوین گیرت بی
یان پیت برنی : —

دهی گیانه به گوشه ی دور بی بی پیرت بمینه چون له هه رده ی
پرر دهردی سنوری ایران آوه کی له زیاران بیگانه به خویشان آشنا
به کیوان کم هیزو زه بوئم ، ویلی کوچهی ، توئم ، نمونه ی شوهی مجنونم
له گیان بزاره لاشه ی زارو زه بوئم . ده توخوا گیانه سهری هه لبره
نه ماشای ناوچه ی جهرگم که به یادی نهو شوهی له ژبر سایه ی
چنارا له دم کیو و زارا له ناو تپسی گولاندا له بهر سروه ی سهر
چلاندا دانیشتبوین من له نه ماشای نه گر بجهی په شبوت به سهر گردنی
بلوردا له سهری کولی آلی وهك چنورا له سهر کهشتی خیال له
ده ریای بی بی پیردا به دم پای نه گهتی روزگار وه خولم نه خوارد
دو که لو هه ناسه ی ده رونم جار جار نهی کرده گبزه لو که بهك گیانی
ههزاران غنچه ی پی دهر نه چو وه پهره کانی نه و ره به زوهی خوله

نهخولی تهماشای نوم تهگرد نیشانهی گهوره بی و توانایی دانهری
 آسما نو زه ویم نیا تهدی بناوانی تهستیلی ژبی دواروژم ته بهست و گه
 زنجیره ی فریسمک تهدی له سهر گونات و هک دانهی گه وههر له سهر
 نقیجی آل هیزی کیشندهی چاوت بی پهروا روه و تو کیشی ته کردم
 بهک له شو دوگیان هه مو شتیجان فهراموش ته کرد .

هه ناسهی دهرونمان جهن ره ننگک ته بنوان جوگه لهی فریسمکی
 دل ره شیو له خوا نه ترس درکانی هه مو زنی نیشان ته دا و گه
 چرپه به کیش ته هات : « خومان هت ته کرد له بهر چاوی بهد
 له ترسی به دکار »

هه وری

سلجانی

بەیانێ خۆشەویستی

له گوڤاری (دمعة وابتسامة) له لایهن
 (محمود حسن) هه وه رهگیراوه .

بههار : هه لسه با بروین تهی خوشه و یستم بو سهر گردو
 قهه پاله کان . به فره که تو اوته وه ، ژبان له خهوی هه لساوه و
 هاتوته وه له نجهولار له ناو باخه کان و دهشت و چه مه کان . وه ره
 له گه لمان شوین پی به هاری شیرین گه وین به ناو زهوی و زاری
 به ریندا . وه ره با پروینه سهر گرده کان و بیر بکه یته وه له شه پولی
 سه وزایی که هه مو لایه کی دا پو شبووه . تهوا به ره به یانی به هار
 بهو تارایه که له شهوی زستانا پیچا بو به وه ، هه مو دارقوخ و

سیو و چناره‌گانی داپوشی وه چه‌شنی بوک رازاندینه‌وه . دار میوه‌کان وریا بونه‌وه ، لق و چروکانیان دست له‌لانی به‌کتر بون وه کو کوری دلداران . جوگه‌کان به‌هه‌په‌رین به‌ناو دارو به‌رده‌کاندا دینه‌خواری وه گورانی دلخوشی نه‌لین . گولاله پشکوتوه‌کان له‌ناو دلی کردگاردا وه کو پشکوتنی کفی آو له‌شه‌پولی ده‌ریادا . وه‌ره پاشماوه‌ی فرمیسکی باران بخوینه‌وه له‌پیه‌الی نیرگسدا ، خومان له‌گورانی خوشی چوله‌که‌کان تیر بکه‌ین و هه‌ناسه وه‌رگرین له‌هه‌وای پا‌کو عه‌تریندا .

بی داندیشین له‌زبک نه‌وه‌بهرده‌که‌هه‌نوشه‌که‌له‌بنا‌خوی شاردوتوه‌وه ، وه‌هه‌ر دوکان بو‌به‌کتری خوشه‌وبستی بگورینه‌وه .

هاوین : هه‌لسه‌گیانه‌که‌م با بروین بو‌ناو زه‌وی‌به‌پر ده‌غل و دانه‌کان . وه‌ختی دروینه‌هاتوه ، گه‌رخی تیشکی روز هه‌موی بی‌گه‌یاندوه . وه‌ره‌بچین میوه‌هاتی زه‌وی بچینه‌وه له‌پیش نه‌وه‌دا میروله و بالنده‌کان پشمان بکه‌ون . هه‌لسه‌ته‌ی هاوریی شیرینم با نه‌وه‌گیابه‌له‌ژیرمانا داخه‌ین و نه‌وه‌آسمانه‌بده‌ین به‌خوماندا ، نه‌وه‌پووشه‌نه‌رمه‌بکه‌ین به‌سه‌رین وه‌له‌ماندویه‌تی روزمان روزمان بچه‌سینه‌وه وه‌گویمان له‌قسه‌و‌بامی گوی چه‌مه‌که‌وه‌بی .

پایز : با بروین بو‌لای دار میوه‌که‌ته‌ی شیرینم ، تری‌که‌هه‌بگوشین وه‌هه‌لی بگرین ، میوه‌هاته‌وشکه‌که‌کو‌بکه‌نه‌وه ، وه‌گولای گوله‌کان وه‌ر بگرین . انجا بگه‌رینه‌وه بو‌ماله‌وه . گه‌لای دره‌خته

کان هه‌مو زه‌رد بون ، با زوری خستونه خواری هه‌ر وه‌کو
 بیهوی گوله‌کانی پی داپوشی که له زه‌وبدا کهوتون وه به داخی
 رویشتی هاوین سردون . په‌رنده‌کان هه‌مو به ره‌و روخی ده‌ریا
 فریون ، وه خوشی و شادی گولزاره‌کانیان له‌گه‌ل خویان بردوه ،
 گوله یاسه‌مین و بنه‌وشه‌کان به په‌ستی ماونه‌وه ، وه فرمیسک رژاونه
 سه‌ر زه‌وی ابا بروینه‌وه ، آوی جوگه له‌کان له رویشتن وه‌ستاوه ،
 سه‌رچاوه و کاربزه‌کان ته‌سرینی ژیانیان ووشک بوه دهشت و
 گرده‌کان به‌رگه جوانه‌کیان دا که‌ندوه .
 وه‌ره ته‌ی خوشه‌وبستم ، ته‌وا کردگار خه‌و گرتی‌به‌وه ، وه
 خه‌ریکه وریایی به ری ته‌کا به گورانیکی نه‌اوه‌ندی خه‌مینه‌وه .

زستان : نزیك به‌ره‌وه ایم هاو به‌شی ژینم ، وه‌ره لاهه‌وه
 مه‌هیله هه‌ناسه‌ی ساردی به‌فر جیامان بکاته‌وه . له نه‌انشته‌وه دانیشه
 له گوی ته‌م آگردانه ، آگر با شترین میوه‌ی زستانه ، قسه‌م بو بکه
 له بابه‌ت گه‌ردونه‌وه ، گویم ماندو بو له نالاندنی با وه شیوه‌نی روی
 زه‌مین . ده‌رگا‌و په‌نجه‌ره‌کان داخه با به ته‌ماشاکردنی آسمانی توره
 په‌ست و خه‌مگین نه‌پین . با نه‌پینم ناوشار که به بی‌ده‌سه‌لانی ته‌و
 هه‌مو به‌فره‌ی خستونه سه‌ر شانی که به جاریک دلم تاریک ته‌کات .

نه‌وت بکه‌ره چراکه‌وه هاویری ژیانم با نه‌کوژینه‌وه ، له نزیك
 خوته‌وه دابنی تا کو بی‌نیم ته‌وه‌ی که شه‌وان له سه‌ر رووتیان
 نو‌سپوه . . .

تزییم به رهوه ، وهره نه انشم نهی خوشه و بستق خوم ، نهوا
 آگره کش کوزابهوه وه زوری نهماوه خوله همیشه کش دای
 پوشی .. چراکه کز بو .. تاریکی هاتهوه .. چاومان
 خه والو بو .. ته ماشام که به چاوی خه والووت که به کلی خه و
 ریزراوه .. دهست بکهره ملم پیش نهوهی خه و دهست بکاته
 ملان .. تا به یانی ...

دل مهشکینه

میرزا مارف

له سهر خوبه له سهر خوبه - مهی ره نجینه مهی ره نجینه دل
 نابی بره نجی . دل آوینه به کی پاک و خاوینه . دل جیگای
 خوش و بستنه روزی به به که بشتن له دلدا ههلدیت نابی
 بره نجی . دل جیگای بزورگانه . دل که پر بکی خوابی به
 وه که رهشی رحمانه .

مهشکینه . شکاندنی شومی نههینی . دل زورپی گهرده
 مه به له توزی لی نیشی که توزی لی نیشت روی تو به توزاوی
 نیشان ته دات ، دل مهشکینه توزاوی مه که ره نگی روی خوت
 مه گوره . دل نیگه بشتوه ههچی لی ون نابی گهره و بچولک
 له ولدایه . دل جیگای ته سراری الاهی به ، سری عظمتی خوا

له دلدا دهر ته کوبت ، مه بشکینه شکاندنی شومی ته هېنی .

• بېلاوینه روه بېلاوینه روه .

دل بېلاوینه روه . دل به جریکی بی بڼه له شکاندیا نه و فرمېسکه
که له چاوه وه نه پیریته دهره وه به سوکی مهزانه - زور به
گه وړی بزانه چونکه هره روه کو نه کوزېنېته وه نه شسونېنی
وه نه وه ناسه بهی که له دهره وه نه پکاته دهره وه بی تأثیری مهزانه
چونکه نه وه ناسه به بهرز ته کاته وه و نزم ته کاته وه . دل
خاوه نی اعجازه ، جامی نقیضنه له سهر خوبه مه بشکینه
• بېلاوینه روه .

بنکه ی ژین

www.zheen.org

بو آ کاداری

ته وانه ی نه مسال نیازی اشتراکی گو فاری گه لایویان
هیه ژماره ی نه مسالین به ته وای بو نه پیری وه ناته وای
ژماره کانی سالانی پیشوش به نرخیکی ههرزان دهست ته کوی.

درد و ندریشی کومل (۱)

و

چار کردنی

د هه مو نه زنانن که وا کومهل و ژيانی کومه -
 لایه تمان (مجتمع و حیاتی اجتماعی) پر دورد و
 نه ندیشه یه ، و امن نه مجاره تیکرا به کورنی له
 به شیکي نه م دوردانه نه دویم به هیوای نه وه که
 به روهودوا به دور و دریژی هر یه که مان
 دوردیک بنه پيش چاو و چاره ی رزگار بونی
 بو بدو - زینه وه . . . . .
 www.zheer.org

ف . هوشیار

زانایان نه لین بو چار کردن و نی گه بشتنی گبر و گرفت به راورد
 کردن زور پیو بسته . با ایش لهم با سه دا کومهل له گهل له شی
 الساندا به راورد بکین ، لهم به راورده دا گه لی شتان بو دهر
 نه کوی که بو ژيانی کومه لایه نی نی گه بشتنی زور پیو بسته .
 بومان دهر نه کوی که هه ردولا له یه ک نه چن ا که نه ندامیکی

(۱) له گوشاری (الملل) وه .

انسان نه خوش نه کوی گشت نه ندانه گانی گش نه خوشن ،
 کومه لیش ههروایه ، نه گهر هاتو نه دامیک یا دهسته بهک له
 کومه لیکدا نه خوش کورت بی گومان کومهل ههوی نه خوشه ،
 چونکه کس به داوین پاکی له قور و چلپاوی دهوروپشتی رزکاری
 ناییت ۰۰۱ و کس نه ره وشت و خوی دهوروپشتی نه گری ۰۰۱
 (فرد) هه میسه به کومه له وه به ستراره ، به جوریکی وا که
 هه ندیک له زانا یان نه لین آمانجی کومهل نه وه به که (فرد) به خوشی
 بگه بینیت ، هه ندیکی که شبان نه لین (فرد) بو نه ره نه زی که
 خزمه تی کومهل بکات ، هه ر چوڤ بو وه بیت بهم بونه به وه
 باره ها باسی دهر دو نه ندیشه ی کومهل و کومه لایه تی کراوه و هه ول
 دراوه بو چار کردنی . نه م دهر دانه ش دو به شن :
 به گم : دهر دی کورت و پری ی کومه لایه تی ، وهک : شهر و شور .
 دوهم : دهر دی کون له کومه لایه تی به تیدا ، وهک :
 ۱ - هه ژاری ۰۰
 ۲ - خراپه و ناپاکی .
 ۳ - له سه به شی به کیکی که زیان و زور داری ۰۰
 جاری با باسیکی نه و دهر دانه بکین که له کونه وه له کومه لایه
 ماونه وه :

۱ : - هه ژاری :

هه ژاری پیش رهوی نه م دهر دانه به ، کانگای نا خوشی و
 خراپه به ۰۰۱

به هوی چونیتهی ژیانی ایستامانه وه همیشه بهشی زورمان
 هزارن ، هزاریش همیشه لی قهوماو و کسال و هه ناسه
 ساردن ، هر له کولولی و دانه نگیدان ، رابواردنیکی خوشیان نیه ،
 خیر له ژیان و لهشی ساغ نابین ، دهسته نهژانو ،
 بی کاره نه میخته وه ، هزاریش به هزاران خراپه ی لی بهربا نه بیت ،
 چونکه دیاره که چون تأثیر نه کاته سهر هوش و لهش و ره وشت و
 خو ا . .

۲ - خراپه و ناپاکی

خراپه و ناپاکی ناوی خویان به خویانه وه به ا . . پیوبست
 به درپژه ناکت ا . . به پیسی پدیش کهوتنی مدنیت و هه ولدانی
 حکومه تان نه بوایه تا ایستا خراپه و پیاو خراپ نه مانایه ، کهچی
 تا دیت به ره نه سین ا . . **بنکه ی ژین**

۳ - له سهر سهری به کبکی که ژمانه و زوردرای :

ههر وهك له ناو نبات و حیواندا هه ندیک به سهر بهشی
 نهوانی که وه نه له ره رین هه رواش له ناو انسانیشدا هم جوره
 که سانه هه ، نه مانه تنها هزار و ناپاک نین وه به لکو نه وه دهوله مند و
 نه به لانه شن که فرمانیکی بهرداریان بو کومهل نیه . ایچه بو نه وه
 نهژین که ایش بکه بن ، نهوانی که ایش ناکت له جوره
 که سانه ، چونکه نه مانه به هوی ره نجی به کیکی که ره نان نه خون و
 خوشیان هه بیچ هه ولیک نادهن . به آوه ژوی نه مانه وه دهسته به کی که

ټه پښن که بون به بنده ا .. له توانای خویان زیاتر هاته سورین ا ..
 ره نچیکسی بی پایان ټه دن .. کهچی هه یشه له خوشی بی بهری و
 بهشان سزا کیشانه ا .. سه رده میک گه یوه ټه اندازه بهک که
 ره نچیکه رو کریکاریان ټه نا به آلتیک دانه نا بو بهری کردنی ایش و کار ،
 بهلام ورده ورده لهم بیرانه دینه خواری ا .. شورشی روسیا له
 بهر ټه مانه بو ، بو ټه وه بو که ټه نیت هه مو کسی وهک بهک بژی . وه
 کس له کس زیاتر نه نیت .. کاری بهردار پېوانه ی پیاوړنی و
 حورمت بیت ا ..

ټه به باسیکی کم و کوری دوردو ټه نډیشه له رووه گانی
 بشریته ، ټه گهر بمانه وهی به دور و درېژی له هه مو دهرده گان
 بدوین پیوېسته هه زاران لاپه ره روش بکینه وه ، بهلام ایستا
 مه بهستان ټه وه به که ټه م دهرده له رووه چار لی پوشر اوانه بڅه ینه وه
 بهر چاو به لکو ریگه به چار کردنی بېری .

د سرمانی بی کرلک

تا ایستا چند دهرمانیک بو ټه م دهردانه دوزرا وه ته وه که له مانه
 ټه م دوانه یان شایانی ناو برده : (ترساندن — و — یارمه تی) ،
 ترساندن بو بهر بهستی خراپه و ناپاکی وه یارمه تی بو دهس گرتنی
 هه زاران .. بهلام داخم ناچی دهرکوت که ټه م دهرمانانه که لیکي
 پولیکیان نه بو ا .. ترساندن هه ر چند که میک بهر بهر گانی له گهل
 خراپه دا ټه کا بهلام که لیکي ټه وتوی نیه چونکه زانراوه ټه وانای

که او چه پس نه کرین له ۷۰٪ یان له ووه وپیش جارېک یا دو جار خراونه به نډیخانوه ، که واپو دیاره که ترساندن و چه پس کردن ره گی هم دهرده دهر ناهین ، زانای فهره نسا (لاکسان - Lacassagne) ته لیت « ته گهر به کیک دو یا سه جار خراپه به نډیخانوی پارسه ووه ته لیت به نه ندامیکی خراپ له له شی کومه لدا و تازه هیوای چاک بونت پیسی نه بی » ، که واپو (جهزا) چاک نیه چونکه ته گهر وایت بو توله سه نډنه ، نه ک بو خسته ووه سهر ریگای راست وه آشکراشه که به نډیخانوه خوی نه و که سانه نه گوری که دینه ناوی . ههر چه نډ هه نډیک له دوه ولته پیش که و توه کان بهم ناته و او به یان زانی و (به بره وی جهزا) یان گوری به لام له گهل نه مه شدا دیسانه ووه که لیکیکی نه و توی نه به خشی چونکه جهزا و ترساندن خراپه له ناو ناهین ، په کی له زانا به ناو با ن گه کان نه لی « ههر وک چون نه خوشی به تیار کردن و چاک بونه ووهی نه خوشیک بنه بر نایت هه رواش خراپه به جهزا و خسته سهر رپی راستی پیانو خراپ کوتابی نایت ، چونکه خراپه به هوی چند عاملیکی اجتماعیه ووه په بیدا ته لیت تا نه و عاملان له ناودا بن خراپه له ناو ناچیت ا . . . » چه پس کردن و جهزا دانی پیانو خراپ بو خراپه له ناو بردن وک نه و که سه وابه که او نه چیه خانوه که به ره نه ویش ده ست نه کا به دهر دانی آوه که بی نه ووهی پیر له ووه بکانه ووه که هم آوه له کوی ووه دیت تا به جارېک به ره به سقی کا . . .

تیگه‌بشتین که ترساندن بی که‌ک بو ، وایش ته‌گه‌ین که یارمه‌تیش بی سوده . چونکه یارمه‌تیدانی هزار هر چنده تاویک هزار بی کز ته‌کا به‌لام بنه‌بری نا‌کا و نه‌ونده‌ی بی ناچی سهر هه‌ئه‌دانه‌وه . سال به سال به ملیون لیره نه‌دری به یارمه‌تی هزاراندا که‌چی هزار بی هر نه‌بنی و هزاران تا دین له پهره‌سهندندان . . .

بی‌گومان چا که کردن له جی خویدا نه‌یت خراپه‌به و پیوسته نه‌کری . . .

چا که وای بی که ته‌گهر تو توشی دزبکی دروزنی بی‌کاره هاتیت چند پولیکی بده‌تی . . .

چا که نه‌وه‌به که به دل خزمه‌ت بکیت ، بیرو له‌شت به‌راستی له ربی خزمه‌تا به‌خت بکیت . . .

مستر کاربجی ته‌لی : « چا که به‌ر له گشت شتیک ته‌بی و له‌وه هزاره بکات که بتوانی به ده‌ستی خوی دهرمانی برینه‌کی بکا . . »

به‌ماندا بومان دهرگوت که تم دو دهرمانش بی که‌ک بون له‌به‌ر نه‌وه پیوسته هه‌ول بده‌ین بو دوزینه‌وه‌ی نه‌وه دهرمانه‌ که به جاریک تم دهردانه له ناو بیات ، به‌لام له‌پیش تمه‌شدا و چا که ره‌گی تم دهردانه بدوزینه‌وه وه بزاین که چو‌ن تم ره‌گانه‌یان دا‌کوتاره . . . تا به آسانی بومان دهرکیشری .

(تم جار به‌ینه‌وه له چونه‌تی دوزینه‌وه و دهرکیشانی ره‌گی تم دهردانه ته‌دوین . .)

تاریخ و اشخاص

پیرہ میرد

له په نجا سال پتره ، له هه لېجه بوم اېم بوو به خو ، سه رنجم
 ته دايه ته مهی که بزلم ، تم شاره کونانه و ته و داستانی ته فسانه ی
 ته و شوو پتانه ، که ی ؟ بون . وه له کوپوه هاتون ، راستن هه ل
 به ستيکی درن ۱۱ له رانه يکبکیان (کوی آشکا) به که مولوی
 له گورانيه کانیا به کول لی دواوه ، له لایشه وه (په ی کولی) و
 گه وره قه لا که هه ندي یادکاری سه راوردی کونی تیا دوزراوه ته وه
 وه امین زکی بک بوی گیراونه وه دهر به ندي زلم و تاف-گه که ی و
 سه رای خان احمد — خورنه وه زان — که (زنوری) به گورانی و
 به زبانی هه ورامیانه ستا بشکی زوری کردوه و سه ر چاوه ی زلمیش
 که پیریکی خه رقاوی ساپاتی بوی داناوه (به تاف-گه که ی سه ری
 زلم بوج نه اېم نیا غاره - که ی سخابه پریشکی که ی گوهر باره)
 له پیاوه کونه کانی ته و ناوهم بیستبو که سه ر چاوه ی زلم له گولی
 زریاره وه دیت ته و کیوی ناوه راستی زریبار و شاره زوره براوه ،
 کون کراوه ته و آوه یان له زریاره وه هېناو ته ته م دیو به روی
 شاره زورا ته نانت ته یان گوت خان احمد به مه باوری نه کردوه
 ناردویه (کا) بیکی زوریان کردوه ته (زریبار) وه له پیش ته وه دا
 پیاوه کان له زریاره وه بگه نه وه زلم (کا) له تاف-گه که وه
 هاتو ته خواره وه من ته مانم به واتهی درو و هه ل به ستي

چبروکی گوی آگردانی دیو و پهری تهزانی تا قتالی (په ناما)
 کرایه وه و تا چاوم پی کهوت فردوسی له شانامه دا دور و دریز
 گیراویه ته وه ۱۱. . تهو شوینه که له ناوه راستی بهرزانی تهو
 شاخه تهو آوهی لی دپته خواره وه باره ها دیومه غاریکه وه نه بی
 آوه که له وی هل قولی غاره که ههرچی بی بیفی تهی زانی که ته وه
 به تاییه تی تهو شاخه کون کراوه چونکه له بالاپیاو بهرتر زور
 آوه که بوشه وه ته م بهر و تهو بهری جوگه آوه که بهرده و
 برراوه و تهخت کراوه دست کرده له خوبه وه نه انجا بیینه
 سهرداستانی فردوسی که له شانامه دا جلد ۳ لاپه ره ۳۶۶ و ۳۶۷
 وتویه اردشیر کوری ساسان له کچی (بابک) ه کانی که دارا له
 شهری اسکندردا کوژراوه ساسانی کوری له ترسارای کرده له
 اقلیمی (بابک) دا بی ناو و نیشان بوه به شوان بابک خه و یکی دیوه
 که تهو شوانه شازاده به و هیناویه کچی خوی لی ماره کرده
 کردویه به زاوای خوی و اردشیری لی بوه اردشیر که پی گه ییه وه
 ناوبانگی رویوه اردوانی شاه ایران ناردویه بردویه ته لای خوی و
 له سهرای شاهیدا په روردهی کرده تا روزی له راوا (اردشیر)
 (گور) یک ته کوژی به وه شانازی به سهر اردواندا ته کا، اردوانیش
 لی ی توره ته بی ته ویش تهی گریته دل که نیزه کی هل ته فریوینی
 مال و الماس و جواهریکی زور دینی و له گهل که نیزه کدا جوته
 سواره بوی ده رته چن خوی شویندیان ته که وی نایان گانی ته نوی بو
 (پهن) ی کوری که له مریوان حکمدار ته بی که ری له اردشیر بیستی و

بیگری بهمیش ته گاته سهر (تباک) ی کورد که به لهشکره وه ری له
 اردشیر بگری (تباک) پادشاهیکی کورده ههوت کوری هه به هه ریه که
 له قله له سه وه یکی کوردستانا حکمدار ته بین تباک نوشی اردشیر ته بی
 به لام له بانئ ته وه بیگری ته نینه کومه کی به په نجا هه زار لهشکره وه ته چی
 (بهن) کوری اردوان ته شکنی و اردوان خوبشی به سپا هیکی گرانه وه
 دیت ته ویش ته کوژی و اردشیر ته با له سهر ته ختی (اصطخر) ی داده نی
 انجا اردشیر له پاداشی ته وه دا دیته شاره زور که مه لندی تبا که خورمال
 آوا ده کاته وه هه رچی نیرینه ی شاره زور و مریوان هه به کوی ته کانه وه
 و به قلعه کی فرهادیه وه ته و شاخی ناوهندی گولی زیریار و
 شاره زوره کون ده کا و آو دینی به روی شاره زورا ته م سهر چاوه ی
 زهلم ته و آوه به ۱۱ ته نینه سهر (کوی انشکا) د بسان شانامه ته لی
 که اردشیر قینی له و کوردانه هه لسا و لهشکریکی پیدادی کرد و هاته
 سهر تباک خوا نایه ملی شکا وه رای کرد بو شاخی هه ورامان له وی
 گری آگریکی به دی کرد چوه کوی انشکاه نوشی شوانی هات
 به نانه رقه ی شوان و به شیری بزنان خوی تیر کرد وه له سهر خاک
 کلاوه کی نایه ژیر سهری و نوست اعه ته هه نده مان به سه که سهر
 چاوه ی زهلم و کوی انشکای تبا نوسراوه له شانامه پشا شاره زور
 هه ر شاره زوره .

من و یارم

ع . چالاک

لهو روزه وهی گری دلداریم له گهل یارا به ستمو به تهما و
آوانه خوازی تاویک بووم له ته کبا له په نایه کا و رازی دلی خومان
بچر پینین به گوی یه کترا . تا له به یانیه کی به هاری نه شه دارا
له کووچه ی کولانیکا له پر لووم تهقی به لووتی نه و یاره نازداره وه
که له زور زوه وه ویل بووم به دوایا . له ژبر په رده به کی پر نازا
تهم سکالایه ی خواره وه له توی شه مالی دلدارمانا بهر پا بو .

یارم — دیدم ! بینایی چاوم ! هیزی نه ژنوم !

تا کی هه و روژ به تیلایی چاوه گه شه کانت برژانگه
کانت وه که نه شتهر نه چه قینینه دلی و دیرونی زامارمه وه ؟ تا کی به
قسه ی خوش و به خه نده تهم نازدارمه کوا شیت و شه بدای بالای
به رزته ، ویلی زرده خه نه به کی ایوی آله ، به ته فرمه دان
کردووته به داوی دانه وه و کرت و زنجیری دلداریت خستوته
تهستو !

تا کی به تهما بم دهستی دلدارمان تیکلاو بکهین ؟

من — تهی یارا ! نه و گولهی له جهانا که من آوانه خوازم بووه نی
بکم و امیدیکم پی بی توی نه و نازنه نینه ی نه مه وی بیته هاوروی
ژیم وه له سایه ی سیدهریا پشتینی خوشی بکه مه وه توی ! تو
په ربه کی ! بگره فرشته به کی په زدانی پاک به خشیوتی به من !

ئەي يار بروا بىكەم وتارانە لەكانى دلمووە دېتە دەرا لە تو
 زياتر بە كېيىكى ترم نېە دلى نى خوش بىكمە !
 - يارم - لە دەمبىكەوبە ئەم آوازە تەرو تازانە ئەدەي بە گويا ،
 هېچپېشىم بو نەهاتە دى ! من ئەمەوى تا چەپولەي چە پىگەرد لېان
 دورە و نەگەوتوینەتە دەريای ژنى تاريك و نوتەكى نى قەراغ و
 بەندەرەووە ، تا روژى بەدكار لېان نە آلوزاوە و طبيعت لېان
 نەتوراوہ ! شەرابى آزادى جوانترين روژى جوانان بنوشين !

من - ئەي يار ! بەھەمو دايكەووە چاوە نواری روژى بە بەك
 شادبوئم ! بەلام بو رىكەوتنەن بو ئەھوى لە پاشەرۆژا بە ھوى
 خوشەويستىكى دووراو دوورەووە كە لە نيومانا كەپەي سەندوہ
 تووشى گېرە و كېشە و دەردەسەرى ژن و مېردابەنى نەبين
 پىويستە آگادارى ھەندى شت بين نى

ئەھوى بزەنم دلداربەكەت لە پاشى لىكەدانەووە و تاقى
 كەردنەووەبەكى قوولى منە يان ھەر لە سەر آرزوى دلنە ؟

آيا لە رەفتارم كولىوینەووە تا بزەنم بەگوبرەي دلنە يان نا ؟
 آيا ئەگەر بەكەك لە من جوانتر گەنجەركووتە نار شەپولى نى
 سامانى دەريای لىكەدانەووەتەووە دەست لە دەستم بەرەلا ئەكەيت و
 رەدوى ئەكەويت ؟

آيا ئەگەر تو لە ھەمو رويەگەووە دات بە منا چوبى دايك و
 باوك يا كەس و كارت بەرھەستى دلداربەكەت ناكەن ؟ آيا لە
 ھەلبىژاردنى يارنا سەرھەستى ؟

بهلی نه گهر هیچ بهریانی آمانجی نو نه گری آیا من ههروا نه بی
به کوبری له ری جوانی و له نجهولارنا خوم توردومه ناو
گبژی وه بشومه ی پر ترس و نه ندبشه نه وه ؟

ئهمه وی وهك تو نه بی من تاقی بکینه وه منیش له خوو ره وشتت
آگادار ب. ئهمه وی دانابی ، شیرین رهفتار بی ، هاو بیرم بی ،
له هه مو چورتوم و ناله باربه کی روزگارا له باشه روژا بیته
پشتیوانم .

ئهمه وی له ری گهل و نیشنانا بو سه رخستن و بهرزبونه و بیان
به هه رچی چونیک بی هه رچه ندی بکویت له سه رمان یارمه تی
دهرم بی و له هیچ به ستیک نه سه له میته وه ا

ته ی یار — تا ایستا کس و کار وه به تاییه تی باوک و دایک
شووره به کی گه وه بوون له ناویمانا . نه یان هیشتوه له بهك
آگادار بین وه ناشه بان . کهوا بو ریکه و ئه مان زور گرانه ا
یارم — وا نه لی ، نه و آگره به رمه دهره دهره نم ا گرم
نی به رمه ده ا

چون ؟ کی نه توانی بلیسه ی آگری ی نه م دو دله بکوژبینه وه ؟
کی نه توانی نه م دو گوله له بهك بکات و هه لیان وه ربی ؟
کی نه ویری خوی له قهره ی پساندنی ته لی دو دلی به به گه وه
نوساوی به هیز وهك من و تو بدا ؟
کی دلی دپت روشنایی نه م دو چرایه له ناوا نه هیل ؟ کس ا

من - ئەمى يار - گربان رېكوتىن ! كەس و كار آره زوومەند بوون !
 آيا وەك لەمە و پېش باو بوە بە چل و خشل و شاپى و
 زەماونەنەو زوا رووت بكنەنەو و لە پەلو پوى بئخەن و رەنجى
 سالەهاى لە دەست گېرانا بەخت بكن ، نوش يا كەس و كارت ھەر
 لەسەر ئەو بېرە كونەن ؟ ئەگەر وا بن ھەر لە ايستاو نە بئدوينە و
 نە ئەندوينم !

يارم - بە خورابى ھە نام بەر مەدەرەوہ ! گوى لە يارى
 دلسوزى سەراسىمەت بگرە ! من بە ساپەى بى ھوشى باوك و
 داىكەوہ لە خویندن و لە بەردانى چلەوى بېرم لە دەرياي زانستى دا
 بى بەرى بوم . وەك چوارى بەك لە مالا بەسترا بومەوہ . لە
 كاسە و كەوچك شورىن زياتر ماوہى سەر دەرھىنانيان لى بە ستبوم .
 نەم ئەوبرا سكالاي دلى غەمبارم بو ھاورى بەكم لە دنياى روشن دا
 ھەل بۆم . بەلام ھېشتا لە گرىى بەكەى زيانا بووم باوك و داىكم
 لە گەل ئەو بېرە كونانەيانا نېژران . كەوتە ژىر پەنجەى كەس و
 كارە دانا تازە پىگە بشتوہ كائەوہ . بەھويانەوہ كەوتە ھەل پەنجەنى
 زانست لە دەرياي بى پايانى زانستى دا . لە پىبو بستىم بەرامبەر
 بە مال و مندال و مېرد و گەل و نېشتمان گە بستم .
 تى گە بستم چون مندالم لە خویندەوارى فەراموش نەكم وەك باو
 باپىرمان اىمە يان فەراموش كرد . فېر بوم چون لە سەر رى تازە
 پەروەردەيان بكن و بە روحى پىروزی نېشتمان پەروەرى گوشيان
 بكم . بو ئەمەى بېنە نوگەربكى راستال نەك وەك اىمە بە ھوى

دایک و باوکانهوه بوبنه ته دومه لیکی دارزه ره لهشی نیشمانا . نهوش
 باش بزانه نهک من هه مو کچیکی تیگه بشنو پی خوشه وه تا
 پی بکری دایک و باوکی نهخاته سهر نهو ری بهی که به کراسی
 بهری خوبه وه بدريت بهو گه نهجی دلی پی به وه به . چونکه سراز
 له ژن و میردابه تی خوش رابواردنه . خوش رابواردنیش به وه
 نابه ته بهرهم بهری رهنجی نهو گه نهجی شوی پی نه کری
 بدريت به دم آوه وه و به فیرو له ناو ببری . وه یا هه رچی به
 دهسته وه هه به بوی بدات به جل و خشل و له دوا پیدا له ناو
 شه پول و قورتی قهرزداریدا بنالین . تا نهو خشلانهی دوی پی بوی
 کردبو نه سرو به نیوه قیمت بیخاته هه راجه وه و بیفروشی و
 پارهی خه لقی لی بداته وه . من له و کچانه م دلم به مال و میرده وه
 نه سوونی . سهره رای نه وهی مه بدانی ده ست بلاوی میرد نادم که
 له ری منا په لو پوی خوی ببری نه قه لاش نه دم بو خوش گوزه -
 رانبان له ایشو کارا یارمه تی بدم و سهره گوربسیکی له گه لا
 بگرم . به لام آخ له م گوفت و گو به دا بوین ناگا به کیک وه ک بای
 شمال به سهره هات نه په رزاین کوتابی به سکالا که مان بده بن هه
 بهک له عاسقی خومان به تیلانی چاو دو عا مان له بهک خواست و که وتینه
 مل ری هه ناسه هه لکیشانی سارد و لیکدانه وهی نهو وینانهی له
 سهر روی دلمان جی گیر بو بو .

له دهرونی گهرم مانه وه تیرمان نه گرتنه روزگار که نهی هیشته
 هم دو سهره گردانه بگه نه نیازی دلی هه لقرچاویان .

له بابته په پیاوړی نه نهوهی قافقاسی و آریهوه « نظر یهی دوام »

صالح قفانه

له مقالهی پیشودا باسی په پیاوړی نه قوامی آری و کوچوره وه کانیان کرا که وا له هه شته کانی گوی دهریای قزوینه وه له زماني کونا کردویانه بهلام بو نهوهی بیربکی راست و دروست بچینه زهینانه وه پیوسته له هه مو نه فکری علما ورد پینه وه که علاقه دار بی بهم باسه وه له بهر نه وه له مقاله به دا پیری نهو عالمانه ش نهوسین که له بابته په پیاوړی آده مزاد و بلاو بو هه میان به سر زه مینا چونته پنج و بناوانی مسئله گوه تا کو به آزادی بیر بتوانین قهراریکی دروست له سر نه حادثیه بخینه کاپه وه : —

له بابته په پیاوړی آده مزاد له سر زمین و جیگا و شوینی نه په پیاوړی وه علمای نه قوام به ک قول نین ، هه ندیکان نه لین (آده مزاد) له چند جیگا به کا خولقاوه ، وه کو ووتویانه به رهی (نه نهوهی زهره) له ناوچهی چین و مغولستان وه (نه نهوهی سپی) له ناوچهی بهینی دهریای سپی ناوه راست وه هندستان و (نه نهوهی رهش) پش له ناوه ندی نه فریقا دا په یاهوه ،

بهلام تا قبلی تریش هیه به این : آدهمیزاد گشتی له بهك تووه و له بهك شوین بشا خولقاوه له دوای نهوه نهجا به سهر زه مینا بلاو بوتهوه ، نهمانه نه این نهوانه ی که له وطنی نهصلی زور دور کهوتونهوه له چیگای تازه و شرونی زور پیچ، وانه ی وطنه نهصلیه کیاندا خه ملی وه آوگگیل ، هوا و خوراکی نهقلیمی تازه گورریونی به دربرایی سهد ههزاران سال رهنگگ و چاره و شکلی بهده نیشیان تیک چووه ههتا له نهنجاما ههر سه نهتهوه نهصلیه کی سهرهوه هاتوته کایهوه که له دوایا نهمانیش له ناو خویانا دوباره بلاویان کردوه و تیره نهقوامی ابستهیان لی کهوتونهوه ؛

نهجا لهم مقاله پچوکهدا لهمه زیاتر به بهربهوه نیه له سهر نهه باسه دربروه برروین نهوی مهراق نهکا و ناقهتی هیه به ماشای نوسراوی نایهتی نهه باسه بکا . . . علاما شاره زاکانی بری آخری نه این : سهرزه مینه کانی روزهلانی ده ریای سپی ناوه رراست ههتا هندستان و ده ریای قهزوبین کهوا نریکه ناوه راستی دنیای قهدم بی نشمانی نهوه لبی آدهمیزاده ، انسان لهویدا خولقاوه و له دوای په ره سهندنی لهوبوه بلاو بوتهوه — بهعنی سهرزه مینه کانی سوریه و قهلهستین و بادیهی شام و عراق و ایران و قانقاس و روزهلانی نهته دول — یان داناوه به سهر زه مینی په یا بونی آدهمیزاد .

بهه بیرهدا وا ده ره کهوی لهم آدهمیزادانه — لهوانه ی که لای روزهلانهوه بون هه ندیکیان رویان کردوته (چین و مهغولستان)

له وی جی گیر بون وه له بهشی روزاواشا تاقی کی تر به لکو له مسره وه روبگردونه نه فریقا هه تا ناوه دراستی قطعه که چوه و له وی جی گیر بون ، جا له دو پول کوچ گه رانه به دربزی زه مان و تأیری نه قلم و خوراک وک له سهره وه ووترا بهره ی (نه ته وه ی زهرد) له ناوچه ی چین و (فوله رهش) بش له دیاری نه فریقا په یا بوه وه له وانهی که له وطنه نه صلیه که شا ماوه ته وه بهره ی (نه ته وه ی سپی) به ره هم هاتوه .

خولاسه له بابته په یا بونی آده میزاد و بلاو بونه وه یان به سهر زمین و که و ته وه ی سه نه ته وه نه صلیه که پیری علمای نه قوام نه مه به که له سهره وه به کورنی ووترا وه له مانهش نه وه ی مه رامی ایجه به له مقاله یه دا په یا بونی بهره ی (نه ته وه ی سپی) و له وانیه وه که و ته وه ی تیره نه قوامی قافقاس و آری به که لای خواره وه باسی نه گه بن : —

وا دیاره نه ته وه ی سپی که له نشانی نه وه لین دا ماوه ته وه لشانهی آده میزادی ههره کونیشی له خویا هیشتوته وه ، نه جا له نه ته وه سپی به بهره ی (قافقاس — آری — به بهره ی) که وتوته وه ، له دوا ی نه هم پش ره وه هوشیارکار به لیره دا نه جا باسی نه ته وه ی قافقاسی و آری نه گه بن که له ره سه نی سپی به هاتوه خواره وه : —

جاری علما کان ناوی (قافقاسی) یان داناوه بو تیره نه قوامی

سپي کونب که له ناوچهی ایران و عراق و سوریه و روزه لانی
 نه نه دود وولانی قافقاسا ژیاوه وه بهوه له نه ته وهی (سامی) و
 (ره سه نی زهره) جیا یان کردونه ره واشیان زانیوه که نه مانه به عنی
 به ره ی سپی به کانب له و ولانی (قافقاس) دا په یا بون وه له بوه
 بلاو بونه وه ، دوبه شه بویه نه م حوکمه یان داوه چونکه چاره و
 فه سال و زمانی به شی قافقاسیه کان له (سامیه کان) نه چوه و هر له
 بهر نه وه شه که ناوی قافقاسی یان کردوه به ناوی (ره سه نی) بویان
 نه وه نده هه به نه یان زانیوه نه مانه که ی وه چلون بلاو بونه وه .

مایه وه سهر زانیی کونبده ربه نی نه ته وهی (آری) و نسبه نی
 ره سه نیان له گهل (قافقاسی) به کانی لای ژورو ، طاله شاره زاکان
 له وه دا به ک قهوانب نه لین نه م دو نه ته وه به له به ره ی
 (ره سه نی سپین) و له به شی (سامی) به کانب نین ، به مه دا دهر
 نه که وی که له ناو ده سته نه قواهی (نه ته وهی سپی) دا نه م دو تیره به
 نربک تره به به ک به عنی له چاو نه وانیترا نه ژادی نه مانه دره ننگتر
 جیا بونه وه بگره نه ژادیان له ده وری پیش تارنجی کی نربکا پیکه وه
 ژیاوه نه شی له نوورره ی عراقی ژورو و ایران که ناو پشته ی
 نشمانی نه صلی یانه پیکه وه بوین تا کو به دم په ره سه ننده وه له
 قهراغی ده ریای (قهزوبین) تونگک بون ، له م ده وره شا به ردیان
 نیز کردوه گرتویانه به ده سته وه که بی به چه کی باش له
 راوو شکار یانا .

ټه ده دوریک پوه له سهردهمی عصری چوارهمی ژولوز له
 سهر زمین که به زمانی ټلی دهوری (پلیستوسین) ی ناوه لم
 ده وردهدا حالتهی ټه قلمی دنیا له گهرماوه بو سهرما، وه له سهرماوه
 بو گهرما گهلی جار گورراوه جاری دوابی له شمالی ټه سیکا و
 ټه وروپا و آسیادا که حالتهی ههوا ټیک چوه درهجهی گهرمی ههوا
 زور شکاوه به فریکی بهر دهوام و بی شومار بارپوه که له عصری
 چوارهمدهدا (دهوری سهول بهندان) ی ناو تراوه
 (دهوری جاید)، ټم سهول بهندانه انسانه کانی لای قافقاس و
 ده ریای قهزوبنی تهنگه تاو کرده وای لی کردون خویان کوتاوه
 بولای گهرمیانقرو ټه ناوه یان بهجی هیشنوه، جا بهم تهرجه له
 ناربخا بهکی له سه به به زوره کانی کوچوره و کردنی انسانی کون
 ټم سهرما و سوله به پوه، ټم انسانانه له ناو سهرما له ټه شکه و تاژیان و
 پیستی هه بوان له بهر کردنو کورک به کار هینانیش لم ده وردهدا
 فیر بون به عنی سهرما و سوله انسانی به بی ټه اختیار بو مده نیهت برده
 فیری دانشتنی ناو خانو و جل له بهر کردنی کرده ؛

خولاسه به هج جوری پیا بو بی له وهدا علما شکی نهماوه که
 ټه قوامی (قافقاسی و آری) کون بهر وه دوا له نه ته وه بهک که وتونه وه
 له چوارده وری ده ریای قهزوبن دا هه به شه له بزوتن دا پوه وه
 له وه شا گومان نهماوه که ټه مانه له بهر ناچاری ژیان جیا پونه وه و
 ناویشیان گورراوه له بهر ټه وه پیبوسته و ایزانین که ده ستهی
 (هندو ټه وروپایی - وه یا - آری) دوابی که وا له سهردهمی

(۲) هزار سال پیش میلاداً له چواردهوری ده‌ریای قه‌زوبن ترازوه و بلاوبونه وه نه‌فواسی آری ایسته‌ی خستونه‌وه له‌گه‌ل قه‌ومه‌کانی زاغروسی کونا که پیش ته‌م آریانه‌که‌وتون وه له روزاوی ایرانا له ناو چیاکانا دانشتون وه بهره‌سن علماکان به (قافقاسی) یان ژماردون خرمو کسی به‌ک بون و له نوخو توویکی زور تریک بون ، به‌لام به ناویش جیا بون و له پیش تاریخه‌وه له به‌ک آواره بون ،

قسه‌ی نینکه‌ی ژین

ته‌گه‌ر ته‌نه‌وی کسی به‌سه‌رتا زال نه‌بی به‌سه‌ر نفسی خونا
 زال به
 قسه‌کردن چاندنه‌گوی‌گرتن درونه‌وه‌به
 کونفشیوس
 ایش بکه به‌ایش کردن قهرزی ژیان نه‌ده‌ی‌نه‌وه پی‌اوی بی
 ایش دزی ناو کومه‌له‌که‌به‌نی
 فولتیر
 له‌گه‌ل نفسی خوت ره‌ق به‌له‌گه‌ل هاو‌زبان‌ت نه‌رم
 کونفشیوس
 ته‌گه‌ر باور بکی که شتیک جگه‌له‌ایشی چاک تو له‌خوا
 تریک ته‌کانه‌وه باوره‌ره‌که‌ت بوشه
 کانت
 ته‌گه‌ر بو دل‌نیایی کومه‌ل هه‌ول نه‌ده‌ی خوت دل‌نیا نابی
 برنارد

تفسیری قرآنہ

بہ قدمی شیخ محمدی ہمال

(وما كان لمؤمن ولا مؤمنة إذا قضى الله ورسوله
 أمراً أن يكون لهم الخيرة من أمرهم ومن يعص الله
 ورسوله فقد ضلّ ضللاً مبيناً . واذ تقول للذي انعم
 الله عليه وانعمت عليه امسك عليك زوجك واتق الله
 وتحفي في نفسك ما الله مبديه وتحشى الناس والله احق
 ان تحشيه فلما قضى زيد منها وطراً زوجنا بها لكي
 لا يكون على المؤمنين حرج في ازواج ادعيائهم إذا
 قضوا منهن وطراً وكان امر الله مفعولاً . ما كان على
 النبي من حرج فيما فرض الله له سنة الله في الدين خلوا
 من قبل وكان امر الله قدراً مقدوراً . الذين يبلغون
 رسالات الله ويخشونه ولا يخشون احداً الا الله
 وكفى بالله حسيباً)

پہنہ بہر (درودی خوی لہ سر بی) پورزایہ کی بوہ ناوی
 « زینب » بوہ ہر لہ منالی بوہ بہ بہرہ رشو چارڈبری پہنہ بہر

گه وره بووه تا داوبه تی به شو ، به نده « عبد » ی کیشی بووه
 ناوی « زید » بووه پیغه بهر تم به نده ی خو به ی آزاد کردبو وه
 کردبوی به کورری خوی هه مو کس پی نه ووت زیدی کورری محمد .

تهه باو بووه له پیش پیغه بهرا هه ر کسه ی آره زوی بوپی
 نه خوازه لا ته و کسه نه ی که وه جاخیان کویر بوپی یا کورریان نه بوپی
 به کیکی کردوره به کوری خوی ، هه ر وه ک باو کو کورری
 راسته قبی کله پوریان له به ک بر دوه و ژنیشیان له به کتری حرام
 بووه ، آینی اسلام که هات ویستی تم ده ستورانه تک بدا بهم
 ره نکه ته و جوره کوررانه به کورری راسته قبی نه زارین وه کله -
 پور له به ک نه بن وه ژنیا ن له به کتری حرام نه بی ، وه کو له
 آینه کی ترا ته نه رموی (وما جعل ادعیائکم ابنائکم)

به نده و آزاد کراویش له پیش آینی اسلاما ته وه نده ره زیلو رسوا
 زه بو نو بی نمود بون له ناو مهردومو کومهل دا هیچ حقه ی ژیا نیان
 نه بووه ، وه ک کر به یانی تا ایواری باریان پی کیشراوه وه ابشو
 کاری فورسو گرانیان پی کراوه ، پیغه بهر که هات ویستی
 اصلاحاتیک بکا له ناویانا وه حقه ی ژیا نیان بو دابی .

هه مو خوینده واریکی تیگه بشتو که آگای له میژری پیشینانو
 سه رگوروشته ی پیوای گه وره ی پیشه وای بی نه زانی که هه مو
 پیوایکی هه ل کونو که له ناو گه لیکا په بدا بو بن وه ویستنیان
 اصلاحات بکن وه ده ستورو باوی کونی ناشرین هه ل گرن له

ناویانا له پېشه وه هاتون خویان رچه یان شکاندووه و سینه یان کردووه به نیشانه ی ته شهرو ته وایچی مهردوم وه بون به پیش ره و بو کومه له کیان ، چونکه گوفتاری به بی کردار بی گانه ، له بهر تهه کاتی که پیغه بهر هاتو اصلاحاتیکی ته وای کرد له حالی به نده گانو آزاد کراوانا وه حقی ژبانی بو دانانو کردنی به برای دینی وه به فرمایشو گوftar مساواتو به کسانو خسته ناویانه وه ، انجا خوا پی فیره و ههروهک به گوftar اصلاحات ته کی به کرداریش بیکه وه خوت تم رچانه بشکینه .

دیاره تم ده ستور و باوی کونه به آسانی ناشکینوی ، وه به هه مو کس تک نادری که و ابو پیغه بهر ته بی به کی بشکینی ؟ دیاره تهوی به خوی ته کری به خوی تهوی به خوشی ناکری ته بی به خزمیکی وهک ژبانی پورژایون زیدی کونه به نده ی آزاد کراوی خوی بکا ، بویه خواش ایزه دا دو فرمانی به پیغه بهردا .

به که بینی فهرموی جاری پیشه کی تم پورژای خوته وه کو زینب بی ماره بکه لهم به نده ی آزاد کراوت وهک زیدی کورری حارث بی تا مهردوم هه مو بینن که و پیغه بهر کچبکی حوره ی ، خانه واده ی ، قرشی پورژای خوی ماره کرد له کونه به نده به کی آزاد کراو ، وه هه مو به جاری تی بگه ن که آینی اسلام تا چه ته ندازه بهک دیمقراطی به وه به کسانو مه به سه .

دوهه بینی فهرموی هه ره له که زید طلاق دا خوت ماره ی

بکه تا مسلمانان به نه‌واوی بزنان که هه‌وکسی به‌کیکی کرد به کورری خوی شرطا نه خوی نه‌بی به کورری راسته‌قینی تا هه‌ر حه‌لی به‌کیکیان بمری نه‌ویکیان که له‌پوری لی بیا ، وه نه ژنه‌کشی نه‌بی به بوکی تا پی نه‌شی .

په‌مه‌به‌ر به‌کم فه‌رمانه‌کی خوی گه‌یانده و آشکرای کرد وه به زینب و عبداللهی برای ووت که خوا نه‌په‌ری زینب ماره بگری له زید ، به‌لام فه‌رمانه‌کی دوه‌می هه‌شته‌وه له دلی خویا وه په‌شه‌کی نه‌ی و بست بی‌درکینی ، به‌م فه‌رمانی خوا به زینب و عبداللهی برای زوریان پی خوش نه‌بو چونکه به نه‌نگیان نه‌زانی که‌چیکو حوره‌ی قرشی پورزای په‌مه‌به‌ر شو بکا به کونه به‌نده‌به‌کی آزادکراو ، هه‌رچه‌ند په‌مه‌به‌ر به‌سه‌ریانا نه‌ها‌تو آموزگاری نه‌کردن نه‌وان تا‌خیران نه‌خست تا له‌روی هه‌رره‌شده‌وه نه‌م آینه‌هاته خواره‌وه فه‌رموی (وما کان المؤمن ولا مؤمنة) دروست نه‌بو

هه‌ب‌چ پیاو وژینکی مسلماننی خارن باوه‌رر (إذا قضی الله ورسوله امرأ) حه‌لی که خواو په‌مه‌به‌ری خوا فه‌رمانیکیان دا به شقیک

(ان یکون لهم الحیره من امرهم) نه‌مه بی بو نه‌وان سه‌ره‌به‌خونی له فه‌رمانی خواو په‌مه‌به‌را ، به‌عنی فه‌رمانیکیان که دا به سه‌ر مسلمانیکا

نابی نه‌و مسلمانه نه‌یکا (ومن بعض الله ورسوله فقد ضل ضللاً مبیناً) هه‌رگه‌سی بی فه‌رمانی خواو په‌مه‌به‌ر بکا ، به‌عنی به‌قسه‌یان نه‌کا نه‌وه گوسراهه به گوسراهی به‌کی آشکرا .

به هاتنه خواره وهی ئەم آیتە زینب بە ناچارى شوى کرد بە
 زید . پیغه مبهەر ئەوه ندهی مه بهس بو ئەم شو کردنی زینبە بە
 زید بو ئەمەى که فه رمانه کەى خوا به جى بی خوى ،اره یه کەى بو
 زید دا ، به لام زینب له دلا هەر پیبى ناخوش بو وه حەزى
 نه ئە کرد و نه نگی لی ئەهات ئەمى کچو حوره و له خیلې قریشو پورزای
 پیغه مبهەر و شو بکا به کونه به نده به کی آزاد کراو ، له بهر ئەمه هیج
 وقت زینب لوتى به مېرده کەیا نه ئە ژه ند و ابشوکاری ناومالی بو
 نه ئە کرد وه به روبه کی خوشو زبانیکی شیرین گو فتو گو ی له گه لا
 نه ئە کرد ، زیدی مېردى له جباتى محبته وه و بکوهینه خوشى به ره
 که چى کونه ژه نگو ژار بکوه مالی لی هه راسان بو ، ناچار هه مو
 جاری ئەهاتنه خزمهت پیغه مبهەر وه داستانی خوبی بو ته گیرابه وه بو
 ئەمەى که به زه بی پبا بینه وه وه رپى بدا بو طلاق دانى زینب وه
 ئە گه ر له پاشه روزا طلاقى دا پیغه مبهەر لی دل گیر نه بی ،
 پیغه مبه ریش هه رچه ند له وه پېش خوا پیبى فه رمو بو که هه ر حەلى
 زینب طلاق درا خوت ماره ی بکه چه له بهر دل نه وانی زینب که
 له م ناوه دا دل شکست بو وه له بهر چاوی خیلې قریش شکا وه
 وه چه له بهر ئەمەى که ابو ه بین به سه رمه شقو پېشه وا بو مسلمانان
 وه پېشانیان بدن که ژنى ئەو که سانه ی که ئەیان کن به کورى
 خوتان پیتان ئەشى هه ر وه ک ژنى ابو ه به وان ئەشى ، وه لی
 پیغه مبه ریش له دلا هه ر نه نگی لی ئەهات که اذنى زید بدا بو
 طلاق دانى زینب تا خوى ماره ی بکا ، چونکه هه م خلاقی عرفو

مادونو باوی ناو قریش ته بو ، وه هم پېښی ناخوش بو ژنی طلاق
 دراوی کونه بهندهی خوی یینی چونکه ته گهر حزی لی بگردایه و
 آره زوی بپوایه وقتی خوی له پېښه وه به کچی ماره ی ته کرد ،
 له بر ته مانه همو جاری که زېد ته هاته خزمنه تی بو طلاق دانی
 زینب پېغه مېر نهی ته هېشت طلاق یی بدا وه پېښی ته ووت ژنه که ت
 بپله روه لای خوتو به رولای مه که وه له خوا برسه ، تا له
 دواییدا زېد له نهوانایا نه ما وه ناچار بو به طلاق دانی زینب ،
 انجا له روی مهره کونوره هم آینه هانه سهر پېغه مېر فهرموی
 (واذ تقول للذی انعم الله علیه) بیر بگردوه که ته ووت به که سیکي
 ته وته وه کو زېدی کوری حارث بی که خوا انعامی به سهره کرد بو
 به هدایتو یارمنه تی دانی بو مسلمان بون (وانعمت علیه) وه توش
 انعامت به سهره کرد بو به آزاد کردنی بهم ره ننگه آزادت کرد
 بو ، به عنی ته ووت به زېد (امسک علیک زوجک واتق الله) ژنه که ت
 بپله روه بو خوت وه له خوا برسه ، به عنی طلاق یی مه ده و
 به رولای مه که (ونخفی فی نفسک ما الله مبدیه) وه په نهانت ته کرد له
 دلی خونا ته وهی که خوا آشکرای ته کا ، به عنی خوا پسی فهرمو بیری
 که هه روقت زینب طلاق درا خوت ماره ی بکه تا رچه بو
 مسلمانان بشکی وه تی بگه ن که باوی جاران تیک چو وه که چی تو
 نه ننگت لی ته هات وه نه ت ته هېشت طلاق بدری وه نه ت ته و بست
 ماره ی بکی وه فهرمانه کی خوا به چی یینی (ونخشی الناس) وه له
 مهردوم ته ترسای که پیت بلین ژنی طلاق دراری که سیکي هینا وه

که کردوبه‌تی به کورری خوی ، له‌گه‌ل ته‌پشه ته‌بی بزانی که
 (ولله‌احق ان‌نخشیه) هه‌ر خوا شایسته‌تر و زینده‌تره بو ته‌مه‌ی
 که ای برسی ، به‌عنی هه‌رگه‌ه تو پیغه‌به‌ری‌خوای نابی هی‌بچ
 شتیک له‌فه‌رمانی ته‌و بشارته‌وه ، وه هه‌رچیت پی بلی ته‌بی
 بیکه‌ی ، وه بو لایردنی ده‌ستوری کونو دامه‌زراندنی ده‌سنوری تازه
 ته‌بی خوت رچه بشکینی وه سینت بکه‌ی به‌نیشانه‌ی ته‌شه‌رو
 نه‌وانجی مه‌ردوم وه ته‌بی زینب ماره بکه‌ی با پیدشت بلین که کونه
 ژنی کوری خوی هیناوه وه کو ته‌فه‌رموی (فلما قضی زید منها وطرا)
 حه‌لی که زید کاری خوی له‌گه‌ل زینب به‌جی هینا ، به‌عنی له‌پاش
 چونه‌لای طلاق‌دا وه عده‌ی به‌سه‌ر چو (زوجنا کما) لبات ماره
 کردی (اکی لا یكون علی المؤمنین حرج) تا هی‌بچ جو‌ره مانع وه
 به‌ره‌له‌ستی به‌ک نه‌بی له‌سه‌ر مسلمانان (فی ازواج ادعیائهم) له‌ماره
 کردنی ژنانی ته‌و که‌سانه‌ی که به‌ناو ته‌یان کن به‌ کورری خوایان
 (اذا قضاوا منهن وطرا) حه‌لی که چونه‌ لایانو کاری خوایان له‌گه‌لا
 دوروست کردنو له‌پاشا به‌ره‌لایان کردنو عده‌یان به‌سه‌ر چو ، به‌لام
 ژنی کورری راسته‌قینی له‌پاش چونه‌لای له‌لایهن کورره‌گه‌وه ایتر به
 باو‌که‌کی ناشی (وکانت اسم الله مفعولا) وه فه‌رمانی خوا به‌م
 ماره‌کردنی زینبه له‌ پیغه‌به‌ر دراوه و به‌جی هاتووه ، به‌عنی خوا
 هه‌ر فه‌رمانیکی دا ته‌بی بکری (ماکان علی النبی من حرج فما فرض الله له)
 هی‌بچ سو‌چو گونا‌ه‌بک نیه له‌سه‌ر پیغه‌به‌ر له‌وه‌ی که خوا پی‌ویستی

گردوه بوی وه کو ماره گردنی زنب بی ، چه نسکه له آبینی ایهدا دورسته بو پیار که زنی طلاق دراوی بهگی بینی که نه او کردینی به کوری خوی وه خوا تم رگایهی داناره (سنة الله في الدين خلون قبل) به وینهی تمو رگایانهی که دایناره بو پیغه به ره گانی پیشو ، به عنی هر وهك پیغه به ره گانی پیشو هر به که آبینکی نای به نیو ده ستورو باوبکی جیاوازی بووه ، وه له آبینی تهوانا هندی شت دوروست بووه وه هندی شت دوروست نه بووه ، با تم پیغه به ره ش شرعیکو آبینکی جیاوازی بی وه له آبینی تهوانا دوروست بی بو پیار که زنی طلاق دراوی کسی بینی که نه او کردینی به کوری خوی (وکان أسراً لله فدرأ مقدورا) وه فرمانی خوا بهم ماره گردنه حکمکی قطعی به نه بو نه بی .

انجا چوووه سهر باسی پیغه به ره گانی پیشو که هر به که آبینکی جیاوازی بووه فدرموی هیج سوچو گوناھی نی به له سهر پیغه به ره هر وهك سوچو گوناھ نیه له سهر پیغه به ره گانی پیشو

(الذین یلغون رسالات الله) تهوانهی که ته گه به نین به مردوم به بزمانی خوا (وبخشونه) وه له خوا ته ترسن (ولا یخشون احدا الا الله) وه له هیج کسی تر نازسن تهنا خوا نه بی (وکفی بالله حسیبا) وه هر خوا به سه له روی پرسینه وه وه به عنی خوا آگاداره به کرده وهی به نه گانی خوی وه سبهی روزی لیان ته پرسینه وه .

(ماوه نی)

له کور و فوژبني نأر بخرأ

طير هاور

نژاد . ع . ع

له روژبكي مانگي مابسي سالي ۱۸۲۸ له شاري (نوربرغ) ي باقاريا شخصيكي نه نامسراو خوي گرنو به ديوارى شورى شاره كدا تم شخصه عومري له ده وري (۱۶) سالي دا بو نيشانه ي نه صل - زاده ي له سهر و سپاي دا آشكرا بو هردو ده ستي كردبو سوپهري چاوي نه ي نه تواني هلي به ي نه بشكي روز . پوليسي جاده لي خوري كه رانه و ستي پروا بهري خويدا .

بهلام تم شخصه نه ي نه تواني پروا چند ههنگاو بك رو بشت له په ورو كوت و ناوو ناوبانكيان لي پرسى وه راسي بي نه درا . رايان پيچا بو سر كزي پوليس كه تحقيقي شخصتي بكرى . له سهر و سه كوني و ده مو چاوي ديار بو كه تم شخصه نه گيل و بي زه كايه وه نه شيت و شه بدايه . سپاي و اي پيشان نه دا كه شزاده وه پامبرزاده بك بي بهلام نه نه تواني سه بكا و نه نه زاني پروا . بي بي وه كوهي منالي ساوا ده رپهري بو . وه له هه مو ده ننگك رانه چله سكي و نه ترسا كه گوي له ده نكي زه نكي كاسه بو له ترسا گريا كه گوي له ده نكي موسيقاي عسكري بو له ترسان له خوي چو كه خوارد - مهبان له پيش دا نا روي گرز كره خوي لي لادا له نان و آو

زیاتر هیچی تری نه ته و بست . هه نندی ته سپانی گه مه یان بو هینا تر ساو قیژانندی ته سپه دارینه به کیان بو هینا باوه شی پیا کرد و ماچی ته کرد شخصیتی ته ماله هه ر وا مجهول مایه وه . ته نه له ناو جله کانیدا قافه زیکی بچو کیان دوزیه وه که له لاینی کری کاریکی باقاری به وه نوسرا بو .

ته بووت (هه اگری ته م قافه زه م منالیکی شیره خوره بو له پیش شانزه سال له به رده سی خانوه که مدا دوزیه وه . که له شیم پشکنی قافه زیکی دایکیم ده ست که وت تیدا نوسرا بو ناوی ته م ماله کاسپر هاوسره له ۳۰ نیسانی سالی ۱۸۱۲ م له دایک بوه باوکی ضابطه که له فرقه ی ۱۶ م له نورم برع دایکیشی ژنیکی فقیره ناتوانی به خیزی بکات)

کاربه دهستان له راست وه با دروی ته م گوفتاره له شک وشبهه دا بون . نه یان ووت بو شوین ووت کردن ته م نامه به نوسرا وه چونکه له روی ته م لاوه شازاده ییک دیاره . ته بی هه نندی کهس هه بی به شاردنه وه ی ته م لاوه حقوق بکیان ده س گهوی و به آشکرا بونی له چنگبان ده رچی . واده رگه وت که هه مو ژبانی ته م روله به هه ر له ناو زندانیکی تاریک و نوته کارای بوارد وه . ته قلی انسان زور به زحمت قبول ته کا آده مزاد ته مه نده ظلمی شهتانی هه بی که منالیکی ساوا له حقی طبیعی خوی که روناک و قسه کردن و روبشته مه منع بکات .

روژیک کاربه دهستان شنیکی عه تیکه یان له م کوره دی . که

چاوی به قهله‌مبکی فورتم کوت په لاماری دا تم دوکله‌ی نوسی (کاسپار هاوسر) بویه تم دوناوهمان فیرکرد بو که شخصی راسته - قبه‌ی بشارینه‌وه . چونکه هی نری پی نه‌نه‌نوسرا و نه نه‌خوینزابه‌وه له و میژوه‌دا . له شاری (نورمبرغ) ماموستابه‌کی دلپاک هه‌بو ناوی (پروفیسور داوسر) بو . تم کوره‌ی برده مالی خوی زور چاک سرپه‌رشتی و آگاداری کرد خه‌ریک بو نه‌قل و زه‌کای پاشکه‌وتوی وریا بکانه‌وه له مده‌به‌کی که‌مدا کاسپر فیری روه‌بشتن و قسه‌کردن و خویندن و نوسین بو له پاش چهند مانگیک توانی نه‌منده‌ی که به پیریا پی سه‌رگوزشته‌ی خوی بکیرینه‌وه نه‌بووت (ژیانم له ناو زندانبکی تاریکا رابوارد له به‌ک شخص زیاتر که‌س نه‌ته‌هاته‌لام نه‌ویش له ناو تاریکیدا تارمایی به‌کم نه‌دی تم که‌سه په‌رداخیک آو چهند پارچه‌نانبکی بوی‌جی نه‌هیشم جلی نه‌گوریم و نه‌ی شتم و به‌ک کله قسه‌ی له‌گه‌ل نه‌ته‌کردم . روزیک هات ه‌ردو چاوسی توند به‌ست ده‌سنتی گرت هینامیه‌ دهره‌وه نامه‌به‌کی خسته‌گیرفانم هلی په‌ساردم به شوره‌ی شاری نورمبرغ هه‌مو زانستیکم به‌رام‌به‌ر رابوردوی ژیانم نه‌مه‌به) . خانوه‌کی پروفیسور داوسر بو به سه‌یرانگای زیاره‌ت‌که‌رانی تم کوره عه‌تیکه‌به . پنج مانگ رابوردبو له دوزینه‌وه‌ی تم کوره عه‌جایه روزیک داوسر گوی له هاوار و قیراندنی کوره‌که بو ناوی دایه ژوره‌کی دی که له ناو خوینا نه‌نلایه‌وه ده‌ست‌برد برینه‌کی سه‌ری پسچا تباری کرد نه‌بجا کوره‌که چاوی کرده‌وه ووتی پباویک روی پوشا بو

هاته ژوره کم تاوی دابه سهرم ختجه ربکی بو وه شاندم به سهرم
کوت و پباوه که به تیزی دهر پری رویش پویس به دواي هم
جانی به دا زور گه را نه دوزرا به وه .

نهجا زور چاک آشکرا بو هو شخصی نه به و بست کاسپر
بشارینه وه که پی زانی ناوبانگی دهر چوه ترسا نه ک سره که ی
آشکرا بی وستی پی کوژی له ناوی بهری به ته وای شوینی وون
بکا . له وه خته دا لوردیکی انگلنز که ناوی (لورد استانوپ) بو
ویستی هم کوره پی بگه یینی هاته شاری (نورمبرغ) پاراستن و
پی گه یاندنی هم کوره ی خسته سهر نه ستوی خوی به دزیه وه نار دبه
شاری (آسیاخ) بو تعلیم و تربیتی پروفیسور (فورما) ی بو گرت
له پاش چند سالیک هم کوره نه فانتیکی چاکي چوه میشکوه و بو به
زانابه کی مناسب . نهجا لورد استانوپ له انگلتره وه هات بو نه مه ی
که هم لاوه نه ختی بجه سینه وه ویستی سه فهریکی (لندن) ی پی بکا
نه زنب و جه پای رابوردوی له بیر بیانته وه له روزی دیار کراوی
هم سه فهره پیار یکی بیگانه هاته ماله که ی پروفیسور فورمان نامه به کی
دایه ده ست (کاسپر) له نامه به دا نوسرا بو که بچینه جیگه ایه کی
دیار کراو له و جیگه ایه دا حقیقی ولاده نو شخصیتی تی نه گه بفری .
کاسپر هم مسئله به ی له لورد استانوپ شارده وه ههر به ته نه چو بو
هو جیگه ایه که له کاغزه که دا دیار کرا بو زور په له ی نه کرد که
راسی وه ولاده تی خوی تی بگا .

زوری پی نهچو به بر بنداری گه رابه وه خنجه ربکی زه هراوی
 له سنگی درا بو . تنها ته چوار کله بهی له دم درچو (قصر . . .
 آبد . . . اوزون . . . کیسه) لورد استانبول پای رای کرد بولای
 آبدی اوزون له باغچهی قصره گدا له ناو کیسه به کدا ته
 قانزوی دوزبوه (تاریخی و لاده تی کاسپر هاوزر ۳۰ نیدسانی
 سالی ۱۸۱۲ به تاریخی کوزرانی ۱۴ کانونی مهول سالی ۱۸۳۳ به .
 بزانی من له سهر سنوری (آقاری) باوریا بو سهر ته نه هره
 هاتوم ته حروفی تهوله مینی ناومه . م . ل . ب) لورد
 استانبول وای بلاو کرده هه رچی کسی قانی کاسپر هاوزر
 بدوزینه وه پنج هزار فلورین به خشکی ته درینی .

چند سالیک رت بو پولیس ته و دال بو به شوین قانی کاسپر
 تهجهی هیچ بو . ته شخصه عه جایه هه تا ایرو بوه سربکی مهای
 نه زانراوی تاریخ هه ر کسبک به نه و عیک لیک کی دابه وه . هندی
 کسان ووتبان (غراندوق دوبار)

که له خانه دانی قیصر بو دایکی کاسپر بوه . به لام هه تا ایستا
 دایکی ، باوکی کی بوه ؟ بوچ وا چه پس کرا ؟ بوچ کوزرا ؟ ته مه
 ایستاش تاریخ کشفی نه کرده .

له ته پایی فورهح سالونی به زمت پر ته داره ک بی
 شهوت هه روزو روزت جه ژنو جه ژنت لی ، بارک بی
 بیخود

دیوانی که لاو پتر

بو بانوی جاف

پیره سیرد

گیانه ا وه نهوشه ، و چنور ، له گهل ، گول
 سهودای دیدنه نی . تویان کهوته دل
 چنور ، له کیوان . وه نهوشه له چه م
 گول ، له گولستان . به کیان گرت سه رجهم
 هر سیکیان نیکرا گوفتو گیانه
 سهولی هاتی خدمت تویانه
 هاته لام بنکوتیان ژین تو ، را ، بهرمان ، به
 نهه مان بو بکه و ناچی سهرمان به
 نهوا ، هر سیکم به سن به دسته
 هاته خدمت به دوستی بهسته
 هر بهک به رهنگی مهرا می پسته
 کیانیان به دیاری خاکی بهر پسته
 چنور . بو زلفت ، لول و په شپوه
 وه نهوشه مل کهچ خالی لای لبوه
 گولیش نازکی گونای توی دیوه
 چقلی خوی ، له زیر پی . ههل چه قیوه

تو ا سایه بهرزی شای شیرین نه‌ندام
با ، ، له ، سایه تا بگفته مه‌رام

ویندی کوردستانه

(هوار)

کوردستان جیگه‌ی به‌چکی شیرانه
جیگا هوارگه‌ی کورد و گورانه
خوایه هه‌ر خوش بی بومان تا سه‌ر بی
پاش ماوه‌ی خاککی ماد و بابانه

***

خوشترین جیگای گشت سه‌زین زه‌مینه
جنت‌الماوای روزی w.zheen.com دوا‌یینه
خوایه آوا بی نه‌ی‌کی ویرانه
چه‌نده دل‌گیرو جوانو شیرینه

***

پر له شاخو کبو چیاو روباره
سه‌یرانه‌گاو گولو گولزاره
چوار فه‌سه له‌لای هه‌ر وه‌ک به‌هاره
به‌هه‌رلا نه‌روی هه‌ر میر‌گفزاره

***

گهر باوهر ناکی هسته پیره لام
 بتگيرم وه ناو پينچون و پيرمام
 ببهم بو سولاف بو پيره مه گرون
 شه قلاوا و قه نديل با بتکن سهرسام

***

تير تير بنوشه آوی سازگار
 هه لژه هه وای پاکی ناو نزار
 له دهردی سهری دنیا رسته گار
 له داخو خه فته له ایشو آزار

***

هه رکهس نه بیینی خاکی کوردستان
 نازانی مانای ژبانی انسان
 جوانی طبیعت نازانی چی به
 نازانی بوچی هاتوته جهان

***

هه روا نه زانی نه م سهر زه مینه
 جیگای خواردنو خواردنه وه ژینه
 نازانی خوشبو مه زهری جوانی
 خاکی کوردستان چه نده ره نگینه

***

خوابه بیوبلی بومان تامردن
 نه بجه بته ژیردهس چه پوکی دوزمن
 هر جیگای روله و لاوی کوردان بی
 به خوشی تیا بژین هه تا کو ته مرت

شینی خلف شوقی

(سهام)

هه وره گهی مهینت جوشاو خروشا
 نهی مانهی روی دلی پوشا
 گرهی بزبسکی چه خاخی به کول
 رونا کی بری له سهر هه ردهی دل
 کورهی دل دبسان که ونه جوشو ناو
 خوی بو به سکل جه رک بو به زوخاو
 نه دبی نازار خوش زوبانم رو
 له یی شیرین نکه زانم رو
 وصیت و ابو من بگریم بو نو
 هه رهس به مالم خلف شوقی رو
 نه دبی شیرین کومه لی نه دهب
 نازاری کورد و عبوبی عه رهس

لای فرس سعدی لای عه‌رب لید
 له‌لای تورک وه‌کو عبدالحق حمید
 نیکته و اطیفه و تشیهو به‌یان
 وه‌ک (صبیح) بی‌کس به‌ بی باووک مان
 بگرین بریزن فرمیسک وه‌کو من
 بررا به‌ بالای داوودی کفن
 وه‌ک بلبیل وا بو له‌ شهن زبانداندا
 طاقه گولی بو له‌ کوردستاندا
 دل بو تاریخی وه‌ها هاته‌ گو
 له‌گهل : (داوده‌ خلف شوقی رو)

۲۰ ۲۱۰ ۴۲۱ ۲۰۶

۱۳۵۷ هجری

www.zheen.org

باری توخیم

(وفایی)

یار هاته‌ نه‌بسم به‌ هه‌ناسه‌ی منی مه‌بوت
 گهل گهل به‌ نه‌سیمی سه‌ه‌ه‌رت غونچه‌ ده‌پشکوت
 وا زولف له‌ سهر گه‌ردنی لاجو به‌ هه‌ناسه‌م
 شه‌و فه‌سلی بیان بو که نه‌سیمی سه‌ه‌ه‌ر ته‌نگوت

هارونی دلم هاتو له چاهی زه نهخی کهوت
 سه رگه شتی له دو غه مزه له دو نیرگزی جادوت
 ته بروت مه ده دی تینی به کیشان له دلان دا
 بویه که - وهما خام بوه شاهه بینی نرازوت
 سه فبه سته هه موته زری ته سری ننگه ات
 قولابی موژوت چاوی رهشت گوشه ی ته بروت
 هه ر به که له لای به ته مای قه تلو قتالان
 تا بوری حه بهش له شکری چین عه سگری هندوت

دل فرمی

کرهه . آری

سانی بده پیم بساله جانی شهرباب
 وهك لیوی دلدار شیرینو نایاب
 با توزی که لهم بی هوشو گوش بی
 له دهردی دهوران توزی بی هوش بی
 تا که ی له دهردی دهوران بنالم
 تا که ی بهرقابی خه لکی بام
 تا که ی گیروده و یلو سه رگه ردان
 دورگه ونه ی ولات غه رب له شاران
 تا که ی زله تو خواربو رسوابی
 تا که ی خذمه نی خه لك به خورابی

تاکی نوکوری چار له پی برین
 پرددی غیره تو جهیا داد برین
 تاکی ولانم بو نهو نهو پی
 منیش له سر دار پیشم وهك كهو پی
 تاکی له خیری ولانم نهخوم
 خه-که بی زانن بهخوا ره نجه روم
 ده بهسه ایتر سهری هه لبرین
 له خهوی غهفلت ایتر را پهرین
 دمس له ناو دمس گه وره و بچوکان
 تیگرا به جاری هه-ه و نشان
 هه و به کومهل دمی بهك بگرین
 له ری آزادی به جاری بمرین
 له ژیر تیشکی روز ایهش به شدار بین
 بو بهرزی وولات با فداکار بین
 (آری) پیش روه له ریگهی وولات
 بو بهرزی کومهل روح نهکا خهلات

پینج خسته کی

(نُهول)

وهها گه وتومه ژیر بهندی غه و هجری سته مکاری
 هه همیشه زارو نالیمه له هه سهرت عشقی دلداری

ده سا توخوا ره قبقان بين به ده ننگك رو رومه وه جارى
 (تهمان مردم علاجى سا له ربي پيغه مه را جارى)
 (وصال يا قتله يا تسكين له هه ره سه بوم بگن كارى)
 خوا تهم ايشو آزارم به زامى عشقه وه تا كهى ??
 به سه ايتر له عومرى نه وجوانى خوم نه كرد اوخه
 ده خيل ايوه و خوا ياران علاجم گن به جامى مه
 (وه ها سوتوم ته صلا تاي فهريادم نه ما سا دهى)
 (ره قبقان نيوه سوتون ايوه نامه رد عرضه هاوارى)

ته ماشا چون ته كيشم بوى جفاوو قهرى مفتونى
 له ده ستا تيشه مى فه رهاد له سه ردا شورى مجنونى
 له حه سرت قا، تى به رزو فراقى لبوى مه بگونى
 (له كو نجبى سينه ده ننگى آى و آوى دل دى به مه جزونى)
 (ويران بي تهم دى سانى لى نه به ناله ي بريندارى)

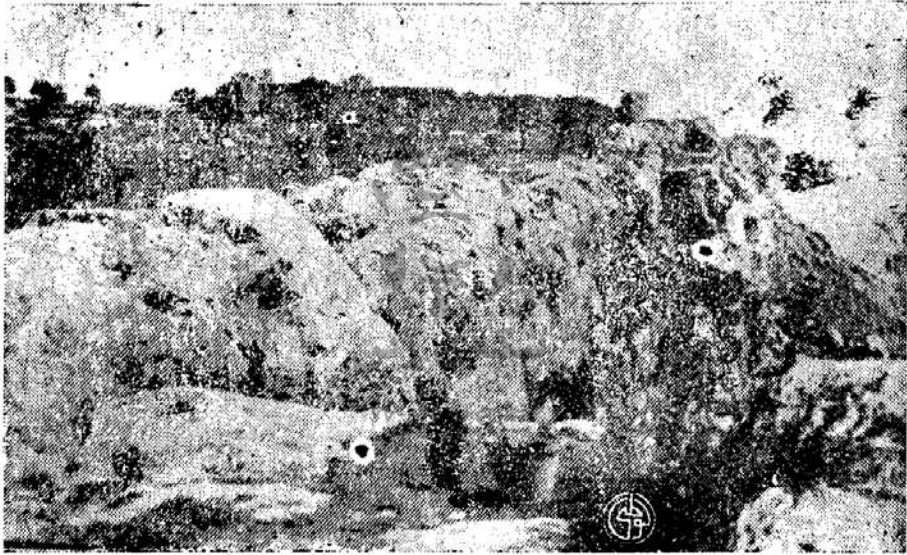
هه وه خاكى بهرى پيتم وه كو عه نيه به سه ردا كرد
 ته وه ت لايق نه بينى پيم و دامانت به لادا كرد ؟
 خوا هه لنا گرى گيانه منت شينو به ره لا كرد
 (ته لاي هه ركه من ده چم مه نيم ده كا خوت بوچى رسوا كرد)
 (دربغ بو حال زانى ربي نوشم بينى ببارى)

به سوزى گريه ره چاوم هه ميشه سورو نمانا كه
 سه راسه ر سنگى به ده به ختم هه تا كو دامه من چا كه

له خوینا تل ئەدەم بەسێه فەلەك حالم ئە. اشاکە
 (له ژیر باری غەما وا شانی صبرم ریشە ایستاکە)
 (فراقی یار له بەر آخرشەری لیم بوته سەرباری)
 گری بەرداوو ته چەرگم بە سەودای عشقی وەك آگر
 كەساسو دل برینارو پەربیشان . بەو بەشەم ساڤر
 ئەوندەش دل رەقە بوچی گوناھی من چیە آخر ؟
 (له نزا پی دەلیم قوربان جفا بەسێه دەلی کافر)
 (هەما چەت دیکە تو سەگ مەرگە کارم ماگە پیت جاری)

لە. هەی غافل مە بە ساقی زەری قنجانەکت با پیت
 بە نشەئە جامەکی توبە شواری غەم له دل دەرچیت
 له هوشیاریم بەدەر كە هە. سەرو مالم فدای تو پیت
 (سەبا یارانی مەجلس گەر هەوالی بێن ئەپرسن لیت)
 (بلی كیشابە مەبجانه دو چاوی بیچووه عیاری)
 (ئەخول) هەر بگری تا دەسری له سەر قەبری جوانمەردی
 بە قەد لێزمەیی بەمارانو گولاله و شەست پەری زەردی
 سەراسەر سورو رەنگین كە بە نەسڕین ئەلحدو بەردی .
 (درو یاقوت ئەباری لەم كلامە شیرینەیی (كوردی)
 (دریفنا كوا له دنیادا قەدرزانو خڕیدای ۲۲۲)

دېمه نيسکه که ويشه يه که له هه وارگاو شاخه نايابه گانی کوردستان
پيشان نه دا .

بنکهی ژین

www.zheen.org

بی که نینو گریانه

کرمانشاه ۱۰ ف . نادری

که بی که نینی له لیوی پورشوری شه گهر شه باری ، له چاوی
مهستی نور شه دره وشایه وه ، به راستی بزهی لیوانی دلی را شه کیشا
وه نیلی چاوانی جهرگی شه پسان :

دهست به داوینی بوم ، دلم وه کو په روانه به ده وریا وه رزشی
شه کرد ، موژگانم هیزی بزوتنی نه ما بو ، شه ویش ههر له زهرده -
خه ندی خوی نه شه گوت ، بو بی که نینی خوی شه مهی به فرسه ت
زانو کردی به نیشانهی چاوی و تیری توانخی بو را وه شانم دلی
نیوه سوئمی کرد به قهقهه من به ویش لی نه گه را کردی به
هه ناسه به کی گهرم و دوی عاسمانی کرد هه وری مهینه تی پیک هینا که
تی خوری بارانی فرمبسکی هینا به جوش ناچار ده سته و به قهه ی بومو
دامه پر مهی گریان .

دبسان بی که نینی ، دبسان شه کری شاباش شه کرد و شه ستیره ی
وربشه داری له بهینی دو خه تی لیودا بی نشان شه دام ، بالی طبیعت
له ژیر په رده ی نه یینینا دهستی دربژ کرد دو وینه ی شور شه نه - گبزی
له رومه تی زیبایا بو جهانیان به ده رخت ، به لام چون هلی گوشه
به عاستهم ، کوی کرده وه به هین ، داپنا به بی ده - گک ، انجا به
خوبی گهشی لهشی من دره خشانیه وه و ناوی نا دو کولمی ،

فهرمانی به سلطانی جاوانی دا که به شیری دو نهرو چاوی چاو -
 نه ندازی لی بتاربی ، وه به چینی زولفی وت که پیچ پیچ
 پاسهوانی بکن به زاری شه کرینیشی قا . قا . پی ده کنی ، به چی ؟
 به دیمه نی قولپهی گریانم ، به لافای خویناوی چاوانم .

پی که نی گولم له زرده پهری ایوارانا زور دیبو ، نهوصافی بی
 شوماریم له کاتی نه سیمی به یانانا زور بیستبو ، به لام زرده خه نی
 یارم قهله می به سرا هینان ، جوانی طبیعت به جاری له بهر چاوم
 نقوم بو ، به راستی گول بو به پشکوتن بزبه کی کرد ، وه کو
 په بو له شه بدای بوم ، به یانی بو بزبه کی کرد وه کو شهم نوامه وه و
 کوژامه وه .

چه دلگیر بو نهو بزانهی که به لیوانیه وه دهر شه کوت
 رووباری فیرمیسکی به چاوانا نه هینا ، خواه شا بهو روناکی
 درخشانهی که روناکی له دلی بریندارما نه هیشته ، لیوانی پورشوری
 شه کریان بی قیمت کرد ، چاوانی جه فاکیشی من گه وه هریان
 هه رزان کرد ، نهویش شاد شاد پیم پی ده کنی ، نه من زار زار
 بوی ده گریه ، دیسان خیره ی چهری بوم و چاوم بریه بزبه کانی ،
 له کاتیکا که له ژبر له علی لیوانی دو روشته ی مورواری نمایان و
 نه دره خشابه وه ، وه چاوانی شه هلا ی پورخوماری وه دو بهر ی
 موژگانی چاوانی دلایان به تالان نه برد .

بچکوله لهرزه ی سهری لیوانی وینه ی نه بینی لهرزه ی وه کو

مانی به سهر دلا هینا، وه نیو حلقه‌ی دهوری کولی له کانی زه‌رده -
 خنده‌دا دو حلقه‌ی چاوانی به فرمیسی ناسادی پر کرد .
 چه پی که نینبسی به جوش بو، چه لطف و جازبه‌یه که له ناو
 نهو خهرمانی پی که نینه‌دا به بهر چاوم نه‌گوت، بهلام منی هه‌زار
 چه گریانیکی به کولم هه‌بو، چه آهیکی سهردی په‌ی ده‌رپه‌م له
 دل ده‌رته‌هات، چه نا له یه‌کی جگهر سوزم له کانی گیانه‌وه نه‌هینا .
 دیته بیرم نهو شه‌وه، نهو شه‌وه ره‌شه‌تاریکه که نهو له آگری
 تا دا نه‌سوتا و نه‌من له آگری ده‌رد، کاتی که دلوپه فرمیسی
 مورواری ره‌نگک له چاوانی پور خوماری نه‌دره‌خشا، روی
 تی کردم به ده‌نگیکی کزی بی هیزه‌وه پی ونم که چه‌رگو هه‌ناوی
 پارچه پارچه نه‌کرد .

له بیرت نه‌چی نهو روزه که من قا قا پی ده‌که‌نیم و نه‌توش
 زار زار ده‌گریای، وه نه‌سروش و م‌کو دو گولاله‌ی به‌ک لق
 له کولپه‌ی گریانابن و چه‌رخنی چه‌پ گه‌رد ره‌شمالی مانه‌سی به سهر
 هه‌لدا بن، بهلام له‌وکانه نه‌ترسم که من بمرم و له آسمانی ناکامیا
 جی گیریم و نه‌توبش له سهر نه‌رزی اقبالا فه‌راموشم کی، له‌وکانه
 نه‌ترسم که من له هجری تو له بهر قاپی مه‌له‌کوتا فرمیسیک بریژم،
 وه توش شان به شانی په‌ری چه‌ره‌کان بزه بتگری وه له لیوانی
 پور شورنه‌وه شه‌کربارانی په‌خش بکه‌ته‌وه .

نامریک

له به غراوه — بونسی سوؤف .

کیچم نم نه سرین . .

تا لات بوم نهم نه ویست که نهمی بوت نه نوم روو به روو
پیت بلیم چونکه هر له مه پانی من و تودا نه مایه وه . ایستا ،
وا ایست دور که ونه وه ، جا نهم نامه به پیشکشی تو و هه مو کچیکی
کوردی هاو نه مهنت نه کم .

کیچم . . تو مندال بویت ، ساواییکی شیره خورده زور ایسک
سوک ، چاوه کاله گه شه بچو که کانت هه ردهم ایسه نه خسته ناو
دنای شادی و خوشیه وه ، که لبوه نه که سوره کانت به زه رده
خه نهی دلپاکی مندالیه وه نه گزیه وه ایسه نه گزاینه وه ،
به کاله و زرق و باقی دهنگی موسیقی خودایته وه له قاقای پی
که نینی سه رگه رمی دل سوزمان نه دا . چیت بو بلم ؟ به خوشیت
دلشاد و به په ستیت په ست و دل نه نگت دا نه ماین . به تاییه تی
(دایکت) نهم آفره نهی که له خوشیتدا آلائی مزگینی شادی توی
بو هه لته گرتین و له نه خوشیت به کم چاو بو که دلپه ی زور
گه رمی سروارینی دایکابه تی بو دا هه باراندی . . چه ندت پیوه
ماندو بو . . ؟ . چون خوت دینه پیش چاو . . ؟ آیا چرای شادی
خیزانیک تا که ساواییک بی چونی نه ماشا نه کن . . نهم پرسباره

ئەبى ھەر لە خوتى بىكەيت .

تو مندال بويت . . كچم ، تا قانە بىكى چەند دلارام ؟ دايك و باوكت وە كو پەروانە بىك لە دەورندا ھەلئە سورران ، لە ھەمو شتىكا خويان بە سەردا ھەلئە كىشای ، لە سەرمادا شوپنى گەرميان بو آمادە ئەكردى و خويان ئەدايە سەرما ، لە گەرمادا جىگەى فىنكىان بو بە چاو ئەكردى خويان گەرميان ھەلئە بشارد ، لە ناساغىندا بە شەونوخولى تا بەيانی بە ژور سەرىنە كەتەو دا ئەنشتن و ايشكىان لى ئەكىشای ، گەر لە بەر آزارىكى دەروە نالەت بەتابە ئەوان لە ژوورەو جەرگيان ئەبزرىكاند ، ايتر بو گەورە كردن پى را گەياندى تو ھەر ايش و نيشىكى كە تال بووایە بى پونگەنەو و بى باكانە ھەليان ئەكوتايە سەر ، تا تويان گەورە كرد و تويان گەياندە ئەم رادەبەى كەوا لە سەرىت ، ابستا وا گەورە بويت . نامەكەم بگرە دەست . . بچورە بەر آوينە گەورەكەى مالەو سەبرى خوت بىكە . آیا خوت ئەيىنى . . ؟

ابستا كىزولە بىكى بەژن بارىكى تازە ھەلچوى ، ھەمو آزای لەشت بەرە و پىگە بشتن ، بەرە و جووانى خوداوەندى ، بەرە و جووانى ژبن و آھەنگ آمبزی ئەروا . دوپى مندال بويت ھەروە كو بوم وتى بو پاراستن و پىگەياندىت ھەرچى لە دەستى باوانت « دايك و باوك » ھاتى درىفیان ئەكردووە ، ابستا وا گەورە بويت ھەر وە كو خوت ئەيىنى ، بو پاراستت ئەبى چى بكن ، و يا ھەتا مندال بويت دايك و باوكت تويان ئەپاراست لە گەورە پىندا

تہی کی بپاریزی ؟ . آیا گران باری ہم پاراستہ تہکویتہ تہستوی باواتہوہ ، تہگر داشت باور کردی تہتوان کہ ہم اوبالہ — تبعہ — ہلبگرن ؟ . نہ ا . . بیجگہ لہ خوت کسی ناتوانی نا ایستا کہ تہزانم کہ نامہکم بہ سہسامانہ تہخوینہوہ ، وہ دست بہ دہمتہوہ تہگری و تہلی « سراز ہم پاراستہ تہی چی بی ؟ » .

سراز ہم پاراستہ خو لہ سہرما ، گہرما ، پیسی ، تہخوشی و ناسازی پاراستن نیہ ، نہ ا . . چونکہ ہم چہشنہ پاراستنہ لہ مندالبتدا لہ لابن باواتہوہ پاریزراوی و لہ گہورہ بیتدا خوت لہ خورا تہبارزی . بہلام سراز ہم پاراستہ پاریزی مہشکہ لہ وہرہ وردی بہدی ، پاریزی دلہ لہ ماخولای بی سودہ گی ، پاریزی چاوہ لہ چاوہ برکی نا چہہ بی تہہوی کہ ہم نویسنہ ہدا پیت ہلم — تو لہ دہرگاریکی بہہانہوہ ہاتوبہ ناو دنیای بی گومانی ، ہم دنیاہدا گہلی شت تہینری ، گہلی شت تہینی ، دہست لہ گہلی شت تہکوتی کہ ہہرشتہ رویکی زیانت نیشان تہدا ، پہردہی گومانیت بو تہدری . پشکوونی غونچہ گولانی ناو باخان ، سہوزابی میرگنزاری بہہاران ، سپہنی بہ فری گووی سوانانی زستانان ، خوررہ و رونی آوی بہست ، ابتر تریفہی مانگہ شو وورشہی با ، آوازی ہوزار ، رہنگی پہلکہ رہنگاو رہنگہکان ، کزہ پای بہیانی ، جریوہی تہستیرہ ، گزنگی روز ، تارمابی شو ، خوشنودی و ہنہگرن ، سوزی موسیقا ، تام

خوشی فیرون ، آوری نیشمان په رستی ، آسوده بی لی ورد بونه و نه مانه . . همویان جیا جیا بو خویان بازگت نه کن ، مانای زیات تی نه گه به نن .

خونیانی لی نریک بگره وه ، هوگریان به . چونکه ده رگای راستی و بی گومانی ، و سر چاره ی زانین و فیرون ، و هه وینی نه ندیشه ی ورد و به رزین . به لام . . زیان هر نه نه به . . گه لی شتی واتی تیدایه که بو خراپه و به دی و بی سوده بی رات نه کیشی . له هه ورازه ریپي کیوی زیاندا ، له هه لدریکدا لاقت نه کیشنه وه بو ناو دول و شبوی تاریکی و گه ساسی هه ات نه دبرن . به نایه تی نو « چونکه کیژیت » زور نریکی هم هه لدرانه بیت . چونکه کیژ له تاریکستانه که مانا به کووتی عاده ت و به ندی په شنه وه — عیبه — به ستراوه ناتوانی که وه کو کور به دوای راست و دروبی شنا بگره ری ، له هر نه نه بی و بسته که نو به وردی سهیری به رده ست بکه بیت هه ننگای نه ندیشه یی له ریگه تا به او بزی .

نه مرین . . ده سم دامه نت ، به شوخ و شهنگی و تووالیتی لایونک به زه رده خه نه و تهماشا کردنی ابلسانی هه لنه خه له نی ، په ندو بالوره و ، ووشه ی شیرین و گهرمی هه ز لی کهری و دلکاری له خوت نه که به ماخولیا . هر وه هاش لاسانی سوراو سپیاب و خشل و جلی موده ی هم ده سته خوشکانه ت نه که به وه که بیجگه بو (ده ست له ملی کردن) زیانر بو چیتر ده ست ناده ن . نه مانای که

ایستا بوم بهیان کردی ، هه‌هویان خوشی و شیرینیک ته‌به‌خشنه
 آده‌میزاده‌وه ، به‌لام شیرینیان تالیه ، خوشیان ژاریکی مه‌رگه .
 پیو‌سته تو ، ته‌هنده بزانی ، که نو له گه‌لبکی دوا
 که‌وتوی به‌دبه‌ختی که‌ساس‌دا هاتویه دنیا ، هه‌ر له ناو ته‌م
 گه‌له‌شدا ته‌زی . به‌یانی ته‌پیه دایکی چند هه‌ژاریکی وه‌ک ته‌م
 هه‌ژاران‌هی که له پیش چاونن ، آیا ته‌هوی به‌یانی بیه دایکی
 هه‌ژاریکی تینگه‌بشتووی خووره‌وشت چاک ؟ هه‌یچ گومانی نه
 که دایکابه‌تی ته‌ندیشه داریکه له اومیده به‌رزه‌کانی پاشه
 روژت ، که‌وابو له ایستا وه خوت به آویکی پاک و پیروزی
 چاک‌وره آو بده ، تا به‌ریکی سودمه‌ند و باشت بهی .
 کچم . . نیشمان محتاجی تویه ، محتاجی دایکانی په‌روه‌رده‌کری
 رولانی سودمه‌ندی پاشه روژت ، بو شه . . له دوا‌ی ته‌هی که
 خوت پی ته‌ناسم و پیت ته‌لیم www.zheep.com
 « نه‌سربن . تو ته‌هنده‌ی که بو خه‌باتی ژیان هاتویه دنیا ،
 ته‌وه‌نده بو باوش نه‌خولقاوی » . له سه‌ر دوریانی ژبانت دانه‌نیم
 که به‌کی‌کیان بو به‌رزی و به‌ختیاری و ته‌وی‌تریان بو نزمی و
 که‌ساسی ته‌روا ، جا بو هه‌لبژاردنی هه‌رکامبکیان خوت ته‌که‌مه
 سه‌رپشک . هه‌رکامبکت هه‌لبژارد نیشانه‌ی پاکی و راده‌ی ره‌ووشتی
 خاوبینه . . .

مامت

بویسک نهن

مندال : دابه ا .. راسته ایله له قوور دروست کراوین ؟
 دایک : گیانه گم راسته .
 مندال : کواو بو به همیشه کراسه کم قووراو به ا ..

* * *

گول فروش : چه پکی گولم لی بکره .
 پیاو : داخم ناچی کسی وام نه که گولی پیشکش بکم .
 گول فروش : ییده به ده سگیرانه کت .
 پیاو : بی ده سگیرانم .
 گول فروش : ییده به ژنه کت .
 پیاو : ژنم نه هیناوه که ی ژین
 گول فروش : انجرا پیو بسته ای بگری چونکه آسوده و
 دل خوشیت .

* * *

میرد : گیانه من نه سرو سه فهریمک له بهره تا ایواره
 نابه هوه ، نه گهر دواش که وتم وا تلفرافیکت
 بو لی نه دم .
 ژن : نا . نا . پیو بست به تلفراف ناکات ا . . له
 دوینوه مسوده کهیم له گیرفاتا خویندوه ته وه ا ..

* * *

ایشک گری لاشه‌ی سردوه‌کان : کورم چون نه‌توانی مامت له‌ناو

نم سردوانه‌دا بناسینه‌وه ؟

برازا : زور آسانه ، مامم بهره‌سمحت بی کورر بو ا ..

* * *

ژن : نه‌سرو روژی ییسته‌مین سالی ژن و میردیمانه ، با کاوره‌که

سەر برین . .

میرد : (به‌دلیکی داخوړپاره‌وه) وا اجمه ییست سال له مه‌وپیش

خه‌تابه‌کان کرد ، کاورى به‌سه‌زمان گوناخی چیه ؟

* * *

ژن : تو که نه‌ویت چاوبلکه کت (عینه‌ک) دا نا‌گه‌نی ؟

میرد : نه‌ی نه‌گه‌ر خه‌وم دی چون نه‌و خه‌لقانه بناسمه‌وه ؟ ..

* * *

مندال : بابه توخوا نه‌گه‌ر ته‌پلیک بو نه‌کریت ا ..

باوک : روله سهرم دېشی هز له نه‌پل نا‌گم .

مندال : انجا خو من له سهری تو نادم له نه‌پله که نه‌دهم ا ..

پیشینان و تو یانه

* پباو به‌گه‌وره‌بی فیری پلاو خواردن بی ده‌س بو لوتی نه‌با

* پشيله ده‌سی نه‌له‌گه‌بشنه دووگک ، نه‌بوت سویره

* ده‌ستی خوی نیه و ماری بی نه‌گری

* ده‌نگی ده‌هول له دوره‌وه خوشه

(۱) بیوه سقراط محاکمه کرا

به کم بناغهی سقراط باور کردنی به نه زانیی خوی بو ، وه
بهر بهر کانی نهو که سهی نه کرد که داوای زانین نهکا و خوی
به زانا دا نه نی .

لهو دمه له ولاته کانی یونان کومه لیک هه بوون که خویان به
صوفی و زانا دا نه نا . و نه گهران ووتارو گفتوگویان له گهل
دانیشتوه کانی نه کرد و به پاره یکی براوه دهرسیان به مندالی دهوله -
مهنده کان نه گوت . وه به خطبه دانو چند زانیبک ناوبانگیان
سه ندبو . وه پیاوه گه وره کانی نهو دهه وایان نه زانی که نه مانه
خاوهن زانین و هوشه ندین . به لام سقراط گالتهی پی نه کردن
وه له هه مو کار بکیانا به دروی نه خسته وه .

نه م کومه له زوریان لا ناخوش بو که سقراط وایان له گهل
نه جو لیتوه ، له بهر نه وه له هه رچی جیگایه ک بیان زانیبیه سه ر
نه کون مجاده له بیان له گهل نه کرد وه دانیشتوانیش گویان له م
بهر بهر کانیه نه بو وه به سه ر که وتی سقراط زور دلشاد نه بوون .
نهو بهر بهر کانیه ی که له گهل نه م صوفیانه ی کرد بوو به
مایه ی سه ر که وتی و ناو بلاو بونه وه ی .

---

(۱) له گوشاری (اهللال) وه له لاین محمد عبدالغفور
دلشاده وه کراوه به کوردی .

بهلام دوابی توشی کارابهك بو ناوی - اینتوس - بو ناخوشبکی
 بی نه اندازه یان گهونه میان ، که بو به مایه ی کوشتی سقراط .
 نه اینتوس به کبک بو له خطبه دهره کان وه دوو کوری هه بو ،
 ههر دووکی به قوتابی ناردنه لای سقراط . وه وا دهره گوت که
 تم دووانه زور کم میشک بوون ، وه به شبکی وایان له زانین وه
 نه گرت بو که بیته مایه ی ژیانان ، له بهر نه وه باوکیان له و قوتابجانه ی
 هینانه دهر ، وه به پیسته فروشتن خهر بکی کردن . سقراطیش
 نه مایه ی به شان نژی خوی زانی و له خطبه به کیا له گهل قوتابه گانی
 ناوی اینتوسی هینا وه گرانی دوا روزی تم دوو قوتایه ی له سهر
 شانی خوی لآبرد وه هاویشته سهر بی هوشی تم دوو مناله .
 که اینتوس به مایه ی زانی ده سی کرد به هه ول دان بو نه وه ی
 توله ی خوی له سقراط بکانه وه ، زیوه خوشی له گه وره گانی
 نه هینا نه زمیرا ، وه صوفیه گانیش لهم توله سهندنه وه به زور
 یاریده ی نه اینتوسیان دا چونکه سقراطیان به دوزمنی خویان
 دا نه نا .

به کم لایش که نه اینتوس کردی به هوی هه لایستی گالته چی
 - اریستوفالس - چی پروکیکی ریک خست ناوی نا - هه ور -
 لهم چی پروکه بی نه اندازه گالته یان به ریگای قبر کردن سقراط
 کردبو وه وا ریک کهوت که سقراط به چادی خوی تم چی پروکی
 دی بهلام له دلایا هیشته وه وه هچ نه شیوا .
 له سهر نه ممشه وه نه اینتوس وازی لی نه هینا هه تا کو چه اند

که سبکی دوزبه وه که بوختانی پی بکن وه بو خوشی نوسراوبکی بو حکومت نومی گویا سقراط ریزی نهرتی شکاندوه و خودای بوتانبه کانی سوک کردوه .

نهجا سوینددهره کان روزی عا که بیان بو سقراط دانا وه داوایان لی کرد که خوی لهم ابشانه رزگارکات .
 وه له بهر نهوهی ژبانی لا ناخوش بوو بو نهشی زانی نهمانه له سهر کوشنی لا ناچن وه له و دهمه تهمه نی له ۷۰ سال نیپه ریو هیج خوی نه پاراست تا کو فهرمانه که بیان پی گوت که کوشتن بو نهجا جی به جی هلسا وه تهم وتاره داگیرانهی گوت که دوا خطبه به تی :

چاو کورتیتان له نهجای ایش رای کیشانه سهر کوشنی پیابویکی هوشمهند - وه زوا نا کم من هوشمهند بم بهلام تهو که سانهی که له پاش مردنی من سهر کونه تان نه گن پیم نه لین هوشمهند بو - بهلام ایوه ته گهر که میک چاوه نوارریتان بگردایه روزگار بو خوی کوشنی منی له سهر لا نه بردن چونکه من پیابویکی پیرم وه زور توشی مردن تهم .

دوه وا نه زانن که ایوه له بهر بی دهسته لایم به سهر منا زال بون ، چونکه زور جار له بهر بهر کانی تانا به بم خستوون .
 بهلام من شهرم نه کم وه به ناشیرینی دا تهم که پیم له بهرتان بیاربعوه وه خومتان بو مل کج بکم چونکه لای من مردن له و

ژیاڼه خوشتره که تیا مل کهچ بم . وه خو دوور کردنه وه له سردن
گران نه ، بهلام خو دوور کردنه وه له هله زور گرانه . وه له
بهر پېرېو نه من زورېم توشی سردن بووم بهلام دوژمنه گانم توشی
نانه و او بیه کی بی نه اندازه بوون ته ویش ته و هله بیه که کردیان .

« وه ایستا تهی ته ټینیه کان ته گهر له منداله گانما آره زوی
دهست بلاویو خو هه لکیشاتان هه بیه سه رکونه یان بکن وهك من
ایوم سه رکونه ته کرد وه ته گانما یان بکن وهك من له سهر دهست
بلاویو خو هه لکیشاتان سهر کونه ته گانما ته کردن . »

« وه روزگار وای فرمان داوه که من بېرم وه ایوه
بمېن و که سېش ته نجای خوی نازانی الا خودای تا کو ته نیا نه بی .
ته بجا که سقراط خطبه کی ته و او کرد رایان کیشایه بهندی -
خانه وه ، وه به دلیکی مهردانه له گه لیان چو وه وا ربك گهرت که
کوشتنی سقراط ۳۰ روز دووا بکا . برادهره گانی لهم وه ختهدا
ته هاته لای و آموزگار یان ته کرد که خوی لهم سردنه رزگار بکات
بهلام وه راسی نه دانه وه : « چېگا به کم پی بلین که سردنی لی نه بی
تا بوی بچم . »

ته بجا که جلاد هات سقراط لی ی پرسی « زه هره که چوڼ
بخومه وه » ته ویش له وه راما پی ی گوت : « زه هره که ته خوبه وه
تهی گهر وه ، دواي که مېک ته گهری وه ته گهر زانیت
قاچه کانت بی هیز بوون درېژ به . »

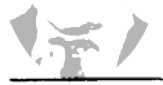

پهرداغه کھی وه رگرت ، وهك آویبکی شیرن بخوانه وه وهها
 ژه هره کھی خوارده وه .

ټهجا براده ره کانی که له لای بون پیمان نه کرا خویان بگرن
 ده ستیان کرد به گریان .

به پیکه نینه وه رووی نی کردن گونی : د ټم گریان
 چیه ؟ ژن له م بهندی خانه به دهر کراوه تا کو گوی مان له گریان
 نه بی ! . یینه پیاو وه وه کو پیاوان ایش بکن .

دوایی ههر ټه جولایه وه هه تا بی هیزی که وته قاچه کانی ټهجا
 درېژ بو وه چاوه کانی له جیگای خوی به سه ریکا نوسا . وه گیانی
 له سالی ۳۶۶ پېش بونی عیسی دهر چو .

بنکه ی ژین

www.zheen.org

پیسینه ولویانه

- * زوره ملی ملشکانی له دوا به
- * سپروان لیشت نه دهم ههر ټه مبهی
- * کویر هه تا ټه سری به ته مای چاوه
- * له پاش باران که په نک ! . .
- * نه شیش بسوتیو نه که باب
- * ده نگی هه به و ره نگی نه

(۱)
 هورى به هره وه ره طابه
 (طبيعة الموهو بين)

۱- به هره وه ره كى به ؟

ته توانين بلين به هره وه ره تهو كه سه به كه خاوه ن ژبريكي
 به كار و سه ر پشك بيت ، چونكه وا زانراوه كه به هره وه ره
 كه سبه كه ته توانايه كي ته انجام به ختى بر كردنه وه و
 ليكدانه وه و به كار هيناني باوره كاني بيت تاوه كو بتواني
 تهو باوره په تيانه بخانه كار وه .

۲- آيا به هره وه ره تهو كه سه به كه زور زبره ك بيت ؟

هر چند زبره كيش پيوسته به لام به ته ناينه نيشانه ي
 به هره وه ره ي .
www.zheen.org

۳- آيا به هره وه ره له باوك و باپيرانه وه دپته خوارى يا به هوى

آووخا كوه په يدا ته ني ؟ ههردو لايان بو به هره وه ره ي

پيوستن

۴- آيا هه لبراردني نه ته وه بو زور كردني به هره وه ره ي

دهست ته دا ؟

(۱) « له گوڤارى (التريبة الحدبشه وه) جيل به ندى روزياني

كردويه به كوردى »

بهی بهلام له گهل نهوهدا وا چاکه چاو له آووخاک
نه پوشری ! ..

۵ - نهو سروشتانهی که پیویسته سهرداریکی بههره وهردار
هه بییت چین ؟

تهبی له ژیندا فلسفه بهکی فراوانی هه بی ، تهبی له ثقافتدا
نونه بهکی وا بختاوه که پهیره وی بگری ، تهبی خوی به
کرده وه که ی باوه ری قایم بییت . بهلام پیویست نه به
کرده وه که ی دلی کومهل به گیش کات .

۶ - نهو کوسپانه چین که وا دینه بهر ریگای نهو بههره وهرانهی
که وا نه یانه وی بیته سهرداریکی دهست دار ؟

ا - زور جار له بهر به خپلی به چاوی گومانوه نه ماشایان
ته کری .

ب - فره جار بههره وهری نه گاته پابهی زیره کی و بلیمه تی
و خاوه نه کانیان له مه لیه ندی خویاندا به نه ناسراویه کوو
بیگانه بهک نه ماشا ته کری .

ج - به زوری پهیره وی سهر کهوتنی وا دانه نین که
ریگای سهر کهوتنی ته م بههره وهرانه له ژیاندا بهر
بهست بکا .

د - زور جار به چاویکی آواره بی و دوره کی ته ماشای
بههره وهره کان ته کری .

۷ - آیا له آفره تیشدا به هره وهر هه به ؟

بهلی ، تنه‌ها له ته‌سریکادا چاره‌که ملیونیک آفره‌تی
 به‌هره‌وره‌ری وا هه‌ن که توانای سهردارریان هه‌بی . به‌لام
 بویه ده‌رناگه‌ون چونکه نایانه‌وی له هه‌مو فرمانیکدا
 شان به شانی مه‌رده‌کانیان بجولینه‌وه و گه‌ایکیشیان
 فرمانه‌کانیان بو سه‌رپشکی و به‌هره‌وره‌ری ناشبت .

۸- ته‌و قورته له‌شپانه (مدیات جسمانه) که وا مندالی

به‌هره‌وره‌ری توشی ته‌بن چین ؟

مندالی به‌هره‌وره‌ری چه له مالدا چه له قوتابخاناندا آماده‌یه بو
 توش بونی ده‌م‌ودوی خرابی به جوریکی وا که گرژ و دل
 سیدی ته‌کات ، وه دوچاره‌ی نه‌خوشی توره‌یی و ته‌نگه
 نیلکه‌یی دبت و خودپه‌سه‌ند ته‌یبت .

گه‌لی جار چونیه‌تی چاره‌دیری ته‌م منداله به‌هره‌وره‌رانه
 ته‌یبت به هوی ده‌م‌ودوی خراب بونی هاوریکانی له گه‌لیدا ،
 چونکه به زوری له هار ته‌ه‌نه‌کانی دور ته‌خزینتوره و پاربز
 گاری ته‌گری ، وه یا خود له‌وان زوتر خویندن ته‌واو
 ته‌کا ، وه یا خود له بالاو له‌شدا له‌وان په‌سه‌ند تر ته‌یبت .
 جگه له مه‌ش کوشش و خه‌ریک بونی مندالیکی به‌هره‌وره‌ری
 به خویندنه‌وره‌وه به جوریکی وا که پیه‌وی گشت زانسق له
 به‌رکا ته‌یبت به هوی ماندوبونی خوی وه هار ته‌مه‌نه‌کانیشی
 به چاویکی آواره ته‌ماشای ته‌گن .

مندالی به‌هره‌وره‌ری بی‌گومان له مندالانی‌تر هوشیار‌تره

- داناتر و ژېر و خاوهښ پرتله .
- مندالی بهرره وهر آسان نه ناسریت .
- ۹ - کابیان چا کتره ؟ مندالی به هرره وهر هاوده می وه کو خوی بیت یا هه مه ره ننگ ؟
- هر چند آسان نیه به لام چا کتر نه وه به که له گهل هه مه جوړه مندالی کدا هه لسو که ونی بیت .

منظر! . .

- ابراهام لنگولن وا ناسرابو که به هوی منطقه وه هه همیشه له گنتو گودا له سه ره وه به ، جاریکیان له گهل به کی دهم درېژدا که وته گنتو گوهر چهندي کرد نه پتوانی نی بگه به نی که هه له بو وه راست ناکا نا چار له پر پیبی وت :
- گا چهند قاجی هه به ؟
  - دباره که چوار قاج .
  - نهی نه گهر وازانین که کله که گنی قاجه نه بیت به چهند ؟
  - نه بیت به پېنج قاج .
  - دسا نه خیر هر چوار قاجه چونکه به « وا بزاین » کله ناییت به قاج . . .

(۱) فلسفی آیدیالزم و متریالزم

له تفسیری میژو

له لایبانه (صالح هیدری) هوه وه رکبر اوه

آیدیلزمه کان ته ماشای میژو ته کن ته یین کوا چند قه و ماوه به کی
په رنو بلاوه وه هبج رابطه به ک نایان به سته وه وه به گوره ی
قوانینیکی اجتهای ثابت ناقهومی به لام به ته سیک له هبزیکی به نین -
له دهره وهی طبیعت - ته قهومی ...

وه آیدیلزمه کان ته لین : له پیشو وا بوه وه هر وا ده مین
تا دوابی . آیدیلزمه کان هر وا به به لاشی ته م قسانه ناکن به لام پال
پیوه ندروان به حکمی مرکزی طبقی یان بو کردنی ته م ته حره
قسانه ، چونکه ته وان به م فلسفه به تفسیری آمانجی طبقه ی له هر
حکم دابه ته کن وه مصالحی ته وان ته پاریزن . وه هر که سه ک
بلی من حیادم ، دروزه ته گهر به قصد بی وه یان بی قصد بی ،
چونکه کومه لایه تی به دوو بهش دا بهش ته کری
۱ - ته وان هی استقلال ته کن .

۲ - ته وان هی استقلال کراون .

وه انسان به حکمی زیانی له کومه لایه تی پیوسته له ایشی
به شیک دا بی .

(۱) آیدیلزم = ائمالیه (Idealism) متریالزم = المادیه (Materialism)

آیدیالزمه کان به گورینی میژو (التطور التاریخی) اعتراف ناکن
 چونکه ته ترسن نظام بگوری وه هیژو قوه له ده سببان دهر بچی .
 وه وه کو ته لین : هیژیکی دهر وه پنی تم عالمه ته ورینی وه چی
 ده به وی ته یکا، آمانجیان لهم قسه به ته مه به : هانی گونا هه گانی خویان
 تبریر بکن کهوا هیچ سوچیان نیه له رسایه تی وه نه خوشی تم
 هه ژاران ه چونکه ته لین : « له ازل وا بوه وه هه ر وا ده مینی وه
 ته مه به به شی تم هه ژاران له ژبان وه ته گه ر لهم دنیا به خوشی
 نه یین له دنیا یتر خوشی ده یین » وه بهم او هامانه استغلالی
 طبقه ی له سه ر حکم داده پوشن و ابشکرو ره نج بهر فیری ژبانی
 برسیابه تی و زلیلا یه تی ته کن .

ته گه ر آیدیالزمه کان ته ماشای پاشه وه بکن له میژودا ده یین
 کهوا له کومه لایه تی کومبونستی ابتدائی استغلال نه بوه وه قانونی
 ته وان هیچ کاری نه بوه وه بیته ته گه ر ته ماشای شش به کی زه مینی
 اشتراکی بکن ده یین کهوا قانونی « استغلالی انسان له لایه ت
 انسان » هیچ کاری نیه ته وه ی آیدیالزمه کان ده لین « قانونی کی
 ته زلی به ، هه روا بوه وه هه ر وا ته مینی » له مه دهر ته که وی
 کهوا فلسفه ی آیدیالزمه کان له راستی زور دووره وه آمانجیان لهم
 فلسفه یه دا مه ت هه ل بنجه له یین وه طبقه یان له تیک چون
 دوور بنجه نه وه به لام تیک چونی طبقه یان بی گومانه . آیدیالزمه کان
 چاویان کو بر بوه کهوا کاری جا هیر بیین چیه له میژو ؟ وه میژو
 « به حرکانی فردی تفسیر ته کن ، کهوا چند قه و ماوه به کی لیک

جوی گراوه وه له لایهك قههره مانی ته قهوسی ، ادراکی له سهه
ادراکی بشره وانسانی اعتیادی تهه ایشانه ناتوانی بکات چونکه
له سهه ارادهی تهه قاره مانه دهه کهوتوه که واته ته گهر ایه
ویستمان لهه حالته دهه بچین پیوسته چاوه نواری روژی په بیان
دراو بکین . روژی هیزی به تین قاره مانه کان بو ره وانه ته کا
وه تهه اصلاحاتاندهی امیدی دهه کین بومان پیک ته هینی وه تا کو
لهه روژه داین نای شیک بکین چونکه تهه شنه له قیجه نی هیز
کهه ده کا .

تهه په منطقی آیدیا لزه کان وه بهه منطقه ته یانه وی کهون
دهست بهه ر بکین ، به لام کهون جگه له منطقی خوی نه بی
هیچ منطقی تر نازانی . . منطقی کورین و بزفته وه ، تهو
منطقی ریکه له گهل طبیعه تی متریا لزه .

www.zheen.org

قسهی نه سترو

په روه رده کردنی مندالان (۲۰) سال له پیدنی بو نیا دهست
پی ده کا . به په روه رده کردنی دایکیان .

نا پایونی یکم
سهه رکهوتن به سهه نه زانینا له ۴۵ و سهه رکهوتنیک گه وره ترو
خوشتره وه په شیبانی له دوانیه .

نا پایونی یکم

چپروکی نم مانگ

پاشماوهای چپروکی زمارهای پیشو

(ن.ا.)

له نبوهی دواى سالی شهشما دستى کرد به خوبندى زمان و
 فلسفه و تاریخ زور چلبسانه نم باس و کتیبانهی نه خونیه وه
 تاواى لی هات کارای دهوله مند نهی نه په رزا نه و کتیبانهی
 نهی و بست زو پیا بگه بنی . له چوار سال له سهر و بستنى خوی
 نژیکه (۶۰۰) کتیبی بو کرى بو له وه ختی نم گهرمی بهی دا
 کارای دهوله مند نم نوسراوهی له به ندی به کیه وه بو هات و وردیانه
 خوشه و بسته کم نم چند دیرت بو نم نوسم به شش زمان
 پیشان شاره زاو سپورانى بده که ره غله تیان تیان دی نسکا نه کم
 بهر و گولیه له باخه که دا به تغیرت به وه دا نه زمانم که ره نجه کم
 بی بهر نه بوه بلیسه نان له هه و سهردهم و شوینیک به زمانى جوی
 جوی قسه نه کن به لام هه مویان به ک بلیسه ن کلپه نه دهن . آوه .
 خوزگه نه تزیای چند به ختیارم به وه کتیبان نه گم .
 له سهر آره زوی به ندی به که به امدی دهوله مند که وه
 نه وه له باخه که دا کرا .

دواى سالی دهیم نه و قاته که بی جوله دائه نیشته له بهر
 موزه که دا و نه نیا هه ر اینجیلی نه خونیه وه کارای دهوله مند زور

سەرى سورما لە وەى يەكى كە بە چوارسال شەش سەد كەتەب
نخويندەو نەزىكى سالىك بە خويندەوەى كەتەبى كى سوكى بچوكى
آسانە وە خەرىك پىت ، دواى اينجىل ھاتە سەركەتەبى لاھوت و
مىژوى دىن .

لە دو سالى دوايدا ھەرچى كەتەبىكى بەمانايە بە دەستەوە
ئەنخوئەو پچر پچرو ناو بە ناو ھەندىك جار ھەر علومى طبعى
ئەنخوئەو ھەندىك ھەر بايرن و شكەپەر و ھەر لەم وەختەدا ئەى
نوسى و كەتەبىكى كەبىا يا كەتەبىكى پەزىشكى ، يا داستانى يا نامە يە لە
بەت ھەسەفەو ئەى خويندەو وەك يەكى مەلە بكا لە دەريايەكا لە
دەوروشتى پارچەى شكارى كەشى بەكى نوقم بو ھەبى و ھەر
جار بەلامارى پارچە يەكى بەدا بو ئەوەى ژيانى خوى رزگاركات .

دە لە ھەندەك ھەموو ئەمانەى بە پىرا ھات و لە دلى خويا وتى
« سەبەبى سات دوازەى شەو بەرەلا ئەپىت و ئەبى مەش بە پى
گرەو كەمان دو مليونى بەمى وە كە دامى ئەوە ايتە سەر كەردانى و
رسواى بو من ئەمىنەو . . . »

پانزە سال لە مەو بەر پارە يەكى بى ژمارەى ھەبو بە لام ابستە
ئەپرسى لە خوى رس كە قەرزى زورە يا پارە ھەموى بە ھە لە شەبى
و ھەلچون و سەرچلى دانا و لە پىاوبەكى باوەر بەخو كەرى سەر
بەرزى بەختيارەو بو دەو لە مەندىكى گولولە كە وتو لىژى
بە كە مەزىن بەرزى و نزمى نرڤ لە بازارا ئەھاتە لە رزىن .

کا برای پیره ناهومیدانه سدری گرته ناو ده-تی و له به ر
 خویه وه و تی « ٹوف له م گره وه پیسه ، بو تمم کارایه نه سرد ،
 تازه بو (۴۰) تهچی ، دوا بولم له دست تهسینی و بو خوی
 ژنیک کی جوانی لی دینی و به خوشی و شادی خهرجی ته کات
 منیش له م لاره زه قهی چاوم دی وه کو سوال-کیزی حسود چاو
 ته برمه دهستی و همو روژیک تمم قسانه ی لی ته ییم « من تمم
 کامه رانیه ی ژیانم له سایه ی تووه دست که ونوه ایم گه ری
 با نه ختی یارمه تیت بدم . « نا تمم پی ناکیشری تاقه ری
 رزگار بونم له لاتی و شه رمه زاری ته وه ته که تمم پیاره بیری .

تهو سات (۳) ی به یانی لی دابو ده وله مه نده که بیری
 ته گرت ، هه رچی له ماله که دا بو نوسه بون له ناله ی دره خته کانی
 به ر په نجه ره که به وه لا سپروه ته ته هات

www.zheen.org

به بی ده زنگه کابی درگای ژوری ته وقانه کدی له سنوا-کدی
 دره هینا ، کالی تهو درگایه ی ته مه پازره سال بو نه کرا بووه
 انجا پالتو که ی له خویه وه پبچا هانه ده ری له مال ، باخه که
 زور تاریک سارد بو ، باران ته باری ، بای باراناوی ته ی لوزان و
 دره خته کانی ته هینا و ته برد آرامی له بهر بیری بون ، هه رچه ند
 ورد بووه نه بنوانی نه هه رز نه دره خت نه ده سته ی ناو باخه که به بیچ
 بیننی که نژیک بووه له ده سته ی ناو باخه که دو جار بانگی
 یا ساوله کدی کرد که من وه رامی نه دایه وه (بی گومان چونه

به نا خوی لهم سه رماو سوله په شاردونه وه ورنه ننگه ابعنهش پر خه ی
 خهوی بیت له جی چبشت لی نان یا له شوینیکی که) پیره له دلی
 خویا وتی « نه گهر زانم بو همه بگم په گم جار خه لك گومانان
 بو یاساوله که نه چیت » به په له کوتی له و تاریکی به دا پی پلیکه کانی
 دوزیه وه سه ر که موت تا گه بشته راره و بیکی نه ننگ له وی شخارنه به کی
 لی دا گسی به دی نه کرد نه ختیکی نوستنی بی نوین ومقه لی به کی آسفی پر
 له خوله میش نه بی که له قورزینیکی ژوره گدا فری درا بو و لو کوموری
 سه ر قفله کانی درگای به ندی به که هه موی له جی خوی بو .
 که شخارنه که کوژابه وه کا برای پیره له په نجه ره وه روانیه
 ژوری هه مو له شیشی له بی آرامی یا نه له زری .

له ژوری به ندی به که موه بک دا گیر سا بو رونا کیکی کزی
 نه دا و به ندی به که خوشی له سه ر مزه که دانیشتبو نه نیا پشت و تزی
 سه ر و دهستی دیار بو کتیب له ده ور و پستی له سه ر مزه که له سه ر
 دو کورسی به که له سه ر سوجاده کی لای مزه که وه پرش و بلاو
 به کراوه بی دانرابون پینج ده قیقه تی پیری بی نه وهی به ندی به که
 چرچهی تیا بکات نه م پانزه ساله فیری نه وهی کردبو بتوانی وه ک
 به رد دانیشی . ده وله مه نده که به په نجه دای له درگا که به لام
 به ندی به که هیچ نه جولابه وه انجا ده وله مه نده که به بی ده ننگ موری
 قفلی درگا کی کرده وه و کابله کی خسته ناو قفله ژه ننگا و به که وه
 ده ننگی کی کپی گیراوی لی وه هات و درگا که چیره ی هات
 کا برای ده وله مه ند چاوه روانی نه وه بو ده نگی هاوار هاوارو

راگرت بیت بهلام (۳) دهقیقه روی و هیچ دیار نه بو انجا
 قهراری دا که بچینه ژوره وه .

له بهر مزه کدا پیاوینک دانیشنبو به هیچیا له پیاو نه نه چو
 چوار چبوه ایسکی بو هر قاوغه کی ما بو قزبکی دربزی وه کو
 می ژن لول و ربیگی نوپزی چر رهنگی زهرد بور دا گهرا بو
 رومه تی به قولا چوبو پشتی درپژ کوله و نسک و نهو ده سته ی
 سهره نوکنه کی له سهر راگرتبو له بهر له ری و لاوازی پیاو
 به زه بی پیا یا نه هانه وه به هیچ جور بک له وانه نه بو نهوی نه وده مو
 چاوه له ره باریکی بدیا به پیری دا به اتا به که خاوه نی هیشتا چل
 سالی نه واو نه کرده و له سهر مزه که بهرام به ری کاغزی دانرا بو
 به خه تبکی ورد لی نو سرا بو .

دهوله مهنده که له دلی خویا ونی دهی شهتانی به سه زمان .
 نوستوه دور نه خه و به ملیونه کانه وه پینی نه وده نده به سه لهم نیوه
 سردوه به رمه سهر جیگا کی پالی خه م و سهرینه سکی بنیه
 سهرده می تا نه تاسی انجاش بروا نا کم کهس بتوانی ده ری خات که
 به مهرگی خوا نه سردوه بهلام جاری با بزانه چی نوسبوه
 بی خوینمه وه .

دهوله مهنده که کاغزه کی له سهر مزه که هه-اگرت و نه می
 خوینده وه : سه بینی سات دوازه سهر به ست نه به وه به رولا لهم و
 نه چه وه ناو خه لک . بهلام له پیش نه وه دا که لهم ژوره بچه
 ده ری و روزی رونا کم چاو بی بکه ویته وه به بیوبستی نه زانه چه ند

قسه به ڪت پي بايم : من پي لي ٿينم له بهرده مي وجداني
يا ڪا له بهرده مي ٿو خوابدا ڪه چاري لي مانه ڪوا من بزم له
سه بهستي به نه وه و ٿياني وسهه و هه مو ٿوشانهي ڪتبه ڪانت به
خوشي روي زه مين دائه نين له لاي من به شمن .

پانزه سالم رابوارد خه ريڪي لي ڪولينه وهي ٿياني دنيا بي بوم ،
راستت ٿه وي له وه بهر نه خه اڪم ٿه ناسي نه عالم ، به لام له ڪتبه ڪانتا
بادهي بون خوشم خوارده وه ، گوراني دلگيرم وت ، آسڪي
ڪيوي و دره ندهي ٻيشه م راو ڪرد ، حه زم له ٿن ڪرد به شه
هي وايان ٿه هاتنه لام له په رهي گول جوانتر له په ري به هه شت
شيرين تر هه مو رازاوهي بليهنه تي شاعره ڪانت بون ٿه يان چرپان
به گويا به سه برترين داستان و خوش راز سه رهه ست و دننگيان
ٿه ڪردم . له ڪتبه ڪانتا چومه سه رپوهي (ٿه لورز) و (مونت بلان)
وه له ويوه روزي دهه وه پيان و خوري زه رده لپه رم چاو
پي ڪه وتوه ڪه به ٿه رخه واني به ڪي زيرين آسمان و دمريا و پوهي
چپايان رازاوتوهه . له ويوه بروسڪم چاو لي بوه بدا له هه وري
ژورسه رم و له تي بڪات زه وي وزاري سه وزو باخو گولزاري
خوشم ديوه روبراي به تافه تاف و گولي شيفي سه ربه شه بولم چاو
پي ڪه وتوه ، گويم له گوراني پهريان و شمشالي شوان بوه بالي جواني
فريشته م لي ڪه وتوه ڪه ٿه هاتن باسي خوا و ستايشيم لا بڪن .

له ڪتبه ڪاندا خوم له گهلي سه زار به هزاره وه فري داوه ته
خواري ، گهلي مهجزمه پيڪ هيتاوه ، چهند شارانم سه رتاپا خوار

سوتانوه و بانگی چهند دینی تازم داره و چهند ولانم سهرشور کردوه
 کنبه کانت حکمتیان فیر کردوم پوختهی هرچی جوانترین
 فکر هیه که به هزاران سال پیک هانوه واکاسهی سهرماو
 بروایه کی نه و اوم هیه که من له ههموتان توانا ترم . د نأ . من
 هه و کنبه کانت به هبچ تهزانم و هرچی خوشی دنیا هیه لام
 تا نه نانهت حکم تیش . هه وشقی هبچ و بی بناغیه سهرایکی دروزن و
 وه همبکه تفرده در . ژیر بیت ، جوان بیت ، دانا بیت . هرچی
 نه بی بیت دسان هر مردن وهک میروله به کی نابایخ له روی
 نه رزا نات هیل ، له نه وه نه ته و ت له رابوردوت له بلیمه ته
 نه مره کانت مشق خاک حی ته هیلت که ته ویش تیکلی خوی
 نه یینه وه . تو شینیت ری راست هه له کردوه ، راست به درو و
 ناشیرین به جوان ته زانیت . ره نیگه تو زور سهرت سور بمی
 نه گهر له پر ببینیت دره خنه کان له باتی بهر مارو بوقیان گرتوه و
 گوله کان له باتی بونی خوشی خویان بونی آره قی و لاخی ماندویان
 لی بهت منیش سهرم له تو سر نه مینی توبهک که دوا روزت به دنیا
 گوربوه نه وه و هرگز نامه وی که نیت بگه م و بت ناسم .

وه بو نه وهی به کرده وه پبشانتی بدهم که چهند بز له و شتانه
 نه که مه وه که تو بوی نه ژیت و پی نه ژیت وا ده سم له دو ملیونه
 هه لگرت که جاران خهوم پی یا نه بینی وهک خه و به به هه شته وه
 نه بینم . به لام ابسته به هبچی تهزانم قیزی لی نه که مه وه . وه بو
 نه وهی هبچ هه قیسم پی یانه وه نه مینی له پیش وه ختی خوما به

پینج ده قبقه لیره نه چمه ده ری و بهم جوره به آره زوی خوم له دوا
 ده قبقه دا به پمانه که نه شیکیم و گره وه که نه دوریم .
 که کا برای ده وله مند له خوبندنه وهی کاغزه که بو وه دایر
 نابوه له سه ره بزه که و به نه سپانی سه ری تم پیاوه سهیره ی ماچ
 کردو دایه پر مه ی گریان و زوره کی حی هبشت که هاته ده ری
 نه مند ههستی سوکی و نه و به تی خوی کرد که هه رگز له مه و به ر
 نه ی کروه تا نه نانهت نه و مه خهش که به فیرو نه و هه و
 سامانه ی خوی دانا . که گه بشته وه مالی له نه ر نویسه کی خوی
 دایه نه رزا به لام پشیوی و فرمیسک تا دره زنگ خویان له
 چای زران .

بو سه بنی به پانی یاساره که به هه له داوان هات بولای و پی
 وت که کا برایان چاوی که وتوه به پیه نه بیره که دا هه لگه ریت و
 له و بو به بازد بدانه ناو باغه که و له درگا که وه برواو له چاوی و ن
 بیت . کا برای ده وله مند هه ر گورج هه ستا هاته نه و ده سنه
 خانوه ی کا برای تیابو وه را کردنی کا برای اثبات کرد و بو نه وه ی
 قسه و باسی لی نه که رینه وه کاغزی ده ست له دو میلیون هه لگه رته کی
 کا برای له سه ره بزه که هه لگرت و له گه رانه وه یا خسته
 سنوقه که به وه و قفلی دا .

گمراهی فدرهه نگی کوردی

فدرهه نگی کوردی

نوسری . نوبی و هی

عربی	کوردی	به تیلی لاتی
آباد	له ناو بردن ، توونا کردن .	Lenaw birdin, Tuwna Kirdin.
آبدی	جاوید، جاویدان، نه مر.	Cawyd, Cawydan, nemir.
آباق	به لهك .	Belhek
آحاد	به كه تی ، بهك گرتن .	Yekyetyi, Yek girtin.
آفاق	پیک هاتن ، ریک کورتن .	Pêk hatin, Rhêk kewtin.
آمام	ره بهق کردن ، دوایی هینان .	Rhebeq K., Dwayi hênan
آجناع	کو بوونهوه ، گرد بوونهوه ، مول بوون ، ویک کورتن .	Ko buwnewe, Gird buwnewe, Molh buwn, Wêk kewtin.
احتفال بجزا	چهر	Chemer
کیر		
احتلال	داگیر کردن .	Dagiyir k.
احتیاج	آناجی ، بیو بست ، بهك گورتن ، دامان .	Ataciy, pêwyst, Pek kewtin, Daman.

عەرەبى	كورى	بەئىپى لائىنى
احتياط	تى بىنى ، پىش بىنى ، دوور بىنى ، پىشتىوان (عەكەرى) ، باشە كەوت (اقتصاد) .	Tébiyniy, Pêshbiyniy, Duwrbiyniy, Pishti- -ywan (Eskeriy) , pashekewt (Jqtysad) .
احشاء	هەناو .	Henaw.
حول	خېل ، ئېر .	Xel, viyr.
اخبار	آگادار كۆردن .	Agadar k.
اخصائى	پىسپور .	Pisporh
اخت	خوشك ، خۇه ، والا	Xushk, Xuh, W: lha.
اداء	بىزاردن .	Bijardin.
اداره :	بنكەى ژىن	
معيشت	بەربوۋە چۈۈن ،	Berhêwe chuwa,
اماشاة	ھەل كۆردن .	Helh k.
ادخال	تى خىستىن ، تى كۆردن ، كۆردنە ژورورەوۋە .	Têxistin, Têkirdin, Kirdin ejuwrewe.
ادخال بتەسر	تى تىرنىجاندىن ، قىرساندىن .	Têtrincandin, Qirsa- -ndin.
ارتباط	بەئىدىۋار ، پىۋەندى .	Bendiywar, Peywen- -diy.
أرض :		
مخجرة	بەردەلان	Berdelhan

<u>به تپسی لانی</u>	<u>کوردی</u>	<u>عەرەب</u>
Herde, Kere.	مەجرە و وەرە هەردە ، کەرە .	
Nisê, nisirm.	لانی تەسلەت علیها نسی ، نەسرم .	الشمس
Beraw, Awiy.	بەرەو ، آوی .	تسقى بالماء
Xirh, Bist.	خەر ، بێست .	حصوة
Bej.	بەژ .	دیم
Zirguhclhet.	زێرگۆ ، لەت .	منموجه
Peshosh, Fishelh, nerman.	پەشوش ، فەشەل ، نەرمان .	رخوة
Pitew, Rheqen	پتەو ، رەقەن	صلبة
Loqandin, Tirsandin.	توقاندن ، ترساندن .	ارهاب
Pitir b.	پتربووز .	ازدياد
Herasan k. Ser lésandin.	هەراسان کردن ، سەرلی ، نەندن .	ازطاج
Pars k. (Parsek)	پارس کردن ، (پارسەك) .	استجداء (متسول)
peya k. Desgiyr k. Der-hénan.	پەیا کردن ، دەسگێر کردن ، دەرەیان .	استحصال
Le barda b. Pekran.	لەباردا بوون ، پی کران .	استطاعة

<u>به تپسی لاتی</u>	<u>کوردی</u>	<u>عربی</u>
Bendegeriy, Kirdin be bende.	بهنده گه‌ری ، کردن به به نده .	استعباد
Leziyn, Pele, Pelepel, xêra, Desubird, zuw k.	له‌زین ، په‌له ، په‌له‌پهل ، خیرا ، ده‌سوربرد ، زوو کردن .	استیصال
Hêd man, Hytk k. waq man, Hurh man, waq wurh man, ser suwrh man, Chash b. Sera- -siyme b.	هیدمان ، هینک کردن ، واق‌مان ، هورمان ، وورمان ، واق‌وورمان ، سهرسوورمان ، چاش بوون ، سهراسیمه بوون .	استغراب
Serbexoyi	سهر به‌خوینی بنکه‌ی ژین	استقلال
Pishtiywan, Pishtmêr.	پشتیوان ، پشتیمیر	استناد (عسکری)
Nefriyn	نه‌فرین	استهجان
Hêjan, (Hêja) .	استحقاق (یساوی) ه‌ژان ، (ه‌یژا) (معتبر ، فاضل)	
Taqet k. Telxe k.	تاقه‌ت کردن ، ته‌لخه کردن .	استیف کردن
Xistin, Lêxistin.	خستن ، لی‌خستن .	اسقاط
Awa, Shêwaz.	آوا ، شیواز .	اسلوب

عەرەبی	کوردی	بە تەبیری لاتینی
اشقر	چاوشین ، سوورفل ، سوور .	Chawshiyın, Suwrfil, Suwr.
أشل	گوج ، قوب .	goc, Qob.
أشهل	چاو بەلەك .	Chawbelhek.
اصدقاء	دەستە پرا ، پرا دەر .	Destebra, Birader.
اصلاح	چاك کردنهوه .	Chak kirdinewe
اصلى	بنجی	Binciy
اصول	آوا ، شیواز	Awa, Shêwaz.
اضراب	دەس بەردان	Desherdan
اضلال	لەخشته بردن ، شوین لی وون کردن	Le xishte birdin, Shön lê wun k.
اطاعة	فەرمان بردن ، بە گوی کردن ، بەقسە کردن ، بە گوبی ، گوبداری .	Ferman birdin, Be gö k., Beqse k., Bëgoyi, Gödariy.
اعانة	آری کاری ، كېشك کردن .	Ariykariy, Këshk k.
اعتذار	پیانوو .	Biyanuw.
اعتبادی	آسابی	Asayi.
اعتناق	آزاد کردن .	Azad k.

<u>به تپسی لاتی</u>	<u>کوردی</u>	<u>عربی</u>
Kirdar.	کردار	اعمال (حرکات)
Wêrankariy.	ویرانکاری .	اعمال تدمیریة
Leser xo chuwn, Lexo chuwn, Geshke girtin, tasan.	له سه رخو چوون ، له خو چوون ، گه شکه گرتن (من الفرح) ، تاسان (من الاتقال) .	انعام
Kolhe, Qunet.	کوله ، قونته .	انتخار
Tuwkin, Tyskin.	تووکن ، تیسکن .	افرع
Têk dan, Le xishte birbin.	تیک دان ، له خسته بردن .	افساد
Ledem derkirdin, Dirkandin, Ashkrê k.	له دم ده رکردن ، درکاندن ، آشکرا کردن ،	افشاء
Ledem derchuwn, xistin e rhuw.	له دم ده رچوون ، خستنه روو .	
Hermên	هه رمین	اقبال
Hênan e bawerh.	هینانه باوهر .	اقناع
Becê hênan, Rhaperhandin, Cêbecê k., Lêbuwnewe, Rhebeq k. Birdin e ser.	به جی هینان، راپه راندن، جی به جی کردن ، لی بوونه وه ، ره به ق کردن ، پرده سه ر .	اکال

<u>به تپسی لانی</u>	<u>کوردی</u>	<u>عەرەبی</u>
Zorxor, Xorên, Bixor.	زور خور ، خورین ، بخور .	اکول
Esta, Henuwke, Niha, Niho.	ایستا ، هه نووکه ، نها ، هه نو .	الآن
Bibrhay bibrhay, Hetahetayê, Hergyz.	پیرای پیرای، هه تاهه تانی، هه رگیز .	الی الابد
Belham.	به لام .	اما
Rhewalh.	ره وال .	امرد
Serinc.	سه رنج .	امعان
Pirh k., tejy k.	پر کردن، نهژی کردن .	املاه
Luws.	لووس .	املس
Karubar.	کاروبار .	امور
Birhisht	برشت	اتاج
Hew danewe.	هه ودانهوه .	اتاج حسن
Hetre b.	هه تره بوون	انتشار
Rhêkiy, Xishtiy, Rhêkyetiy, Xinciy.	رێکی ، خشتی ، رێکهتی، خنجی .	انتظام
Toqiyn, Biz dan, zraw chuwn, zaretrek buwn.	توقین ، بزدان ، زراوچوون ، زاره ترهك بوون .	اندهاش

<u>عەرەبى</u>	<u>كوردى</u>	<u>بە تەپسىلاتى</u>
انسان (بشر)	مروف ، مەروك ،	Mrov, Merok, Merdum, Piyaw.
(خلاق)	مەردوم ، پىياو .	
انشاء (بنا ،)	ساختمان .	Saxtman.
(مۇسسە)		
اقف	لووت ، گەپو ، بېھۇل ،	Luwt, Kepuw, Byhvil, Difin, Poz.
	دفن ، پوز (بوخە يوان) .	
انتقاض	پرپىيا كوردن .	Pirh piya kə
انئودج	وینە ، سەرمەشقى ،	Wəne, Sermeshq, Ceste.
	چەستە .	
انوار الكشافه	شەرقاویژ (شەرق) ،	Shewqawəj
	هاویژ (هاویژ) ،	
	www.zheen.org	
انهمزام	رەوین ، هەلاتن ، شکان ،	Rhewiyn, Helhatin, Shikan.
انیس	هوگر ، متوو .	Hogir, Mituw.
اوساط (مخالف)	ئاووندى .	Nawend.
اول	نوخشە ، بەگەم .	Nuxshe, Yekem.
اهمیت	گرنىگى ، پىشەمى .	Giringiy, Pəshemiy.
ابقاظ	هوشيار كوردنەو ،	Hoshyar kirdinewe, Lexew helhsandin.
	لەخەو هەلساندن .	

بو زانين

ههتا ايسته به هوی دوا که وتنی که لاوریز له سالی پیدشودا ناچار بوین که ههر جاره دوو ژماره له هرگیکا دهر بکین له بهر شهوه وا نه بو دوا نه که وتین له پیدشکاش کردنی گوژاره که له وهختی خوبدا بهلام ایسته وا ژماره کانان پر کرده وه له هه وپاش به یارمه تی یه زدان به بی دوا که وتن ههر مانگه تا قه ژاره ی خوی دهر نه چی وبلا و نه کرته وه . به بوپنه وه تکا نه کهین نه وانهی که نوسینان بو نه نیرن نه بی چاویان له بهره که می گوژاره که بیت چونکه نوسین که دریز بو به دو مقاله گوژاره که پر شه بیده وه و بی بهش نه بین له هه وه چه شنه نوسینیکی نه ده بی .

نهوا نهش که گوژاره کانان به نه وای تا گاتی آدره سی نه وای ی خویانان بو بنیرن ههتا گوژاره کانان ده سا و دهس و نه فرو ترنا نه بیت .

زوری وا ماوه ته وه که آونه یان نه نار دوه له بهر شه وه که ژماره کانانی سالی ۹۴۲ ته و او کراو دس شه کری به هی سالی ۹۴۳ ههوا وایه که حسابی خویان دوا ی پی بین و آونه کانان بنیریت .

نه وانهش که هلی نه بونی آونه یان هه یه ایسته که شه ولی ساله جوا بان بو بنیرن ههتا جاریکی که که لاوریزان بو نه نیریت .

مدیری اداره

علاء الدین سجادی

بنکهی ژین

www.zheen.org

بنکهی ژین

www.zheen.org

شرکت الحیاة الأهلية المحدودة

جی فابریقہ - جادہی غزالی ژمارہ - ۲۳۳/۵۵

ژمارہی تہلہ فون - ۲۶۲

دوکان - جادہی مستنصر ژمارہ - ۹/۲۰۰

ہمہو چہشنہ بہرگیکی آوریشم و خوری ولوکہ

جلی تہواو کراوی ژنانہ و منالانہ ہر وہا

ژیر کراسی پیاوانہ بہ دانہ وتیکرا تہفروشری

ناوونیمتانی گروپ

بہغدا - جادہی سکوٹل ، خان استرا بادی ، ژمارہ - ۱۴

مدیری ادارہ علاہ الدین سجادی

دینار	فلس	آبونہ -
۱	۰۰۰	آبونہی سالانہ بو ہموان
	۵۰۰	« بو مہلا و قونایان
	۱۰۰	نرخنی ژمارہ بہک

پارہی آبونہ بہ ناوی علی کمالوہ تہنیری

مدیری مسؤل ابراہیم تہدم مصطفی